

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОЛОГІЇ ТА ТУРИЗМУ

Регіональна доповідь
про стан навколишнього природного середовища в Чернівецькій області
у 2015 році

2016 рік

ЗМІСТ.

	Стор.
Вступне слово	7
1 Загальні відомості	8
1.1 Географічне розташування та кліматичні особливості території	8
1.2 Соціальний та економічний розвиток	13
2 Атмосферне повітря	18
2.1 Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	18
2.1.1 Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами	19
2.1.2 Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах	20
2.1.3 Основні забруднювачі атмосферного повітря (за сферами діяльності)	22
2.2 Транскордонне забруднення атмосферного повітря	29
2.3 Якість атмосферного повітря в населених пунктах	29
2.4 Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря	31
2.5 Використання озоноруйнівних речовин	32
2.6 Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	32
2.7 Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря	33
3 Зміна клімату	35
3.1 Тенденції зміни клімату	35
3.2 Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів	37
3.3 Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату	37
4 Водні ресурси	38
4.1 Водні ресурси та їх використання	38
4.1.1 Загальна характеристика	38
4.1.2 Водозабезпеченість територій та регіонів	41
4.1.3 Водокористування та водовідведення	43
4.2 Забруднення поверхневих вод	45
4.2.1 Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	45
4.2.2 Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)	47
4.2.3 Транскордонне забруднення поверхневих вод	47
4.3 Якість поверхневих вод	51
4.3.1 Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками	51
4.3.2 Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів	52

4.3.3 Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію	53
4.3.4 Радіаційний стан поверхневих вод	54
4.4 Якість питної води та її вплив на здоров'я населення	54
4.6 Заходи щодо покращення стану водних об'єктів	59
5 Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	61
5.1 Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі	61
5.1.1 Загальна характеристика	61
5.1.2 Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття	63
5.1.3 Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	64
5.1.4 Формування національної екомережі	66
5.1.5 Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами	69
5.2 Охорона, використання та відтворення рослинного світу	69
5.2.1 Загальна характеристика рослинного світу	69
5.2.2 Лісові ресурси	70
5.2.3 Стан використання природних недеревних рослинних ресурсів	74
5.2.4 Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	75
5.2.5 Адвентивні види рослин	78
5.2.6 Охорона, використання та відтворення зелених насаджень	78
5.2.7. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду	79
5.3 Охорона, використання та відтворення тваринного світу	83
5.3.1 Загальна характеристика тваринного світу	83
5.3.2 Стан і ведення мисливського та рибного господарств	84
5.3.3 Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	87
5.3.4 Інвазивні види тварин	89
5.3.5 Заходи щодо збереження тваринного світу	89
5.4 Природоохоронні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	90
5.4.1 Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	90
5.4.2 Водно-болотні угіддя міжнародного значення	91
5.4.3 Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина	91

5.4.4 Формування української частини Смарагдової мережі Європи	91
5.5 Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон	95
5.6 Туризм	96
6 Земельні ресурси та ґрунти	101
6.1 Структура та стан земель	101
6.1.1 Структура та динаміка основних видів земельних угідь	101
6.1.2 Стан ґрунтів	103
6.1.3 Деградація земель	104
6.2 Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти	106
6.3 Охорона земель	107
6.3.1 Практичні заходи	107
6.3.2 Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво	109
7 Надра	110
7.1 Мінерально-сировинна база	110
7.1.1 Стан та використання мінерально-сировинної бази	110
7.2 Система моніторингу геологічного середовища	113
7.2.1 Підземні води: ресурси, використання, якість	113
7.2.2 Екзогенні геологічні процеси	114
7.3 Геологічний контроль за вивченням та використанням надр	116
7.4 Дозвільна діяльність у сфері використання надр	119
8 Відходи	119
8.1 Структура утворення та накопичення відходів	119
8.2 Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)	125
8.3 Транскордонне перевезення небезпечних відходів	131
8.4 Державне регулювання в сфері поведження з відходами	131
9 Екологічна безпека	134
9.1 Екологічна безпека як складова національної безпеки	134
9.2 Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку	136
9.3 Радіаційна безпека	136
9.3.1 Стан радіаційного забруднення території	136
9.3.2 Поводження з радіоактивними відходами	138
10 Промисловість та її вплив на довкілля	139
10.1 Структура та обсяги промислового виробництва	139
10.2 Вплив на довкілля	141
10.2.1 Гірничодобувна промисловість	142
10.2.2 Металургійна промисловість	142
10.2.3 Хімічна та нафтохімічна промисловість	143
10.2.4 Харчова промисловість	143
10.3 Заходи з екологізації промислового виробництва	143
11 Сільське господарство та його вплив на довкілля	145
11.1 Тенденції розвитку сільського господарства	145
11.2 Вплив на довкілля	146

11.2.1 Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	146
11.2.2 Використання пестицидів	149
11.2.3 Екологічні аспекти зрошення та осушення земель	149
11.2.4 Тенденції в тваринництві	149
11.3 Органічне сільське господарство	151
12 Енергетика та її вплив на довкілля	152
12.1 Структура виробництва та використання енергії	152
12.2 Ефективність енергоспоживання та енергозбереження	155
12.3 Вплив енергетичної галузі на довкілля	157
12.4 Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики	158
13 Транспорт та його вплив на довкілля	160
13.1 Транспортна мережа України	160
13.1.1 Структура та обсяги транспортних перевезень	160
13.1.2 Склад парку та середній вік транспортних засобів	163
13.2 Вплив транспорту на довкілля	164
13.3 Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля	164
14 Збалансоване виробництво та споживання	165
14.1 Тенденції та характеристика споживання	165
14.2 Структурна перебудова та екологізація економіки	167
14.3 Впровадження елементів “більш чистого виробництва”	167
14.4 Ефективність використання природних ресурсів	169
14.5 Оцінка “життєвого циклу виробництва”	169
15 Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	171
15.1 Національна та регіональна екологічна політика	171
15.2 Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки	172
15.3 Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства	173
15.4 Виконання державних цільових екологічних програм	174
15.5 Моніторинг навколишнього природного середовища	176
15.6 Державна екологічна експертиза	182
15.7 Економічні засади природокористування	182
15.7.1 Економічні механізми природоохоронної діяльності	182
15.7.2 Стан фінансування природоохоронної галузі	184
15.8 Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки	186
15.9 Дозвільна діяльність у сфері природокористування	187
15.10 Екологічний аудит	188
15.11 Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля	189
15.12 Участь громадськості в процесі прийняття рішень з	191

питань, що стосуються довкілля	
15.12.1 Діяльність громадських екологічних організацій	191
15.12.2 Діяльність громадських рад	194
15.13 Екологічна освіта та інформування	194
15.14 Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля	198
15.14.1 Європейська та євроатлантична інтеграція	200
15.14.2 Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм /проектів зовнішньої допомоги	202
15.14.3 Двостороннє та багатостороннє співробітництво	203
Висновки	206

Вступне слово

За останні роки в нашій державі набули широкого впровадження функціональний підхід до використання природних ресурсів, принципи сталого розвитку діяльності природокористувачів, що передбачають у кінцевому підсумку формування цілісної системи державного управління у галузі використання, збереження та відтворення природних ресурсів. Визначені основні пріоритетні напрями екологічної політики держави, серед яких - розвиток екологічного законодавства, вдосконалення державного управління довкіллям та економічного механізму природокористування, створення ефективної системи контролю та моніторингу довкілля, формування нової екологічної свідомості тощо.

Національна система екологічної безпеки, запобігання і реагування на аварії, катастрофи інші надзвичайні ситуації природного і техногенного походження дає можливість конструктивно вирішувати питання екологічної безпеки.

Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду українського народу є обов'язком держави - проголошує ст. 16 Конституції України.

З кожним роком все більшого значення набуває охорона рослинного, тваринного світу, водних та земельних ресурсів, ландшафтів, особливо цінних природних територій та об'єктів, зростає їх роль в житті біосфери та суспільства. Насамперед, цінні природні території та об'єкти є основою екологічної мережі, формування якої спрямоване на забезпечення екологічної рівноваги регіонів та України в цілому. До екологічної мережі входять природно-заповідні території, які є її ядром, території, що охороняються — ліси I групи, зелені зони міст, а також природна рослинність, яку людина використовує регламентовано - експлуатаційні ліси, луки, пасовища тощо.

Розвиток рекреаційної діяльності, створення сприятливих екологічних умов для здоров'я людини також нерозривно пов'язані з розвитком екологічної діяльності. Доведено, що, наприклад, вартість екологічних і рекреаційних функцій природних ресурсів, а також темпи росту значимості цих функцій є значно вищими за сировинні ресурси.

Узгодження взаємодії суспільства з природою потребує спеціальних знань в тому числі і з контролю за станом довкілля. Державний екологічний контроль, насамперед, встановлює закономірності у взаємовідносинах між людиною, об'єктами господарювання, живими організмами і довкіллям, а також визначає порядок застосування законодавчих і нормативних документів у природоохоронному контролі, оцінці екологічного стану об'єкту, ступеню і характеру його впливу на довкілля, дотримання цим об'єктом вимог законодавства, норм і правил у галузі охорони природи для своєчасного вживання заходів з усунення виявлених порушень та попередження негативного впливу на довкілля.

Охорона навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів залишилися пріоритетними напрямками природоохоронної діяльності у 2015 році. Цим питанням значну увагу

приділено у програмі економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2015 рік, основними завданнями якої є:

- забезпечення реалізації заходів щодо збереження та раціонального використання наявних природних ресурсів;
- впорядкування відповідно до вимог природоохоронного законодавства, сміттєзвалищ, впровадження ресурсозберігаючих та безвідходних виробництв, налагодження використання відходів як вторинної сировини;
- впровадження ґрунтозахисних технологій на лісосічних роботах у лісах Карпатського регіону, зокрема канатно-повітряних установок, колісних тракторів та гужового транспорту при трелюванні деревини;
- недопущення безсистемної вибірки піщано-гравійної суміші у річках;
- сприяння розробці та впровадженню інвестиційних проектів з мінімізації впливу на довкілля відходів виробництва і споживання, утилізації відходів, використання відходів, як альтернативного палива та вторинної сировини;
- посилення природоохоронного контролю, з метою недопущення несанкціонованого використання природних ресурсів та неорганізованого розміщення промислових і побутових відходів;
- впровадження сучасних технологій енергозбереження, використання відновлюваних джерел енергії, розвиток альтернативної енергетики що дозволяє суттєво зменшити викиди в атмосферу;
- забезпечення виконання робіт з розчистки річок та прибережних смуг від засмічення та замулення.

1. Загальні відомості

1.1 Географічне розташування та кліматичні особливості

Чернівецька область – унікальний край, в якому поєднані історично доли Північної Буковини та частини Бессарабії. Розташована на перехресті магістральних шляхів Центральної, Південної та Східної Європи, на південному заході України у передгір'ї Карпат за течією рік Дністер і Прут. Вперше назва краю зустрічається в 1392 році. Почергово Північна Буковина перебувала в складі Київської Русі, Галицько-Волинського князівства.

Після розпаду Галицької держави землі сучасної Чернівецької області потрапили під владу Угорської корони. Згодом, в середині XIV століття тут виникло Молдавське князівство, яке невдовзі потрапило у васальну залежність від Туреччини. У кінці XVIII – початку XIX століття вони зазнали панування найбільших, наймогутніших імперій свого часу – Російської (Бессарабія) та Австро-Угорської (Буковина).

Область одна з наймолодших в Україні, утворена 7 серпня 1940 року в результаті возз'єднання північної частини Буковини та Хотинського повіту Бессарабії.

На півдні та сході проходить державний кордон протяжністю 404,7 км, в тому числі з Румунією – 234,7 км, з Республікою Молдова – 170 км. Область межує з Івано-Франківською, Тернопільською, Хмельницькою та Вінницькою областями України, займає вигідне транспортно-географічне положення, має досить щільну мережу залізниць, автомобільних шляхів, трубопроводів та ліній електропередач. Відстань від Чернівців до Києва: залізницею - 594 км, шосейними дорогами - 608 км.

Площа - 8,1 тис. кв. км, що становить 1,3% загальної території країни.

Згідно фізико-географічного зонування території рельєф області достатньо складний. В Чернівецькій області знаходиться три зони: гірська, передгірна, лісостепова.

Гірська частина - Буковинські Карпати розташована на крайньому південному заході області і займає приблизно 1/4 території. Гори тут середньої висоти, від 500 м до 1600 м, з характерними мікрокліматичними умовами. Їх розсікають вузькі долини Сірету і Черемошу. Притоки цих річок протікають переважно паралельно хребтам у повздожніх долинах. Гори вкриті листяними і хвойними лісами.

Клімат гірської та високогірної частини характерний тривалою зимою зі стійким сніговим покривом та прохолодним дощовим літом.

В карпатському регіоні в структурі сільськогосподарських угідь рілля і багаторічні насадження займають менше одного відсотка.

Між Карпатами і річкою Прут розташована похила передгірна рівнина з розчленованим горбистим рельєфом. На загальному більш-менш рівнинному фоні виділяється Хотинська гряда висотою 400-500 м над рівнем моря, яка тягнеться широкою дугою від Чернівців до Хотина.

Прикарпатський район в західній частині за кліматичними особливостями відноситься до зони “оптимального комфорту” – клімат м'який без сильних вітрів з достатньою кількістю сонячних днів ранньої весни і пізньої осені.

В цій зоні розташовані цілющі мінеральні джерела і грязі.

В Прикарпатті переважають сільськогосподарські угіддя, а в складі сільськогосподарських угідь - кормові угіддя і рілля.

Гірський Карпатський район і частина Прикарпаття по природному ландшафту є надзвичайно цінною зоною для всієї України.

На північному-сході області, вздовж річки Дністер розташована рівнинна частина. Це хвиляста рівнина з долинно-балковим рельєфом ерозійного типу. Існує кілька підвищень в Кельменецькому районі, що створилися внаслідок виходу на поверхню давніх третинних вапняків.

Долина Дністра має ширину від 0,5 км до 2,0 км, а місцями до 6,0 км.

Дністровсько-долинні ландшафти за своєю красою, рекреаційною та науково-пізнавальною цінністю являють надзвичайно багатий музей природи.

Тут зосереджено неповторні геологічні пам'ятки: єдиний в Україні та в Європі безперервний стратегічний розріз у вигляді суцільного оголення від докембрійських порід до середнього палеозою, прийнятий міжнародним симпозіумом 1968 року як еталон геологічного розрізу Європи і світу; стратиграфічні розрізи та оголення порід з численними палеонтологічними ділянками; збережені древні ландшафти у вигляді викопних решток пустелі і древніх рифів, скелі, стовпи вивітрювання; в оголеннях порід кембрію, сілуру, девону і антропогену є викопні рештки тварин і рослин (морські мідії, раки, скорпіони, панцирні риби, медузи).

В лісостеповій зоні переважають сільськогосподарські угіддя, а в їх складі - рілля. В області сільськогосподарські угіддя представлені в основному , ріллею (40,9%), меншою мірою – сіножаті і пасовищами (13,5%), багаторічні насадження (3,7%). Загальна площа сільськогосподарських угідь - 470,1 тис. га, що становить 58,1%. Інтенсивний розвиток сільського господарства, хвилястий рельєф території призвів до значної ерозії ґрунтів: з 92,3 тис. га в 1959 році до понад 250 тис. га за останні роки. Це більше половини всіх сільськогосподарських угідь області.

Територія Карпатського регіону більше як на 50% вкрита лісами: Путильського району – 68, Вижницького – 58 та Сторожинецького – 47 відсотків, тоді як лісистість Кельменецького становить 9, а Новоселицького – тільки близько 5 відсотків. Загалом лісистість області становить 29,2 відсотка.

Карпатські ліси відзначаються високою продуктивністю. Середній запас на 1 га стиглих та перестиглих деревостанів становить 450 і більше м³/га проти середнього показника в Україні 237 м³/га. В зв'язку з цим тут проводяться найбільш інтенсивні рубки, заготовлюється в межах 80 відсотків всієї деревини області.

Рубки проводяться на основі розрахункової лісосіки, тобто вибирається деревної маси менше, ніж її приростає, проте це не знімає загрози для Карпат. При заготівлі лісу завдається значна шкода природі – відбувається забруднення гірських річок і потоків та ерозія ґрунтів на гірських схилах. Це пов'язано з тим, що в регіоні заготівля деревини переважно проводиться шляхом суцільних вирубок із застосуванням гусеничної техніки.

Чернівецька область вирізняється помірним кліматом, перехідним до помірно-континентального.

Середньорічна температура повітря коливається від +8,9 °С на північному сході до +4,8 °С у гірській частині.

За даними геофізичної обсерваторії Чернівецького національного університету, річна кількість опадів у Чернівцях у 2015 році становила 639,8

мм. За багаторічними спостереженнями в середньому у рівнинній частині кількість опадів становить 831 мм, у гірській – 884 мм.

Прикарпатський район в західній частині за кліматичними особливостями відноситься до зони оптимального комфорту – клімат м'який без сильних вітрів з достатньою кількістю сонячних днів ранньої весни і пізньої осені.

Клімат гірської та високогірної частини характерний тривалою зимою зі стійким сніговим покривом і прохолодним дощовим літом.

Область займає 4 місце в Україні з водозабезпечення. Поверхневий стік, що формується в межах області в середній щодо водності рік складає 1296,3 млн. м³. Об'єм річкового стоку складає 1107,0 млн. м³/рік. Розподіл водних ресурсів по басейнах наступний:

- р. Дністер - 50% забезпеченості – 7275,4 млн.м³/рік
- 75% забезпеченості - 5802,8 млн.м³/рік
- 95% забезпеченості - 4058,8 млн.м³/рік
- р. Прут - 50% забезпеченості – 2800,6 млн.м³/рік
- 75% забезпеченості – 2238,1 млн.м³/рік
- 95% забезпеченості – 1415,8 млн.м³/рік
- р. Сірет - 50% забезпеченості – 543,5 млн.м³/рік
- 75% забезпеченості – 353,6 млн.м³/рік
- 95% забезпеченості – 246,8 млн.м³/рік

- загальна площа дзеркала Дністровського водосховища, тис. га / в межах Чернівецької області - 14200 / 5510;

- повний об'єм Дністровського водосховища, млн.м³ / в межах Чернівецької області – 3000,0 /1164,09;

- корисний об'єм Дністровського водосховищ, млн.м³ / в межах Чернівецької області – 2000,0 / 775,81;

- кількість ставків, шт. – 1241;

- загальна площа водного дзеркала ставків, га – 4523,51;

- загальний об'єм ставків, млн.м³ – 45,24

- кількість великих озер, шт. – 17

- загальна площа водного дзеркала великих озер, га – 57,53

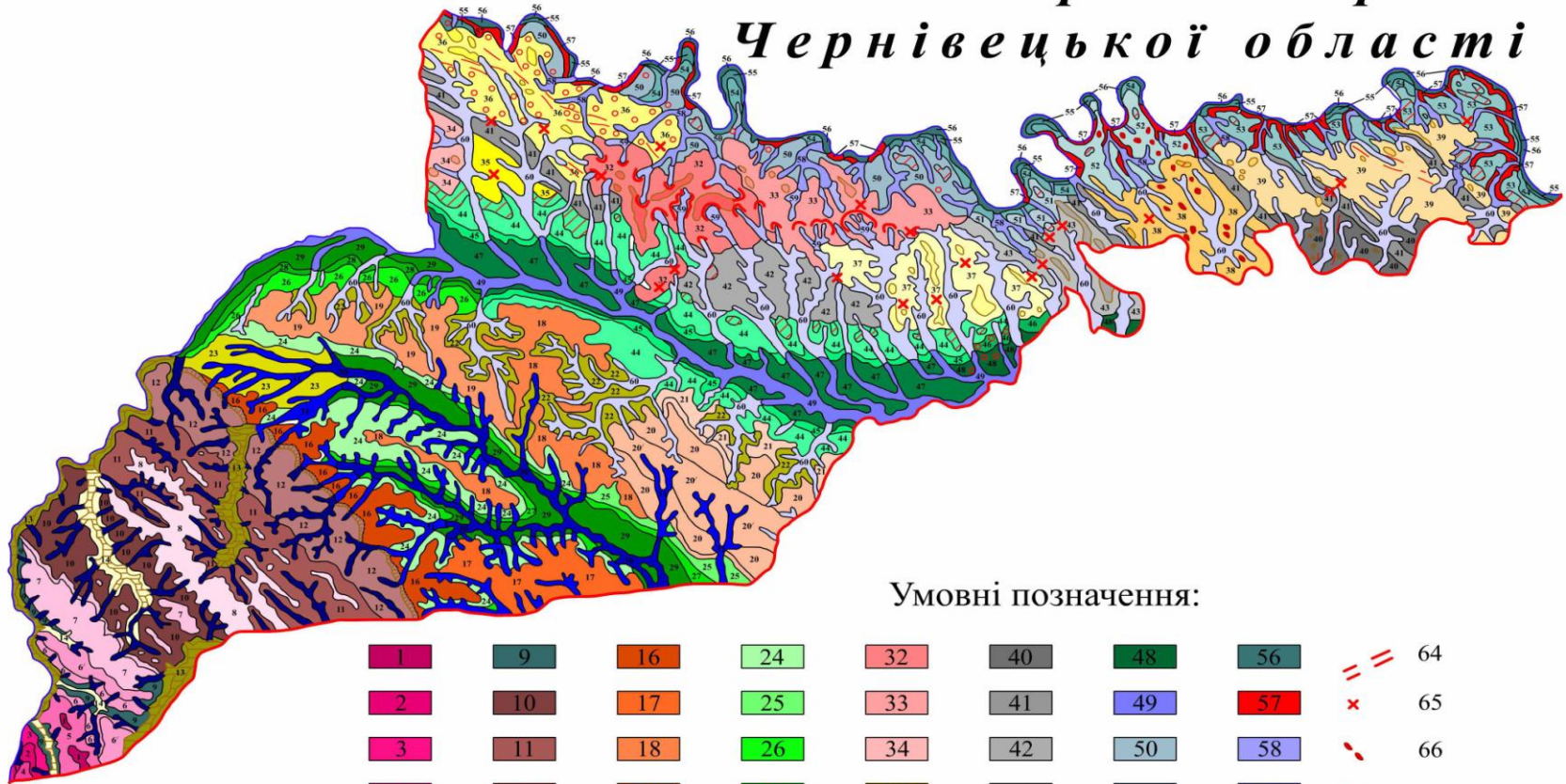
- загальний об'єм великих озер, млн.м³ – 0,058

- загальна кількість річок, шт. – 4240

загальна довжина річок, км – 8966

Всього водами покрито 18,8 тис. га, або 2,3% загальної території області.

Ландшафтна карта Чернівецької області

Умовні позначення:

1	9	16	24	32	40	48	56	64
2	10	17	25	33	41	49	57	65
3	11	18	26	34	42	50	58	66
4	12	19	27	35	43	51	59	67
5	13	20	28	36	44	52	60	68
6	14	20'	29	37	45	53	61	69
6'	15	21	30	38	46	54	62	70
7		22	31	39	47	55	63	
8		23						

1.2 Соціальний та економічний розвиток.

Відповідно до галузевої структури виробництва область належить до категорії індустріально-аграрної. Провідне місце в економіці області займають промисловість і сільське господарство.

Відбувається активна підтримці традиційних видів діяльності. Але не зважаючи на це упродовж останніх років у економічній діяльності відмічається зниження основних показників.

Кількість підприємств в області – 4054 од., - дані наведені без урахування діяльності банків, бюджетних установ та підприємств, які змінили основний вид економічної діяльності у 2015 році.

У машинобудуванні провідним є виробництво нафтогазопереробного устаткування; у лісовій і деревообробній промисловості — виробництво пиломатеріалів, фанери, меблів; у промисловості будівельних матеріалів — виробництво цегли, толі, кераміки, залізобетонних конструкцій; у легкій промисловості — виробництво швейних і трикотажних виробів, бавовняних тканин; у харчовій промисловості — виробництво хлібобулочних виробів, спирту, соняшникової олії, м'яса, молока, плодоовочевих консервів.

Володіючи значною сировинною базою, особливого розвитку набула харчова промисловість, де зайнято майже чверть всіх штатних працівників промисловості та зосереджено п'ята частина основних фондів.

Вагомою складовою промислового комплексу області є легка промисловість, яка посідає третє місце в структурі галузей промисловості і формує внутрішній споживчий ринок.

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) у 2015 році усього склав 17979745,5 тис. грн., найбільші обсяги припадають на середні підприємства (11071373,5 тис. грн.).

У структурі реалізованої продукції за видами економічної діяльності середніх підприємств 80,8% припадають на промисловість, 58,6% - на сільське, лісове та рибне господарство, оптова та роздрібна торгівля (включаючи ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів) – 56,0%.

Індекс промислової продукції області за 2015р. порівняно з 2014р. становив 98,3%, у грудні 2015р. порівняно з попереднім місяцем – 95,7%, з груднем 2014р. – 89,6%. Темп зростання обсягів виробництва у 2015р. порівняно з 2014р. в добувній та переробній промисловості становив 92,9%, у переробній промисловості – 91,4%.

В цілому у 2015 році соціально-економічний розвиток області характеризувався поглибленням спаду промислового виробництва; скороченням обсягу виконаних будівельних робіт, внутрішніх і зовнішніх інвестицій, зменшенням реальної заробітної плати; неліквідована заборгованість з виплати заробітної плати та за спожиті житлово-комунальні послуги; погіршенням ситуації на ринку праці та споживчому ринку, скорочення витрат палива.

Серед позитивних тенденцій слід відмітити темпи зростання в добувній промисловості і розробленні кар'єрів – 147,8%.

У виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів індекс промислової продукції у 2015р. порівняно з 2014р. становив 93,4%. Зокрема, у

виробництві олії та тваринних жирів він становив 97,1%, м'яса та м'ясних продуктів – 92,1%, хліба, хлібобулочних і борошняних виробів – 90,5%, у переробленні та консервуванні риби, ракоподібних і молюсків – 87,4%, у виробництві напоїв – 79,0%.

Разом з тим, спостерігалось збільшення обсягів виробництва готових кормів для тварин на 19,5%, молочних продуктів – на 6,1%, у переробленні та консервуванні фруктів і овочів – на 3,4%.

Також, серед позитивних тенденцій у 2015 році слід відмітити, що було вироблено м'яса великої рогатої худоби свіжого чи охолодженого 2,5 тис. т (144,7% до обсягу виробництва у 2014р.), молока рідкого обробленого (пастеризованого, стерилізованого, гомогенізованого, топленого, пептизованого) – 287 т (138,0%), кормів готових для тварин, що утримують на фермах, крім борошна та гранул із люцерни – 7,1 тис. т (136,7%).

Порівняно з 2014р. індекс обсягів виробництва продукції у текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів становив 108,4%, у т.ч. у текстильному. виробництві – 143,7%. Але у виробництві одягу – 95,4%.

Індекс промислової продукції у 2015р. проти 2014р. у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції становив 43,6%.

У виробництві гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції цей показник становив 86,6%, у т.ч. у виробництві гумових і пластмасових виробів – 62,2%, іншої неметалевої мінеральної продукції – 100,2%.

У металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування, індекс промислової продукції становив 80,4%.

Індекс обсягів виробництва продукції у 2015р. порівняно з 2014р. у машинобудуванні становив 80,6%, у т.ч. у виробництві машин та устаткування – 68,8%.

У постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у 2015р. порівняно з 2014р. індекс промислової продукції становив 111,5%. На підприємствах з виробництва, передачі та розподілення електроенергії обсяги виробництва продукції збільшились на 14,8%, у т.ч. у виробництві електроенергії – на 39,2%. Разом з тим, зменшились обсяги на підприємствах з розподілення електроенергії на 2,6%, газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи – на 21,7%.

Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва, за попередніми розрахунками, у 2015р. порівняно з 2014р. становив 94,4%, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах – 83,9%, у господарствах населення – 98,2%.

За попередніми даними, у 2015р. обсяг виробництва зерна (у вазі після доробки) становив 523,5 тис. т, що на 21,8% менше, ніж у попередньому році, при середній урожайності 44,9 ц/га проти 52,9 ц у 2014р.

У 2015р. господарствами всіх категорій, за попередніми даними, вироблено 64,7 тис. т м'яса в живій вазі, що на 2,6% менше, ніж у 2014р., 294,0 тис. т молока (на 1,8% менше), 363,7 млн. шт. яєць (на 4,2% менше).

На початок 2016р., за попередніми розрахунками, у господарствах всіх категорій утримувалось 96,6 тис. голів великої рогатої худоби (на 1,6% менше,

ніж на 1 січня 2015р.), в т.ч. 58,8 тис. корів (на 2,1% менше), 152,9 тис. свиней (на 0,7% менше), 44,6 тис. овець і кіз (на 1,7% менше) та 3,3 млн. голів птиці (на 0,2% більше).

За 2015р. підприємствами області виконано будівельних робіт на суму 945668 тис. грн. Індекс будівельної продукції порівняно з 2014р. становив 89,1%, у т.ч. по будівлях – 108,6%, з них житлових – 101,2%, нежитлових – 129,9%, інженерних спорудах – 71,7%.

За видами будівельної продукції обсяги робіт, виконаних на будівництві будівель, становили 534787 тис. грн. або 56,6% від загального обсягу будівельних робіт, з них житлових – 359732 тис. грн. (38,1%), нежитлових – 175055 тис. грн. (18,5%). На будівництві інженерних споруд виконано робіт на 410881 тис. грн. або 43,4% від загальнообласного показника.

Будівельними підприємствами міст Чернівців та Новодністровська виконано відповідно 51,5% та 23,5% будівельних робіт від загальнообласного показника. У 2015р. підприємствами області здійснювалось будівництво Дністровської ГАЕС, шкіл, об'єктів торгівлі та громадського харчування, офісних приміщень, житлових будинків.

У загальному обсязі будівельних робіт частка робіт з нового будівництва, реконструкції та технічного переоснащення становила 85,2%, з капітального та поточного ремонтів – 11,6% та 3,2% відповідно.

Основними споживачами енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти залишалися підприємства та організації м.Чернівців (92,2% від загальнообласного обсягу).

Станом на 1 січня п.р. залишки енергетичних ресурсів у споживачів та постачальників області, включаючи залишки на АЗС, склали: вугілля кам'яного – 11,1 тис. т, газойлів (палива дизельного) – 3,7 тис. т, бензину моторного – 3,1 тис. т та мазутів топкових важких – 0,1 тис. т.

Підприємствами та організаціями Чернівецької області у 2015р. використано 236,9 тис. т умовного палива, що на 6,8% менше, ніж у 2014р. У структурі використаного палива підприємствами і організаціями найбільша частка (49,9%) припадала на газ природний, 27,6% – на світлі нафтопродукти, 7,6% – на вугілля кам'яне, 5,5% – на дрова для опалення.

Скорочення витрат палива відбулося за рахунок зменшення обсягів використання бензину моторного на 10,0% (0,8 тис. т), газу природного – на 6,6% (7,2 млн.м³) та газойлів – на 3,8% (1,5 тис. т). Водночас використання дров для опалення збільшилось на 26,4% (10,2 тис. м³ щілін) й вугілля кам'яного – на 1,3% (0,3 тис. т).

Велике значення в економічному і соціальному розвитку області мають ліси, які є джерелом деревини і продуктів не деревної рослинності. Ліс — природне багатство нашого краю. Основними лісовими породами є ялина, бук, ялиця і дуб. Середній вік насаджень складає 60 років. За 2015 рік на землях Держлісагенства відтворено лісів на площі 2319 га (у 2014 році - 2835 га). Станом на 01.01.2016 року загальний запас деревини становив 62,9 млн. м³, лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі регіону – 29,2%. Садіння та висівання лісу – на площі 990 га, природне поновлення лісу – на площі 1548 га, що сприяє примноженню лісового фонду та підвищенню

продуктивності лісів. Саме тому широко розвинена деревообробна промисловість, яка є однією з найстаріших галузей.

На Буковині розвинуті художні промисли з виготовлення виробів з дерева, вишивання.

Сформована в області автобусна маршрутна мережа спроможна задовольнити зростаючі потреби населення в пасажирських автоперевезеннях.

У загальному обсязі перевезень пасажирів найбільша частка забезпечується автомобільним транспортом усіх форм власності, фізичними і юридичними особами. А пропозиції перевізників перевищують попит населення у перевезеннях, окрім віддалених від обласного центру сіл.

За 2015р. автомобільним транспортом перевезено (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) 2,0 млн. т вантажів, виконано вантажооборот у обсязі 955,3 млн. ткм. У порівнянні з 2014р. обсяг перевезених вантажів збільшився на 7,0%, вантажооборот зменшився на 2,1%.

Пасажирським транспортом за 2015р. перевезено 67,8 млн. пасажирів, виконано пасажирооборот у обсязі 1370,6 млн. пас. км. У порівнянні з 2014р. обсяг пасажирообороту зменшився на 8,2%, а пасажирооборот – на 13,7%.

Обсяг пасажирських перевезень автомобільним транспортом (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) становив 39,3 млн. пасажирів або 58,1% від загального обсягу перевезень усіма видами транспорту, пасажирооборот – 1211,4 млн. пас. км або 88,4%. У порівнянні з 2014р. обсяги пасажирських перевезень автомобільним транспортом зменшилися на 7,3%, а пасажирооборот – на 14,3%.

Протяжність мережі доріг загального користування області становить близько 2885,5 кілометрів, в т. ч. з твердим покриттям – 2879,7 км. В області спостерігається один з найбільших показників щільності автомобільних доріг загального користування на 1 тис. кв. кілометрів - 354 км при середньому по Україні 281 кілометр.

Рух, посадку і технічне обслуговування повітряних бортів забезпечують комунальне підприємство “Міжнародний аеропорт Чернівці” і Чернівецький структурний підрозділ підприємства “Украерорух”. З Чернівецького аеропорту виконуються авіарейси до Києва (Бориспіль, Жуляни), Стамбулу (Туреччина), Форлі та Неаполя (Італія), Алеппо (Сірія), Тель-Авіву (Ізраїль).

Тролейбусні шляхи загального користування (в однопутному обчисленні) становлять 86,8 км.

Послуги зв'язку переважно надають: Чернівецька дирекція ВАТ “Укртелеком”, Чернівецька дирекція УДППЗ “Укрпошта”, Чернівецька філія ЗАТ “Утел” та Чернівецький обласний радіотелевізійний передавальний центр.

На кінець 2015 року загальна довжина каналізаційних мереж в області складає 545,8 км, із них: ветхих та аварійних 160,1 км (29,3%), в тому числі: головних колекторів – 110,8 км, із них ветхих та аварійних 34,8 км, вуличних мереж – 298,1 км, із них: ветхих та аварійних 82,4 км, внутрішньо квартильних та внутрішньо дворових мереж – 136,9 км, із них: ветхих та аварійних 42,9 км.

Кількість каналізацій та окремих каналізаційних мереж складає 27 од. та 11 од. відповідно.

Кількість очисних споруд каналізації – 27 од. Кількість каналізаційних насосних станцій – 31 од.

Загальна кількість підприємств питного водопостачання в області 19, 18 з них належать до комунальної власності, 1 – до державної. Найкрупнішими з них є КП “Чернівціводоканал”, “КП Хотинтепломережа Хотинської міської ради”, ДКП управління “Тепловодоканал” м. Ноаводністровськ.

Станом на 01.01.2016 року фізичне зношення водопровідно-каналізаційних мереж, запірної арматури становить понад 60%. Зокрема, інженерні мережі м.Чернівці експлуатуються понад 40 років.

Система питного водопостачання у 2015 року включала всього 417 населених пунктів (10,1%), в тому числі 11 міст (90,9%), 8 селищ міського типу (87,5%), 398 сіл (6,3%). Охоплено централізованим водопостачанням 33,6% населення, в містах – 77,8%, в селищах міського типу – 45,4%, у селах – 3,7%. Питоме водоспоживання на одну людину в містах становило 180 л/добу, в селищах міського типу - 135180 л/добу, в селах -65 л/добу.

У той же час подача питної води з систем централізованого водопостачання здійснювалась за графіком як і в минулому році в м. Герца (10 год/добу), в м. Сторожинець (8 год/добу), в м. Хотин (14 год/добу).

Фінансування заходів з розвитку системи питного водопостачання області у 2015 році було незадовільно. Заходи з будівництва нових об’єктів, реконструкції та модернізації існуючих, паспортизації джерел та об’єктів, пошук джерел та підземних вод та штучне поповнення їхніх запасів не фінансувались взагалі. Впроваджених пілотних проектів не було. Інші заходи були профінансовані недостатньо: так, оснащення житлового фонду засобами обліку споживання води було профінансовано у розмірі 0,280 млн. грн. (-0,1 млн. грн. до попереднього року), ремонт, заміна аварійних водопровідних мереж – у розмірі 1,2 млн. грн. (-0,7, млн. грн. до попереднього року).

Для покращення розвитку економіки області велике значення має активізація інвестиційних процесів та залучення прямих іноземних інвестицій.

Обсяг залучених з початку інвестування в економіку області прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 31 грудня 2015р. становив 59,3 млн. дол. США, що на 13,6% менше обсягів інвестицій на початок 2015р. З країн ЄС внесено 81,6% від загального обсягу по області. У розрахунку на одну особу населення припадало 65,4 долара США прямих іноземних інвестицій.

У 2015р. в економіку області іноземними інвесторами вкладено 5,6 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу).

З початку інвестування прямі іноземні інвестиції в область надійшли з 45 країн світу. До найбільших країн-інвесторів входили: Нідерланди, Велика Британія, Кіпр, Туреччина, Румунія, Італія та Ізраїль.

Провідне місце за обсягами прямих іноземних інвестицій утримували підприємства м.Чернівців, в які внесено 30,1% від обсягу іноземного капіталу (акціонерного), вкладеного в економіку області. Серед районів найбільше іноземних інвестицій спрямовано в підприємства Кіцманського (25,2%), Сокирянського (14,5%) та Новоселицького (13,5%) районів.

Для сприяння реалізації інвестиційних проектів надавалась вичерпна консультативна та методична допомога підприємствам у здійсненні інвестиційної діяльності.

У зовнішніх економічних зв'язках переважають експортно-імпортні операції суб'єктів підприємництва області з країнами далекого зарубіжжя. Основними торговими партнерами з цієї групи країн залишаються Німеччина, Італія, Болгарія, Польща. Активізувався товарообіг також з Австрією, Бельгією, Грецією, Іспанією, Португалією, Румунією, Сан-Маріно, Словенією, Угорщиною, Францією, Швецією, Югославією, Ізраїлем, Китаєм, Республікою Корея, Туреччиною, Канадою та США. Зовнішня торгівля здійснюється з такими партнерами, як Республіка Білорусь, Російська Федерація, Казахстан, Республіка Молдова, Таджикистан, Туркменістан.

Обсяг експорту товарів за 2015р. становив 108,3 млн. дол. США, імпорту – 78,4 млн. дол. США. Порівняно з 2014р. обсяг експорту зменшився на 16,2%, імпорту – на 29,7%.

Суб'єкти господарювання області здійснювали операції в зовнішній торгівлі товарами з партнерами з 79 країн світу, основними з яких були Румунія, Російська Федерація, Німеччина та Туреччина.

Товарна структура експорту у 2015р. була представлена переважно поставками деревини і виробів з деревини (26,6% від загального обсягу експортованих товарів), текстильних матеріалів та текстильних виробів (16,7%), продуктів рослинного походження (13,8%), меблів (9,9%) і машин, обладнання та механізмів (9,9%).

У структурі імпорту найбільшу питому вагу склали текстильні матеріали та текстильні вироби (36,9% від загального обсягу імпортованих товарів), недорогоцінні метали та вироби з них (14,1%), машини, обладнання та механізми (14,0%), деревина і вироби з деревини (7,5%).

Середня заробітна плата найманих працівників за грудень 2015 року склала 4061 грн. (294,7% до мінімальної заробітної плати). За видами економічної діяльності найбільша середня заробітна плата у працівників: галузі постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонованого повітря (7499 грн.), фінансової та страхової діяльності (6724 грн.), добувної промисловості та розроблення кар'єрів (5062 грн.).

Заборгованість з виплати заробітної плати станом на 1 січня 2016 року усього становила 1101,2 тис. грн., у тому числі економічно активних підприємств 1056,0 тис. грн. (96,2% від загальної суми), підприємств банкрутів – 42,2 тис. грн. (3,8% від загальної суми).

2. Атмосферне повітря

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Останніми роками за рахунок спаду виробничої діяльності та переходу з твердих видів палива на газоподібні спостерігалось незначне зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. У 2015 році викинуто

3,2 тис. тонн шкідливих речовин від стаціонарних джерел (у 2014 році – 2,5 тис. т, тобто на 28% більше).

Разом з тим у 2004-2015 роках спостерігалось невиконання заходів щодо охорони повітряного басейну. Причина – зменшення обсягів виробництва, ліквідація та консервація джерел викидів, зупинка окремих виробництв, у зв'язку з чим викиди підприємств відповідають нормативним чи значно нижчі за них, а також відсутність необхідних коштів. При відповідності викидів нормативам ГДВ, що перевіряється за допомогою проведення інструментальних вимірів, а також піврічних та річних звітів валових викидів 2-ТП (повітря), заходи переносяться на пізніший термін.

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами.

Основним джерелом забруднення атмосферного повітря в Чернівецькій області є викиди від пересувних джерел (відпрацьовані гази автотранспорту), викиди яких в 2015 році складають 30,9 тис. тонн і сягають 90,6 % від загальної кількості викидів. Введення в експлуатацію об'їзної дороги для обласного центру дозволило покращити стан атмосферного повітря в м. Чернівці.

Динаміка викидів в атмосферне повітря

Таблиця 2.1

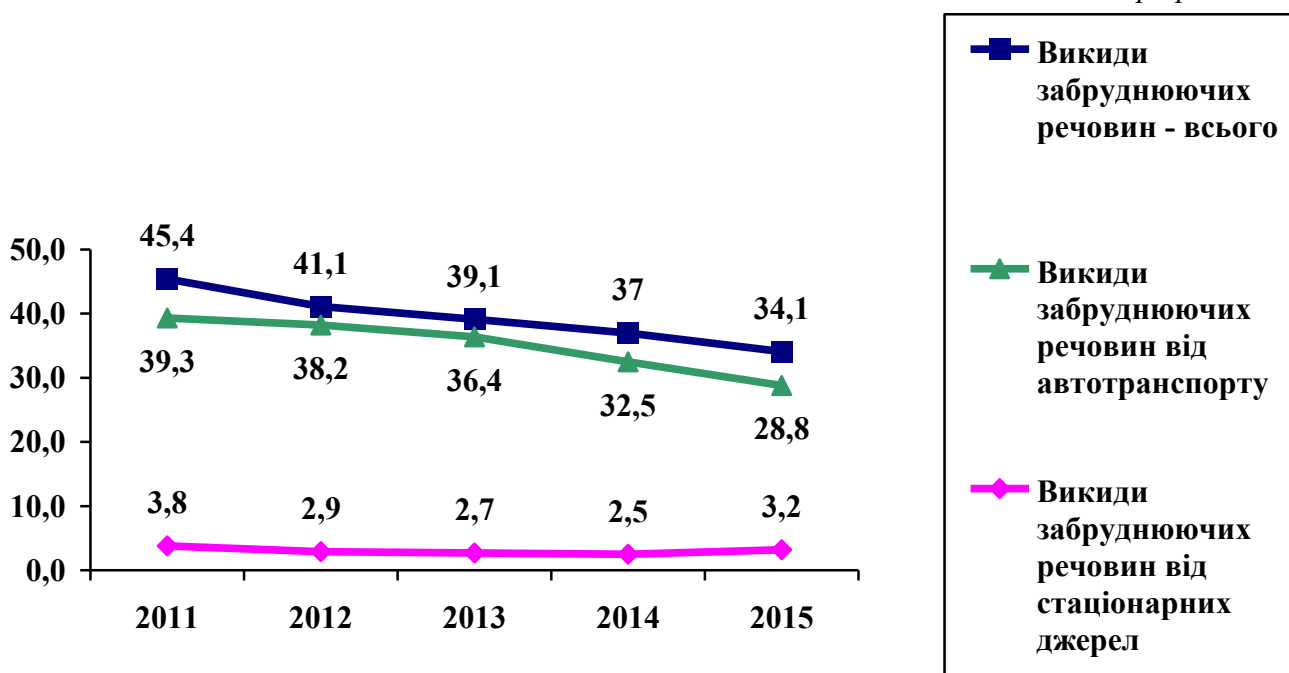
Показники	2013 рік	2014 рік	2015 рік
1	2	3	4
Загальна кількість суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, од.	113 ¹	109 ¹	158
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел, тис. т	39,1	37,0	34,1
у тому числі:			
від стаціонарних джерел, тис. т	2,7	2,5	3,2
від пересувних джерел, тис. т	36,4	34,5	30,9
з них від автомобільного транспорту, тис. т	34,5	32,5	28,8
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел у розрахунку на км ² , т	4,8	4,6	4,2
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел у розрахунку на одну особу, кг	43,0	40,7	37,5
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км ² , т	0,3	0,3	0,4
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг	3,0	2,7	3,6
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел у розрахунку на км ² , т	4,5	4,3	3,8
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел у розрахунку на одну особу, кг	40,0	38,0	33,9

¹ Від стаціонарних джерел.

В середньому по області одним підприємством було викинуто по 21 т шкідливих речовин.

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря по Чернівецькій області (тис. тон)

Графік 1

2.1.2. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Таблиця 2.2

Назва забруднюючої речовини	2013	2014	2015
1	2	3	4
1. Викиди забруднюючих речовин, усього, тис. т	39,1	37,0	34,1
у тому числі від:			
1.1. стаціонарних джерел:	2,7	2,5	3,2
метали та їх сполуки	0,0	0,0	0,0
стійкі органічні забруднювачі	0,0	-	-
оксид вуглецю	0,5	0,6	0,85
діоксид та інші сполуки сірки	0,3	0,3	0,5
оксиди азоту	0,2	0,2	0,2
речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	0,8	0,7	1,0
леткі органічні сполуки	0,5	0,4	0,5

Продовження таблиці

1.2. пересувних джерел:	36,4	34,5	30,9
сірчистий ангідрид	0,5	0,5	0,5
оксиди азоту	4,8	4,7	4,2
оксид вуглецю	26,4	24,9	22,3
вуглеводні	–	...	-
леткі органічні сполуки	3,9	3,6	3,2
речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	0,7	0,7	0,6
у тому числі від:	34,5	32,5	28,8
1.2.1. автомобільного транспорту:			
сірчистий ангідрид	0,5	0,4	0,4
оксиди азоту	4,0	3,9	3,3
оксид вуглецю	25,5	24,0	21,4
вуглеводні	–	...	-
леткі органічні сполуки	-	3,5	3,1
речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	-	0,6	0,5
2. Парникові гази, усього, млн. т CO ₂ – екв.	-	0,7	0,6

Вміст основних забруднюючих речовин в атмосферному повітрі

Таблиця 2.3

Речовина	Клас небезпеки	Кількість міст, охоплених спостереженнями	Середньорічна концентрація, відносно середньодобової ГДК	Середньодобова ГДК, мг/м ³	Максимально разова концентрація, відносно максимально разової ГДК	Максимально разові ГДК мг/м ³	Кількість спостережень	Відношення випадків перевищення максимально разової ГДК до загальної кількості спостережень	Відношення випадків перевищення 5 ГДК до загальної кількості спостережень
Пил	3	1	0,3	0,150	0,2	0,2	1605	0	0
Двоокис сірки	3	1	0,08	0,09	0,11	0,500	3121	0	0
Окис вуглець	4	1	0,3	3,000	0,8	1,0	1612	0	0
Двоокис азоту	2	1	0,5	0,040	1,0	1,1	3155	0,03	0
Окис азоту	3	1	0,2	0,060	0,2	0,4	1048	0	0

Фенол	2	1	0,7	0,003	1,3	1,7	1035	1,1	0
Фтористий водень	2	1	0,8	0,005	1,5	1,6	2107	4,4	0
Хлористий водень	2	1	0,6	0,200	4,1	3,2	1054	20,0	0
Формальдегід	2	1	1,3	0,003	1,2	0,035	2075	0,2	0
Бенз(а)пірен	1	1	*	0,000001	*	0,000001	*	*	*

* У зв'язку з проведенням АТО об'єднані проби на визначення бенз(а)пірену в Донецьку регіональну лабораторію не відсилалися і зберігаються в лабораторії ЦГМ до розпорядження ЦГО. За відсутністю даних за 2015 рік розрахунки на вміст бенз(а)пірену в атмосферному повітрі м. Чернівці не проводились.

Вміст основних забруднюючих речовин у атмосферному повітрі наведений у таблиці показує, що перевищення середньорічної концентрацією середньодобової ГДК визначено тільки по “формальдегіду” – 1,3 ГДК. Перевищення максимально разовою концентрацією максимально разової ГДК визначено по “двоокису азоту” (1,1 ГДК), “фенолу” (1,7 ГДК), “фтористому водню” (1,6 ГДК), “хлористому водню” (3,2 ГДК), “флормальдегіду” (1,2 ГДК).

Перераховані речовини та ще велика кількість інших елементів присутні у викидах багатьох джерел, наприклад хлористий водень і фтористий водень, формальдегід викидається при виробництві синтетичних барвників та смол на ВАТ “Чернівецький хімічний завод”. Оксиди азоту та вуглецю, а також бензопірен є продуктами неповного згоряння палива автотранспорту.

2.1.3. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за сферами діяльності)

Слід зазначити те, що останніми роками все більше і більше підприємств для обігріву приміщень та на технологічні потреби встановлюють сучасні високопродуктивні та економічні нагрівальні прилади, що відповідно зменшує викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря. Як видно з таблиці 2.1 у 2015 році зросли викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел. Це збільшення відбулось за рахунок зміни методики підрахунку кількості підприємств, організацій та установ у Головному управлінні статистики в Чернівецькій області у відповідності з керівним документом “Методологічні положення з організації державних статистичних спостережень з охорони атмосферного повітря”. За цим документом до списку підприємств та установ, які використовують енергетичні матеріали та продукти переробки нафти, додатково увійшли близько 50 установ та організацій (у т.ч. школи, частина з яких у нашій області у 2015 році почала переводити свої системи опалення на тверде паливо).

Обсяги викидів від пересувних джерел, у тому числі від автомобільного транспорту, у звітному і попередньому роках в порівнянні з 2014 роком зменшились.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за видами економічної діяльності у 2015 році

Таблиця 2.4

№ з/п	Види економічної діяльності	Обсяги викидів забруднюючих речовин	
		тис. т	у % до підсумку
1	2	3	4
1	Усі види економічної діяльності	3239,9	100,0
	У тому числі:		
1.1	Сільське господарство, лісове та рибне	450,6	13,9
1.3	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	57,1	1,8
	у тому числі		
	добування кам'яного та бурого вугілля	-	-
	добування металевих руд	-	-
	добування інших корисних копалин і розроблення кар'єрів	-	-
1.4	Переробна промисловість	1761,4	54,4
	у тому числі		
	виробництво харчових продуктів	681,7	21,0
	виробництво напоїв	-	-
	виробництво тютюнових виробів	-	-
	виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	-	-
	виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	10,0	0,3
	виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	935,0	28,9
	металургійне виробництво	-	-
	виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	-	-
1.5	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	115,4	3,6
1.6	Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	1,9	0,0
1.7	Будівництво	11,4	0,3
1.8	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	54,9	1,7
1.9	Інші види економічної діяльності	787,2	24,3

Основні забруднювачі атмосферного повітря за звітний рік

Таблиця 2.5

№ з/п	Назва об'єкту	Назва забруднюючої речовини	Частка викидів забруднюючої речовини			Частка оснащення джерел викидів газоочисними установками (ГОУ), %	Ефективність роботи ГОУ, %	Заходи, спрямовані на зменшення викидів				
			усього викидів,	до загального обсягу викидів об'єкту, %	до загального обсягу викидів (населеного пункту), %			загальний обсяг витрат за кошторисною вартістю, тис. грн.	фактично витрачено з початку виконання заходу, тис. грн.	Зменшення викидів після впровадження заходу, т/рік		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	ПАТ "Чернівецький олійно-жировий комбінат" (ІК 373959), м.Чернівці	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	67,9	11,9	43,5	-	-	-	-	
		сполуки азоту	12,6	2,2	7,9	-	-	-	-	
		діоксид та інші сполуки сірки	9,2	1,6	15,6	-	-	-	-	
		оксид вуглецю	300,7	52,5	71,1	-	-	-	-	
		неметанові і легкі органічні сполуки	179,9	31,4	56,0	-	-	-	-	-	-	
		метан	1,8	0,3	18,4	-	-	-	-	-	-	

Продовження таблиці

2	ТзОВ "Буковинська Цегла" (ІК 30911290), Кіцманський район	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	94,6	58,2	63,4	-	-	-	-
		сполуки азоту	10,0	6,2	29,2	-	-	-	-
		діоксид та інші сполуки сірки	38,8	23,9	43,5	-	-	-	-
		оксид вуглецю	18,5	11,4	23,7	-	-	-	-
		неметанов і леткі органічні сполуки	0,6	0,4	3,4	-	-	-	-
		метан	-	-	-	-	-	-	-
3	ТзОВ "Новодністровський бетонно- розчинний завод" (ІК 31621126), м.Новодністровськ	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	150,0	99,9	100,0	-	-	-	-
		сполуки азоту	0,2	0,1	16,7	-	-	-	-
		діоксид та інші сполуки сірки	-	-	-	-	-	-	-
		оксид вуглецю	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-
		неметанов і леткі органічні сполуки	-	-	-	-	-	-	-
		метан	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-

Продовження таблиці

4	Управління освіти, молоді та спорту Новоселицької РДА (ІК 02147316) Новоселицький район	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	42,3	30,0	26,6	-	-	-	-
		сполуки азоту	3,0	2,1	16,9	-	-	-	-
		діоксид та інші сполуки сірки	46,0	32,6	40,9	-	-	-	-
		оксид вуглецю	38,6	27,4	38,5	-	-	-	-
		неметанові і леткі органічні сполуки	11,0	7,8	35,4	-	-	-	-
		метан	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-	-	-
5	Відділ освіти, молоді та спорту Герцаївської РДА (ІК 21423791) Герцаївський район	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	43,8	31,2	56,7	-	-	-	-
		сполуки азоту	2,0	1,4	30,8	-	-	-	-
		діоксид та інші сполуки сірки	47,6	33,9	51,9	-	-	-	-
		оксид вуглецю	35,6	25,3	73,3	-	-	-	-
		неметанові і леткі органічні сполуки	11,4	8,1	70,8	-	-	-	-
		метан	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-

Продовження таблиці

6	ПАТ "Чернівецький цегельний завод №3" (ІК 5508177), м.Чернівці	речовини у вигляді суспендов аних твердих частинок	9,8	7,3	6,3	-	-	-	-
		сполуки азоту	35,5	26,6	22,4	-	-	-	-
		діоксид та інші сполуки сірки	19,1	14,3	32,5	-	-	-	-
		оксид вуглецю	69,4	51,9	16,4	-	-	-	-
		неметанов і леткі органічні сполуки	-	-	-	-	-	-	-
		метан	-	-	-	-	-	-	-
7	СТЗОВ "Котелеве" (ІК 32895240), Новоселицький район	речовини у вигляді суспендов аних твердих частинок	18,7	16,8	11,8	-	-	-	-
		сполуки азоту	4,8	4,3	27,1	-	-	-	-
		діоксид та інші сполуки сірки	31,9	28,7	28,4	-	-	-	-
		оксид вуглецю	34,6	31,2	34,5	-	-	-	-
		неметанов і леткі органічні сполуки	1,1	1,0	3,5	-	-	-	-
		метан	19,5	17,5	92,4	-	-	-	-

*графи 12 та 13 заповнюються тільки щодо виконаних заходів

Малюнок 1 - ТзОВ "Новодністровський бетонно-розчинний завод"

Малюнок 2 - ПАТ "Чернівецький цегельний завод №3" м. Чернівці

За видами економічної діяльності найбільшим забруднювачем атмосферного повітря в 2015 році є переробна промисловість, на яку припадає 1761,4 тис. тонн або 54,4% від загальної кількості викидів. Промисловість області представлена всього 510 підприємствами.

Впродовж 2015 року викиди в атмосферу здійснювали стаціонарні джерела 158 організацій та підприємств області, з яких 43 або 27,2% від усіх підприємств області розташовані в м.Чернівцях. Обсяг викидів від яких становив 1,1 тис. т або 34,8% сукупного обсягу викидів по області. В середньому по області одним підприємством було викинуто 20,5 т шкідливих речовин

У структурі викинутих забруднюючих речовин найбільшу частку займали речовини у вигляді суспендованих твердих частинок – 968 т, оксид вуглецю – 848 т та діоксид та інші сполуки сірки – 492 т. Крім того, в атмосферне повітря було викинуто 155 тис. т. діоксиду вуглецю.

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

Вплив викидів в атмосферне повітря Чернівецької області підприємствами сусідніх держав Румунії та Молдови мінімальний у зв'язку з відсутністю підприємств у прикордонній зоні зазначених країн, які могли б здійснювати значний вплив на стан атмосферного повітря області. Цьому також сприяє переважання на території області рози північно-західних вітрів.

Вплив транскордонного перенесення шкідливих речовин із країн центральної Європи на стан атмосферного повітря регіону на даний час реально оцінити неможливо через відсутність мережі постів контролю на території області.

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за регіонами у 2015 році(т)

Таблиця 2.6

	Обсяги викидів забруднюючих речовин – усього	У тому числі			
		речовин у вигляді твердих суспендованих частинок	діоксин сірки	діоксин азоту	оксид вуглецю
Чернівецька область	3239,9	967,9	481,6	243,7	848,3
міста					
Чернівці	1127,9	156,2	58,7	157,1	422,7
Новодністровськ	154,3	150,0	–	1,2	0,2

Продовження таблиці

райони					
Вижницький	80,7	13,7	4,1	11,2	16,7
Герцаївський	268,1	77,2	91,0	3,9	48,6
Глибоцький	114,3	48,9	4,8	8,0	12,7
Заставнівський	351,1	128,5	73,1	12,4	116,9
Кельменецький	14,6	0,8	–	–	–
Кіцманський	409,8	149,3	86,1	21,3	78,0
Новоселицький	442,8	159,1	110,2	13,4	100,2
Путильський	10,6	8,0	0,6	0,3	1,0
Сокирянський	55,2	3,7	33,0	4,3	2,9
Сторожинецький	134,2	61,7	16,9	6,8	29,0
Хотинський	76,3	10,8	3,1	3,8	19,4

В цілому по області було збільшення обсягів викидів шкідливих речовин у порівнянні з попереднім роком (відповідно 3239,9 т та 2484,7 т). В м.Новодністровськ, в Кельменецькому, Путильському та Сокирянському районах обсяги викидів шкідливих речовин практично залишились на рівні попереднього року. В решті районів та в м.Чернівці обсяги викидів зросли.

Незначне зростання обсягів викидів відбулось по м. Чернівці (відповідно 1127,9 т і 1040,7 т), в усіх районах області також спостерігається зростання обсягів викидів забруднюючих речовин.

Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за регіонами у 2015 році(т)

Таблиця 2.7

	Обсяги викидів - усього		Збільшення / зменшення викидів у 2015р. проти 2014р.	Обсяги викидів у 2015р. до 2014р.,%	Викинуто в середньому одним підприємством
	2015р.	2014р.			
Чернівецька область	3239,9	2484,7	755,2	130,4	20,5

Продовження таблиці

м.Чернівці	1127,9	1040,7	87,2	108,4	26,2
м.Новодністровськ	154,3	154,5	-0,2	99,9	51,4
Райони					
Вижницький	80,7	40,5	40,2	199,3	6,7
Герцаївський	268,1	73,5	194,6	364,7	33,5
Глибоцький	114,3	96,0	18,3	119,0	8,2
Заставнівський	351,1	164,7	186,4	213,2	35,1
Кельменецький	14,6	14,6	0,0	100,1	7,3
Кіцманський	409,8	305,8	104,1	134,0	31,5
Новоселицький	442,8	380,1	62,7	116,5	22,1
Путильський	10,6	10,7	-0,1	98,8	2,6
Сокирянський	55,2	55,5	-0,3	99,4	11,0
Сторожинецький	134,2	78,5	55,7	171,0	7,9
Хотинський	76,3	69,6	6,7	109,7	10,9

В середньому по області викинуто одним підприємством 20,5 т забруднюючих речовин.

При здійсненні контролю за промвикидами в атмосферу від підприємств області було у 2015 році Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області було проведено 49 перевірок підприємств області.

В інтересах Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області військовою прокуратурою Чернівецького гарнізону заявлено 1 позов до ВЧ 1241 Національної гвардії України про зобов'язання отримати дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

Спостереження за радіоактивним забрудненням атмосферного повітря в Чернівецькій області проводиться на трьох метеорологічних станціях Чернівецького обласного центру з гідрометеорології:

- “АМСЦ Чернівці”, розташована на території Чернівецького міжнародного аеропорту по вул. Чкалова, 30;

- “Озерна Новодністровськ”, розташована в м. Новодністровськ, Сокирянського району;
- “М Селятин”, розташована в с. Селятин, Путильський район.

Визначаються наступні показники: максимально разовий рівень, (мкР/год), кількість перевищень максимально разового рівня (дні), середньомісячне значення радіоактивного забруднення, (мкР/год).

Середньомісячні значення рівня гамма-фону впродовж року були в межах 10-14 мкР/год, що значно нижче рівня природного фону.

2.5. Використання озоноруйнівних речовин

На виконання положень Віденської Конвенції про охорону озонowego шару (Відень, вересень, 1985р.) в області проводились заходи по регулюванню використання речовин, що руйнують озонний шар. Митне оформлення вантажів здійснювалось на підставі листів-роз'яснень про те, що дана продукція (обладнання) не містить озоноруйнуючих речовини.

Озоноруйнуючі речовини, які регулюються Монреальським протоколом, в Україні не виробляються, а повністю завозяться ззовні. Департаментом екології та туризму ведеться постійна робота з підприємствами щодо виконання вимог цього протоколу по речовинам, що руйнують озонний шар У відповідності з “Програмою припинення виробництва та використання озоноруйнівних речовин на 2004-2030”, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2004р. №256. Департаментом були направлені підприємствам плани-графіки по переходу обладнання на озонобезпечні замінники.

2.6. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

За інформацією Чернівецького обласного центру з гідрометеорології про стан атмосферного повітря міста Чернівці в 2015 році було проведено 16978 спостережень за станом атмосферного повітря обласного центру, які проводились на трьох стаціонарних постах: ПСЗ №1, вул. Заводська, 34; ПСЗ №3, вул. Головна, 265А та ПСЗ №4, вул. О. Гузар. Із них 16812 проб проаналізовано в ЛСЗА і 166 проб (на важкі метали)відіслані на аналіз до ЦГО.

У зв'язку з проведенням АТО об'єднані проби на визначення бенз(а)пірену в Донецьку регіональну лабораторію не відсилалися і зберігаються в лабораторії ЦГЪ до розпорядження ЦГО. За відсутністю даних за 2015 рік розрахунки на вміст бенз(а)пірену в атмосферному повітрі м. Чернівці не проводились.

Аналіз проводився по наступним домішкам: пил, двоокис сірки, окис вуглецю, двоокис азоту, окис азоту, фенол, фтористий водень, хлористий водень, формальдегід, по групі металів (кадмій, залізо, марганець, мідь, нікель,

свинець, хром, цинк) і бенз(а)пірен. Визначались: середньорічна концентрація домішки (відносно середньодобової ГДК, Q_{CP}), максимально разова концентрація домішки (відносно максимально разової ГДК, $Q_{макс}$), кількість спостережень, відношення випадків перевищення максимально разової ГДК до загальної кількості спостережень, відношення випадків перевищень 5 ГДК до загальної кількості спостережень.

Q_{CP} по місту по вказаних домішкам була нижче нормативу за виключенням формальдегіду, для якого цей показник був 1,3 ГДК. $Q_{макс}$ по місту перевищувала норматив по двоокису азоту (1,1 ГДК), фенолу (1,7 ГДК), фтористому водню (1,6 ГДК), хлористому водню (3,2 ГДК), формальдегіду (1,2 ГДК). По важких металах Q_{CP} та $Q_{макс}$ були значно нижче ГДК.

Чисельність населення на 01 січня 2016 року в області склала 909,9 тис. осіб, у тому числі міське населення 391,8 тис. осіб, сільське – 518,1 тис. осіб. Щільність наявного населення 0,1124 тис. осіб/км².

Загальне зменшення чисельності населення області (72 особи) відбулося за рахунок природного скорочення на 1068 осіб, водночас був зафіксований міграційний приріст – 996 осіб.

У 2015р. в області народилось 10657 дітей, що на 1022 особи менше, ніж у 2014р. Народжуваність у сільській місцевості залишається традиційно вищою, ніж у міських поселеннях (12,6 проти 10,5 народжених на 1000 жителів).

За цей період померло 11725 осіб, у тому числі 93 дитини у віці до 1 року.

Протягом 2015р. в область прибуло 10548 осіб, вибуло 9552 особи. За результатами міграційного руху був зафіксований міграційний приріст населення – 996 осіб.

Міграційний приріст населення області в 2015р. зафіксовано у місті Чернівцях, Кіцманському, Герцаївському та Глибоцькому районах.

2.7. Заходи, спрямовані на поліпшення якості атмосферного повітря

Протягом звітнього періоду у сфері охорони атмосферного повітря працівниками інспекції здійснено 49 перевірок (у 2014 році – 173). За порушення вимог природоохоронного законодавства до адміністративної відповідальності притягнуто 22 особи на суму 3,502 тис. грн.

У серпні 2015 року відділ інструментально-лабораторного контролю Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області був атестований на право виконання вимірювань ДП “Буковинастандартметрологія”. Протягом серпня-грудня 2015 року проводився контроль викидів в атмосферу на 12 підприємствах області. Відібрано 138 проб та проведено 1464 визначення забруднюючих речовин в них.

Здійснено заміри викидів забруднюючих речовин від 22 пересувних джерел, на 1 з яких виявлено перевищення нормативів.

Впровадження повітроохоронних заходів у 2015 році

Таблиця 2.8

	Кількість заходів	Загальний обсяг витрат за кошторисною вартістю, тис.грн.	Фактично витрачено з початку виконання заходів, тис.грн.	Зменшення викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря після впровадження повітроохоронних заходів, т	
				очікуване	фактичне
Всього	2	58,7	62,2	0,050	0,060
у тому числі					
удосконалення технологічних процесів (включаючи перехід на інші види палива, сировини тощо)	1	3,7	3,7	–	–
будівництво і введення в дію нових газоочисних установок і споруд	–	–	–	–	–
підвищення ефективності роботи існуючих очисних установок (включаючи їхню модернізацію, реконструкцію і ремонт)	1	55,0	58,5	0,050	0,060
ліквідація джерел забруднення	–	–	–	–	–
перепрофілювання підприємств (цехів, дільниць) на випуск іншої продукції	–	–	–	–	–
інші заходи	–	–	–	–	–

Для покращення екологічного стану атмосферного повітря в області у 2015р. проводились повітроохоронні заходи.

Як і у 2014 році кількість цих заходів не змінилась. Це удосконалення технологічних процесів (включаючи перехід на інші види палива, сировини тощо) і підвищення ефективності роботи існуючих очисних установок (включаючи їхню модернізацію, реконструкцію і ремонт). Але загальний обсяг витрат за кошторисною вартістю у 2015 році на повітроохоронні заходи був 58,7 тис. грн., що майже у двічі менше, ніж у 2014 році (122,0 тис. грн.). Фактично витрачено з початку року 62,2 тис. грн. (2014 році цей показник був 124,9 тис. грн.) Фактичне зменшення викидів шкідливих речовин від впровадження цих заходів у 2015 році перевищило очікуване.

Основна частина коштів (94,1% або 58,5 тис. грн.) використана для здійснення заходів щодо підвищення ефективності існуючих очисних установок.

Станом на 01.01.2016р. Загальна кількість суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря 158 од.

Основними забруднювачами повітря в області у 2015 р. були такі підприємства: ПАТ “Чернівецький олійно-жировий комбінат” – 572,1 т, ПАТ “Чернівецький цегельний завод №3” – 305,7 т, ТзОВ “Буковинська Цегла” – 162,5 т, ТзОВ “Новодністровський бетонно-розчинний завод”, - 150,2 т, Управління освіти, молоді та спорту Новоселицької РДА – 140,9 т, відділ освіти, молоді та спорту Герцаївської РДА – 140,4 т, СТзОВ “Котелеве” Новоселицького району – 110,6 т. Дані по викидах наведені для основної групи забруднюючих речовин (речовини у вигляді суспендованих твердих частинок, сполуки азоту, діоксид та інші сполуки сірки, оксид вуглецю, неметанові леткі органічні сполуки, метан).

3. Зміна клімату

Зміна клімату є, можливо, найбільш важливою та складною проблемою в сфері охорони навколишнього середовища, яка спіткала людство за останнє століття. Підписання Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату представниками 150 країн свідчить про те, що зміна клімату є нагальною загрозою екології Землі та економічному розвитку людства. Головна мета Конвенції полягає в “стабілізації концентрацій парникових газів в атмосфері на такому рівні, який не допускав би небезпечного антропогенного впливу на кліматичну систему”. Україна підписала Конвенцію в червні 1992 року, ратифікувала її в жовтні 1996 року, а в серпні 1997 року стала Стороною Конвенції. Відповідно до статті 4.2b цього документу Україна прийняла 1990 рік як базовий для оцінки антропогенних емісій вуглекислого газу та інших парникових газів, які не контролюються Монреальським протоколом.

Капітальних інвестицій на охорону атмосферного повітря і проблем зміни клімату у 2015 році не було, поточні витрати склали – 240,1 тис. грн. (226,8 тис. грн. у 2014 році).

На сьогоднішній день на території області підприємств, які б здійснювали значний вплив на зміну клімату (викидали – CO₂, CH₄, N₂O) немає.

3.1 Тенденції зміни клімату

За даними ННГФ обсерваторії Чернівецького національного університету найчастіше аномально високі середньорічні температури повітря спостерігались протягом 1990-2014 років. Чітка тенденція до підвищення середніх річних температур повітря почала з'являтися після 1989 року і простежується наразі по 2014 рік включно. Період потепління, що триває вже 25 років, не є монотонним. Його можна поділити на два відрізки меншої

тривалості: 1989-1994 та 1998-2013 рр., межею яких є 4-річний (1995-1998 рр.) період похолодання.

Підвищення середніх річних температур в Чернівцях було наслідком підвищення значень середніх місячних і, відповідно, середніх сезонних температур повітря. Протягом останніх 25 років спостерігалось підвищення середніх значень температур усіх місяців року. Найбільш помітним було зростання температур зимових і весняних місяців, яке складало +1,5-2,5°C. Теплішими стали і літні місяці, для яких підвищення температур становило +1,5-1,6°C. Значно теплішими стали зими і весни, помірно потеплішали літньо-осінні сезони.

Внаслідок потепління у Чернівцях почали зміщуватись часові границі кліматичних сезонів. Дати початку періоду стійкого переходу середніх добових температур повітря через 0°C у бік підвищення (початок весняного кліматичного сезону) змістилися на більш ранні терміни, тобто спостерігалось зменшення тривалості зимового сезону.

Але змін зазнала не лише середня температура, а й кількість опадів, напрямок вітру, терміни формування снігового покриву тощо.

Останній 10-річний період, протягом якого клімат Чернівців зазнавав впливу глобального потепління, характеризувався річними сумами опадів, що на 12% перевищували багаторічну норму.

Аналіз характеру змін вітрового режиму в Чернівцях показав, що протягом останнього 12-річного періоду на 5-7% зменшилась кількість випадків вітрів північно-західного напрямку, проте суттєво – на 10-12% – збільшилась кількість вітрів північного і південного напрямків.

основними проявами та наслідками глобальної зміни клімату, які вже спостерігаються, є:

- посухи
- висихання дерев (дуб, ялина, берест, смерека)
- поширення видів - вселенців
- збільшення інтенсивності явищ підтоплення та затоплення
- деградація ґрунтів
- зменшення виробництва електроенергії малими ГЕС (внаслідок пониження рівня у водосховищах)
- зменшення водності малих рік
- зменшення сніжності (гірський регіон)
- паводки
- руйнування меліоративних систем (Полісся)
- зменшення рівня ґрунтових вод
- зміна біорізноманіття
- зміна екосистем
- посилення екстремальних явищ
- збільшення кількості критичних паводків

3.2. Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів

Парникові гази утворюються в процесі використання (головним чином, спалювання) викопних видів палива. Саме парникові гази, потрапляючи в атмосферу, створюють тепличний ефект, внаслідок чого відбувається підвищення середньорічної температури.

Упродовж 2015р. викиди в атмосферу здійснювали 158 підприємств області (у 2014 році - 109), з яких більше третини розташована в м.Чернівцях. В 2015р. стаціонарними джерелами цих підприємств викинуто в повітря 3,2 тис т забруднюючих речовин, що на 0,7 тис т більше, ніж у попередньому році. Це збільшення відбулось за рахунок зміни методики підрахунку кількості підприємств, організацій та установ у Головному управлінні статистики в Чернівецькій області у відповідності з керівним документом “Методологічні положення з організації державних статистичних спостережень з охорони атмосферного повітря”. За цим документом до списку підприємств та установ, які використовують енергетичні матеріали та продукти переробки нафти, додатково увійшли близько 50 установ та організацій (у т.ч. школи, частина з яких у нашій області у 2015 році почала переводити свої системи опалення на тверде паливо).

В середньому по області одним підприємством було викинуто 20,5 т шкідливих речовин (у 2014 році - 22,8 т).

Основними забруднювачами атмосферного повітря області як і у попередні роки були підприємства переробної промисловості, від яких в повітря надійшло 1761,4 тис. т. або 54,4% від загального обсягу всіх викидів.

Щільність викидів від стаціонарних джерел забруднення в розрахунку на 1 км² території області склала 0,4 т шкідливих речовин. У розрахунку на одну особу населення області в середньому припадало 3,6 кг шкідливих викидів.

3.3 Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату

Найбільш ефективними є заходи, пов'язані зі зниженням втрат природного газу, з впровадженням засобів контролю та автоматизованого управління енергопостачанням, реалізацією міжгалузевих програм енергозбереження. Найменш ефективними заходами щодо зниження викидів ПГ є: впровадження нетрадиційних джерел енергії, оптимізація структури генеруючих потужностей, впровадження устаткування для спалювання низькосортного вугілля, встановлення на очисних станціях споруд для обробки осадів стічних вод.

У 2015 році обсяг викидів діоксиду вуглецю становив 0,6 млн. т., у т.ч. 0,2 млн. т від стаціонарних джерел та 0,4 млн. т. від пересувних джерел. Це 92,2% по відношенню до 2014 року.

Основними заходами із скорочення зазначених викидів є реконструкція котельень МКП “Чернівцітеплокомуненерго”, із заміною котлів з ККД – 75% на

котли з ККД до 92%, які працюють на газі. Адсорбція парникових газів передбачається, насамперед за рахунок збільшення площі зелених насаджень у населених пунктах, а також збільшенням площі лісів та природно-заповідного фонду області.

Для запобігання шкідливих наслідків зміни клімату в області вживаються наступні заходи:

- виконуються заходи з пом'якшення антропогенного впливу на довкілля у рамках комплексної програми охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів “Екологія”;
- здійснюються спостереження за станом довкілля у рамках регіональної системи моніторингу довкілля Чернівецької області;
- впроваджуються заходи з комплексної програми протипаводкових заходів.

4. Водні ресурси

4.1. Водні ресурси та їх використання

4.1.1. Загальна характеристика

Вода є одним з основних елементів біосфери. Жоден життєво важливий процес не може здійснюватись без води. Вода необхідна як для організму людини, так і для виробничих потреб - найбільше у промисловості та сільському господарстві.

Річкова мережа області належить до басейнів двох основних річок Прута і Сірету, які займають відповідно 60 і 25,5 % її території. Річки басейну Дністра представлені невеликими водотоками, які становлять решту – 14,5 % загальної площі. Густота річкової мережі області становить 1,04 км/км², в тому числі в басейнах Прута – 1,32 км/км², в т.ч. Черемошу – 2,40 км/км², Сірету – 1,34 км/км², в т.ч. Сучави – 1,14 км/км², Дністра – 0,46 км/км². Відносячись до Прикарпатського регіону за цим показником Буковина значно виділяється серед інших в Україні.

На території області протікає 4240 річок загальною довжиною 8966 км. Їх кількісні характеристики були визначені на основі картографічних та довідникових матеріалів. Річок, включаючи струмки і водотоки довжиною менше 10 км кожна, нараховується 4131, а їх загальна довжина 6597,5 км. Кількість водотоків довжиною 10 і більше кілометрів – 109, сумарною довжиною 2368,5 км.

В залежності від площі басейну річки поділяються на великі, середні і малі. До великих належать водотоки, які мають водозбірну площу понад 50 тис. км², середніх – більше 2 і до 50 тис. км² і малих – до 2 тис. км².

Відповідно до цієї класифікації на території Чернівецької області виділяються:

- 1) одна велика річка:

- р. Дністер загальною площею басейну 72100 км² (в межах області – 1190 км²) і довжиною 1352 км (в межах області – 290 км);
- 2) чотири середні річки:
 - р. Прут загальною площею басейну – 27500 км² (в межах області – 4836 км²) і довжиною 989 км (в межах області – 108 км),
 - р. Черемош загальною площею басейну 2560 км² (в межах області – 1306 км²) і довжиною 80 км. Річка повністю протікає на межі з Івано-Франківською областю;
 - р. Сірет загальною площею басейну 47600 км² (в межах області – 2070 км²) і довжиною 513 км (в межах області – 100 км),
 - р. Сучава загальною площею басейну 2400 км² (в межах області – 315 км²) і довжиною 140 км (в межах області – 28 км);
- 3) 4235 малих річок загальною довжиною 8360 км. До них належать 104 водотоки довжиною 10 і більше кілометрів кожний загальною протяжністю 1762,5 км та 4131 - довжиною менше 10 км кожний загальною протяжністю 6597,5 км.

Загальні відомості про водні об'єкти та водні ресурси Чернівецької області

Таблиця 4.1

№ п/п	Показники	Од. вим.	К-сть
1	2	3	4
1.	Кількість річок	шт	4240
2.	Їх загальна довжина	км	8966
	в тому числі:		
3.	Кількість річок. Включаючи струмки, водостоки довжиною менше 10 км	шт	4131
4.	Їх загальна довжина	км	6597,5
5.	Кількість річок довжиною 10 і більше км	шт	109
6.	Їх загальна довжина	км	2368,5
7.	Кількість малих річок (S басейну до 2 тис. км ²)	шт	4235
8.	Їх загальна довжина	км	8360
9.	Кількість середніх річок (Прут, Черемош, Сірет, Сучава) (S басейну 2000,1 – 50000 км ²)	шт.	4
10.	Їх довжина в межах області	км	316
11.	Кількість великих річок – Дністер (S басейну більше 50 тис.км ²)	шт.	1
12.	Довжина в межах області	км	290
13.	Поверхневий стік, що формується в межах області:		
	В середній щодо водності рік	млн. м ³	1296,3
	Маловодний рік 75% забезпеченості	млн. м ³	979,6
	Маловодний рік 95% забезпеченості	млн. м ³	669,6
14.	Кількість водосховищ	шт	5
15.	Їх загальна площа водного дзеркала	тис.га	6,136

Продовження таблиці

16.	Їх загальний об'єм – повний	млн.м ³	1200,92
17.	Їх загальний об'єм – корисний	млн.м ³	803,26
	в тому числі:		
18.	Кількість водосховищ, об'ємом до 10 млн. м ³	шт.	3
19.	Їх загальна площа водного дзеркала	га	168
20.	Їх загальний об'єм – повний	млн.м ³	7,83
21.	Їх загальний об'єм – корисний	млн.м ³	4,90
22.	Кількість водосховищ об'ємом від >10 до 100 млн. м ³	шт	1
23.	Загальна площа водного дзеркала	га	458,0
24.	Їх загальний об'єм - повний	млн.м ³	29,0
25.	Їх загальний об'єм – корисний	млн.м ³	22,55
26.	Кількість водосховищ об'ємом більше 100 млн. м ³ - Дністровське	шт.	1
27.	Загальна площа водного дзеркала	тис.га	5,51
28.	Загальний об'єм – повний	млн.м ³	1164,09
29.	Загальний об'єм - корисний	млн.м ³	775,81
30.	Кількість ставків (станом на 01.01.2012 р.)	шт.	1241
31.	Їх загальна площа водного дзеркала	га	4523,51
32.	Їх загальний об'єм	млн.м ³	45,24
	в тому числі:		
33.	Кількість ставків в оренді (станом на 01.01.2012 р.)	шт	525
34.	Їх загальна площа водного дзеркала	га	3307,48
35.	Їх загальний об'єм	млн.м ³	33,07
36.	Кількість озер	шт.	17
37.	Їх загальна площа водного дзеркала	га	57,53
38.	Їх загальний об'єм	млн.м ³	0,058
39.	Кількість паспортизованих річок	шт.	70
	їх загальна довжина	км	1373,0
	їх загальна площа водозборів	км ²	4597,0
	кількість водогосподарських паспортів	шт	32

Річкова мережа

Таблиця 4.2

Головна річка (велика, середня)	Площа басейну, км ² *	Довжина річки, км *	Кількість малих річок, шт.		Сумарна довжина малих річок, км		Густота річкової мережі, км/км ²
			Всього	В т. ч. L < 10 км	Всього	В т. ч. L < 10 км	
Дністер	<u>72100</u> 2046	<u>1352</u> 290	191	176	643	432	0,46

Продовження таблиці

Прут	$\frac{27500}{3980}$	$\frac{989}{108}$	2584	2523	5078	3947	1,32
в т. ч. Черемош	$\frac{2560}{1036}$	$\frac{80}{80}$	1601	1582	2398	1940	2,40
<i>Сірет</i>	$\frac{47600}{2070}$	$\frac{513}{100}$	1460	1432	2639	2218,5	1,34
<i>в т. ч. Сучава</i>	$\frac{2400}{351}$	$\frac{140}{28}$	350	343	371,5	307	1,14
Разом по області:	8096	606	4235	4131	8360	6597,5	1,11

* - в чисельнику – вся площа і довжина,
- в знаменнику – в межах області.

4.1.2. Водозабезпеченість Чернівецької області

В межах області знаходяться 5 водосховищ, їх загальна площа водного дзеркала 6136,0 тис. га, а загальній повний об'єм – 1200,92 млн. м³ (корисний – 803,26 млн. м³), таблиця 4.1. Два із них, що належать до Дністровського каскаду, розташовані на кордоні з Хмельницькою та Вінницькою областями і їх греблі віднесені до її території. Вони займають близько 70% території, що знаходиться під водою.

Найбільшим із них, яке відноситься до категорії великих місткістю більше 100 млн. м³ є Дністровське. Загальна площа водного дзеркала 14200 тис. га, в межах області - 55,10 тис. га, загальний об'єм повний 3000 млн. м³, в межах області – 1164,09 млн. м³, корисний загальний об'єм – 2000млн. м³, в межах області – 775,81 млн. м³. Буферне водосховище відноситься до категорії середніх (об'єм від 10 до 100 млн. м³). Його площа водного дзеркала 458 га, загальний об'єм повний 29,0 млн. м³, корисний – 22,55 млн. м³. В області є також три малих водосховища (об'ємом до 10 млн. м³). Їх загальна площа водного дзеркала 168 га, загальний об'єм повний – 7,83 млн. м³, корисний – 4,90 млн. м³. За період експлуатації вони частково замулились і їх теперішні основні параметри не відповідають проектним. Відомості про водосховища наведені в таблиці 4.3, а також в їх переліку (таблиця 4.4).

До ставків віднесені штучні водойми місткістю до 1 млн. м³. Практично всі вони побудовані на малих річках та їх притоках, в результаті чого стік цих водотоків в певній мірі зарегульований. Їх загальна кількість 1243.

Ставки використовуються в основному для риборозведення і кілька з них для технічного водопостачання.

Загальна площа водного дзеркала ставкового господарства становить 4523,51 га, об'єм 45,235 млн. м³.

Згідно показників державного обліку використання вод за формою 2-ТП (водгосп) у 2015 році на потреби населення і економіки було забрано 90,23млн.м³ водних ресурсів. Із них 69,92 млн.м³ – поверхневі і 20,61 млн.м³ – підземні води.

Об'єм річкового стоку 865,5 млн.м³/рік.

Враховуючи запаси і об'єми забраних у 2015 році поверхневих та підземних вод область характеризується достатньою водозабезпеченістю. Через нерівномірний розподіл поверхневих водних ресурсів на її території близько 15,8 млн.м³ річкового стоку перекинуто у звітному році із басейну р. Дністер у басейн р. Прут.

У сільській місцевості використовуються для водопостачання підземні води криниць і свердловин.

Населення та економіка області не відчували дефіциту водних ресурсів. На підставі даних державної статистичної звітності за формою 2-ТП (водгосп) у 2014 році використано свіжої води усього 79,59 млн.м³. (у 2013 році – 72,73 млн.м³).

Наявність ставків і водосховищ в адміністративних районах

Таблиця 4.3

№ п/п	Райони, обласний центр	Ставки			Водосховища			
		К - сть, шт.	Площа водної поверхні, га	Об'єм, млн. м ³	К - сть, шт.	Площа водної поверхні, га	Об'єм, млн. м ³	
							Повний	Корисний
1	Сокирянський	182	495,9	4,959	3*	2734	509,77	342,57
2	Кельменецький	135	477,6	4,776	1*	2280,0	481,69	312,12
3	Хотинський	111	471,0	4,710	1*	970,0	204,93	136,62
4	Новоселицький	137	563,2	5,632	2	138,0	4,53	2,95
5	Заставнівський	240	567,65	5,676	-	-	-	-
6	Кіцманський	148	1106,1	11,061	-	-	-	-
7	Глибоцький	45	220,28	2,203	-	-	-	-
8	Герцаївський	37	91,18	0,912	-	-	-	-
9	Сторожинецький	92	284,4	2,844	-	-	-	-
10	Вижницький	86	111,7	1,117	-	-	-	-
11	Путильський	17	12,8	0,128	-	-	-	-
12	м. Чернівці	13	21,7	0,217				
	Разом:	1243	4523,51	45,235	5	6136,0	1200,92	803,26

* - у кількість, площу і об'єм водосховищ увійшло Дністровське, що розташоване в межах 3-х районів

Перелік водосховищ Чернівецької області

Таблиця 4.4

Територія розташування (адміністративний район)	Назва водосховища, басейн річки	Водостік на якому створено водосховище	Площа водного дзеркала при НІР, га	Об'єм водосховища млн. м ³		Відомча приналежність	Призначення водосховища
				Повна	Корисна		
Новоселицький р-н	Водосховище на р.Черлена	р.Черлена	98,0	3,16	2,01	Новоселицька РДА	Протиерозійне, акумулююче
Новоселицький р-н	Водосховище в с.Костичани, б-н р.Прут	р.Щербинці	40,0	1,37	0,94	Новоселицька РДА	Протиерозійне, Акумулюючі
Хотинський, Кельменецький, Сокирянський р-ни	Дністровське водосховище, б-н р.Дністер	р.Дністер	5510,0	1164,09	775,81	Дністровсько-Прутське	Енергетичне
Сокирянський р-н	Буферне, б-н р.Дністер	р.Дністер	458,0	29,0	22,55	Дністровсько-Прутське	Енергетичне
Сокирянський р-н	Верхнє, б-н р.Дністер	наливне	30,0	3,30	1,95	Дністровсько-Прутське	Енергетичне
Разом:			6136,0	1200,92	803,26		

Згідно державного земельного кадастру Чернівецької області площа земель під водою 18,8 тис. га, що становить 2,3% загальної площі.

4.1.3. Водокористування та водовідведення

Найбільші обсяги водозабору з поверхневих водних об'єктів здійснюють 5 наступних підприємств: ДКП "Чернівціводканал" – 26,415 млн. м³, ВАТ "Дністровська ГАЕС" – 13,48 млн. м³, ВАТ "Чернівецький рибкомбінат" – 1,730 млн. м³, Управління "Тепловодоканал" – 0,342, Кіцманське ВУЖКГ – 0,302.

5 підприємств з найбільшими втратами – ДКП "Чернівціводканал" 26,415 млн. м³, "Дністровська ГАЕС" – 13,48 млн. м³, ВАТ "Чернівецький рибкомбінат" – 1,730 млн. м³, Управління "Тепловодоканал" – 0,342 млн. м³, Кіцманське ВУЖКГ – 0,302.

Враховуючи потенційні запаси поверхневих та підземних вод у межах області водозабезпеченість на одного мешканця становить 0,935 тис. м³/рік.

Забір та використання води

Таблиця 4.5

Показники	Одиниця виміру	2013 рік	2014 рік	2015 рік
1	2	5	6	
Забрано води з природних джерел, усього	млн. м ³	84,21	90,23	58,57
у тому числі:				
Поверхневої	млн. м ³	63,63	69,92	39,34
Підземної	млн. м ³	20,58	20,61	19,23
Морської	млн. м ³	-	-	-
Забрано води з природних джерел у розрахунку на одну особу	м ³	92,68	99,1	64,4
Використано свіжої води, усього	млн. м ³	72,73	79,59	48,48
у тому числі на потреби:				
господарсько-питні	млн. м ³	10,31	10,50	20,63
виробничі	млн. м ³	19,04	23,12	27,42
сільськогосподарські	млн. м ³	43,37	36,27	0,378
Зрошення	млн. м ³	0,015	0,019	0,056
Використано свіжої води у розрахунку на одну особу	м ³	80,05	87,46	53,3
Втрачено води при транспортуванні	млн. м ³	12,73	9,87	9,37
	% до забраної води	12,73	10,84	16,0
Скинуто зворотних вод, усього	млн. м ³		63,65	42,16
у тому числі:				
у підземні горизонти	млн. м ³	-	-	-
у накопичувачі	млн. м ³	2,799	2,776	2,686
на поля фільтрації	млн. м ³	-	-	-
у поверхневі водні об'єкти	млн. м ³	52,68	60,87	39,47
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти,				
Усього	млн. м ³	52,68	60,87	39,47
з них:				
нормативно очищених, усього	млн. м ³	18,53	19,19	21,44
у тому числі:				
на спорудах біологічного очищення	млн. м ³	18,51	17,37	16,22
на спорудах фізико-хімічного очищення	млн. м ³	-	-	-
на спорудах механічного очищення	млн. м ³	0,012	1,823	5,223
нормативно (умовно) чистих без очищення забруднених, усього	млн. м ³	37,41	38,99	15,77
у тому числі:				
недостатньо очищених	млн. м ³	1,048	1,133	1,077
без очищення	млн. м ³	1,395	1,558	1,191
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти у розрахунку на одну особу	м ³	51,69	66,89	43,38

Обсяги оборотної, повторної і послідовно використаної води

Таблиця 4.6

Види економічної діяльності	2013		2014		2015			% економії свіжої води за рахунок оборотної
	усього, млн. м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн. м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн. м ³			
					оборотна	повторна	послідовно використана	
Усього по регіону	1212	98,45	1605	98,58	3487	0,173	-	99,2
у тому числі:								
промисловість	1210	99,5	1605	98,58	3487	0,173	-	99,2
сільське господарство	1,577	25,34	-	-	-	-	-	-
житлово-комунальне господарство	-	-	-	-	-	-	-	-

Використано свіжої води, усього – 48,48 млн.м³.

4.2. Забруднення поверхневих вод

4.2.1. Скидання ЗР у водні об'єкти та очистка стічних вод

Таблиця 4.7

Показники	Одиниця виміру	2013 рік	2014 рік	2015 рік
1	2	3	4	5
Скинуто зворотних вод, усього	млн. м ³	55,48	60,87	42,16
у тому числі:				
у підземні горизонти	млн. м ³	-	-	-
у накопичувачі	млн. м ³	2,799	2,776	2,686
на поля фільтрації	млн. м ³	-	-	-
у поверхневі водні об'єкти	млн. м ³	52,68	60,87	39,47
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти,				
усього	млн. м ³	52,68	53,09	39,47
з них:				
нормативно очищених, усього	млн. м ³	18,53	19,19	21,44
у тому числі:				
на спорудах біологічного очищення	млн. м ³	18,51	17,37	16,22
на спорудах фізико-хімічного очищення	млн. м ³	-	-	-
на спорудах механічного очищення	млн. м ³	0,012	1,823	5,223
нормативно (умовно) чистих без очищення	млн. м ³	31,71	38,99	15,77
забруднених, усього	млн. м ³	2,4430	2,691	2268
у тому числі:				
недостатньо очищених	млн. м ³	1,048	1,558	1,077
без очищення	млн. м ³	1,395	1,133	1,191
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти у розрахунку на одну особу	м ³	-	67,33	43,39

Скинуто зворотних вод всього – 42,16 млн. м³. Фактичний скид стічних вод у поверхневі водні об'єкти склав 39,47 млн. м³, з них 2,268 млн. м³ забруднених, 15,77 млн. м³ нормативно (умовно) чистих без очищення.

На кінець 2015р. в області налічувалося 27 каналізацій та 11 окремих каналізаційних мереж. Одиночна протяжність головних колекторів, вуличних, внутрішньоквартальних та внутрішньодворових мереж становила 54582 км, з них ветхих та аварійних 160,1км (у 2014 році - 159,9 км), що становить 29,3% від загальної протяжності каналізаційних мереж. На балансі житлово-комунальних підприємств області знаходиться 27 каналізаційних очисних споруд, 31 каналізаційна насосна станція (більше 45% насосно-силового обладнання працює з амортизаційним зносом). Каналізаційні мережі і запірна арматура фізично застарілі та потребують заміни.

У 2015 році у поверхневі водні об'єкти області скинуто всього 1,5936 млн. м³ недостатньо очищених зворотних вод, що негативно впливає на екологічний стан навколишнього природного середовища. Для капітального ремонту і реконструкції існуючих очисних каналізаційних споруд у м.Чернівцях та районах області необхідні значні кошти. Проводяться роботи щодо реконструкції очисних споруд у містах Вижниці, Новоселиці, Сокирянах та будівництва – у м. Сторожинці. Внаслідок незадовільного технічного стану мереж і насосного обладнання, роботи насосних станцій в неоптимальному технологічному режимі втрачається значна кількість електроенергії, що споживається ними.

*Скидання забруднюючих речовин із зворотними водами
у поверхневі водні об'єкти*

Таблиця 4.8

Скидання забруднюючих речовин по регіону	2013		2014		2015	
	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	% до загального обсягу	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	% до загального обсягу	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	% до загального обсягу
1	2	3	4	5	6	7
Скинуто забруднюючих речовин, усього	17,7235	X	16,223	X	15,936	-
Скинуто забруднюючих речовин з перевищенням нормативів граничнодопустимого скидання	-	-	-	-	-	-

Протягом 2015 року в сфері охорони та використання водних ресурсів здійснено 172 ресурсні перевірки.

Здійснюють регулярні платежі за шкоду нараховану за попередні роки КП “Чернівціводоканал”, Глибоцьке ВУЖКГ, КП “Сторожинецьке ЖКГ”.

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)

Скидання зворотних вод та забруднюючих речовин водокористувачами - забруднювачами поверхневих водних об'єктів

Таблиця 4.9

Назва водокористувача-забруднювача	2013 рік				2015 рік	
	об'єм скидання зворотних вод, млн. м ³	обсяг забруднюючих речовин, т	об'єм скидання зворотних вод, млн. м ³	обсяг забруднюючих речовин, т	об'єм скидання зворотних вод, млн. м ³	обсяг забруднюючих речовин, т
Прут						
ДКП "Чернівціводоканал"	14,739	16,55	17,90	456,256	16,53	13,600
Дністер						
ДКП "Чернівціводоканал"	1,842	0,1	1,783	2	5,26	1,226

4.2.3. Транскордонне забруднення поверхневих вод

Річка Дністер. В середній частині ділянка довжиною 225 км є суміжною з Республікою Молдова. Якість вод на даній транскордонній ділянці досліджувалась у наступних створах (Чернівецька та Вінницька області):

1. 658 км, с. Наславча. Перевищень не зафіксовано.
2. 631 км, м. Могилів-Подільський. Перевищень не зафіксовано.
3. 550 км, с. Цикинівка. Перевищень не зафіксовано.

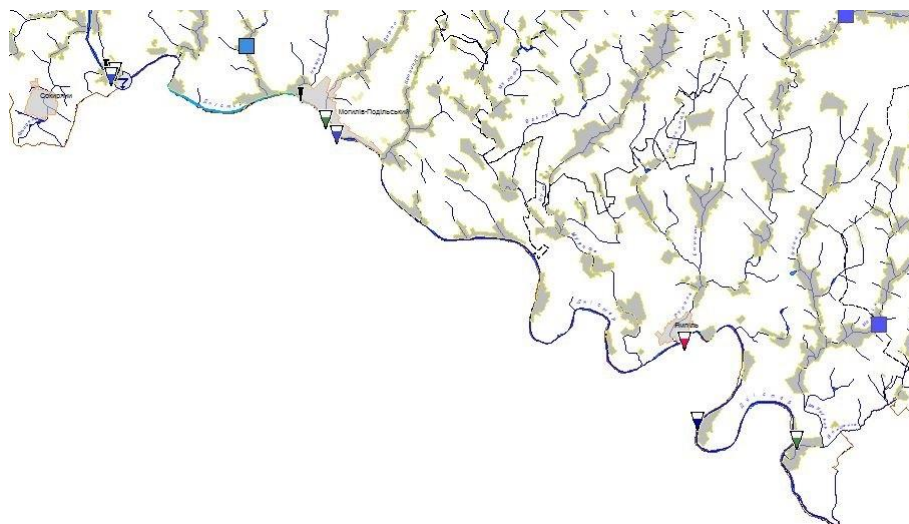

Рис. 4.1. Прикордонна ділянка р. Дністер.

Прикордонний пункт спостереження "Волошкове-Козлов-Наславча" (с. Наславча, 658 км, нижній б'єф, 600 м нижче греблі ГАЕС). У таблиці нижче надані значення показників, які визначались в пробах поверхневої води цього пункту впродовж звітного року.

Прикордонні пункти спостереження

Таблиця 4.10

Дата	Зав.р еч.	Запах	Коль- ор- сть	Проз- -сть	Ca	Mg	Сух. зали- ш.	pH	N (заг)	БСК -5	% наси- ч. O ₂
05.02.2015	9	1	8	20	70,1	13,4	304	7,9	1,39	2,1	90,3
06.05.2015	7	1	7,6	20	68,1	18,2	295	8,1	1,94	2,1	95,52
06.08.2015	8	1	9	20	47,1	20,7	232	7,6	1,5	2,1	63,77
05.11.2015	8	1	7	20	43,3	10,2	243	7,9	0,97	2,7	100,1 9

Перевищень ГДК-с/п не зафіксовано.

Порівнюючи якість поверхневої води у пункті спостереження на виході з області у 2015 році з аналогічним періодом минулого року, можна стверджувати, що якісний стан на транскордонній ділянці, що передуює виходу з території України не змінився.

658 км, с. Наславча. Перевищень не зафіксовано.

Клас за критерієм мінералізації: Прісні води

Категорія за критерієм мінералізації: Гіпогалинні

Категорії якості води: за сольовим складом: 3,33; за еколого-санітарними критеріями: 5,42; за вмістом специфічних та радіологічних речовин: 3,86

Інтегральний показник якості води (категорія): 4,2

Клас якості води: за сольовим складом: 2,33; за еколого-санітарними критеріями: 3,67; за вмістом специфічних та радіологічних речовин: 2,86

Інтегральний показник якості води (клас): 2,95

Клас якості вод за її станом: Задовільні(3)

Категорія якості вод за її станом: Задовільні(4)

Клас якості вод за ступенем її чистоти: Забруднені(3)

Категорія якості вод за ступенем її чистоти: Слабко забруднені(4)

Трофність (переважаючий тип). Клас: Евтрофні(3)

Трофність (переважаючий тип). Категорія: Евтрофні(4)

Сапробність. Клас: бета-мезасапробні(2)

Сапробність. Категорія: бета"-мезасапробні(4)

631 км, м. Могилів-Подільський. Перевищень не зафіксовано.

Клас за критерієм мінералізації: Прісні води

Категорія за критерієм мінералізації: Олігогалинні

Категорії якості води: за сольовим складом: 3; за еколого-санітарними критеріями: 5,73; за вмістом специфічних та радіологічних речовин: 3,8

Інтегральний показник якості води (категорія): 4,18

Клас якості води: за сольовим складом: 2,33; за еколого-санітарними критеріями: 3,82; за вмістом специфічних та радіологічних речовин: 2,8

Інтегральний показник якості води (клас): 2,98

Клас якості вод за її станом: Задовільні(3)

Категорія якості вод за її станом: Задовільні(4)

Клас якості вод за ступенем її чистоти: Забруднені(3)

Категорія якості вод за ступенем її чистоти: Слабко забруднені(4)

Трофність (переважаючий тип). Клас: Евтрофні(3)
 Трофність (переважаючий тип). Категорія: Евтрофні(4)
 Сапробність. Клас: бета-мезасапробні(2)
 Сапробність. Категорія: бета"-мезасапробні(4)

Річка Прут. Прикордонний пункт спостереження “Костичани” (697 км, р. Прут, с. Костичани, кордон з Румунією та Республікою Молдова, 200 м нижче впадіння в р. Прут р. Черлена). У таблиці нижче надані значення показників, які визначались в пробах поверхневої води цього пункту впродовж звітного року.

Таблиця 4.11

Дата	Зав.реч.	Запах	Кольор- сть	Проз- сть	to	НСОЗ	К	Са	Mg	Na	Сух. залиш.
05.02.2015	5	0	2,4	18	0,1	244	1,87	94,2	12,2	22,6	434
06.05.2015	5	0	5,5	20	12,5	176,9	1,11	61,1	10,3	6,2	298
6.08.2015	17	0	5,4	20	27,6	195,2	3,92	46,1	12,2	10,3	352
05.11.2015	12	0	3,3	20	7,3	213,5	4,34	70,1	10,9	24,1	365

Перевищень ГДК-с/п не зафіксовано.

Порівнюючи якість поверхневої води у пункті спостереження на виході з області у 2015 році з аналогічним періодом минулого року, можна стверджувати, що якісний стан на транскордонній ділянці, що передуює виходу з території України не змінився.

697 км, р. Прут, с. Костичани, кордон з Румунією та Республікою Молдова, 200 м нижче впадіння в р. Прут р. Черлена.

Клас за критерієм мінералізації: Прісні води

Категорія за критерієм мінералізації: Олігогалинні

Категорії якості води: за сольовим складом: 2,67; за еколого-санітарними критеріями: 5,08; за вмістом специфічних та радіологічних речовин: 4,09

Інтегральний показник якості води (категорія): 3,95

Клас якості води: за сольовим складом: 2; за еколого-санітарними критеріями: 3,42; за вмістом специфічних та радіологічних речовин: 2,73

Інтегральний показник якості води (клас): 2,71

Клас якості вод за її станом: Задовільні(3)

Категорія якості вод за її станом: Задовільні(4)

Клас якості вод за ступенем її чистоти: Забруднені(3)

Категорія якості вод за ступенем її чистоти: **Слабко забруднені(4)**

Трофність (переважаючий тип). Клас: Евтрофні(3)

Трофність (переважаючий тип). Категорія: Евтрофні(4)

Сапробність. Клас: бета-мезасапробні(2)

Сапробність. Категорія: бета"-мезасапробні(4)

Річка Сірет. Прикордонний пункт спостереження “Тереблече-КПП “Порубне” (точка спостереження “Черепківці”, **418 км, р. Сірет**, ліва притока

р. Дунай, с. Черепківці, прикордонна зона з Румунією). У таблиці нижче надані значення показників, які визначались в пробах поверхневої води цього пункту впродовж звітного року.

Таблиця 4.12

Дата	Зав.реч.	Запах	Кольор-сть	Проз-сть	К	Са	Mg	Na	Сух. залиш.
09.01.2014	4	0	3,5	20	1,14	59,1	11,6	12,9	291
05.02.2014	11	0	3,2	18	1,23	74,2	9,7	16,8	307
04.03.2014	11	0	5,6	20	1,41	64,1	9,7	6,3	253
02.04.2014	7	1	4,6	19	0	66,1	9,7	4,5	281
06.05.2014	5	0	6,1	20	0,17	63,1	9,7	10,4	278
03.06.2014	25	0	5	11	1,77	44,1	13,4	10,1	225
02.07.2014	14	0	4,1	19	3,88	64,1	14,6	12,5	274
06.08.2014	37	0	4,3	20	4,4	50,1	7,3	9	277
03.09.2014	12	0	3,7	19	3,62	64,1	12,2	4,1	292
02.10.2014	8	0	4,1	20	3,64	66,1	10,9	23,9	288
05.11.2014	21	0	4,8	20	3,98	74,4	7,3	20,1	313
03.12.2014	15	0	4,3	20	3,61	68,1	13,4	15,3	301

якість поверхневої води у пункті спостереження на виході з області у 2014 році з аналогічним періодом минулого року, можна стверджувати, що якісний стан на транскордонній ділянці, що передує виходу з території України не змінився.

Клас за критерієм мінералізації: Прісні води

Категорія за критерієм мінералізації: Гіпогалинні

Категорії якості води: за сольовим складом: 2; за еколого-санітарними критеріями: 4,42; за вмістом специфічних та радіологічних речовин: 4,36

Інтегральний показник якості води (категорія): 3,59

Клас якості води: за сольовим складом: 1,67; за еколого-санітарними критеріями: 3; за вмістом специфічних та радіологічних речовин: 3,18

Інтегральний показник якості води (клас): 2,62

Клас якості вод за її станом: Задовільні(3)

Категорія якості вод за її станом: Задовільні(4)

Клас якості вод за ступенем її чистоти: Забруднені(3)

Категорія якості вод за ступенем її чистоти: **Слабко забруднені(4)**

Трофність (переважаючий тип). Клас: Евтрофні(3)

Трофність (переважаючий тип). Категорія: Евтрофні(4)

Сапробність. Клас: бета-мезасапробні(2)

Сапробність. Категорія: бета"-мезасапробні(4)

Перевищень на транскордонних ділянках зафіксовано не було. Концентрації речовин залишаються стабільні та в межах гранично-допустимих нормативів.

4.3. Якість поверхневих вод

4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками

Рівень забрудненості поверхневих вод визначався за даними спостережень, які надійшли у 2015 році від організацій – суб'єктів РСМД і за “Методикою розрахунку коефіцієнта забрудненості природних вод” (в системі Мінприроди, КНД 211.1.1.106-2003) для основних водних об'єктів області – річок Дністер, Прут, Сірет, Черемош.

Річка Дністер та Дністровське водосховище.

За проведеними розрахунками води р. Дністер віднесені до категорії “слабко забруднені” з коефіцієнтами $K_{\text{Дністер}}=1,04$.

Одиничні перевищення санітарних норм у пробах припадають на теплу пору року. Усереднені дані на протязі року – в межах норми. Суттєвих перевищень санітарних норм не спостерігалось. Метеоумови (помірне підвищення температур та часті опади) сприяли відносно задовільному стану вод в усьому басейні.

Порівнюючи якість вод Дністра у 2015 році з аналогічним періодом минулого року, можна стверджувати, що якісний стан річки не змінився.

У порівнянні з минулим роком гідрохімічний та радіологічний стан практично не змінився. Концентрація вмісту радіоактивних цезію-137 знаходилася в межах допустимих рівнів в діапазоні 0,3-0,5 Бк/дм³. Стронцію-90 в басейні Дністра знаходилася в межах допустимих рівнів в діапазоні 0,2-0,4 Бк/дм³.

Річка Дністер на території Чернівецької області належить до Середньо-Подільської частини басейну. Враховуючи те, що основне русло річки приймає забруднення з приток та водозбірної площі, можна стверджувати, що якість поверхневих вод в цілому відображає загальну екологічну картину басейну.

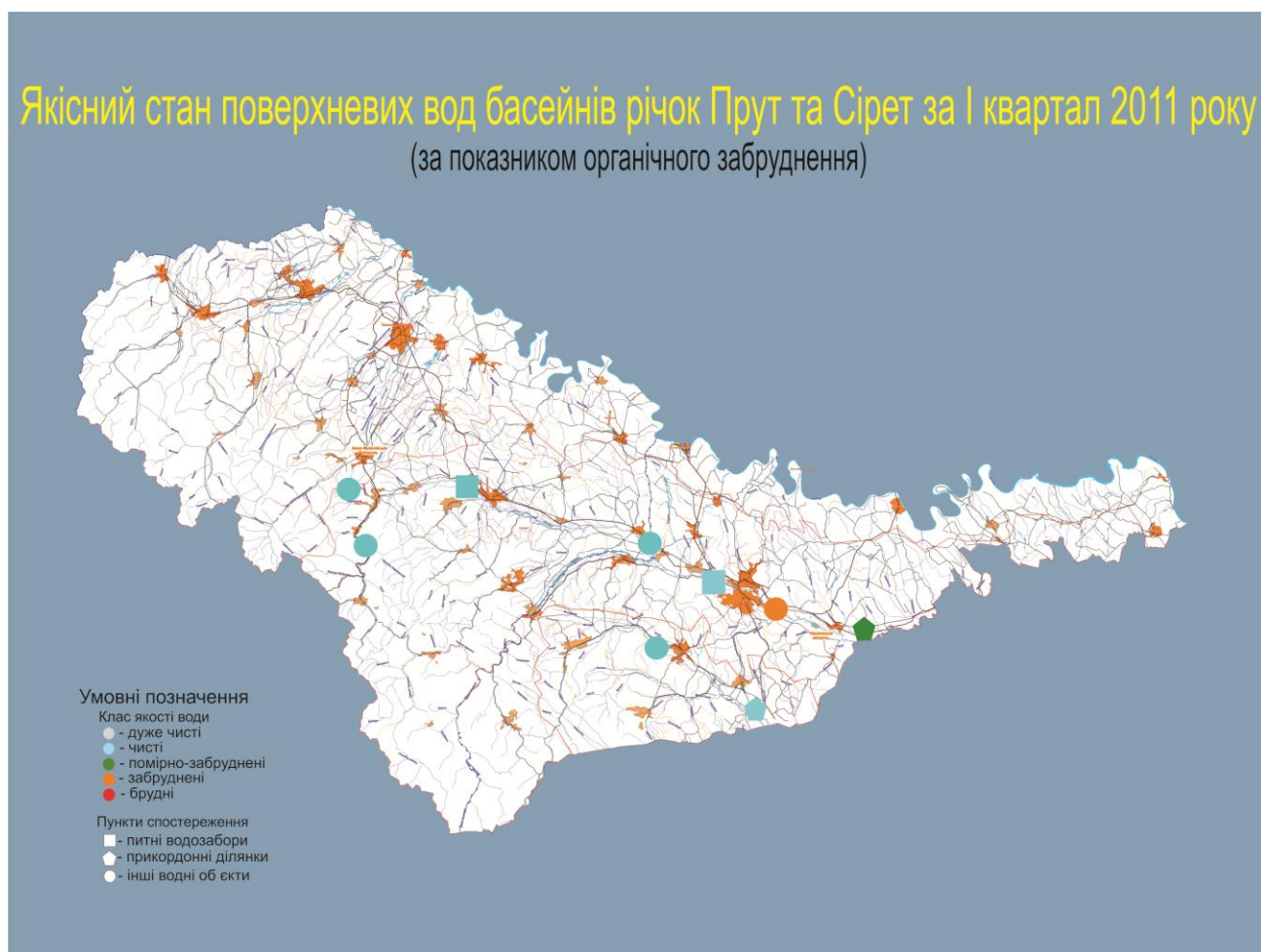
Басейн р. Дунай. На території Чернівецької області у минулому році в басейні всі показники відповідали нормам, на транскордонних річках Прут та Сірет екологічна ситуація в порівнянні з аналогічним періодом минулого року залишається стабільно доброю.

Відсутність значних антропогенних джерел забруднення сприяє тому, що води даних річок, згідно Інтегральної оцінки якості, відповідають “доброму” класу за станом, та характеризуються як “чисті” за ступенем чистоти, як за найгіршими, так і за середніми значеннями досліджуваних показників.

У порівнянні з минулим роком гідрохімічний та радіологічний стан р. Прут практично не змінився. Концентрація вмісту радіоактивних цезію-137 знаходилася в межах допустимих рівнів в діапазоні 0,3-0,4 Бк/дм³. Стронцію-90 в басейні Дністра знаходилася в межах допустимих рівнів в діапазоні 0,2-0,4 Бк/дм³.

У порівнянні з минулим роком гідрохімічний та радіологічний стан р. Сірет також практично не змінився. Концентрація вмісту радіоактивних цезію-137 знаходилася в межах допустимих рівнів в діапазоні 0,4-0,5 Бк/дм³. Стронцію-90 в басейні Дністра знаходилася в межах допустимих рівнів в діапазоні 0,3-0,4 Бк/дм³.

В порівнянні з аналогічним періодом минулого року спостерігається тенденція до покращення якісного стану в місцях питних водозаборів на річках Прут та Сірет. Вода в місцях питних водозаборів є придатною для використання в господарсько-побутових цілях.

Поверхневі води річки Прут у 2015 році віднесені до категорії “слабко забруднені” (розрахований коефіцієнт забрудненості 1,16). Поверхневі води річки Сірет у 2015 році також віднесені до категорії “слабко забруднені” (розрахований коефіцієнт забрудненості 1,04).

За результатами лабораторних досліджень, відповідно до “Методики екологічної оцінки” за найгіршими значеннями показників поверхневі води Дністра, Прута та Сірету, в цілому відносяться до прісних, гіпогалинних вод з категорією якості води за ступенем чистоти як “слабко забруднені”.

4.3.2. Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів

В цілому у 2015 році якість вод Дністра суттєво не змінилась у порівнянні з попереднім роком. Враховуючи те, що основне русло річки приймає забруднення з приток та водозбірної площі, можна стверджувати, що якість поверхневих вод в цілому відображає загальну екологічну картину басейну.

Характерною тенденцією 2015 року слід назвати певне зменшення забруднення, що потрапляє із стоками житлово-комунальних підприємств та зростання ролі біогенного забруднення.

У 2015 році спостереження за якістю води водойм I-ї категорії здійснювалось в 11 постійних створах, проб, що не відповідають санітарно-хімічним показникам та мікробіологічним показникам не було. Спостереження за якістю води водойм II-ї категорії здійснювалось у 44 постійних створах.

На виконання «Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського та Чорного морів» в області влітку 2015 року працювало 12 пляжів та зон рекреації. З місць масового відпочинку населення на водних об'єктах (пляжі) у 2015 році було відібрано на мікробіологічні дослідження 182 проби води. За результатами лабораторних досліджень 22 проби води не відповідали вимогам санітарних норм та правил, із них 19 зразків води з р.Прут міського пляжу (вул. Донбасівська, 5, м.Чернівці). Було надано рекомендації, в тому числі через засоби масової інформації, тимчасово утриматись від купання на пляжі м.Чернівці.

Головним управлінням Держсанепідслужби у Чернівецькій області у 2015 році з питань санітарно-епідемічної ситуації в зонах рекреації та пляжах проведено 1 виступ по радіо, 8 - по телебаченню, підготовлено 19 статей у засоби масової інформації.

4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідеміологічну ситуацію

Впродовж 2015 року санепідстановами області проводився постійний лабораторний контроль за якістю питної води у місцях водозаборів, на водопровідних спорудах і мережах централізованого господарсько-питного водопостачання з вживанням відповідних заходів у разі виявлення порушень.

Проб з джерел централізованого водопостачання, що не відповідали санітарно-хімічним показникам не було, проб, що не відповідали бактеріологічним показникам – всього 2,48% від загальної кількості проб, відхилень від радіологічних нормативів не визначено. Проби з джерел децентралізованого водопостачання, що не відповідали санітарно-хімічним показникам склали всього 0,5% від загальної кількості проб, за бактеріологічними показниками – всього 2,09% проб. Відхилень від радіологічних нормативів не визначено.

4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод

Зафіксовані концентрації під час відборів проб води у різний період 2015 року.

Таблиця 4.14

№ п/п	Пункти спостереження	Цезій-137, nKi/dm^3				Стронцій-90, nKi/dm^3				Примітка
		I-квартал	II-квартал	III-квартал	IV-квартал	I-квартал	II-квартал	III-квартал	IV-квартал	
1	с.Митків, питний в/з м.Чернівці, вище станції 1-го підйому	1,09	1,05	1,02	1,04	0,08	0,8	0,08	0,09	
2	м.Заліщики, вхід в область	1,02	1,09	1,10	1,05	0,09	0,1	0,08	0,09	
3	с.Неполоківці, в/з, кордон Ів.Франк. і Чернів.обл.	1,04	1,1	1,10	1,0	0,11	0,12	0,08	0,07	
4	с.Костичани, кордон з Румунією та Молдовою	1,0	1,14	1,2	1,1	0,07	0,11	0,11	0,1	

4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення

Басейн р. Дністер.

Питні водозабори

Таблиця 4.15

№ п/п	Назва пункту спостереження	Кількість відборів у 2015 році	Одиничні перевищення ГДК на протязі року	Порівняння з 2014 роком	Клас якості (за усередненими показниками)
1	с. Митків, 900 км	16	перевищень не було	Якісний стан не змінився по всім групам показників	“чисті, слабо-забруднені”
2	с. Кормань, 708 км	15	перевищень не було	Якісний стан не змінився по всім групам показників	“чисті, слабо-забруднені”
3	с.Пригородок, 828км	11	1 перевищення по БСК ₅ (1,1 ГДК)	Якісний стан не змінився по всім групам показників	“чисті, слабо-забруднені”

Водозабір “Митків”. У пробах перевищень ГДК. Дослідження якісного складу поверхневих вод здійснювалися 1-2 рази на місяць. Перевищень ГДК у пробах не визначено. Вміст “завислих речовин” коливався в межах 7,0-45,0 мг/дм³; “сухий залишок” 280,0-420,0 мг/дм³; “розчинений кисень” 7,6-12,88 мгО₂/дм³; параметр “жорсткість” змінювався в межах від 3,2 до 6,2 мг-екв/дм³. Загалом, вода відповідала нормативам встановленим для води водойм

загальногосподарського призначення. В порівнянні з аналогічним періодом минулого року відмічається покращення якісних характеристик

Водозабір “Кормань”. Дослідження проводились 1-2 рази на місяць. Перевищень ГДК у пробах не визначено. Хімічний склад води Дністровського водосховища визначається регіональними факторами, внутрішніми процесами, а також надходженням стоків з водозбірної площі. Суттєве значення у формуванні хімічного складу вод водосховища відіграють великі та малі притоки. Частина забруднення потрапляє до Дністра з таких приток, як Стрий, Бистриця, Тисмениця, Збруч. “Завислі речовини” коливались у межах 6,0-10,0 мг/дм³; “сухий залишок” 191,0-314,0 мг/дм³; “розчинений кисень” 6,51-13,09 мгО₂/дм³; параметр “лужність” змінювався в межах від 2,0 до 4,0 мг-екв/дм³; БСК₅ 2,0-2,3 мг/дм³.

Водозабір “Пригородок”. У пробах визначено 1 незначне перевищення ГДК по показнику БСК₅ (1,1ГДК). Спостереження велися щоквартально. Діапазон коливання значень концентрацій досліджуваних речовин – не значний. “Сухий залишок” коливався в межах 510,0-640,0 мг/дм³; “розчинений кисень” 7,4-10,6 мгО₂/дм³; параметр “жорсткість” змінювався в межах від 5,9 до 7,2 мг-екв/дм³; БСК₅ 2,8-4,1 мг/дм³. Хімічний склад характеризується відносною стійкістю.

Басейн р. Дунай.

Питні водозабори

Таблиця 4.16

№ п/п	Назва пункту спостереження	Кількість відборів у 2015 році	Одиничні перевищення ГДК на протязі року	Порівняння з 2014 роком	Клас якості (за усередненими показниками)
1	с. Неполоківці, 790км	4	перевищень ГДК у пробах не визначено	якісний стан стабільно “добрий”.	II клас, чиста
2	м. Сторожинець, 448 км	4	перевищень ГДК у пробах не визначено	якісний стан стабільно “добрий”.	II клас, чиста

Водозабір “Неполоківці”. Якісний стан стабільно добрий. Віднесена до II класу якості.

Водозабір “Сторожинець”. Якісний стан стабільно добрий. Віднесена до II класу якості.

Як видно з аналізу перевищень нормативів ГДК, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року якісний стан в місцях питних водозаборів на річках Дністер, Прут та Сірет не погіршився.

За результатами лабораторних досліджень, відповідно до “Методики екологічної оцінки стану поверхневих вод” за найгіршими значеннями показників поверхневі води Дністра, Прута та Сірету, в цілому відноситься до прісних, гіпогалінних вод з категорією якості води за ступенем чистоти як “слабко забруднені”.

Якість питної води та вплив на здоров'я людини, 2015 рік

Таблиця 4.17

№	Найменування показника	Кількість	% до загальної	+/- до 2014
1	Проби води з систем централізованого водопостачання, що не відповідали санітарно-гігієнічним нормативам за			
1.1	<i>Комунальні</i>	1	0,2	+0,2
	санітарно-хімічними	1	0,2	+0,2
	Бактеріологічним	6	0,9	+0,2
	Радіологічними	0	0	0
1.2	<i>Відомчі</i>			
	санітарно-хімічними	0	0	0
	Бактеріологічним	0	0	0
	Радіологічними	0	0	0
1.3	<i>Сільські</i>			
	санітарно-хімічними	0	0	0
	Бактеріологічним	0	0	0
	Радіологічними	0	0	0
1.4	<i>Міжрайонні</i>			
	санітарно-хімічними	-	-	-
	Бактеріологічним	-	-	-
	Радіологічними	-	-	-
2	Проби води з водопровідних мереж, що не відповідали санітарно-гігієнічним нормативам за показниками:			
2.1	<i>Санітарно-хімічними</i>			
	Всього	1	0,2	+0,2
	Органолептичними	0	0	0
	загальною мінералізацією	1	0,2	+0,2
	санітарно-токсичними	0	0	0
2.2	<i>Мікробіологічними</i>			
	Всього	5	0,8	+0,5
	колі-індексом	5	0,8	+0,5
	колі-індексом 20 і більше	0	0	0
2.3	<i>Радіологічними</i>	0	0	0
3	Спалахи гострих кишкових інфекцій з водним шляхом			
	Всього	0	0	0
	постраждало, чол.	0	0	0
3.1	<i>Вірусний гепатит А</i>			
	Всього	0	0	0
	постраждало, чол.	0	0	0
3.2	<i>Ентеровіруси</i>			
	Всього	0	0	0
	постраждало, чол.	0	0	0
3.3	<i>Дизентерія</i>			
	Всього	0	0	0
	постраждало, чол.	0	0	0
3.4	<i>Черевний тиф</i>			
	Всього	0	0	0
	постраждало, чол.	0	0	0
3.6	<i>Іерсиніоз</i>			
	Всього	0	0	0
	постраждало, чол.	0	0	0
3.7	<i>Рота віруси</i>			

Продовження таблиці

	Всього	0	0	0
	постраждало, чол.	0	0	0
4	Населені пункти, в яких питна вода не відповідає санітарно-гігієнічним вимогам	4		
5	Наявність акредитованих лабораторій на підприємствах - виробниках питної води	2		

Контроль за якістю води здійснюють 7 відомчих лабораторій на комунальних водопроводах, а саме:

- 3 відомчих лабораторії (КП “Чернівціводоканал”, водовід “Дністер-Чернівці”, КП “Хотинтепломережа”) з 7 лабораторій здійснюють контроль згідно ДСанПіНу 2.2.4.-171-10 “Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною”, за винятком цинку, кадмію, ртуті, молібдену, свинцю, хлороформу, миш’яку, паразитологічних та вірусологічних досліджень;

- 1 лабораторія (Новодністровське управління “Тепловодоканал”) досліджують лише органолептичні показники,

- 3 лабораторії (Кіцманське ВУЖКГ, Заставнівське ЖЕУТВЗ, КП “Сторожинецьке ЖКГ”) визначають тільки залишковий хлор.

Бактеріологічні лабораторії є лише на 3 комунальних водопроводах. На сільських водопроводах лабораторії відсутні.

На сільських водопроводах лабораторії відсутні.

В наступних населених пунктах питна вода у 2015 році не відповідає нормативам:

- м. Сокиряни, за фізико-хімічними, бактеріологічними показниками,
- смт. Путила, за бактеріологічними показниками,
- м. Герца, за бактеріологічними показниками,
- смт. Глибока, за бактеріологічними показниками.

Державною установою “Чернівецький обласний лабораторний центр Держсанепідслужби України” у 2015 році було складено угоди з всіма відомствами, установами і організаціями, які мають у своєму підпорядкуванні водопроводи, де відсутні відомчі лабораторії, на проведення лабораторних досліджень відповідно до вимог ДсанПіНу 2.2.4.-171-10 “Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною”.

Динаміка зміни якості води джерел питного водопостачання за роками

Таблиця 4.18

№ п/п	Найменування показника	% до загальної кількості за роками	
		2014	2015
1	Проби води з джерел централізованого водопостачання, що не відповідали санітарно-гігієнічним нормативам за показниками:		
	Санітарно-хімічними	0	0
	Бактеріологічним	0,48	1,1
	Радіологічними	0	0
2	Проби води з джерел децентралізованого водопостачання, що не відповідали санітарно-гігієнічним нормативам за показниками:		
	Санітарно-хімічними	0,5	0,3
	Бактеріологічним	2,09	3,6
	Радіологічними	0	0
3	Водозабори підземних вод, де вода не відповідала санітарно-гігієнічним нормативам	м. Сокиряни, смт. Путила по бактеріологічних показниках	смт.Кельменці, м.Новоселиця

Лабораторний контроль за якістю питної води здійснювався міжрайонними відділами лабораторних досліджень державної установи “Чернівецький обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров’я України” згідно затверджених директором державної установи та погоджених з головними державними санітарними лікарями районів та м. Чернівці графіків.

Контроль за якістю води здійснюють 7 відомчих лабораторій на комунальних водопроводах, а саме:

- 3 відомчих лабораторії (КП “Чернівціводоканал”, водовід “Дністер-Чернівці”, КП “Хотинтепломережа”) з 7 лабораторій здійснюють контроль згідно ДСанПіНу 2.2.4.-171-10 “Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною”, за винятком цинку, кадмію, ртуті, молібдену, свинцю, хлороформу, миш’яку, паразитологічних та вірусологічних досліджень;

- 1 лабораторія (Новодністровське управління “Тепловодоканал”) досліджують лише органолептичні показники,

- 3 лабораторії (Кіцманське ВУЖКГ, Заставнівське ЖЕУТВЗ, КП “Сторожинецьке ЖКГ”) визначають тільки залишковий хлор.

Бактеріологічні лабораторії є лише на 3 комунальних водопроводах. На сільських водопроводах лабораторії відсутні.

4.6. *Заходи щодо покращення стану водних об'єктів*

Аналіз антропогенного навантаження та екологічного стану річок Дністер, Прут та Сірет на основі проведених вимірів згідно з Державною програмою моніторингу вод, здійснення моніторингу транскордонних вод, експедицій, а також інспекторських перевірок з дотримання вимог Водного законодавства України, дав можливість виявити актуальні проблеми, які потребують вирішення. Серед цих проблем основними є такі:

1) береги річок (в тому числі берегова лінія Дністровського водосховища) забруднені сміттям (пластик);

2) існує стала тенденція щодо більшого забруднення водних об'єктів внаслідок неупорядкованого водовідведення стічних вод населених пунктів та господарських об'єктів (є велика кількість застарілих очисних споруд і технологічних схем очистки з амортизованих каналізаційних мереж, які знаходяться в аварійному стані; майже всі колектори та очисні споруди водопровідно-каналізаційного господарства потребують капітального ремонту та реконструкцій - прикладом можуть бути очисні споруди м. Новодністровськ). Це призводить до погіршення якості води, навіть в умовах значного спаду виробництва;

3) скорочення мережі і програм спостережень на водних об'єктах, відсутність автоматизованої постійно діючої системи моніторингу екологічного стану водних об'єктів і якості води;

4) заростання прибережної акваторії Дністровського водосховища синьо-зеленими водоростями та відсутність захисних лісонасаджень, закріплення меж прибережно-захисних смуг;

5) недостатнє фінансування для проведення ефективного контролю за здійсненням моніторингу вод, а також технічно-застарілі засоби вимірювальної техніки і їхня недостатність в лабораторіях моніторингу вод;

Для вирішення вищезазначених проблем необхідно провести ряд заходів для поліпшення стану якості води і використання водних ресурсів:

1) розробити технологічні норми споживання і використання водних ресурсів на водогосподарських об'єктах;

2) скоротити обсяги споживання і скидання забруднених стічних вод за рахунок удосконалення технологічних процесів у різних галузях промисловості;

3) удосконалити систему моніторингу та контролю за станом водних об'єктів;

4) придбати необхідні технічні засоби для очистки берегів та заток від сміття (пластикові пляшки);

5) провести необхідні водоохоронні заходи в прибережних смугах та природоохоронних зонах, а саме: закріплення їх меж, створення захисних лісонасаджень та травостою, здійснення постійного контролю за дотримання режиму їх використання, регламентованого законодавством;

6) виділити кошти на придбання сучасних засобів вимірювальної техніки.

Протягом 2015 року в сфері охорони та використання водних ресурсів здійснено 172 ресурсні перевірки. За виявленими порушеннями до адміністративної відповідальності притягнуто 154 особи на суму 15,946 тис.

грн. Загальна сума розрахованих збитків у сфері охорони водних ресурсів становить 21,698 тис. грн. Пред'явлено 7 претензій та позовів на суму 23,698 тис. грн. Стягнуто на суму 292,053 тис. грн.

Здійснюють регулярні платежі за шкоду нараховану за попередні роки КП "Чернівціводоканал", КП "Сокиряни-Благоустрій", Глибоцьке ВУЖКГ, КП "Сторожинецьке ЖКГ".

За зверненням щодо проведення перевірки КП "Чернівціводоканал" проведено державний нагляд (контроль) даного суб'єкта господарювання. За забруднення поверхневих вод недостатньо очищеними зворотними водами розраховано збитки та виставлено претензію на суму 14269 грн., яка сплачена в повному обсязі.

Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області здійснюється відповідна робота, направлена на запобігання зростанню антропогенного впливу на довкілля, захист водних ресурсів від забруднення та виснаження, забезпечення їх раціонального використання.

Робота інспекції направлена на своєчасне виявлення джерел забруднення, вжиття заходів по зменшенню техногенного навантаження на водні об'єкти.

Для забезпечення раціонального і екологічно безпечного використання водних ресурсів, впровадження маловідходних технологій ведеться контроль стану водоспоживання та водовідведення на підприємствах, установах та організаціях області. Здійснюються планові та позапланові перевірки суб'єктів господарювання, які проводять скиди зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, з метою контролю за дотриманням ними встановлених нормативів гранично допустимих скидів і вивченню впливу даних об'єктів на екологічний стан водойм.

Результати державного екологічного контролю свідчать, що на очисних спорудах каналізації більшості райцентрів області очистка зворотних вод проводиться недостатньо, більшість із них працюють мало ефективно, біологічна очистка виведена з ладу, а розпочате будівництво нових очисних споруд за відсутністю коштів не завершено. Основними джерелами забруднення поверхневих вод є підприємства житлово-комунального господарства.

Серйозну стурбованість викликає робота очисних споруд в містах Новоселиця, Сторожинець, Глибока, які на сьогоднішній день розвалені, а зворотні води тільки після механічної очистки надходять у водні об'єкти. В містах Вижниця, Вашківці, Герца, Путила зворотні води без очистки скидаються в заплави річок, що також веде до забруднення підземних вод.

На вході в область якість води річки Прут, яка протікає через обласний центр, відповідає нормативам гранично допустимих концентрацій. Однак нижче міста якість води погіршується. КП "Чернівціводоканал" який є основним забруднювачем річки Прут, здійснює постійні водовипуски каналізаційних вод, які скидаються без очистки в річки Молниця та Клокучки в межах міста Чернівці. Це значно погіршує санітарний стан як і названих малих річок, так і в цілому по місту. Скид зворотних вод з міських очисних споруд у більшості випадків не відповідає нормативам дозволеного гранично допустимого скиду, що також погіршує якість води річки Прут.

Нижче за течією у м. Новоселиця очисні споруди працюють вкрай неефективно та знаходяться в аварійному стані. Зворотні води без належної очистки також потрапляють річку Прут.

Потенційну загрозу для екології Дністра становлять споруди цукрового комбінату “Хрещатик”, які забезпечують очистку стоків від смт. Кострижівка Заставнівського району, а відповідно утримання їх в робочому стані на пряму залежить від приватних рішень власника комбінату.

Вкрай терміново потребують капітального ремонту очисні споруди каналізації м. Хотин та м. Заставна.

5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

Чернівецькою обласною державною адміністрацією, Департаментом екології та туризму спільно з місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, іншими природоохоронними організаціями області проводиться відповідна робота по формуванню екомережі. Працює координаційна рада з питань формування національної екологічної мережі області. Вимоги загальнодержавної програми формування національної екомережі України до 2015 року доведено до безпосередніх виконавців. Дане питання обговорено на розширеному засіданні колегії Департаменту екології та туризму за участю представників районних державних адміністрацій, районних рад та обласних управлінь лісового і сільського господарства. На засіданнях координаційної ради розглядалися питання: “Про основні напрямки реалізації Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України в Чернівецькій області” та “Про звіт робочої групи по обґрунтуванню рекомендованих територій та об’єктів для заповідання”.

5.1.1. Загальна характеристика

Розвиток екомережі є одним з важливих пріоритетів в діяльності Департаменту екології та туризму. В даний час площа природно-заповідного фонду області становить 12,8% її території (загальнодержавний показник 6,7%). Потрібно зазначити, що цей показник досягнутий в значній мірі завдяки спільній і цілеспрямованій діяльності Департаменту екології та туризму, в першу чергу з Путильською, Сторожинецькою та Вижницькою районними державними адміністраціями. Відсоток заповідності території цих районів в 1,5-2,5 рази перевищує загальнообласний показник.

Протягом останніх 5 років площа природно-заповідного фонду Чернівецької області зросла на 20 тис. га. Понад 80% заповідних територій та об'єктів знаходиться на території державного лісового фонду.

Розподіл територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) за їх значенням, категоріями та типами (станом на 01.01.2016 року)

Таблиця 5.1

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ									% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом			
	кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га		
		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Природні заповідники	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00
Біосферні заповідники	0	0		0	0	0	0	0	0	0,00
Національні природні парки	3	27801,6	11356,1	0	0		3	27801,6	11356,1	25,13
Регіональні ландшафтні парки	0	0		2	36473,3		2	36473,3	0	36,06
Заказники, усього	10	1261,8	X	47	42875,1	X	57	44136,9	X	43,64
у тому числі:										
ландшафтні	5	836,5	X	15	5746,8	X	20	6583,3	X	6,51
Лісові	2	276	X	6	860,6	X	8	1136,6	X	1,12
Ботанічні	0	0	X	5	82,9	X	5	82,9	X	0,08
загальнозоологічні	0	0	X	1	27055,4	X	1	27055,4	X	26,75
орнітологічні	1	80	X	6	119,9	X	7	199,9	X	0,20
ентомологічні	0	0	X	1	20	X	1	20	X	0,02
іхтіологічні	0	0	X	12	8977,4	X	12	8977,4	X	8,88
гідрологічні	0	0	X	0	0	X	0	0	X	0,00
загальногеологічні	0	0	X	0	0	X	0	0	X	0,00
палеонтологічні	0	0	X	0	0	X	0	0	X	0,00
карстово-спелеологічні	2	69,3	X	1	12,1	X	3	81,4	X	0,08
Пам'ятки природи, усього	9	192,1	X	175	606,76	X	184	798,86	X	0,79
у тому числі:										
комплексні	1	20,4	X	6	26,6	X	7	47	X	0,05
Ботанічні	4	125	X	67	125,7	X	71	250,7	X	0,25
Зоологічні	0	0	X	0	0	X	0	0	X	0,00
гідрологічні	0	0	X	52	54,25	X	52	54,25	X	0,05

Продовження таблиці

Геологічні	4	46,7	X	50	400,21	X	54	446,91	X	0,44
Заповідні урочища	0	0	X	38	1072,5	X	38	1072,5	X	1,06
Ботанічні сади	1	3,5	0	0	0	0	1	3,5	0	0,00
Дендрологічні парки	2	22,3	0	4	41,2	0	6	63,5	0	0,06
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	0	0	0	40	243,9	0	40	243,9	0	0,24
Зоологічні парки	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00
РАЗОМ	25	29281,3	11356,1	306	81312,76	0	331	103598,3	11356,1	100,00

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

1. Основною проблемою при створенні нових об'єктів ПЗФ – відмова землекористувачів надавати погодження на створення нових заповідних об'єктів, навіть якщо при цьому не передбачається вилучення земельної ділянки та зміни її цільового призначення. Пояснюється це, насамперед, небажанням отримати нові проблеми у вигляді посилених вимог природоохоронного законодавства щодо утримання заповідної території.

2. Вплив процесу приватизації земель на розширення природно-заповідного фонду:

- приватизація негативно впливає на процес розширення ПЗФ. Як правило, для заповідання вибираються найкращі ділянки ландшафтів (саме для їх збереження і створений природно-заповідний фонд), але внаслідок їхньої естетичної цінності, саме вони і є найбільш привабливими для інвесторів в плані розвитку туристично-розважальної галузі.

3. Визначення в натурі (на місцевості) меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Відсутність державних актів іноді провокує територіальні претензії суміжних землекористувачів в процесі приватизації.

4. Практично відсутність фінансування на утримання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також на виготовлення державних актів та винесення меж на місцевості.

5. Складне економічне становище більшості землекористувачів, у віданні яких знаходяться об'єкти ПЗФ, не сприяє утриманню територій та об'єктів у належному стані. Методи адміністративного впливу на землекористувачів, як правило, позитивних результатів не дають. Це стосується підприємств, установ і організацій всіх форм власності, а також органів місцевого самоврядування (міських, сільських і селищних рад), в кошторисах (бюджетах) яких фінансування природоохоронних заходів (в т.ч. утримання об'єктів ПЗФ) не закладено. В результаті спостерігається погіршення стану територій та об'єктів, збіднення видового складу фауни та флори.

6. Відсутність фінансування наукових досліджень та пошукових робіт. Фактичне припинення (на даний час) науково-пошукових робіт є потенційною загрозою для повноцінного моніторингу загального стану природно-заповідного фонду (та його складових), а також створення екомережі.

Для зменшення техногенного і антропогенного впливу на ліси продовжена реалізація Програми розвитку лісового господарства Чернівецької області на 2007-2015 роки. За даними Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства у 2014 році на землях Держлісагенства відтворено лісів на площі 2835 га, що на 46,5% більше, ніж у попередньому році. В тому числі, шляхом садіння і висівання лісу – 1146 га, природного поновлення – 1689 га.

Зважаючи, що головною загрозою для збереження біорізноманіття є антропогенний вплив на лісові екосистеми і зниження їх біологічної стійкості, визнано, що для вдосконалення системи ведення лісового господарства необхідно провести експериментальну перевірку технологій організації рубок головного і проміжного користування, способів відтворення лісів, реалізацію принципів цілісного лісокористування, розвивати систему малих охоронних територій. Програмою встановлено, що найпильнішої уваги потребують гірські ліси, які є найбільшими осередками збереження біорізноманіття і, одночасно, найуразливішими лісовими екосистемами щодо екстремальних проявів клімату (селі, вітровали тощо) та головними чинниками зміцнення гірських схилів та регуляції вологообігу. Єдиним напрямком оптимізації системи ведення лісового господарства у горах є перехід на принципи оптимізації водозборів.

На території лісового фонду області застосування хімічних препаратів для захисту рослин від шкідників та хвороб лісу не здійснювалося, масового ураження лісових масивів не виявлено.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Проблемні питання формування екомережі на Буковині постійно розглядаються на семінарах, що проходять на базі еколого-просвітницького центру НПП “Вижницький” та міжнародних науково-практичних конференціях на базі ЧНУ ім. Ю. Федьковича, регулярно висвітлюються в теле- радіопередачах під рубриками “Природа і ми”, “Відповідаємо на Ваші запитання”, “З цілющих джерел” тощо. На сторінках місцевої преси публікуються статті з даної тематики. Видано інформаційно-довідкові ілюстровані журнали “Зелений пояс Чернівців” та “Буковина для всіх”, випущено плакати “Рослинний і тваринний світ Карпатського регіону” в рамках проекту “Популяризація Червоної книги”.

З врахуванням прикордонного розташування Буковини вивчається можливість організації транскордонних заповідних об’єктів — білатерального міждержавного природного українсько-румунського резервату на базі НПП “Черемоський” (Чернівецька обл.), прилеглого ландшафтного заказника “Чивчино-Гринявський” (Івано-Франківська область) та окремих територій національного парку “Родна” (Румунія).

Цілеспрямована практична робота щодо створення обласної кадастрової бази даних флори та фауни не здійснюється через відсутність відповідних

інструкцій та фінансування. Вона ведеться на рівні окремих наукових розробок у ВУЗах області.

Розвиток природно-заповідного фонду, формування екомережі області є пріоритетними напрямками Департаменту екології та.

Протягом звітного періоду проведено 13 перевірок. В результаті порушення вимог природоохоронного законодавства до адміністративної відповідальності притягнуто 39 осіб на суму 4,964тис.грн.

Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області в рамках досудового розслідування спільно з працівниками УДСБЕЗ УМВС України в Чернівецькій області прийнято участь у проведенні перевірки НПП “Вижницький”.

За результатами проведеної роботи на території природно-заповідного об’єкту загальнодержавного значення НПП “Вижницький” виявлено незаконні порубки дерев різних порід у Солонецькому ПНДВ. Розмір шкоди заподіяної природному комплексу становить – 118781 грн. Матеріали передано для подальшого реагування та притягнення винних осіб в прокуратуру Чернівецької області.

В сфері охорони, використання та відтворення природно – заповідного фонду протягом травня 2015 року пред’явлено 2 позови за матеріалами інспекційних перевірок минулих років по виявлених фактах незаконних рубок дерев на території НПП “Вижницький” для відшкодування завданих збитків на загальну суму 598,348 грн.

На підставі згоди Державної екологічної інспекції України проведено перевірку фактів викладених у зверненні гр. Маренича В.Д. щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства на території національного природного парку “Черемоський”.

В ході проведеної перевірки на території НПП “Черемоський” виявлено факт незаконної порубки дерев, а також використання земельної ділянки не за цільовим призначенням та без відповідного дозволу та погодження з метою складування металевих труб на площі 190 м². Вищевказані дії є порушенням ст. 16,20,21 Закону України “Про природно-заповідний фонд України”, ст. 12,40 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”. Розмір шкоди заподіяної природному комплексу загальнодержавного значення становить 14388,53 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в Путильський РВ УМВС в Чернівецькій.

Крім того, на виконання листа Прокуратури Чернівецької області в рамках кримінального провадження внесеного до ЄРДР № 12015260060000239 від 30.04.2015 Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області спільно з представниками прокуратури Чернівецької області та представниками УПЗСЕ УМВС України в Чернівецькій області проведено позапланову перевірку дотримання вимог природоохоронного законодавства на території НПП “Вижницький”.

В ході перевірки виявлено незаконну порубку 51 (п’ятдесяти одного) дерева порід бук, дуб червоний, ялиця, черешня. Розмір шкоди заподіяної природному комплексу загальнодержавного значення становить 222431 грн. Матеріали для встановлення винних осіб направлені в прокуратуру Чернівецької області.

Надмірна розораність земель, лісорозробки ускладнюють забезпечення територіальної єдності ділянок з природними ландшафтами, а інтенсивна господарська діяльність призводить до великого навантаження на природне середовище і, відповідно, до зміни ландшафтів, збіднення рослинного і тваринного світу. Запобігти цьому можна в значній мірі шляхом заповідання, взяття цих об'єктів під спеціальну охорону держави. Проте не скрізь цьому надають практичного значення.

Розподіл земель об'єктів ПЗФ за угіддями

Таблиця 5.3

№ графи за формою б-зем	Угіддя	Площі угідь у межах земель, наданих установам ПЗФ у постійне користування		Площі угідь у межах земель, що знаходяться у користуванні інших землекористувачів та земель запасу		Разом	
		га	%	Га	%	га	%
1	2	3	4	5	6	7	8
3	Сільськогосподарські землі, усього	112	1,36	167,7	0,19	279,7	0,29
4	з них: сільгоспугіддя	112	1,36	125,9	0,14	237,9	0,25
14-17 + 20	інші	0	0,00	41,8	0,05	41,8	0,04
18	забруднені сільськогосподарські угіддя, які не використовуються в сільськогосподарському виробництві	0	0,00	0	0,00	0	0,00
5	із сільгоспугідь: рілля	3	0,04	0	0,00	3	0,00
6	перелogi	0	0,00	0	0,00	0	0,00
7	багаторічні насадження	0	0,00	25	0,03	25	0,03
11	сіножаті	96	1,16	100,9	0,11	196,9	0,20
12	пасовища	13	0,16	0	0,00	13	0,01
21	Ліси та інші лісовкриті площі, усього	11204,1	98,16	78658,4	88,33	89862,5	89,17
22	з них: лісові землі, усього	11204,1	98,16	78658,4	88,33	89862,5	89,17
28	чагарники	0	0,00	0	0,00	0	0,00
34	Забудовані землі, усього	4	0,05	525,4	0,60	529,4	0,55
63	Відкриті заболочені землі, усього	0	0,00	234,1	0,27	234,1	0,24
66	Сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом	0	0,00	108,8	0,12	108,8	0,11
67	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	15	0,18	116	0,13	131	0,14
68	з них: кам'янисті місця	0	0,00	35,7	0,04	35,7	0,04
69	піски (включаючи пляжі)	0	0,00	0	0,00	0	0,00
70	яри	0	0,00	0	0,00	0	0,00
71	інші	15	0,18	80,3	0,09	95,3	0,10
72	Води, усього	21	0,25	14810,3	10,36	14679,3	9,50
73	з них: природні водотоки	21	0,25	9177,2	10,22	9198,2	9,37
74	штучні водотоки	0	0,00	10,2	0,01	10,2	0,01
75	озера, лимани	0	0,00	55	0,06	55	0,06
76	ставки	0	0,00	57,9	0,07	57,9	0,06
77	водосховища	0	0,00	5510,0	0,00	5510,0	0,00

Продовження таблиці

	Усього земель	8246,2	100,00	88284,5	100,00	96530,7	100,00
	Крім того, моря	0	0,00	0	0,00	0	0,00
	РАЗОМ	8246,2	100,00	88284,5	100,00	96530,7	100,00

Розподіл земель об'єктів ПЗФ за землекористувачами, власниками землі

Таблиця 5.4

№ рядка за формою б-зем	Власники землі, землекористувачі та землі державної власності, не надані у власність або користування	Площа	
		га	%
1	2	3	4
1.	Сільськогосподарські підприємства (усього земель у власності та користуванні)	41,8	0,04
2.	Громадяни, яким надані землі у власність і користування	0,1	0,00
3+4+5+6	Заклади, установи, організації; промислові та інші підприємства; підприємства та організації транспорту, зв'язку; частини, підприємства, організації, установи, навчальні заклади оборони	179,2	0,19
7.1	Природоохоронні установи (об'єкти ПЗФ), землі надані в постійне користування	8246,2	8,55
7.2+7.3	Підприємства, установи, організації оздоровчого, рекреаційного призначення	58,5	0,06
7.4	Підприємства, установи, організації історико-культурного призначення	22	0,02
8	Лісгосподарські підприємства	81768,3	77,2
9	Водогосподарські підприємства	5900	5,5
10+11	Підприємства іноземних інвесторів та спільних підприємств		
12	Землі запасу та землі, що не надані у власність та постійне користування в межах населеного пункту	9725	10,08
	РАЗОМ	105941,1	100,00

Розподіл лісових земель об'єктів ПЗФ за їх категоріями

Таблиця 5.5

№ графи за формою №1 Державного лісового кадастру	Категорії лісових земель	Площа в межах земель, наданих установам ПЗФ у постійне користування		Площа в межах земель, що знаходяться у користуванні інших землекористувачів та земель запасу		Разом	
		га	%	га	%	га	%
1	2	3	4	5	6	7	8
2	Вкриті лісовою рослинністю, усього	11060,1	98,22	75538,2	96,00	86598,3	96,21
3	у тому числі лісові культури	1172	14,48	6316,7	8,10	7488,7	8,70
4	Незамкнуті лісові культури	9	0,11	467,9	0,60	476,9	0,55
5	Лісові розсадники, плантації	16	0,20	156	0,20	172	0,20
10	Не вкриті лісовою рослинністю, усього	50	0,62	1091,7	1,40	1141,7	1,33
6	у тому числі: рідколісся	2	0,02	155,9	0,20	157,9	0,18
7	згарища	0	0,00	0	0,00	0	0,00
8	зруби	0	0,00	545,9	0,70	545,9	0,63
9	галявини	48	0,59	389,9	0,50	437,9	0,51
11	Лісові шляхи, просіки тощо	69	0,85	1403,7	1,80	1472,7	1,71
12	Усього лісових земель	8094,2	100,00	77984,1	100,00	86078,3	100,00

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

На виконання Закону України “Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні генетично модифікованих організмів” в 2015 році державною установою “Чернівецький обласний лабораторний центр Держсанепідслужби України” досліджено 131 пробу харчових продуктів та продовольчої сировини на вміст генетично-модифікованих організмів, з них 2 проби сої ТОВ “Дністровські роси” Сокирянського району містили генетично-модифіковані організми. Результати досліджень були доведені до керівництва підприємства.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Природа Чернівецької області відрізняється від сусідньої Івано-Франківщини та Закарпаття, що накладає певну специфіку і на систему природоохоронних заходів. Це пояснюється різними кліматичними й геоморфологічними умовами та дещо іншими шляхами розвитку рослинності у по льодовиковий період. Давній інтенсивний вплив виробничої діяльності людини значною мірою позначився на природному стані ландшафтів.

На підвищених ділянках Прут-Дністровського межиріччя - масиви букових та буково-дубових лісів, у сх. частині - дубово-грабові. На товтрових пасмах, дністровських схилах, у карстових западинах - остепнені луки/чагарники. У річкових долинах - заплавні та болотні луки, на схилах - суходільні луки. На межиріччях передгірної частини (26 % площі області) збереглися масиви букових та буково-ялицевих лісів. У горах простежуються висотні пояси: де 800-950 м - букові, буково-ялицеві, 950 - 1100 м - ялицево-ялинові, 1100 -1400 - ялинові ліси, вище - високогірні субальп. луки (полонини) та чагарники.

Між Прутом і Дністром, куди надходять теплі повітряні течії з південного сходу, сформувалась остепнена лучна рослинність. У Прут-Сіретському межиріччі дуб скельний має зональне поширення і утворює мішані з буком та зрідка чисті фітоценози. Його супроводять такі теплолюбні види, як граб, клен польовий, дикі плоди — черешня, яблуна, груша, а іноді й берека. Темно-хвойні деревні породи — смерека, ялиця, тис — зростають у північній Буковині набагато нижче, ніж, наприклад, у Закарпатті. Смерека в басейні Черемошу межує навіть з дубом скельним, а ялиця біла утворює, подібно як і на Івано-Франківщині, мішані ялицево-дубові й дубово-ялицеві лісостани в рослинній смузі дуба звичайного.

В минулому ліси тут інтенсивно експлуатувалися, що вплинуло навіть на сучасний характер їх висотної поясності. Охорона лісових фітоценозів природного складу як еталонів первинних лісів вкрай необхідна. Це стосується і охорони рештків степової і лісостепової рослинності.

5.2.2. Лісові ресурси

Департамент екології та туризму Чернівецької ОДА першочергову увагу приділяє стабілізації стану лісів внаслідок техногенного і антропогенного впливу на їх екосистеми. На виконання державної програми “Ліси України” на 2002–2015 роки в області продовжується впровадження нових природозберігаючих технологій лісозаготівель, перехід до водозбірно-ландшафтних принципів господарювання, систем ведення лісового господарства на зонально-типологічній основі.

У 2015р. лісогосподарські підприємства області виробили продукції, робіт та послуг лісового господарства на 417,0 млн. грн., що на 24,4% більше, ніж у 2014р. Основними виробниками лісопродукції були підприємства Вижницького, Сторожинецького та Путильського районів.

У 2015р. підприємствами-лісокористувачами проведені різні види рубок лісу на площі 14,0 тис.га, з них рубки формування і оздоровлення лісів – на площі 12,0 тис. га. Від усіх видів рубок заготовлено 892,7 тис.м³ деревини, що на 10,4% менше, ніж за 2014р. Із загальної кількості заготовленої деревини частка ліквідної становила 92,8% або 828,5 тис. м³.

Впродовж 2015р. підприємствами-лісокористувачами були проведені роботи з відтворення лісів на площі 2,3 тис. га, з них: садіння і висівання лісу здійснені на 1,0 тис. га, природне поновлення лісу – на 1,5 тис. га. Основними виробниками лісопродукції були підприємства Сторожинецького, Вижницького та Путильського районів.

В гірських та передгірських районах області здійснюються 2-3-х прийомні рубки головного користування. У 2015 році виділений ліміт лісосічного фонду 363,4 тис. м³, освоєно лісосічного фонду 344,7 тис. м³. За 2015 рік – близько 70% рубок головного користування в лісогосподарських підприємствах області – рівномірно-поступові рубки. Це має позитивний ефект, оскільки на площах кінцевих прийомів рівномірно-поступових рубок забезпечується природне лісовідновлення, що дає можливість значно знизити вплив суцільних рубок на навколишнє природне середовище, зменшити витрати на створення нових насаджень, скоротити терміни вирощування деревостанів тощо.

За даними Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства рубки догляду за лісом у 2015 році: рубки в молодняках на площі 2284 га (26075 м³), проріджування на площі 393 га (7062 м³), прохідні рубки на площі 938 га (38988 м³). Вибірково-санітарної на площі 3040 га (94234 м³), суцільно-санітарні – на площі 359 га (102805 м³).

В Путильському держлісгоспі впроваджуються канатно-підвісні установки для спуску деревини з гір, а в Берегометському лісомисливському господарстві – колісні трактори, що дає значний не тільки екологічний, але і економічний ефект.

*Землі лісогосподарського призначення регіону
Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства
(станом на 01.01.2016 року)**

Таблиця 5.6

№ з/п	Землі лісогосподарського призначення регіону	Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	2	3	4	5
1.	Загальна площа земель лісового фонду	тис. га	260,733	
	у тому числі:			
1.1	лісогосподарські підприємства Державного агентства лісових ресурсів	тис. га	260,733	
1.2	державні спеціалізовані лісогосподарські підприємства агропромислового комплексу	тис. га	260,733	
1.3	площа земель лісогосподарського призначення власників лісів	тис. га	-	
1.4	площа земель лісогосподарського призначення, що не надана у користування	тис. га	-	
2.	Площа земель лісогосподарського призначення, що вкрита лісовою рослинністю	тис. га	225,7	
3.	Загальний запас деревини за звітний період	млн. м ³	62,9	
4.	Запас деревини у розрахунку на один гектар земель лісогосподарського призначення	м ³ /га	241	
5.	Площа лісів у розрахунку на одну особу (с/г угідь)	га	0,17*	
6.	Запас деревини у розрахунку на одну особу	м ³	63	
7.	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі регіону)	%	29,2	

* за даними Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства.

Запас деревини в лісах області становить 62,9 млн. м³. Запас деревини на 1 га земель лісогосподарського призначення становить 241 м³/га (у попередньому році - 257 м³/га).

Лісокористування в області та ведення лісового господарства лісокористувачами здійснюється згідно рекомендацій лісовпорядкування та відповідних нормативних документів. Рубки головного користування проводяться в межах затверджених розрахункових лісосік та встановлених лімітів лісосічного фонду. Аналіз цих даних свідчить, що розрахункова лісосіка по головному користуванню щорічно недоосвоюється.

Динаміка спеціального використання лісових ресурсів державного значення по Чернівецькому ОУ ЛМГ

Таблиця 5.7

Рік	Затверджена лісосіка, тис. м ³	Фактично зрубано разом, тис. м ³	Зрубано по господарствах					
			хвойні		твердолистяні		м'яколистяні	
			розрахункова лісосіка, тис. м ³	фактично зрубано, тис. м ³	розрахункова лісосіка, тис. м ³	фактично зрубано, тис. м ³	розрахункова лісосіка, тис. м ³	фактично зрубано, тис. м ³
Рубки головного користування								
2013	363,4	357,8	236,6	235,7	123,5	120,0	3,3	2,1
2014	471,8	441,0	289,7	276,3	166,6	154,2	15,5	10,5
2015	469,120	424,318	266,260	262,622	166,600	152,175	16,260	9,521

У порівнянні з попереднім роком спостерігається зменшення фактично зрубаних лісових ресурсів, у тому числі по видах (хвойні, твердолисті, м'яколисті).

Динаміка проведення лісогосподарських заходів, пов'язаних із вирубуванням деревини

Таблиця 5.8

Рік	Загальна площа ¹ , тис, га	Фактично зрубано ¹ , тис, м ³	Зрубано по господарствах					
			хвойні		твердолистяні		м'яколистяні	
			розрахункова лісосіка, тис, м ³	фактично зрубано, га/тис, м ³	розрахункова лісосіка, тис, м ³	фактично зрубано, га/тис, м ³	розрахункова лісосіка, тис, м ³	фактично зрубано, га/тис, м ³
Усього рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства								
2013	7,92	385,9	-	-	-	-	-	-
2014	12,326	484,1	-	-	-	-	-	-
2015	11,966	402,3	-	-	-	-	-	-
у тому числі: 1. Рубки догляду								
2013	3,587	64,9	-	-	-	-	-	-
2014	5,134	56,9	-	-	-	-	-	-
2015	5,185	54,0	-	-	-	-	-	-
2. Лісовідновні рубки								
2013	0,146	27,2	-	-	-	-	-	-
2014	0,155	23,0	-	-	-	-	-	-
2015	0,213	35,7	-	-	-	-	-	-
3. Суцільні санітарні рубки								
2013	0,745	190,5	-	-	-	-	-	-
2014	1,063	260,1	-	-	-	-	-	-
2015	0,734	169,1	-	-	-	-	-	-

¹ Включаючи підготовчі роботи.

² Без врахування підготовчих робіт.

У 2015р. підприємствами-лісокористувачами проведені різні види рубок лісу на площі близько 14,0 тис. га, з них рубок догляду на площі 5,185 тис. га, лісо відновлювані рубки на площі 0,213 тис. га, суцільно-санітарні рубки – на площі 0,734 тис. га.

Впродовж 2015р. підприємствами-лісокористувачами були проведені роботи з відтворення лісів на площі 2,5 тис. га, з них: садіння і висівання лісу здійснені на 1,0 тис. га, природне поновлення лісу – на 1,5 тис. га.

Непридатні для використання в сільському господарстві, деградовані і малопродуктивні землі, можливі для лісорозведення (станом на 01.01.2016 року)

Таблиця 5.9

	Види деградованих і малопродуктивних земель					
	яри	еродовані балки	крутосхили	піски	пустирі, галявини	кар'єри
Загальна площа, га	2139,4704	-	-	602,5804	2911,1413	489,9693
у тому числі можливі для лісорозведення:						
посадка лісу	-	-	-	-	-	-
посів лісу	-	-	-	-	-	-

Землі лісогосподарського призначення регіону в розрізі категорій земель по Чернівецькому ОУ ЛМГ (станом на 01.01.2016 року)

Таблиця 5.10

№ з/п	Міністерства, відомства (постійні лісокористувачі, власники лісів), інші	Землі лісогосподарського призначення (усього), тис, га	Лісові землі, тис, га						Нелісові землі, тис, га					
			вкриті лісовою рослинністю		не вкриті лісовою рослинністю				у тому числі сільськогосподарські угіддя				інші нелісові землі	усього нелісових земель
			усього	у тому числі лісові культури	не зімкнуті лісові культури	інші не вкриті лісовою рослинністю	посадки	вкритих лісовою рослинністю	усього лісових земель	сіножаті	рілля	пасовища		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
I. Землі лісогосподарського призначення														
1	Державні лісогосподарські підприємства	260,7	242,4	71,3	7,5	4,2	11,7	248,4	2,7	0,4	0,8	3,9	2,7	6,6
1.1	У т.ч. Чернівецьке ОУЛМГ	260,7	242,4	71,3	7,5	4,2	11,7	248,4	2,7	0,4	0,8	3,9	2,7	6,6
II. Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення														
1.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики оборони та іншого призначення														
1.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IV. Землі історико-культурного природно-заповідного призначення														
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Інше														
	Землі запасу	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Станом на 01.01.2016 р. загальна площа земель лісового фонду складає 260,733 тис га.

На території 11 районів області та м.Чернівці знаходиться 6 державних лісогосподарських підприємств: ДП "Берегометське ЛМГ", ДП "Путильське ЛГ", ДП "Сокирянське ЛГ", ДП "Сторожинецьке ЛГ", ДП "Хотинське ЛГ", ДП "Чернівецьке ЛГ".

Лісосічний фонд в окремих районах використовується не повністю і не рівномірно внаслідок недостатньо розвинутої матеріально-технічної бази. В гірській та передгірській частині має місце невжиття заходів з боку тимчасових та постійних лісокористувачів при розробці лісосік по запобіганню розмиву волоків (установлення фашин, загорож, обладнання водовідводу), по очищенню водотоків та лісосік від порубкових залишків, а також під'їзних шляхів та лісогосподарських доріг.

Основні показники ведення лісогосподарської діяльності в Чернівецькій області у 2015 році наступні:

- заготовлено деревини 892,7 тис. м³, (у 2014 році – 996,3 тис. м³);
- відтворено лісів на площі 2,5 тис. га, (у 2014 році – на площі 2,9 тис. га);
- кількість лісових пожеж – 3, площа лісових земель пройдена пожежами – 1 га, згоріло та пошкоджено лісу 16 м³, збиті заподіяні лісовими пожежами 88,3 тис. грн. (у 2014 році лісових пожеж не було);
- обсяги продукції, робіт та послуг лісового господарства у 2015р. склали 417,0 млн. грн. (у 2014р. – 335,2 млн. грн.).

5.2.3. Стан використання природних недеревних рослинних ресурсів

Заготівля недеревних рослинних ресурсів здійснюється в межах доведених лімітів, затверджених рішенням Чернівецької обласної ради.

Промисловою заготівлею лікарської сировини дикорослих видів рослин на території Чернівецької області займаються 6 юридичних осіб. Два постійні користувачі – це ДП “Чернівецький лісгосп” та Чернівецька обласна спілка споживчих товариств ”Облспоживспілка”, і кілька підприємств, які недавно почали займатися заготівлею: ТзОВ ”Італобоніфіка” (м.Вижниця), ТзОВ ”Фіто-Фабрика” (сmt.Путила) а також приватні підприємці І.Сеньківський (с.Іспас Вижницького району) і М.Томашевський (с. Селятин Путильського району).

У таблиці нижче надані дані по 10 основних видах лікарських рослин за 2013, 2014, 2015 роки

Перевищень доведеного ліміту по заготівлі окремих лікарських рослин не встановлено. Слід відмітити, що в області внаслідок належного екологічного контролю, спостерігається тенденція до зменшення обсягів заготівлі недеревних рослинних ресурсів, що забезпечує стабілізацію та збагачення трав'яних екосистем.

Динаміка заготівлі лікарської сировини

Таблиця 5.11

Рік	Вид рослин	Обсяги заготівлі, т	
		встановлені ліміти	фактично заготовлено
2013	Бузина чорна (суцвіття)	0,25	0,125
	Глід (суцвіття)	0,10	0,020
	Глід (плоди)	0,20	0,140
	Горобина звичайна (плоди)	0,30	0,300
	Деревій (трава)	0,04	0,125
	Кропива дводомна (листя)	0,50	0,260
	Липа (квіти)	0,25	0,056
	Підбіл (мати-й-мачуха) (трава)	0,50	0,020
	Шипшина (плоди)	1,00	0,200
	Чистотіл	0,25	0,240
2014	Бузина чорна (суцвіття)	1,00	0,228
	Глід (суцвіття)	0,50	0,020
	Глід (плоди)	1,00	0,150
	Горобина звичайна (плоди)	2,50	0,340
	Деревій (трава)	0,60	0,155
	Кропива дводомна (листя)	2,00	0,257
	Липа (квіти)	1,00	0,052
	Підбіл (мати-й-мачуха) (трава)	1,00	0,021
	Шипшина (плоди)	5,00	0,3383
	Чистотіл	1,00	0,240
2015	Бузина чорна (суцвіття)	10,00	0,3
	Глід (суцвіття)	5,0	0,18
	Глід (плоди)	10,0	4,7
	Горобина звичайна (плоди)	25,0	4,7
	Деревій (трава)	6,0	1,15
	Кропива дводомна (листя)	20,0	0,35
	Липа (квіти)	10,0	0,4
	Підбіл (мати-й-мачуха) (трава)	10,0	0,2
	Шипшина (плоди)	50,0	37,2
	Чистотіл	10,0	2,4

* - у перерахунку на суху сировину

5.2.4. Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів України

Таблиця 5.12

Район	Усього видів рослин, занесених до Червоної книги України, екз.	Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.	Кількість видів рослин, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, екз., назва	Кількість популяцій видів рослин, занесених до Червоної книги України, які зникли, од., назва
Чернівецька область	76	8

Види флори, що охороняються

Таблиця 5.13

Показник	2014 рік
Загальна кількість видів флори на території регіону, од,	1600
% до загальної чисельності видів України	35,00
Види флори, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі, од,	2
Види флори, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од,	34

Перелік видів судинних рослин, водоростей, грибів та лишайників, яким загрожує небезпека

Таблиця 5.14

Назва виду	Кількість видів	Види, яким загрожує небезпека			
		2012	2013	2014	2015
Судинні рослини	1600	108	108	108	108
Гриби	-	-	-	-	-
Водорості	-	-	-	-	-
Лишайники	-	-	-	-	-
Разом:	-	-	-	-	-

Перелік видів флори, що охороняється, в регіоні (станом на 01.01.2016 року)

Таблиця 5.15

Назва виду (звичайна і наукова)	Червона книга України	Берська конвенція	CITES	Європейський червоний список
1	2	3	4	5
Модрина польська (<i>Larix polonica</i> (R.))	+			
Надбородник безлистий (<i>Eriopogium aphyllum</i> (F.))	+		+	
Плаун річний, (<i>Lycopodium annotinum</i> L.)	+			
Лікоподієлла заплавна (<i>Licopodiella inundata</i> (L.))	+			
Баранець звичайний (<i>Huperzia selago</i> (L.))	+			
Гронянка півмісяцева, (<i>Botrychium lunaria</i> (L.))	+			
Тис ягідний, (<i>Taxus baccata</i> (L.))	+			
Аконіт Бессера (<i>Aconitum besseranum</i> (A.))				
Сосна кедрова європейська, (<i>Pinus cembra</i> (L.))	+			
Орлики чорніючі (<i>Aquilegia nigricans</i> (B.))	+			
Орлики трансільванські (<i>Aquilegia transsilvanica</i> (S.))	+			
Сон великий, (<i>Pulsatilla grandis</i> (W.))	+	+		
Сон чорніючий, (<i>Pulsatilla nigricans</i> (S.))	+			
Мачок жовтий, (<i>Glaucium flavum</i> (C.))	+			
Гвоздика граціанополітанська (<i>Dianthus gratianopolitanus</i> (V.))	+			+
Лещиця дністровська (<i>Gypsophilla thyratica</i> (K.))	+			
Елізанта Завадського, (<i>Elisanthe zawadzki</i> (H.))	+			+
Смілка сумнівна (<i>Silene dubia</i> Herbach)	+			+
Фіалка біла (<i>Viola alba</i> (B.))	+			
Лунарія оживаюча (<i>Lunaria rediviva</i> (L.))	+			
Шиверекія подільська (<i>Schivereckia podolica</i> (A.))	+	+		+
Первоцвіт полонинський (<i>Primula poloninensis</i> Fed.)	+			+
Молочай волинський (<i>Euphorbia volhynica</i> (B.))	+			
Очиток застарілий (<i>Sedum antiquum</i> (O.))	+			+
Таволга польська (<i>Spiraea polonica</i> (B.))	+			
Зіновать біла, (<i>Chamaecytisus albus</i> (H.))	+			
Зіновать подільська, (<i>Chamaecytisus podolicus</i> (B.))	+			+
Зіновать Рошеля, (<i>Chamaecytisus rochelii</i> (W.))	+			

Дрочок крилатий, (<i>Genistella sagittalis</i> (L.))	+			
Водяний горіх плаваючий (<i>Trapa natans</i> (L.))	+			
Ясенець білий (<i>Dictamnus albus</i> (L.))	+			
Клокичка периста (<i>Staphylea pinnata</i> (L.))	+			
Астранція велика (<i>Astrantia ajor</i> (L.))	+			
Бруслина карликова (<i>Euonymus nana</i> (B.))	+			
Жостір фарбувальний (<i>Rhamnus tinctoria</i> (W.))	+			
Валеріана дводомна (<i>Valeriana dioica</i> (L.))	+			
Тирлич безстебловий, (<i>Gentiana acaulis</i> (L.))	+			
Сверція багаторічна, (<i>Swertia perennis</i> (L.))	+			
Медунка Філярського, (<i>Pulmonaria filarszkyana</i> Jav.)	+			+
Беладона звичайна (<i>Atropa belladonna</i> (L.))	+			
Скополія карніолійська (<i>Scopolsa carniolica</i> (J.))	+			
Шолудивник королівський (<i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i> (L.))	+			
Товстянка альпійська (<i>Pinguicula alpina</i> (L.))	+			
Шоломниця весняна (<i>Scutellaria verna</i> (B.))	+			
Арніка гірська (<i>Arnica montana</i> (L.))	+			
Волошка карпатська (<i>Centaurea carpatica</i> (P.))	+			
Білотка альпійська, (<i>Leontopodium alpinum</i> (C.))	+			
Язичник буковинський (<i>Ligularia bukovinensis</i> (N.))	+			
Брандушка різноколірна (<i>Bulbocodium versicolor</i> (K-G.))	+			
Пізньоцвіт осінній (<i>Colchicum autumnale</i> (L.))	+			
Рябчик шаховий (<i>Fritillaria meleagris</i> (L.))	+			
Рябчик гірський (<i>Fritillaria Montana</i> (H.))	+		+	
Лілія лісова, (<i>Lilium martagon</i> (L.))	+			
Цибуля ведмежа, (<i>Allium ursinum</i> (L.))	+			
Соссюрея різноколірна (<i>Saussurea discolor</i> (W.))	+			
Підсніжник білосніжний, (<i>Galanthus nivalis</i> (L.))	+			
Білоцвіт весняний (<i>Leucojum vernum</i> (L.))	+			
Шафран Гейфелів, (<i>Crocus heuffelianus</i> (H.))	+			
Півники несправжньосмикавцеві (<i>Iris pseudoscyperus</i> (S.))	+			
Булатка великоквіткова (<i>Cefalantera damasonium</i> (M.))	+			+
Булатка довголиста (<i>Cefalantera longifolia</i> (L.))	+			+
Булатка червона (<i>Cephalanthera rubra</i> (V.))	+			+
Язичок зелений (<i>Coeloglossum viride</i> (L.))	+		+	
Коральковець тричі надрізаний (<i>Corallorhiza trifida</i> (C.))	+		+	
Зозуліні черевички справжні, (<i>Cypripedium calceolus</i> (L.))	+		+	
Пальчатокорінник серценосний (<i>Dactylorhiza cordigera</i> (F.))	+		+	
Пальчатокорінник Фукса (<i>Dactylorhiza fuchsii</i> (D.))	+		+	
Пальчатокорінник м'ясочервоний (<i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.))	+		+	
Пальчатокорінник плямистий (<i>Dactylorhiza maculata</i> (L.))	+		+	
Пальчатокорінник травневий (<i>Dactylorhiza majalis</i> (R.))	+		+	
Пальчатокорінник бузиновий (<i>Dactylorhiza sambucina</i> (L.))	+		+	
Коручка темно-червона (<i>Epipactis atrorubens</i> (H.))	+		+	
Коручка чемерникова, (<i>Epipactis palustris</i> (L.))	+		+	
Коручка болотна (<i>Epipactis palustris</i> (L.))	+		+	
Коручка пурпурова (<i>Epipactis purpurata</i> (S.))	+		+	
Коручка чемерникова, ()	+		+	
Гудайєра повзуча (<i>Goodyera repens</i> (L.))	+		+	
Билинець довгоногий (<i>Gymnadenia conopsea</i> (L.))	+		+	
Бровник однобульбовий (<i>Herminium monorchis</i> (L.))	+		+	
Левкорхіс білуватий, (<i>Leucorchis albida</i> (L.))	+		+	
Жировик Лезеля (<i>Liparis loeselii</i> (L.))	+			
Зозуліні сльози серцелисті (<i>Listera cordata</i> (L.))	+		+	
Зозуліні сльози яйцевидні (<i>Listera ovata</i> (L.))	+		+	

Продовження таблиці

Малаксіс однолистяний (Malaxis monophyllos (L.))	+		+	
Гніздівка звичайна (Neottia nidus-avis (L.))	+		+	
Нігритела карпатська (Nigritella carpatica (Z.))	+		+	
Обрис комахоносна (Ophrys insectifera (L.))	+		+	
Зозулинець блощичний (Orchis coriophora (L.))	+		+	
Зозулинець шоломоносний (Orchis militaris (L.))	+		+	
Зозулинець салепів (Orchis morio (L.))	+		+	
Зозулинець болотний (Orchis palustris (J.))	+		+	
Зозулинець пурпуровий (Orchis purpurea (H.))	+		+	
Зозулинець обпалений (Orchis ustulata (L.))	+		+	
Любка дволиста (Platanthera bifolia (L.))	+		+	
Любка зеленоквіткова (Platanthera chlorantha (C.))	+		+	
Траунштейнера куляста (Traunsteinera globosa (L.))	+			
Ситник вузлуватий (Juncus subnodulosus (S.))	+			
Осока затінкова (Carex umbrosa (H.))	+			
Меч-трава болотна (Cladium mariscus (L.))	+			
Костриця Порціуса (Festuca porcii (H.))	+			
Тонконіг Ремана (Poa rehmannii (Asch.)Woloszcz)	+		+	
Тонконіг різнобарвний (Poa versicolor (B.))	+			
Ковила дніпровська (Stipa boristhenica (L.))	+			
Ковила волосиста (Stipa capillata (L.))	+			
Ковила пірчаста, (Stipa pennata (L.))	+			
Ковила вузьколиста (Stipa tirsia (S.))	+			
Дифазіаструм сплюснутий (Diphazium complanatum (L.))	+			
Усього:	106	2	35	11

5.2.5. Адвентивні види рослин

Співвідношення географо-генетичних груп адвентивних видів флори

Таблиця 5.16

Географо-генетичні групи антропофітів	Число антропофітів	% від всіх антропофітів	Число Ксенофітів	% від всіх ксенофітів
Європейська	-	-	-	-
Південноєвропейсько-азіатська	-	-	-	-
Східноєвропейсько-азіатська	-	-	-	-
Азіатська	-	-	-	-
Американська	-	-	-	-
Африканська	-	-	-	-
Невизначеного походження	-	-	-	-

Дана інформація в Департаменті екології та туризму відсутня. Питання вимагає спеціального вивчення.

5.2.6. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

У населених пунктах області нараховується 6105,6 га зелених насаджень, в т.ч. загального користування (парки, сквери, бульвари та ін.) – 1601,3 га.

Озеленення населених пунктів, га*

Таблиця 5.17

Заходи	Рік		
	2013	2014	2015
Створено нових зелених насаджень, га	-	-	-
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	0,13	-	-
Проведено догляд за насадженнями, га	152,0	152,0	152,0

* За даними Треста зеленого господарства та протизсувних робіт по м. Чернівці.

У 2015 році як і у минулому році нові зелені насадження не створювались, догляд за насадженнями проводився в м. Чернівці на території 152,0 га.

5.2.7. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду

Важливим завданням для лісогосподарського комплексу є лісовідновлення. Основні показники по лісорозведенню в області виконані. Динаміка лісовідновлення, лісорозведення та створення захисних лісонасаджень за останні роки наведена в таблиці.

Лісовідновлення, лісорозведення та створення захисних насаджень у 2015 році (розрізі державних органів влади)

Таблиця 5.18

	Відтворення лісів, га			Переведення у вкриті лісовою рослинністю землі, га	Переведення ділянок з природним поновленням у вкриті лісовою рослинністю землі, га
	Усього	Садіння і висівання лісу, га	Природне поновлення лісу, га		
1	2	3	4	5	6
Всі органи управління	2319	990*	1548	1314*	1059*
1. Держлісагенство	1797	639	1158		
1.1 ДП “Берегометське ЛМГ”	353	27	326
1.2 Чернівецьке ОУЛМГ	172	12	160
1.3 ДП “Путильське ЛГ”	394	334	60
1.4 ДП “Сокирянське ЛГ”	114	90	24
1.5 ДП “Сторожинецьке ЛГ”	638	126	512
1.6 ДП “Хотинське ЛГ”	126	50	76
2. Мінагрополітики	522	351	390

Продовження таблиці

ДП “Вижницький ДСЛ АПК”	162	34	128
ДП “Герцаївське ДСЛ АПК”	18	11	7
ДП “Глибоцький ДСЛ АПК”	39	19	20
ДП “Заставнівське ДСЛ АПК”	15	-	15
ДП “Кіцманський ліс АПК”	56	14	42
ДП “Новоселицьке ДСЛ АПК”	7	1	6
ДП “Карпатський ДСЛ АПК”	218	209	9
ДП “Сторожинецький ДСЛ АПК”	201	63	138
ДП “Хотинське ДСЛ АПК”	25	-	25
З. Мінприроди України	...	-
НПП “Вижницький”	...	-
НПП “Черемоський”	...	-
Мігоборони	...	-
Інші	...	-

- за даними Чернівецького ОУ ЛМГ.

З метою посилення контролю за виконанням Закону України “Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону” та забезпечення сталого розвитку лісового господарства, вдосконалення державного управління у сфері охорони, захисту та відтворення лісів, збереження цінних природних ландшафтів, умов відтворення високопродуктивних стійких насаджень, екологічних і рекреаційних властивостей Буковинських Карпат, посилення екологічного контролю за заготівлею деревини лісокористувачами області за поданням Держуправління екології та туризму було прийнято відповідне розпорядження облдержадміністрації.

Протягом звітної періоду на території області проведено 50 перевірок. В результаті порушення вимог природоохоронного законодавства до адміністративної відповідальності притягнуто 233 особи на суму 27,421тис.грн. Виставлено 16 претензій в розмірі 349,697тис.грн., а сплачено – 12 на суму 190,500тис.грн. Загальна сума розрахованих збитків становить 1255,158тис.грн.

Найбільш грубі порушення чинного природоохоронного законодавства виявлені на території:

1. Незаконна порубка у смузі відводу автодороги Н-10 Стрий - Івано-Франківськ – Чернівці. Розмір шкоди заподіяний захисній лісові смузі

становить 185588,31 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в Кіцманський РВ УМВС України в чернівецькій області.

2. Незаконна порубка у смузі відводу автодороги в межах Новоселицького району.(2 справи) Розмір шкоди заподіяний захисній лісові смузі становить 122443,51 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в Новоселицький РВ УМВС України в чернівецькій області.

3. Незаконна порубка зелених насаджень у м. Вижниця. Розмір шкоди заподіяної зеленим насадженням м. Вижниця становить 78239 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в Вижницький РВ УМВС України в Чернівецькій області.

4. Незаконна порубка зелених насаджень у с. Михалково Сокирянського району. Розмір шкоди заподіяної зеленим насадженням становить 11400грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в Сокирянський РВ УМВС України в Чернівецькій області.

5. Незаконна порубка зелених насаджень у смт.Глибока. Розмір шкоди заподіяної зеленим насадженням становить 39478 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в Глибоцький РВ УМВС України в чернівецькій області.

6. На підставі листа Глибоцького РВ УМВС в Чернівецькій області від 20.05.2015 № 35/4676, щодо постанови про проведення позапланової перевірки Теремблечанського лісництва ДП “Глибоцький ДСЛ АПК” в рамках кримінального провадження в №12015260080000252 внесеного ЄРДР 19.05.2015 за ознаками кримінального правопорушення Держекоінспекцією у Чернівецькій області проведено позапланову перевірку.

В ході перевірки виявлено факт незаконної порубки 3 дерев, що скоєна не встановленими особами. Розмір шкоди заподіяної лісу становить 12904,11 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в Глибоцький РВ УМВС в Чернівецькій області.

7. На підставі листа ДП “Берегометське ЛМГ” від 19.05.2015 №352,щодо перевірки дотримання природоохоронного законодавства на території підприємства проведена позапланова перевірка.

В ході проведення перевірки виявлено ряд порушень, а саме: здійснення лісового користування не у відповідності з метою та вимогами передбаченими в лісорубному квитку, порушення встановленого порядку заготівлі та вивезення деревини, незаконні порубки лісу, несвоєчасне та незадовільне очищення місць рубки від порубкових решток, порушення термінів проведення санітарних рубок, пошкодження дерев до ступеня припинення росту під час проведення лісозаготівельних робіт, недодержання вимог проектів лісових культур.

Одночасно в результаті перевірки ДП “Берегометське ЛМГ” встановлено, що підприємством недостатньо проводиться робота по виявленню лісопорушників під час проведення планових та позапланових ревізій, не в повній мірі виявляються самовільні порубки лісу, неповністю розкриваються існуючі недоліки і порушення під час огляду місця рубки.

За результатами проведеної перевірки за вищевказані порушення притягнуто 18 посадових осіб, розмір шкоди заподіяної лісу та територіям та

об'єктам природно-заповідного фонду становить 34947 грн. По матеріалах перевірки підготовлено претензії для стягнення шкоди заподіяної лісу.

8 Незаконна порубка зелених насаджень в адмінмежах Суховерхівської сільської ради Кіцманського району. Розмір шкоди заподіяної зеленим насадженням становить 8952,77 грн. Матеріали перевірки для подальшого реагування, встановлення винних осіб та притягнення їх до відповідальності направлено в Кіцманський РВ УМВС в Чернівецькій області

9. Незаконна порубка зелених насаджень в адмінмежах Боянівської сільської ради Новоселицького району. Розмір шкоди заподіяної зеленим насадженням становить 129442,60 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в Управління Служби безпеки України в Чернівецькій області.

10. ДП “Берегометське ЛМГ” - порушення Санітарних правил в лісах України та пошкодження дерев до ступеня припинення росту. Розмір шкоди заподіяної лісу становить 34,947 грн. Підготовлено претензію на добровільне відшкодування шкоди заподіяної державі

11. ДП “Сторожинецький лісгосп” - порушення Санітарних правил в лісах України та пошкодження дерев до ступеня припинення росту. Розмір шкоди заподіяної лісу становить 32,544 грн. Підготовлено претензію на добровільне відшкодування шкоди заподіяної державі.

12. ДП “Путильський лісгосп” - порушення Санітарних правил в лісах України та пошкодження дерев до ступеня припинення росту. Розмір шкоди заподіяної лісу становить 17,574 грн. Підготовлено претензію на добровільне відшкодування шкоди заподіяної державі.

13. ДП “Вижницький ДСЛ АПК” - незаконна порубка дерев, пошкодження до ступеня припинення росту, порушення вимог Санітарних правил в лісах України на території. Розмір шкоди заподіяної лісу становить 33005,5 грн. За матеріалами перевірки підготовлено претензію, яка частково сплачена в сумі 30113,0 грн.

14. ДП СЛАП “Карпатський держспецлісгосп” - незаконна порубка дерев та пошкодження дерев до ступеня припинення росту на території підприємства підраховано матеріалів на загальну суму 71835,0 грн. ,з них для добровільного відшкодування шкоди пред'явлено 3 матеріали на загальну суму 59395,0 грн.

Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області вжито ряд заходів щодо ефективної організації проведення у передноворічний період перевірок здійснення державного контролю щодо охорони хвойних насаджень від самовільних рубок на територіях селекційних плантаціях, ділянках особливо-цінних і інтродуктивних хвойних порід, лісових масивах, які примикають до населених пунктів, автодоріг, залізниць та на територіях природно заповідного фонду. З цією метою, інспекцією, виданий наказ “Про організацію та проведення операції “Новорічна ялинка” у передноворічний період 2015 року” та підготовлено Комплексний план оперативних рейдових перевірок при здійсненні операції “Новорічна ялинка” представниками Держекоінспекції у Чернівецькій області, УМВС України у Чернівецькій області, Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства, засобів масової інформації.

Належна природоохоронна робота здійснена в місцях збору, шляхах перевезення, ринках збуту, пунктах пропуску на державному кордоні. На авто- та залізничних станціях, ринках міст та населених пунктах, організовано, спільно з працівниками УМВС, цільові перевірки на предмет виявлення фактів перевезення та реалізації рідкісних видів ранньоквітучих, ендемічних і реліктових рослин, а також рослин, що знаходяться під загрозою знищення і занесених до Червоної книги України. Для недопущення торгівлі на ринках області ранньоквітучими “червонокнижними” видами рослин адміністраціям торгових закладів видано відповідні зобов’язуючі приписи. Спільно з працівниками лісової охорони здійснювались рейдові перевірки території лісового фонду в нічний час та вихідні дні на предмет виявлення фактів незаконного вилучення об’єктів рослинного світу.

Матеріали про проведення операції “Первоцвіт-2015” направлені в засоби масової інформації з метою інформування населення і попередження випадків вилучення та реалізації первоцвітів. Проведені відповідні агітаційно-пропагандистські та просвітницькі заходи в початкових, середніх та вищих учбових закладах із залученням профільних фахівців-освітян.

З метою охорони та недопущення незаконного знищення хвойних дерев під час проведення новорічних свят та встановлення належного контролю за заготівлею, перевезенням і реалізацією новорічних ялинок, в передноворічний період 2016р., здійснено ряд відповідних заходів щодо організації та проведення операції “Новорічна ялинка”.

З метою попередження скоєння та вчасного виявлення порушень природоохоронного законодавства, в частині збереження та охорони молодих хвойних насаджень в передноворічний період 2016 року через засоби масової інформації (преса, радіомовлення, телебачення) постійно інформувалось населення щодо проведення перевірок, використання штучних ялинок під час проведення новорічних свят, відповідальність за незаконне придбання чи реалізацію новорічних ялинок тощо.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Тваринний світ області різноманітний. Всього налічується 359 видів, у т. ч. ссавців - 70, птахів - 205, плазунів - 12, земноводних - 16, риб - 56.

У горах поширені благородний олень, козуля, свиня дика, ведмідь, рись, куниця лісова, горностай, білка карпатська, з птахів - глухар, тетерев, рябчик, дятли, сови та ін., з плазунів - плямиста саламандра, карпатський і альпійський тритони, гадюка, в річках - форель, харіус, лосось дунайський. Для перед гір’я характерні лісовий кіт, лисиця, заєць-русак, вовк, тхір, сліпак буковинський, білий лелека, європейській клінтух та іволга. На рівнині - ховрах, сліпак, хом’як, тхір та ін., з птахів - сиворакша, з земноводних - черепаха, з риб - сом, щука, окунь, лящ та ін. Акліматизовані ондатра, нутрія, фазан. Інтродуковані товстолобик, білий амур; реакліматизовані зубр, сіра куріпка.

5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарства

Ведення мисливського господарства здійснюється у відповідності до Законів України “Про тваринний світ”, “Про мисливське господарство та полювання”. Згідно рішення Чернівецької обласної ради мисливські угіддя загальною площею 634,8 тис. га надані 17 користувачам терміном на 15 років.

Користувачів мисливських угідь зобов'язано привести організацію території угідь у відповідність до внесених змін в матеріали упорядкування, створити спеціалізовані підрозділи для ведення мисливського господарства та укласти з обласним управлінням лісового та мисливського господарства договори про умови ведення мисливського господарства. Для поліпшення ведення мисливського господарства користувачів мисливських угідь зобов'язано створити сприятливі умови для збереження, відтворення та раціонального використання мисливської фауни, забезпечити належну охорону мисливських угідь. З цією метою в області здійснюється ряд заходів по оптимізації ведення мисливського господарства.

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (голів)

Таблиця 5.19

Види мисливських тварин	2013 рік на 01.01.2014	2014 рік на 01.01.2015	2015 рік на 01.01.2016
1	2	3	4
Ведмідь	26	26	27
Засць	15393	15036	14572
Зубр	31	29	28
Кабан	1405	1437	1431
Козуля	5176	5245	5392
Олень	652	666	675

Зокрема, впорядкування мисливських угідь області здійснено Київською лісовпорядкувальною експедицією одночасно з лісовпорядкуванням.

З метою підвищення оптимальної чисельності мисливських тварин в області здійснено комплекс біотехнічних заходів по двох напрямках: забезпечення якісного поліпшення мисливських угідь і росту поголів'я диких тварин та підвищення кормових та захисних властивостей угідь. Було задіяне близько 100 га кормових біополів (з конюшини, вівса, кукурудзи, топінамбура).

Основні показники ведення мисливського господарства у 2015 році:

- площа закріплених мисливських угідь 6256,8 тис. га;
- витрати на ведення мисливського господарства усього 6520,9 тис. грн. (у 2014 році – 5641,9 тис. грн.), у тому числі на охорону, відтворення диких звірів та птахів, включаючи біотехнічні заходи – 2427,0 тис. грн. (у 2014 році – 1997,3 тис. грн.);
- загальна чисельність мисливських тварин: копитних – 7,0 тис. голів (у 2014 році – 6,9 тис. голів), хутрових звірів – 25,4 тис. голів (у 2014 році – 26,1 тис. голів), пернатої дичини – 11,4 тис. голів (у 2014 році – 111,0 тис. голів)

- кількість розплідників, ферм для штучного розведення мисливських тварин для розселення – 12 (у 2014 році – 7).

Добування основних видів мисливських тварин

Таблиця 5.20

Рік	Види мисливських тварин	Затверджений ліміт добування	Видано ліцензій	Добуто	Не використано ліцензій	Причина невикористання
1	2	3	4	5	6	7
2013	Олень	30	46	21	-	не реалізовано
	Кабан	264	386	160	12	не реалізовано
	Козуля	326	510	270	1	не реалізовано
	Заєць	-	-	1533	-	-
2014	Олень	31	50	19	-	-
	Кабан	221	338	148	1	не реалізовано
	Козуля	312	492	269	1	не реалізовано
	Заєць	2248	-	1728	-	-
2015	Олень	25	39	17	-	-
	Кабан	243	389	191	-	-
	Козуля	329	497	284	-	-
	Заєць	-	-	1714	-	-

Основними факторами, що негативно впливають на стан відтворення та перебування диких тварин, є:

- погіршення умов перебування мисливських тварин у зв'язку зі значним посиленням антропогенного фактору, паювання сільськогосподарських угідь, знищення місць відтворення диких птахів та звірів (повсюдне випалювання очерету, торішніх трав у весняний період, випас худоби в сезон тиші), недостатня площа захисних реміз тощо.

- погіршення фінансово-економічного стану населення, економічна нестабільність в суспільстві, які різко вплинули на охорону мисливських угідь та значне поширення такого явища, як браконьєрство, особливо в нічний час.

Протягом 2015 року на території Чернівецької області селекційного та діагностично-вибіркового відстрілу не проводилось, немає також перевищення лімітів добування диких тварин.

В області планується робота по розповсюдженню неаборигенних видів тварин та створення відповідних умов для мешкання рідкісних, зникаючих видів тварин.

Органами рибоохорони неодноразово порушувалось питання про складні умови для відтворення водних живих ресурсів, які склались на Дністровському водосховищі. Погані умови для відтворення фітофілів, а саме: відсутність нерестових площ та коливання рівня води в нерестовий період, призводять до зменшення чисельності ляща, коропа. Щодо відтворення білизни, клепця, рибця то нерестилища цих видів знаходяться за межами водосховища, де коливання рівня води не є відчутними.

Динаміка вилову риби

Таблиця 5.21

Рік	Водний об'єкт	Затверджений ліміт вилов, (т/рік)	Фактичний вилов, (т/рік)
1	2	3	4
2013	Дністровське водосховище	21,7	11,907
2014*	-“-	1,7	1,61
2015**	-“-	0	0

* - за даними управління охорони, використання та відтворення водних біоресурсів та регулювання рибальства в Чернівецькій області

** - за даними управління охорони, використання та відтворення водних біоресурсів та регулювання рибальства в Чернівецькій області та державної екологічної інспекції у Чернівецькій області. У 2015 році ліміти не затверджувались і тому відповідні роботи не проводились.

Загальний ліміт розподіляється між користувачами на квоти та в будь-якому випадку залишається резерв ліміту, який може розподілятися при необхідності виділення додаткової квоти користувачам.

У 2015 році було добуто усього 1081,9 т водних біоресурсів (у 2014 році 1050,0 т), всі добути водні біоресурси у внутрішніх водоймах.

У 2011 році згідно наказу Державного агентства рибного господарства України від 12.07.2011 №105 на Чернівцірибоохорону покладено обов'язки по збору та узагальненню інформації по промислових показниках користувачів на Дністровському водосховищі.

Обласною екологічною інспекцією розроблений, затверджений та виконаний план-графік у 2015 році проведення спільних перевірок по охороні та збереженню рибних запасів, під час проведення акції “Черест”.

За період 2005-2015 років проведено відповідну роботу в плані штучного відтворення водних живих ресурсів у водоймах області.

Кількість виявлених фактів браконьєрства

Таблиця 5.22

Кількість виявлених фактів браконьєрства	2013 рік	2014 рік	2015 рік
Виявлено фактів браконьєрства, од.	573*	589**	624***

*За даними обласної державної екологічної та управління Чернівцірибоохорони.

**За даними обласної державної екологічної інспекції та обласного управління лісового та мисливського господарства.

***За даними Чернівцірибоохорона та Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області.

Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області у 2015 році було виявлено всього 57 фактів браконьєрства, у тому числі 19 – тваринний світ, 38 – рибні ресурси.

Відтворенню водних живих ресурсів в області приділяється велика увага. Наказом Міністерства аграрної політики України № 291 від 29.06.2005 р. створено Державну установу “Рибоводний форелевий завод “Лопушно” заснована на державній власності, входить до сфери управління Державного

агентства рибного господарства України. У своїй діяльності рибзавод керується чинним законодавством України та положенням про Державну установу РФЗ “Лопушно”. Державна установа “Рибоводний форелевий завод “Лопушно”, працює по відтворенню водних живих ресурсів, вирощує лососеві види риб для подальшого зариблення їх у рибогосподарські водні об’єкти загальнодержавного значення західного регіону України. На сьогодні рибзавод займається штучним відтворенням струмкової форелі та різновидом райдужної форелі, які були вселені в гірську річку Серет.

На перспективу розвитку господарської діяльності форелевий завод планує збільшити кількість штучного відтворення аборигенних видів лососевих та зариблення їх у гірські річки Карпат.

5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів України

Види фауни, що охороняються (станом на 01.01.2015 року)

Таблиця 5.23

	2013 рік	2014 рік	2015 рік
Загальна чисельність видів фауни, од,	10500	10500	10500
% до загальної чисельності видів України	23,00	23,00	23,00
Види фауни, занесені до Червоної книги України, од,	118	118	118
Види фауни, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од,	16	16	16
Види фауни, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од,	69	69	69
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од,	0	0	0
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од,	0	0	0
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження кажанів в Європі (EUROBATS), од,	10	10	10

Перелік видів фауни, що охороняються, в регіоні (станом на 01.01.2015 року)

Таблиця 5.24

Назва виду (звичайна і наукова)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейський червоний список
1	2	3	4	5	6	7	8
П’явка медична (<i>Hirudo medicinalis</i> (L.))	+	+	+				+
Широкопалій рак (<i>Astacus astacus</i> (L.))	+	+					+
Красуня-діва (<i>Calopteryx virgo</i> (L.))	+						
Дозорець-імператор (<i>Anax imperator</i> (L.))	+						
Пилкохвіст український (<i>Poecilimon ukrainicus</i> (Bey-Bienko))	+						
Дибка степова (<i>Saga Pedo</i> (Pallas))	+	+					+
Веснянка велика (<i>Perla maxima</i> (S.))	+						
Кошеніль польська (<i>Porpurophora polonica</i> (L.))	+						
Красотіл пахучий (<i>Calosoma sycophanta</i> (L.))	+						+

Жук-самітник (<i>Osmoderma eremita</i> (Scopoli.))	+	+				+
Жук-олень (<i>Lucanus cervus</i> (L.))	+	+				
Вусач великий дубовий західний (<i>Cerambyx cerdo cerdo</i> (L.))	+	+				+
Розалія альпійська (<i>Rosalia alpine</i> (L.))	+	+				+
Вусач мускусний (<i>Aromia moschata</i> (L.))	+					
Морімус темний (<i>Morimus funereus</i> (Mulsant.))	+					+
Вусач-червонокрил Келлера (<i>Purpuricenus kaehlerii</i> (L.))	+					
Вусач земляний хрестоносець (<i>Dorcadion equestre</i> (Laxm.))	+					
Махаон (<i>Papilio machaon</i> (L.))	+					
Подалірій (<i>Ipichlides podalirius</i> (L.))	+					
Поліксена (<i>Zerynthia polixena</i> (D.,Schifer))	+	+				+
Аполлон (<i>Parnassius Apollo</i> (L.))	+	+	+			+
Мнемозина (<i>Parnassius mnemosyne</i> (L.))	+	+				+
Стрічкарка тополева (<i>Limenitis populi</i> (L.))	+					
Райдужниця велика (<i>Apatura iris</i> (L.))	+					
Ванесса чорно-руда (<i>Nymphalis xanthomelas</i> (E.))	+					
Ванесса фау-біле (<i>Nymphalis l-album</i> (Esper.))	+					
Люцина (<i>Hamearis lucina</i> (L.))	+					
Чорнушка Манто, (<i>Erebia manto</i> (D.))	+					
Сінниця Геро (<i>Coenonympha hero</i> (L.))	+	+				+
Синявець мелеагр (<i>Polymmatius daphnis</i> (D,Sch))	+					
Бражник Мертва голова (<i>Acherontia atropos</i> (L.))	+					
Бражник скабіозо вий (<i>Nemaris tityus</i> (L.))	+					
Бражник олеандровий (<i>Daphnis nerii</i> (L.))	+					
Бражник Прозерпіна (<i>Proserpinus Proserpina</i> (Pall.))	+	+				+
Сатурнія мала, (<i>Eudia pavonia</i> (L.))	+					
Сатурнія середня (<i>Eudia spini</i> (D.,Schiff.))	+					
Сатурнія руда, (<i>Aglia tau</i> (L.))	+					
Стрічкарка блакитна (<i>Catocala fraxini</i> (L.))	+					
Стрічкарка орденська малинова (<i>Catocala sponsa</i> (L.))	+					
Совка сокиркова (<i>Periphanes delphinii</i> (L.))	+					
Пістрянка весела (<i>Zygaena laeta</i> (Hubn.))	+					
Ведмедиця велика (<i>Perscallia matronula</i> (L.))	+					
Ведмедиця Гера, (<i>Callimorpha quadripunctata</i> (P.))	+					
Ведмедиця-хазяйка (<i>Callimorpha dominula</i> (L.))	+					
Ведмедиця червонокрапкова ((<i>Utetheisa pulchella</i> (L.)))	+					
Орусус паразитичний (<i>Orussus abietinus</i> (Scopoli))	+					
Каламеута жовта (<i>Calameuta idolon</i> (Rossi))	+					
Сюбла бальзамінова ((<i>Siobla sturmi</i> (Klug)))	+					
Сколія-гігант (<i>Scolia maculate</i> (Drury))	+					
Сколія степова (<i>Scolia hirta</i> (Schrank))	+					
Мелітурга булавоносця (<i>Melitturga clavicornis</i> (Latreil))	+					
Рофітоїдес сирій (<i>Rhophitoides canus</i> (Eversm.))	+					
Бджола-листоріз округла ((<i>Megachile rotundata</i> (F.)))	+					
Ксилокопа фіолетова ((<i>Xylocopa violaceae</i> (L.)))	+					
Ксилокопа звичайна (<i>Xylocopa valga</i> (G.))	+					
Джміль моховий ((<i>Bombus muscorum</i> (F.)))	+					
Джміль пахучий ((<i>B. fragrans</i> (Pall.)))	+					
Джміль глинистий ((<i>B. argillaceus</i> (Scop.)))	+					
Джміль пластинчастозубий ((<i>B. Serrisquama</i> F. Morawitz))	+					
Джміль вірменський ((<i>B. armeniacus</i> (Radoszkowski)))	+					
Джміль яскравий ((<i>B. pomorum</i> (Panzer)))	+					
Джміль лезус ((<i>B. laesus</i> F. Morawitz))	+					
Хондріна вівсяна (<i>Chondrina avenacea</i> (B.))	+					
Мінога угорська ((<i>Eudontomyzon danfordi</i> (Regan)))	+					
Мінога Українська (<i>Eudontomyzon mariae</i> (B.))	+	+				+
Стерлядь ((<i>Acipenser ruthenus</i> L.))	+					
Пічкур дунайський довговусий ((<i>Gobio uranoscopus</i> (Agassiz)))	+					
Вирезуб ((<i>Rutilus frisii</i> (Nordm.)))	+					
Умбра ((<i>Umbra krameri</i> Walbaum))	+					
Лосось дунайський (<i>Hucho hucho</i> (L.))	+	+				+
Харіус європейський ((<i>Thymallus thymallus</i> (L.)))	+					
Йорж смугастий ((<i>G. schraetser</i> (L.)))	+					
Чоп малий (<i>Zingel streber</i> (S.))	+	+				+
Чоп великий ((<i>Z. zingel</i> (L.)))	+					
Тритон карпатський (<i>Triturus montandoni</i> (B.))	+	+				
Тритон гірський, (<i>Triturus alpestris</i> (L.))	+	+				
Саламандра плямиста (<i>Salamandra salamandra</i> (L.))	+	+				
Жаба прудка ((<i>Rana dalmatina</i> Bonap.))	+					
Полоз лісовий, (<i>Elaphe longissima</i> (L.))	+	+				
Мідянка (<i>Coronella austriaca</i> (L.))	+	+				
Гадюка степова ((<i>Vipera ursini</i> (Bonap.)))	+	+				
Лелека чорний (<i>Plegadis falcinellus</i> (L.))	+	+	+			

Продовження таблиці

Шуліка рудий (Milvus milvus (L))	+	+	+				+
Лунь польовий ((C. macrourus (S. G. Gm.))	+	+	+				
Зміїд, крачун (Circus gallicus (G))	+	+	+				
Орел-карлик (Hieretus pennatus (G))	+	+	+				
Підорлик малий (Aquila pomarina (C.L.))	+	+	+				
Беркут, (Aquila chrysaetos (L))	+	+	+				
Балабан ((Falco cherrug Gray))	+	+	+				
Глухар, (Tetrao urogallus (L))	+	+					
Журавель сірий (Grus grus (L))	+	+					
Пугач (Bubo bubo (L))	+	+	+				
Сич волохатий (Aegolius funereus (L))	+	+	+				
Сичик-горобець (Glaucidium passerinum (L))	+	+	+				
Сова довгохвоста (Strix uralensis (P))	+	+	+				
Сорокопуд сірий, (Lanius excubitor (L))	+	+					
Корольок червоноголовий (Regulus ignicapillus (T))	+						
Бурозубка альпійська (Sorex alpinus (S))	+	+					
Мідія альпійська ((Sorex alpinus Schinz))	+	+					
Кутора мала, (Neomys anomalus (C))	+	+					
Підковоніс великий ((Rhinolophus ferrumequinum (Schreb.))	+	+					
Підорлик малий (Aquila pomarina (C.L.))	+	+					
Нічниця довговуха ((M. bechsteini (Kuhl))	+	+					
Нічниця триколірна ((M. emarginatus (E. Geoffroy))	+	+					
Нічниця Наттерера, (Myotis nattereri (K))	+	+					+
Вухань звичайний ((Plecotus auritus (L.))		+					+
Вухань австрійський ((P. austriacus (Fischer))		+					+
Вечірниця дозірна ((Nyctalus noctula (Schreber))		+					
Нетопир карликовий ((Pipistrellus pipistrellus (Schreber))		+					
Кажан пізній ((Eptesicus serotinus (Schreber))		+					
Широкоух європейський ((Barbastella barbastellus (Schreb.))	+	+					
Водяна полівка мала (Arvicola terrestris shermani (S))	+						
Вовк ((Canis lupus L.))		+					+
Ведмідь бурий ((Ursus arctos L.))		+					+
Горностай (Mustela erminea (L))	+	+					
Норка європейська, (Mustela (Lutreola) lutreola (L))	+	+					
Тхір степовий ((M. eversmanni Lesson))	+	+					
Борсук (Meles meles (L))	+	+					
Видра річкова (Lutra lutra (L))	+	+	+				+
Кіт лісовий (Felis silvestris (S))	+	+	+				
Рись звичайна (Lynx lynx (L))	+	+	+				+
Білка ((Sciurus vulgaris L.))		+					
Ховрах європейський ((Spermophilus citellus (L.))	+	+					
Ховрах крапчастий ((S. suslicus (Güld.))		+					
Вовчок лісовий ((Dryomys nitedula (Pall.))		+					
Вовчок сірий ((Muxus glis (L.))		+					
Сліпак буковинський ((Spalax graecus Nehr.))	+	+					+
Хом'як ((Cricetus cricetus (L.))		+					
Зубр (Dison bonasus (L))	+	+					+
Лунь степовий ((C. macrourus (S. G. Gm.))	+	+	+				
Усього:	118	68	18	0	0	0	26

5.3.4. Інвазивні види тварин та їх вплив на аборигенне біорізноманіття

На території області відсутні інвазивні види тварин.

5.3.5. Заходи, щодо збереження тваринного світу

В сфері охорони, використання та відтворення тваринного світу проведено 19 перевірок. За результатами проведеної природоохоронної роботи до адміністративної відповідальності притягнуто 19 громадян на суму 1.955 тис. грн.

З метою посилення державного контролю за станом охорони, використання і відтворення рибних та інших живих водних ресурсів Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області у ході реалізації

операції “Нерест - 2015” розроблено та затверджено план-графік проведення спільних рейдових перевірок із органами УМВС області, рибінспекції, обласної ради УТМР та громадськості. Через засоби масової інформації населення області проінформовано про встановлення весняно-літньої заборони та обмеження на вилов риби та інших водних живих ресурсів.

В сфері охорони, використання та відтворення водних живих ресурсів здійснено 38 перевірок територій водного фонду області. За порушення вимог природоохоронного законодавства громадянами області в частині використанням та відтворенням водних живих ресурсів до адміністративної відповідальності притягнуто 61 особа та накладено адміністративних стягнень на суму 4,379 тис. грн. Загальна сума розрахованих збитків становить 2,125 тис. грн.

5.4. Природоохоронні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

Сьогодні до проблем розвитку природно-заповідної справи привернута серйозна увага на всіх рівнях законодавчої та виконавчої влади. Стратегічним завданням є підвищення ступеня заповідності до екологічно обґрунтованих показників. Особливої актуальності питання збільшення заповідності території Чернівецької області набувають у контексті “Конвенції про захист довкілля та сталий розвиток у Карпатському регіоні”, де основний наголос зроблено на скороченні обсягів втрат біотичного та ландшафтного різноманіття. Територія Буковини, як складова Карпатської системи, входить до ланки європейської екологічної мережі, а тому на неї поширюються всі міжнародні зобов'язання України з цього питання.

Впровадження положень Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, передбачаючи створення та підтримання Карпатської мережі природоохоронних територій. У Буковинських Карпатах та Передкарпатті, що мають значний потенціал цінних та унікальних територій, тому питання особливо актуальне.

В межах області нараховується 331 заповідна територія та об'єкт, загальною площею понад 103 тис. га, що складає 12,8% території області (загальний показник по Україні – 6,7 % територій) із них - 25 об'єктів мають загальнодержавне значення, а саме: національні природні парки “Вижницький”, “Черемоський” та “Хотинський”, 10 заказників, 9 пам'яток природи, 2 дендропарки та Чернівецький ботанічний сад.

Департаментом екології та туризму у звітному році велась постійна робота з розширення площі природно-заповідного фонду та удосконалення роботи вже створених національних природних парків.

Зокрема, враховуючи прикордонне розміщення Чернівецької області, на сьогоднішній день вивчається можливість створення білатерального заповідника на базі національного природного парку “Черемоський”, прилеглому ландшафтному заказника “Чивчино-Гринявський” Івано-

Франківської області й окремих територій національного парку “Родна” Румунії. Крім цього є перспектива розширення НПП “Хотинський” за рахунок акваторії Дністровського водосховища та р.Дністер в Заставнівському районі, а також низки об’єктів та територій місцевого значення. Розширення НПП “Черемоський” буде здійснюватись за рахунок РЛП “Черемошський” та лісів Карпатського ДСЛГ АПК Путильського району. Також вивчається можливість створення на базі зоологічного заказника місцевого значення “Зубровиця” національного природного парку або приєднання його до НПП “Вижницький”.

Досить актуальним є розвиток на території НПП центрів екологічної освіти та виховання. Для цього є вже певні напрацювання, зокрема створення еколого-просвітницького центру в НПП “Вижницький”. Перспективним є створення в НПП “Хотинський” експозиції іхтіофауни басейну річки Дністер та музею дикої природи під відкритим небом на Путильщині.

*Динаміка структури природно-заповідного фонду
(Чернівецька область)*

Таблиця 5.25

Категорії територій та об’єктів ПЗФ	На 01.01.2014 року		На 01.01.2015 року		На 01.01.2016 року	
	кількість, од,	площа, га	кількість, од,	площа, га	кількість, од,	площа, га
1	4	5	6	7	6	7
Природні заповідники	0	0	0	0	0	0
Біосферні заповідники	0	0	0	0	0	0
Національні природні парки	3	27801,6	3	27801,6	3	27801,6
Регіональні ландшафтні парки	2	36473,3	2	36473,3	2	36473,3
Заказники загальнодержавного значення	10	1261,8	10	1261,8	10	1261,8
Заказники місцевого значення	47	42875,1	47	42875,1	47	42875,1
Пам’ятки природи загальнодержавного значення	9	192,1	9	192,1	9	192,1
Пам’ятки природи місцевого значення	175	606,76	175	606,76	175	606,76
Заповідні урочища	38	1072,5	38	1072,5	38	1072,5
Ботанічні сади загальнодержавного значення	1	3,5	1	3,5	1	3,5
Ботанічні сади місцевого значення	0	0	0	0	0	0
Дендрологічні парки загальнодержавного значення	2	22,3	2	22,3	2	22,3
Дендрологічні парки місцевого значення	4	41,2	4	41,2	4	41,2

Продовження таблиці

Зоологічні парки загальнодержавного значення	0	0	0	0	0	0
Зоологічні парки місцевого значення	0	0	0	0	0	0
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення	0	0	0	0	0	0
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення	40	243,9	40	243,9	40	243,9
РАЗОМ	331	110594,06	331	110594,06	331	110594,06
Фактична площа ПЗФ *	-	103598,3	-	103598,3	-	103598,3
% фактичної площі ПЗФ від площі АТО	-	12,8	-	12,8	-	12,8

Для забезпечення виконання Закону України “Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки”, Указу Президента України від 23.05.2005 року № 838 “Про заходи щодо подальшого розвитку природно-заповідної справи в Україні” у 2008 році проведена інвентаризація об’єктів ПЗФ області і рішенням Чернівецької обласної ради від 24.09.2008 р. №230-22/08 затверджено реєстр територій та об’єктів природно-заповідного фонду Чернівецької області. Відповідно до Положення про Департамент екології та туризму та на виконання вищезазначених документів, з метою створення реєстру територій та об’єктів природно-заповідного фонду Чернівецької області згідно наказу від 03.06.2013 р. № 9 проводиться інвентаризація об’єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення Чернівецької області.

З метою збереження рідкісних видів рослинного світу, відповідно до вимог законів України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про рослинний світ” та “Про червону книгу України” на території області з 20 лютого по 15 червня 2015 року організовано проведення операції “Первоцвіт-2015”. З цією метою Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області видано 20.02.2015 року наказ за №11-п згідно якого розроблено план-графік проведення спільних рейдових перевірок в якому, в обов’язковому порядку залучені працівники УМВС в Чернівецькій області, лісової охорони, засобів масової інформації та громадськості.

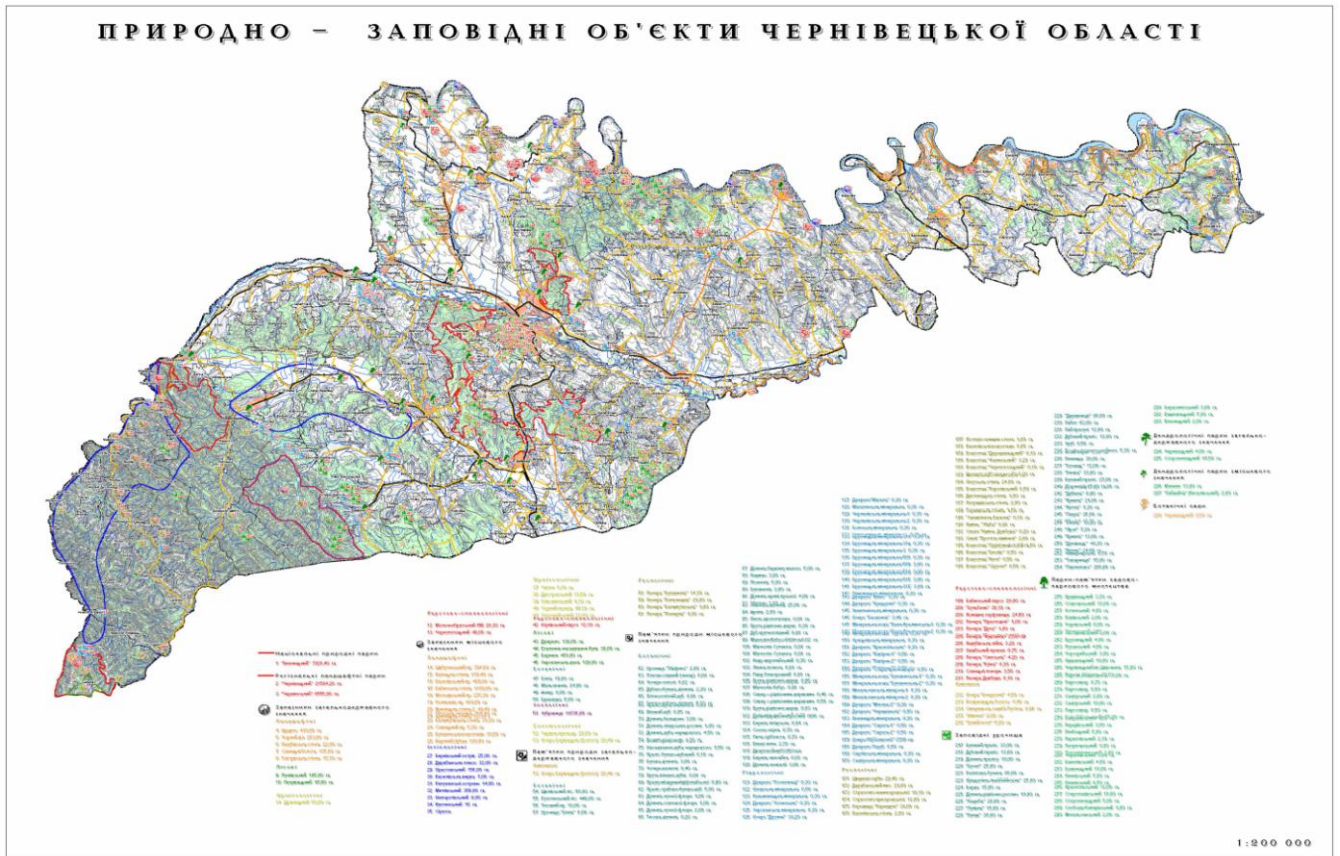
Організовано рейдові бригади для перевірки місць зростання та ймовірної торгівлі ранньоквітучими рослинами згідно затвердженого графіку. Підготовлено та направлено до місцевих органів виконавчої влади відповідні листи щодо прийняття рішень по охороні дикоростучих, декоративних рослин, заборони торгівлі на ринках та поза їх межами.

В ході операції проведено 15 перевірок місць зростання та ймовірної торгівлі ранньоквітучими рослинами згідно затвердженого графіку. Складено 2 протоколи, які передано в судові органи для подальшого реагування

Матеріали про проведення операції “Первоцвіт-2015” висвітлювалися в засобах масової інформації для інформування населення і попередження випадків вилучення та реалізації первоцвітів.

Відповідна оперативна робота здійснювалася в місцях збору, шляхах перевезення та ринках збуту, пунктах пропуску на державному кордоні.

Хід та результати проведення операції “Первоцвіт” висвітлювалися обласними телерадіокомпаніями, місцевою пресою. Проведені відповідні агітаційно-пропагандистські та просвітницькі заходи в початкових, середніх та вищих учбових закладах із залученням профільних фахівців-освітян.

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

В межах Чернівецької області відсутні водно-болотні угіддя міжнародного значення.

5.4.3. Біосферні резервати та об'єкт Всесвітньої природної спадщини

На даний час на території регіону відсутні біосферні резервати та об'єкти Всесвітньої спадщини.

5.4.4. Формування української частини Смарагдової мережі Європи

Смарагдові об'єкти, це такі території, на яких мешкають види рослин, мешкають або перебувають тимчасово види тварин та знаходяться оселища (біотопи), що охороняються Бернською конвенцією, та відповідають іншим умовам, щоб територія могла отримати статус Смарагдового об'єкта. Тобто це ті види і оселища, які мають дуже високу міжнародну цінність, підтверджену урядами 49 країн та Європейським Союзом, які підписали конвенцію.

Екологічна мережа є комплексною, багатофункціональною природною системою, до основних функцій якої належить збереження біорізноманіття, стабілізація екологічної рівноваги, підвищення продуктивності ландшафтів, покращення стану довкілля, перехід до збалансованого сталого розвитку регіону.

Об'єктами екомережі є території, які багаті на природне, генетичне, популяційне, видове, ценотичне та екосистемне різноманіття, прилеглі до них території з рідкісними видами та угрупованнями, заповідні території різних рангів, потенціально до заповідання території, озера, річки, прибережні зони морів, самобутні культури землеробства і утворені ними ландшафти, історична і культурна спадщина, головні міграційні шляхи, місця масового розселення видів, території з різного ступеня зміненою рослинністю і навіть знищеною, що придатні для з'єднання центрів різноманіття.

Основними принципами дослідження біорізноманіття при формуванні екомереж є цілісність території, пріоритетність об'єктів дослідження, рівнева неперервність, єдність. Принцип цілісності території передбачає дослідження біорізноманіття всієї сукупності географічних комплексів різних рівнів, від ландшафтів до груп ландшафтів, які є складовими фізико-географічних областей. Принцип пріоритетності передбачає відбір об'єктів з позицій рідкості, унікальності, типовості, потреб збереження і відновлення, запобіганню загрози зникнення. Принцип рівневої неперервності передбачає вивчення біорізноманіття на всіх рівнях її організації. Принцип єдності орієнтує на дослідження біорізноманітності за єдиними методами з урахуванням факторів ризику.

5.5. Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон

Одним із стратегічних напрямків розвитку регіону є пріоритетне освоєння його рекреаційного потенціалу. Для підтвердження обґрунтованості такого вибору можна навести наступні основні аргументи.

Карпати мають потужний потенціал для розвитку різних видів туризму. Мальовничі ландшафти, рельєф створюють сприятливі умови для короткотривалого відпочинку. Карпати не мають альтернативи на Україні щодо розвитку гірськолижного спорту на рівні світових стандартів.

Екологічний феномен території. З одного боку, природа Карпат у порівнянні з іншими регіонами зазнала менших втрат і в багатьох місцях зберегла свій первісний стан, однак враховуючи винятково важливе клімато- і водорегулююче значення Карпат як для України, так і для сусідніх європейських держав, гостро стоїть питання збереження унікальної природи цього краю. З іншого боку, звичайно, при забезпеченні екологічної безпеки Карпат, необхідно створювати туристичну інфраструктуру, будувати дороги, мости, гірськолижні підйомники та ін., що дозволить залучити велику кількість гостей в регіон для відпочинку та лікування.

Чернівецька область володіє багатьма структурними компонентами рекреаційних ресурсів, являючи собою рекреаційний регіон багатопрофільного літнього і зимового, гірсько-спортивного, масового пізнавально-оздоровчого відпочинку та бальнеологічного лікування. Область має сприятливі кліматичні умови, а також високий природно-рекреаційний і курортний потенціал, який багато в чому визначає соціально-економічний профіль краю та привабливість його як для українських туристів, так і для іноземців.

Кліматичні умови сприяють використанню рекреаційних можливостей краю протягом 9-10 місяців на рік. В цілому клімат помірно континентальний, м'який, вологий. Середня кількість днів зі сніговим покривом від 80 (у рівнинній частині) до 120 (в горах), тому термін можливого користування лижними маршрутами досить тривалий. Аналіз температур свідчить, що з квітня по жовтень на території Буковини встановлюється так званий "період комфорту", найбільш сприятливий для відпочинку, протягом якого на курортах використовується кліматотерапія.

Ландшафтні ресурси Чернівецької області утворюються з особливостей гірського рельєфу і займають 600 тис. га. Площа, придатна для організації відпочинку і лікування, досягає 299 тис. га, проте на даний момент використовується менше ніж 1/5 її частина. За особливостями рельєфу область поділяється на три частини: рівнинну, передгірську та гірську. Північна рівнинна частина займає Прут-Дністровське межиріччя і лежить у межах Подільської та Хотинської височин. Поверхня прорізана мальовничими каньйоноподібними долинами річок, ярами та балками. В середній смузі, на півдні від Пруту, виділяється Чернівецька височина Цецино (537 м).

Гірська частина - Покутсько-Буковинські Карпати, які займають близько 25 % території.

Геологічні утворення Північної Буковини мають велике пізнавальне та естетичне значення. Серед них виділяються: урочище "Прокляте Каміння",

печера Довбуша, скелі “Кам’яна Багачка” та “Чорний Діл”, дністровські стінки біля сіл Василів та Звенячин. Гірські масиви Буковинських Карпат створюють сприятливі можливості для розвитку альпінізму, гірськолижного, пішохідного і спортивного кваліфікаційного туризму. Унікальні гіпсові печери “Буковинка-1” та “Буковинка-2” можуть використовуватись для спелеотуризму. Поблизу села Подвірне Новоселицького району знаходиться карстова печера “Попелюшка”, яка є третьою за величиною у Європі і добре відома фахівцям та спелеоспортсменам.

Серед природних рекреаційних угідь нашого краю чільне місце посідають водні ресурси. Глибокі долини, звивистість русел, швидка течія, нестійкий водний режим, наявність бистрин і перекатів надають особливу своєрідність річкам Буковини, і хоча, в основному, вони малосприятливі для масового відпочинку, існують широкі невикористані можливості для організації індивідуальних туристичних маршрутів та нетрадиційного екстремального туризму.

Мінералогічні ресурси Чернівецької області включають родовища мінеральних вод та грязей. З геологічною будовою (особливо в Північній Буковині) пов'язані практично невичерпні запаси лікувальних мінеральних вод найрізноманітнішого хімічного складу, що використовуються для лікування багатьох захворювань.

На сьогодні відомо понад 60 родовищ мінеральних вод, але вони недостатньо досліджені і слабо використовуються.

Здійснюється промисловий розлив столових і лікувально-столових вод - “Буковинська”, “Брусницька”, “Кельменецька”, “Валя-Кузьминська”, “Новоселицька”, “Зеленчанська” та ін. Особливо цінною вважається вода Брусницького родовища, яка містить сірчано-водневі та содові гідрокарбонатно-хлоридно-натрієві компоненти, які визначають її лікувальні властивості та профіль курорту.

Перспективними для рекреаційного використання є запаси лікувальних грязей, які характеризуються високими лікувальними властивостями.

Одним із найважливіших природних рекреаційних ресурсів Буковини є багата і різноманітна рослинність, яку представляють ліси, де переважають цінні деревостої з дуба, бука, липи. У передгір'ї розповсюджені широколистяні та змішані породи.

Таким чином, Чернівецька область має достатньо високий природно-рекреаційний потенціал, необхідний для створення вискоєфективних рекреаційно-туристичних зон. У цілому забезпеченість природними рекреаційними ресурсами 1-го кв. км території та 1-го жителя відповідно в 1,4 та 1,8 рази вищі, ніж по Україні, що знову підтверджує можливості розвитку сфери лікування та відпочинку. В таблиці нижче подані показники забезпеченості краю деякими видами цих ресурсів.

5.6. Туризм

Туристичний потенціал Буковини формується також за рахунок інших складових - історичних та архітектурних пам'яток, релігійних споруд, пам'яток

культури та мистецтва, традиційних народних промислів та ремесел тощо. Чернівецька область - одна з небагатьох областей України, яка володіє архітектурно-містобудівною спадщиною, вельми різноманітною як в етнічному, так і в хронологічному, стилістичному й типологічному відношеннях. До найцінніших належать середньовічні фортеці, муровані та дерев'яні храми унікального “хатнього” типу, окремі будівлі та їх комплекси. В області взято на державний облік 631 пам'ятку архітектури і містобудування, з яких близько 200 - загальнодержавного значення. Відомо понад 300 нововиявлених пам'яток. Пам'ятники археології включають слов'янські городища IX-X століть та древньоруські поселення XII-XIII століть. Споруди культового паломництва представлені чи не найдовершенішими зразками.

Геологічні утворення Північної Буковини мають велике пізнавальне й естетичне значення. Серед них виділяються печера Довбуша, скелі “Кам'яна багачка” та “Чорний Діл”, дністровські “стінки” біля сіл Василів і Звенячин. Гірські масиви Буковинських Карпат створюють сприятливі можливості для розвитку альпінізму, гірсько-пішохідного і спортивного кваліфікаційного туризму. Виняткові гіпсові печери “Попелюшка”, “Буковинка-1” та “Буковинка-2” можуть використовуватись для спелеотуризму.

До списку історичних міст і селищ увійшли: Вижниця, Кіцмань, Лужани, Путила, Сторожинець, Усть-Путила, Хотин, Чернівці. Найбільший інтерес в екскурсантів викликає саме обласний центр, де сконцентровані найбільш цікаві об'єкти екскурсійного огляду. Головну увагу привертає старе місто, тобто центральна частина; тут виділяється архітектурний ансамбль Чернівецького національного університету (який 28 червня 2011 був включений до найпрестижнішого списку світового надбання – Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО), муздратей, палац текстильників, приміщення міської ради та облдержадміністрації, собор Святого Духа та костюл “Серце Ісуса”, церква св. Параскеви, римо-католицький храм, будівлі залізничного вокзалу та поштамту і багато інших, не менш цікавих прикладів таланту австрійських, румунських, українських майстрів. Крім того, в місті діє велика кількість музеїв та меморіальних місць, пов'язаних з життям і творчістю видатних людей Буковини та Західної Європи.

В регіоні до цього часу існують художні промисли з виробництва килимів, вишивання та виготовлення виробів з дерева. Ці промисли розвинені у центральній, південно-західній і західній частинах Чернівецької області.

Окрім природних, культурно-історичних та релігійно-мистецьких умов, туристично-рекреаційний потенціал краю визначають наступні особливості:

- зручне та вигідне географічно-транспортне положення, оскільки для України Буковина є воротами до країн Південно-Східної Європи - через регіон проходять важливі автомобільні та залізничні шляхи як державного, так і міжнародного значення. Туристи, які рухаються транзитом, досить часто зупиняються в Чернівцях для отримання різноманітних послуг - харчування, короткочасного проживання, оглядових екскурсій і т.п.

- національно-етнографічна особливість регіону, яка проявляється у своєрідній етнографічній культурі. Крім української, тут збереглась румунська, російська, польська, молдовська, вірменська, австрійська культури, відбулося

змішування народів. Це забезпечує певні переваги при встановленні економічних та культурних відносин з відповідними країнами;

- сприятлива екологічна ситуація, оскільки Чернівецька область характеризується незначною забрудненістю внаслідок Чорнобильської катастрофи та діяльності промислових підприємств;

- соціально-економічні особливості - край має порівняно низький рівень індустріалізації території, що може сприяти розширенню потенційних можливостей розвитку туристичної індустрії;

- невелика площа території, що дає змогу влаштовувати туристичні поїздки в межах 1-2 діб із врахуванням виїзду в сусідні області, які, до речі, багаті на місця культового паломництва та пам'ятки природи.

- 12,5% території Чернівецької області складає заповідний фонд, що дає можливість розвитку екологічного туризму;

- Чернівецька область розташована трьох природних зонах: гірській, передгірській та рівнинній, що є передумовою для розвитку різних видів туризму, таких як водний, пішохідний, гірський тощо.

Крім вищеперерахованих переваг, варто відзначити і той факт, що протягом останніх трьох років у Чернівцях та області спостерігається значне покращення криміногенної ситуації - за цим показником Буковина займає лідируючу позицію, як найменш криміналізований регіон України. До того ж, значно підвищився рівень розвитку ринкової інфраструктури краю, завдяки чому зростає його інвестиційна привабливість.

Аналізуючи кількісні та якісні показники рекреаційно-туристичного потенціалу, можна констатувати той факт, що Чернівецька область має потужну базу для функціонування всіх видів туризму та санаторно-курортного оздоровлення.

В ході реалізації Програми розвитку туризму в Чернівецькій області на 2013-2015 роки протягом 2015 року виконано заходи з формування конкурентоспроможних туристичних продуктів, популяризації туристичних можливостей області, впровадження нових комунікаційних зв'язків тощо.

Станом на 01.12.2015 року в Чернівецькій області діють 120 суб'єктів туристичної діяльності, з них 34 – туроператори та 86 – турагенти.

В області офіційно діє 124 сільські приватні садиби. Найбільша кількість садиб у Вижницькому, Путильському, Хотинському районах.

Постійно надаються консультативні послуги для бажаючих займатися сільським зеленим туризмом. Розміщено інформацію про садиби сільського зеленого туризму на сайті управління з питань туризму Департаменту екології та туризму обласної державної адміністрації.

Станом на 01.12.2015 в Чернівецькій області діють 105 закладів розміщення, 969 закладів харчування. Туристичні маршрути області діють у кількості 59.

Постійно оновлюється і доповнюється сайт відділу з питань туризму Департаменту екології та туризму обласної державної адміністрації

22.01.2015 Підписано угоду про співробітництво у сфері туристично-рекреаційної галузі між Чернівецькою та Тернопільською областями.

25-27.03.2015 Департамент екології та туризму гідно представив туризм Буковинського краю на 21-й Міжнародній виставці UITT 2015 “Україна –

подорожі та туризм”, що проходила у Міжнародному виставковому центрі в м.Києві.

23-24.04.2015 участь в міжнародній науково-практичній конференції “Туризм як пріоритетний напрям соціально-економічного розвитку регіону” в приміщенні Чернівецького торгово-економічного інституту КНТЕУ.

25.04.2015 на площі Пресвятої Марії в Чернівцях відбувся Х Буковинський туристичний ярмарок, що знаменує відкриття літнього туристичного сезону та має на меті популяризацію відпочинку на Буковині, підвищення якості обслуговування туристів, ознайомлення з національним колоритом краю.

12.07.2015 року за підтримки Департаменту екології та туризму Чернівецької ОДА у с. Атаки Хотинського району відбувся еко-фестиваль “ОтакЮшка”.

08 вересня 2015 року о 15⁰⁰ в приміщенні Департаменту екології та туризму, вул. Маяковського 35, Чернівецької облдержадміністрації відбулося засідання Координаційної ради з питань розвитку туризму при обласній державній адміністрації за участі керівництва обласної державної адміністрації, представниками Департаменту екології та туризму облдержадміністрації спільно з депутатами обласної ради, Асоціацією працівників туристичної сфери Чернівецької області “Туристична Буковина”, спілкою сільського зеленого туризму України в Чернівецькій області, науковцями, керівниками туристичних комплексів та підприємств туристичної сфери Чернівецької області.

23 вересня 2015 року начальник відділу з питань туризму взяв участь в обговоренні Програми проведення Тижня туризму на географічному факультеті ЧНУ ім. Ю. Федьковича.

26-27.09.2015 року в рамках святкування Міжнародного Дня туризму та Дня туризму в Україні Департамент екології та туризму в Чернівецькій області та за підтримки громадської організації Асоціація працівників туристичної сфери Чернівецької області “ТУРИСТИЧНА БУКОВИНА” та спортивно-оздоровчого комплексу “Цецино” з метою пошуку нових туристичних пропозицій, апробовано кінний маршрут “Стежками рідного краю” по пам’яткам природи та історичним місцям Сторожинецького району.

30 вересня 2015 року Департамент екології та туризму гідно представив туризм Буковинського краю на 22-гому Міжнародному туристичному салоні “Україна”.

01-05 жовтня за підтримки Департаменту екології та туризму, Управлінням молоді та спорту Чернівецької обласної державної адміністрації безпосередньо з Федерацією спортивного туризму Чернівецької області та Чернівецької міської ради на території Вижицького району проводився Чемпіонат України зі спортивного туризму (велосипедний).

8 - 9 жовтня 2015 року представники Департаменту екології та туризму прийняли участь у щорічному традиційному XV Міжнародному Економічному Форумі “Україна: інвестиції, бізнес, відповідальність”, що проходив у м. Львові.

21 жовтня 2015 року представники Департаменту екології та туризму взяли участь у Львівському міжнародному форуму індустрії туризму та гостинності, який вже традиційно проходить в середині осені і гостинно приймає

зацікавлених фахівців сфери гостинності та туризму практично з усіх регіонів України та з-за кордону.

27 жовтня 2015 року в с. Раковець Івано-Франківської області на берегах річки Дністер представники Департаменту екології та туризму Чернівецької обласної державної адміністрації прийняли участь в робочій зустрічі керівників туристичних підрозділів обласних державних адміністрацій, де обговорювались питання розвитку Дністровського каньйону.

31.10.2015 здійснено апробацію нового комбінованого туристичного маршруту “11 мандрівок Буковиною” - Мандрівка Вижничинною. Метою заходу є стимулювання внутрішнього туризму та промоція туристичних ресурсів рідного краю Буковини.

За сприяння Департаменту екології та туризму обласної державної адміністрації, відповідно до Програми розвитку туризму в Чернівецькій області на 2013-2015 роки та календарного плану Федерації спортивного туризму Чернівецької області на 2015 рік в період з 30.10.2015 р. по 01.11.2015 р. в м. Чернівці та на території Кіцманського, Сторожинецького, Глибоцького, Герцаївського районів відбулися Міжнародні відкриті змагання зі спортивного туризму “XIV Буковинські екстремальні ігри - 2015”.

За сприяння Департаменту екології та туризму, управління молоді та спорту обласної державної адміністрації, федерації спортивного туризму Чернівецької області, турисько-спортивного клубу «Ірбіс», відповідно до Програми розвитку туризму в Чернівецькій області на 2013-2015 роки з 20 по 22 листопада 2015 року згідно календарного плану ФСТ Чернівецької області 2015 року в районі гори Цецино м. Чернівці проводилась відкрита першість Чернівецької області зі спортивного туризму (пішохідний), “Кубок друзів”.

11-12.12.2015 року з метою популяризації туристичного потенціалу Буковини та пошуку нових туристичних пропозицій, Департаментом екології та туризму в Чернівецькій області та за сприяння громадської організації “Турисько-спортивний клуб “Буковина-Х-тур”, апробовано піший маршрут “Вода і кам’яні велетні”.

18-19 12.2015 року з метою популяризації туристичного потенціалу Буковини та пошуку нових туристичних пропозицій, Департаментом екології та туризму в Чернівецькій області та за сприяння громадської організації “Турисько-спортивний клуб “Буковина-Х-тур”, організовано та проведено прес-тур “Святий Миколай любить всіх”.

19-21 12.2015 року за сприяння Департаменту екології та туризму проводиться прес-тур “Чернівці-Буковина” для представників ЗМІ та туроператорів України.

З метою представлення туристичного потенціалу Чернівецької області на міжнародних, національних та регіональних туристичних виставках, фестивалях та участі в міжнародній науково-практичній конференції надруковано: календарь туристичних подій Буковини, інформаційно-туристичний записник, збірник доповідей та тез, рекламно-інформаційні плакати.

6. Земельні ресурси та ґрунти

6.1. Структура та стан земель

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

Ґрунт - основний компонент наземних екосистем, що утворився протягом геологічних епох в результаті постійної взаємодії біотичних і абіотичних факторів. Як складний біоорганомінеральний комплекс ґрунти є природною основою функціонування екологічних систем біосфери.

Важливою властивістю ґрунтів є їх родючість. Завдяки їй ґрунти є основним засобом виробництва в сільському та лісовому господарствах, головним джерелом сільськогосподарських продуктів та інших рослинних ресурсів, основою забезпечення добробуту населення. Тому охорона ґрунтів, раціональне використання, збереження та підвищення їх родючості - неодмінна умова подальшого економічного прогресу суспільства.

Земля є не тільки основним засобом виробництва у сільському господарстві, але й базисом розміщення та розвитку всіх галузей економіки. В сучасних умовах земельні ресурси зазнають все більшого техногенного впливу, посилюються ерозійні процеси та збільшується рівень їх забрудненості.

Ґрунти у Чернівецькій області можна об'єднати в такі основні типи та підтипи: 1) дерново-підзолисті (поверхнево-оглеєні і сильноглейові); 2) сірі опідзолені (ясно-сірі, сірі та темно-сірі); 3) чорноземи (опідзолені, глибокі та неглибокі малогумусні); 4) гідроморфні (лучні, лучно-болотні та болотні); 5) дернові; 6) гірські (буроземно-підзолисті, бурі та дерново-буроземні).

Географічне розміщення окремих ґрунтових типів і підтипів зумовлене природними ландшафтами, які на території Чернівецької області утворюють три добре виявлені зони: Карпатську гірсько-лісову, Передкарпатську височинну лісолучну і Прут-Дністровську височинну лісостепову. Кожна зі згаданих зон відзначається своїм специфічним спектром ґрунтів. Наприклад, у Карпатах поширені ґрунти буроземного типу, Передкарпатті переважно ґрунти підзолистого типу, на Прут-Дністровській височині — здебільшого ґрунти чорноземного типу. У згаданій послідовності розглядаємо ґрунтовий покрив Чернівецької області.

На 1 січня 2016 р. земельний фонд області становив 809,6 тис. га, з них землі сільськогосподарського призначення – 470,1 тис, ліси та лісовкриті площі - 257,9 тис га, забудовані землі – 39,9 тис. га, відкриті заболочені землі 1,2 тис. га, вкрито поверхневими водами – 18,8 тис. га.

Структура земельного фонду регіону

Таблиця 6.1

Основні види земель та угідь	2013 рік усього, тис, га	2014 рік усього, тис, га	2015 рік усього, тис, га
Загальна територія	809,6	809,6	809,6
у тому числі:			
Сільськогосподарські угіддя	470,1	469,9	469,7
з них:			
Рілля	330,9	330,8	330,8
багаторічні насадження	30,0	-	-
Перелogi	-	30,0	30,2
сіножаті і пасовища	109,2	109,1	108,7
Ліси і інші лісо-вкриті площі	257,9	257,9	257,9
з них: вкриті лісовою рослинністю	242,7	242,8	2442,8
Забудовані землі	39,9	40,1	40,1
Відкриті заболочені землі	1,2	1,2	1,2
Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	9,8	9,8	9,8
Інші землі	11,9	11,9	11,9
Усього земель (суша)	790,8	790,8	790,8
Території, що покриті поверхневими водами	18,8	18,8	18,8

У ході здійснення земельної реформи в області сформовано 2 форми власності – державна і приватна. В державній власності перебувають 56% земель, в приватній власності – 44 % від загальної площі.

Виконуючи Указ Президента “Про проведення суцільної агроекологічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення” центр Чернівецька філія ДУ “Держгрунтохорона” провів цю роботу в усіх районах області.

6.1.2. Стан ґрунтів

Структура земельного фонду Чернівецької області по основних видах угідь,
станом на 01.01.2016 року

Таблиця 6.2

№ п/п	Райони	Площа земель в межах району, міста, тис. га	С/г угіддя тис. га		3 них							
					рілля тис. га		багаторічні насадження тис. га		сіножаті тис. га		пасовища тис. га	
			тис.га	%	тис.га	%	тис.га	%	тис.га	%	тис.га	%
1	Вижницький район	89,7	30,5	33,9	20,1	22,4	1,2	1,4	3,7	4,1	5,4	6,1
2	Герцаївський район	30,9	23,4	75,7	16,1	52,1	0,5	1,6	1,4	4,6	5,4	17,3
3	Глибоцький район	67,4	37,0	54,9	29,2	43,3	1,4	2,0	1,1	1,6	5,3	7,9
4	Заставнівський район	61,9	45,8	73,9	37,5	60,5	2,0	3,3	1,5	2,4	4,8	7,8
5	Кельменецький район	67,0	52,6	78,6	44,5	66,4	1,8	2,6	1,3	1,9	5,1	7,6
6	Кіцманський район	60,9	44,7	73,4	35,9	58,9	1,8	2,9	3,0	5,0	4,0	6,6
7	Новоселицький район	73,8	61,1	82,9	45,2	61,2	4,6	6,2	4,2	5,7	7,2	9,8
8	Путильський район	88,4	25,7	29,1	1,2	1,3	0,5	0,6	13,7	15,5	10,3	11,7
9	Сокирянський район	66,1	43,7	66,1	34,6	52,3	4,7	7,1	1,1	1,6	3,3	5,0
10	Сторожинецький район	116,0	53,1	45,7	32,2	27,8	1,5	1,3	8,2	7,1	11,1	9,6
11	Хотинський район	71,6	46,4	64,8	30,5	42,6	8,8	12,3	1,5	2,2	5,5	7,7
12	м. Чернівці	15,2	5,6	37,1	3,7	24,7	1,4	9,3	0,3	2,1	0,2	1,1
13	м. Новодністровськ	0,7	0,2	28,6	0,1	14,3	0,1	14,3	0,0	0,0	0,0	0,0
	Всього по області	809,6	469,9	58,0	330,8	40,9	30,2	3,7	41,0	5,1	67,7	8,4

продовження таблиці

№ п, п	Райони	Ліси та інші лісовкриті площі		Забудовані землі		Під водою		Інші Землі		Припадає чоловік на 1 км ²	Припадає на душу населення	
		тис.га	%	тис.г а	%	тис. га	%	тис га	%		с/г	ріллі
1	Вижницький район	52,2	58,2	3,3	3,7	1,3	1,5	2,4	2,7	62	0,55	0,36
2	Герцаївський	4,8	15,6	1,1	3,7	0,7	2,4	0,8	2,6	105	0,72	0,50
3	Глибоцький район	23,4	34,8	3,4	5,1	0,9	1,3	2,6	3,8	109	0,51	0,40
4	Заставнівський	9,7	15,7	2,5	4,1	1,5	2,5	2,4	3,8	83	0,89	0,73
5	Кельменецький	5,9	8,9	3,1	4,7	3,1	4,7	2,2	3,3	64	1,23	1,04
6	Кіцманський	8,2	13,5	3,3	5,4	2,2	3,6	2,5	4,0	115	0,64	0,51
7	Новоселицький	3,8	5,2	4,4	5,9	1,8	2,5	2,7	3,6	109	0,76	0,56
8	Путильський район	59,9	37,7	1,0	1,1	0,6	0,7	1,3	1,4	29	1,00	0,05
9	Сокирянський	13,9	20,0	2,8	4,2	3,2	4,8	2,6	3,9	67	0,98	0,78
10	Сторожинецький	55,3	47,7	4,6	3,9	1,0	0,9	2,1	1,8	84	0,54	0,33
11	Хотинський район	18,1	25,3	3,9	5,4	1,8	2,5	1,4	2,0	90	0,72	0,47

Продовження таблиці

12	м. Чернівці	2,5	16,4	6,4	42,4	0,5	3,5	0,1	0,7	1682	0,02	0,01
13	м. Новодністровськ	0,2	28,6	0,2	28,6	0,0	0,0	0,1	14,3	1517	0,02	0,01
	Всього по області	287,0	31,9	40,1	5,0	18,8	2,3	23,0	2,8	112	0,52	0,37

6.1.3. Деградація ґрунтів

Порушені, відпрацьовані землі та їх рекультивація

Таблиця 6.3

Землі	2013 рік	2014 рік	2015 рік
1	3	4	5
Порушені, тис, га	0,106	0,46	0,45
% до загальної площі території	0,01	0,05	0,05
Відпрацьовані, тис, га	0,022	0,02	0,021
% до загальної площі території	0,03	0,002	0,002
Рекультивовані, тис, га	0,007	-	-
% до загальної площі території	0,001	-	-

Переважає кількість ґрунтів передгірної та гірської зон мають кислу реакцію ґрунтового розчину. Еродованість орних земель сягає від 18,2 до 66%.

Якщо в 1990 році на гектар ріллі вносили по 12,7 т органічних добрив, то в останні роки в 3-3,5 разів менше, мінеральних добрив - у 8 -10 разів менше.

Картосхема ґрунтів Чернівецької області

Масштаб 1: 865 000

Через вказані причини в ґрунтах області має місце від'ємний баланс гумусу, розвиваються деградаційні процеси. Особливо це помітно на схилі землях, а їх в області налічується більше 70%.

Консервація деградованих і малопродуктивних земель за 2015 рік

Таблиця 6.4

Види земель	Усього на початок року		Проведено консервацію		Потребують консервації	
	тис., га	% до загальної площі території	тис., га	% до загальної площі території	тис., га	% до загальної площі території
1	2	3	4	5	6	7
Рілля малопродуктивна та деградована	32,4	4,0	1,90	0,23	30,05	3,76

При відсутності застосування ґрунтозахисних заходів ерозійні процеси прогресують. В середньому в області щорічно змивається майже 32 тонни ґрунтів з гектара, а під час злив високої інтенсивності (1,8-2,0 м/хв) на схилах 5°, зайнятих просапними культурами, змив ґрунту сягає 400-500 т/га.

На змитих ґрунтах порівняно з не змитими вміст гумусу зменшується на 20-40%, відповідно знижується врожайність сільськогосподарських культур на 20-60%.

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Земельний фонд області складає – 809,6 тис. га, або 2 % території України. Освоєність території області досить висока. На рівнині переважають сірі лісові та темно-сірі опідзолені ґрунти (близько 55 % рівнинної частини області), чорноземи опідзолені (близько 25%), у долинах річок – дерново-лучні і черноземно-лучні ґрунти. У передгір'ї домінують дерново-підзолисті поверхнево оглеєні ґрунти, біля підніжжя гір – буроземнопідзолисті сильно оглеєні. В горах – бурі гірсько-лісові ґрунти (70 %), на низькогір'ї та улоговинах – дернові буроземні (23 %), в долинах – дернові та лучні ґрунти.

Землі низької якості четвертої групи 7-8 класів займають в області 52 % площі с/г угідь і без внесення добрив не здатні давати урожай зернових більше 12 ц/га.

Геолого-геоморфологічні і кліматичні умови області сприяють розвитку ерозійних процесів змиву та розмиву ґрунтів, особливо на орних землях. Еродованість орних земель сягає від 18,2 до 66 %. Всього такі землі займають 59,7 % від загальної площі с/г угідь області.

Інтенсивний розвиток сільського господарства у попередні роки, призвів до значної ерозії ґрунтів: з 92,3 тис. га в 1959 р. та понад 250 тис. га в останні роки. Це більше половини всіх сільськогосподарських угідь області. При відсутності застосування ґрунтозахисних заходів прогресують ерозійні процеси. В середньому в області щорічно змивається майже 32 тонни ґрунтів з гектара, а під час злив високої інтенсивності (1,8-2,0 м/хв) на схилах 5°, зайнятих просапними культурами, змив ґрунту сягає 400-500 т/га.

6.3. Охорона земель

6.3.1. Практичні заходи

Земельний фонд області становить низьку частку від території України. При цьому на загальноукраїнському фоні область вирізняє велика кількість сільськогосподарських угідь, особливо ріллі, що пов'язано з високою якістю земель, великою питомою вагою в їхньому складі чорноземів. Якщо брати по Україні в цілому, то розораність сільськогосподарських угідь є найвищою у світі. Вона досягла 78% в середньому по Україні, а в Чернівецькій області – близько 72%. До обробітку залучені малопродуктивні угіддя, включаючи водоохоронні зони і схиліві землі. Водночас слід зазначити, що ефективність використання земель в області є нижчою, ніж в середньому по Європі, але вищою ніж в середньому по Україні.

Від 809,6 тис. га адміністративної одиниці понад половину – 469,9 тис. га або 58,0%, за станом на 1.01.2016 року, займають землі сільськогосподарського призначення.

Лабораторно аналітичний аналіз ґрунтів сільськогосподарського призначення проводиться один раз на 5 років (2011-2015рр). Згідно з даними останнього дослідження виявлено, що 66,0% ґрунтів або 159585,6 га мають середній вміст гумусу, це 2,1-3,0 мг/кг ґрунту. 17,7% або 42122,2 га – низький, це 1,1-2,0 мг/кг. 13,0% або 7325,7 га – підвищений, це 4,1-5,0 мг/кг. Середньозважений показник – 2,6 мг/кг.

48,98% ґрунтів або 119279,6 га мають низький вміст азоту, що легко гідролізується, це 101-150 мг/кг. 47,0% або 107726,0 га – дуже низький, це <100 мг/кг. Середньозважений показник - 106 мг/кг.

28,2% ґрунтів або 83382,3 га мають середній вміст рухомих сполук фосфору, це 51-100 мг/кг. 24,9% або 68224,0 га – низький, це 21-50 мг/кг. Середньозважений показник - 79 мг/кг.

27,2% або 69052,2 га мають підвищений вміст рухомих сполук калію, це 81-120 мг/кг. 21,5% або 59527,3 га - середній, це 41-80 мг/кг. Середньозважений показник - 115 мг/кг.

За результатами проведеної Чернівецьким центром “Облдержродючість” суцільної паспортизації земель виявлено, що землі області в розрізі районів по якості відносяться до 3-4 груп та від 5 до 8 класів з 47-29 балами по шкалі бонітету.

Більш родючі середньоякісні землі третьої групи, 6 класу з потенційною ґрунтовою родючістю 18 ц/га зернових займають 133 тис. га орних земель, 48% площі. Найбільше таких земель у Кельменецькому -34,0 тис. га, бонітет 47 балів; Новоселицькому - 40,0 тис. га, 42 бали; Кіцманському - 29,0 тис. га, 44 бали; Заставнівському районах -30,0 тис. га, 40 балів.

Землі низької якості четвертої групи 7-8 класів займають в області 52% площі с/г угідь і без внесення добрив не здатні давати урожай зернових більше 12 ц/га.

По області нараховується 1,2 тис. га або 0,2% до загальної площі відкритих заболочених земель. 9,8 тис. га або 1,2% до загальної площі відкритих незаболочених земель (піски, яри, землі під зсувами, щебенем, галькою, голими скелями). Поверхневі води суходолу складають 18,8 тис. га, або 2,3% до загальної площі. інші – 11,9 тис. га або 1,5% до загальної площі. У зв'язку з негативними тенденціями в економіці, які відбуваються останнім часом, припинено будівництво та реконструкцію осушувальних систем, не проводиться глибоке розпушування їх. Все це впливає негативно на продуктивність сільськогосподарських угідь. Особливо це помітно в передгірній та гірській зонах. За умовами рельєфу, ґрунтового покриву та клімату ці зони одні з найскладніших в області.

Площа осушених земель Чернівецької області по основних видах угідь станом на 01.01.2016 року

Таблиця 6.5

№ п/п	Адміністративні утворення	Кількість користувачів	Всього осушених земель, га	З них с/г угідь	У тому числі:				В т.ч. с/г
					рілля	б. р. насадження	сіножаті	пасовища	
1	Вижницький район	9048	11175	11122	9981	13	362	766	11042
2	Герцаївський район	3611	4609	4584	4088	74	85	640	4584
3	Глибоцький район	10926	13952	13697	13197	79	64	357	13697
4	Заставнівський район	2828	7226	7209	6670	28	176	335	7209
5	Кельменецький район	6602	16864	16791	16555	40	26	17	16791
6	Кіцманський район	5567	8245	8164	7359	11	469	325	8133
7	Новоселицький район	12903	19371	19122	17085	282	604	1151	19122
8	Путильський район	310	95	95	-	-	95	-	71
9	Сокирянський район	7601	8681	8658	8035	87	158	378	8658
10	Сторожинецький район	22201	18916	18547	17168	29	402	948	18287
11	Хотинський район	7804	12362	12306	10963	1032	191	120	12306
12	м. Чернівці	1	278	278	278	-	-	-	278
13	м. Новодністровськ	-	-	-	-	-	-	-	-
	Всього по області	89405	121774	120576	111379	1675	2629	4890	120178

Порушення чинного законодавства допускаються органами місцевого самоврядування. Основними з них є надання земельних ділянок в оренду без виготовлення кадастрових планів та визначення грошової оцінки для встановлення розміру орендної плати; надання земельної ділянки в постійне користування землекористувачам, які відповідно до законодавства не мають на це права (релігійні громади); перевищення повноважень місцевими радами (надаються, вилучаються земельні ділянки за межами населених пунктів), надання земельних ділянок новим власникам будівель чи споруд без вилучення її у попереднього користувача.

Основу ґрунтового покриву Чернівецької області складають опідзолені, кислі, в тій чи іншій мірі оглеєні ґрунти. З цього випливає, що переважна більшість ґрунтів сільськогосподарських угідь потребує вапнування і внесення лужних форм мінеральних добрив, а оглеєні відміни ще й гідромеліоративного втручання — осушення гончарним дренажем.

Геолого-геоморфологічні і кліматичні умови області в більшій або меншій мірі сприяють розвитку ерозійних процесів змиву та розмиву ґрунтів, особливо на орних землях Передкарпаття, Наддністров'я та Хотинській височині. Тому заходам протиерозійного характеру треба приділяти особливу увагу (протиерозійній агротехніці, фітомеліорації, гідротехнічним спорудам тощо).

Протягом звітнього періоду Держекоінспекцією проведено 226 перевірок щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства на території області (земельні ресурси та землі водного фонду). До адміністративної відповідальності 217 осіб на суму 34,578 тис. грн. Загальна сума розрахованих збитків становить 13723,610 тис. грн.

Підраховані збитки завдані докільню засміченням ділянок земель водного фонду р. Сірет невідомими особами в адміністративних межах с. Іжівці Сторожинецького району. Матеріали направлені в Сторожинецький РВ УМВС України в Чернівецькій області для встановлення винних осіб. Сума завданої шкоди склала 33428 гривень.

За виявлені засмічення на території Добриновецької сільської ради Заставнівського району невстановленими особами двох земельних ділянок біля під'їзної дороги до сміттєзвалища твердими побутовими відходами підраховані збитки завдані державі невстановленими особами на суму 268,80 грн. Матеріали перевірки для подальшого реагування (встановлення винних осіб) передані в Заставнівське відділення поліції Кіцманського ВП ГУНП в Чернівецькій області.

За виявлені засмічення на території Острицької сільської ради Герцаївського району невстановленими особами трьох земельних ділянок твердими побутовими та будівельними відходами біля під'їзної дороги до р. Прут підраховані збитки завдані державі невстановленими особами на суму 9907,20 грн. Матеріали перевірки для подальшого реагування (встановлення винних осіб) передані в Герцаївське відділення поліції Новоселицького ВП ГУНП в Чернівецькій області.

6.3.2. Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво.

Витрати на захист і реабілітацію ґрунту (у т.ч. підземних і поверхневих вод) у 2015 році склав усього 15442,6 тис. грн. З цієї суми капітальні інвестиції склали 15003,9 тис. грн., з них витрат на капітальний ремонт 1189,9 тис. грн., поточні витрати 438,7 тис. грн.

У той же час слід відмітити, що інженерно-геологічні та гідрогеологічні роботи, які виконують спеціалісти ДП НАК "Надра України" "Західукргеологія", фінансуються за рахунок державного бюджету і у 2014 році на території області обстеження небезпечних ділянок не проводилось. Продовження моніторингових робіт за небезпечними геологічними проявами (зсуви, карсти, підтоплення ґрунтів, селі) буде відновлення при надходженні фінансування відповідних робіт.

Найбільш поширеними порушеннями у Чернівецькій області є забруднення та засмічення земельних ділянок промисловими та побутовими відходами, використання земель місцевими органами самоврядування без набуття на це спеціального права, вибірка гравійно-піщаної суміші із заплав та русел річок.

Чернівецький обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України у звітному році проводився відбір проб та аналіз ґрунту у контрольних точках м. Чернівці. Перевищень ГДК в пробах не визначено.

7. Надра

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

Територія Чернівецької області має досить складну і різноманітну геологічну будову. У структурно-тектонічному відношенні вона поділяється на три частини: північну рівнину – Прут-Дністровську, що є південно-західною окраїною Руської платформи (Волино-Подільська плита), центральну - Передгірську, розташовану між рікою Прут і зовнішнім краєм Буковинських Карпат, що складає південно-східне закінчення Передкарпатського передового прогину, і, нарешті, південно-західну - Гірську, яка входить до складчастої області Карпат.

Рівнинна частина території в межах області представлена Прут-Дністровським межиріччям, що складене масивними товщами осадових порід - палеозою, мезозою і кайнозою, що лежать на глибоко зануреному кристалічному фундаменті.

Передкарпатський прогин, який розділяє складчасту будову Карпат і окраїну рівнинної платформи, за геологічною будовою і геоструктурними особливостями поділяється на дві зони: приплатформну і передгірну.

Приплатформна зона складається з відкладів неогену, предгірна - неогену, палеогену та відкладів верхньокрейдяного флішу. У фундаменті прогину залягають породи палеозою і мезозою.

Гірська складчаста область Карпат складається з кристалічних палеозойських порід та флішових відкладів крейдяного та палеогенового віків.

Найбільш давніми породами в області є палеозойські. У Карпатах вони представлені слюдистими сланцями, вапняками і кварцитами, а на рівнинній платформі - аркозовими пісковиками, глинистими сланцями, вапняками, мергелями, доломітами, глинами, алевролітами.

Мезозойська група - це тріасові, юрські та крейдяні породи. Породи тріасового віку поширені на незначній площі в Чивчинських горах і залягають безпосередньо на кристалічних породах. Вони представлені конгломератами, пісковиками, слюдистими сланцями, доломітами, вапняками. Юрські породи поширені також в Чивчинських горах. Юрські відклади складені вапняками, яшмоподібними породами, діабазами, діабаз-порфіритами і туфо-брекчіями. Відклади крейдяного періоду в області виявлені в Придністров'ї на рівнинній платформі і в Карпатах. На платформі вони представлені пісками, пісковиками, опоками, вапняками, мергелем, а в Карпатах - флішовими утвореннями. Палеогенові відклади розвинуті в межах Передкарпатського прогину та складчастого пояса Карпат у вигляді пісковиків, мергелів, бітумінозних сланців тощо.

Неогенові відклади зустрічаються в Передкарпатському регіоні та в Прут-Дністровському межиріччі. У передгірній зоні прогину неоген представлений пісковиками, конгломератами, алевролітами, глинами, пісками вапнистих відкладів з прошарками і лінзами кам'яної солі та гіпсу.

У платформній зоні прогину і на рівнинній платформі неоген представлений вапняками еолітовими і літотамнієвими, пісками, пісковиками та глинами: у передгірній зоні - пісковиками гіпсо-ангідритами, мергелями, глинами.

Породи попередніх геологічних періодів на території області вкриті наймолодшими серед осадних утворів земної кори четвертинними відкладами, які займають всю територію області (виняток становить скельні виступи, урвища гірських ущелин в Карпатах). Ці відклади переважно континентального походження - алювіальні і делювіальні наноси, лесовидні суглинки, глини.

Область багата природними ресурсами. На території Буковини виявлено 4 нафтогазоносних родовища (Лопушнянське, Черногузське, Красноільське, Шереметівське).

У надрах є досить багато цінних будівельних матеріалів. У Придністров'ї і в басейні р. Лозина знаходяться значні поклади гіпсу і ангідриду. Північні і східні райони області багаті мергелем і вапняками. У смт. Красноільськ є перспективне родовище мармуру. На території області також є поклади кварцитів, сланців, кухонної солі.

Розробка родовищ здійснюється переважно відкритим методом, тому головним в охороні надр є забезпечення раціонального використання родовищ. Розроблені надра відносяться до невідновлених природних ресурсів. Основні заходи по усуненню негативного впливу на довкілля є:

- комплексне геологічне вивчення території та удосконалення вивчення родовищ з метою підвищення якості і достовірності підготовки запасів надр;
- раціональний видобуток надр та використання відходів від їх переробки;
- вдосконалення технологій видобутку та переробки надр.

Хвостосховища, шламонакопичувачі, промислові амбари, відвали промислових відходів на території області відсутні. Відходи від буріння та експлуатації бурових нафтових установок вивозяться на територію Івано-Франківської області в м. Надвірна.

У Чернівецькій області (за період із 1947р. по 2015р.) розвідано 162 родовища у т.ч. комплексні (дві і більше корисних копалин), які обліковані Державним фондом родовищ України.

Корисні копалини загальнодержавного значення

Таблиця 7.1

№ п/п	Вид корисної копалини	Кількість розвіданих родовищ	Кількість родовищ, які експлуатуються (отримано дозвіл на)	Списано видобутком (як повністю відпрацьовані)	Резерв родовищ (ділянок)
1	Вуглеводні: нафта, газ	4	4	0	0
2	Цементна сировина: (вапняк,	1	1	0	0
3	Вапняк пиляний	4	3	0	1
4	Гіпс (облицювальний)	1	0	0	1

5	Пісок (кварцовий для виробництва скла)	1	1	0	0
6	Вода: (прісна, мінеральна, лікувальна)	22	12	0	10

Гринявське нафтогазове родовище, яке віднесене до загальнодержавного значення, не розвідане і не експлуатується.

ДП НАК “Надра України” “Західукргеологія” володіє спеціальним дозволом на користування надрами Волосянської площі з метою геологічного вивчення, яка частково розташована на території Чернівецької області. В межах цієї площі була пробурена свердловина №1-Гринява, яка відкрила газовий поклад та була ліквідована у зв’язку з відсутністю інфраструктури та необхідністю проведення розвідки, а також відсутністю держбюджетних коштів.

Корисні копалини місцевого значення

Таблиця 7.2

№ п/п	Вид корисної копалини	Кількість розвіданих родовищ	Кількість родовищ, які експлуатуються (отримано дозвіл на видобування)	Списано видобутком (як повністю відпрацьовано)	Резерв родовищ (ділянок)
1	Гіпс будівельний	7	5	2	0
2	Вапняк будівельний (камінь на щебінь, бут, вапно, карбонатна сировина)	6	3	0	3
3	Пісковик будівельний (камінь на щебінь, бут)	5	4	1	0
4	Пісок будівельний	8	7	1	0
5	Піщано-гравійна суміш	16	9	2	5
6	Керамічна сировина (аргіліт для виробництва фасадної і керамічної плитки)	1	0	0	1
7	Керамзитова сировина (суглинки для виробництва гравію керамзитового)	1	0	0	1
8	Цегельно-черепична сировина (глини, суглинки, супісок, пісок)	92	31	6	55

У відповідності з листом Державного науково-виробничого підприємства “Державний інформаційний геологічний фонд України” від 18.08.2016 року № 04/304-3059 складання обласних довідок не фінансуються і у 2016 році ДНВП “Геоінформ України” не виконуються, інформації у таблицях 7.1 та 7.2 надається за попередній 2014 рік.

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

Надра Чернівецької області багаті також на мінеральні води, поширення яких пов'язано з певними структурно-гідрологічними зонами. За хімічним складом це, в основному, хлоридно-натрієвого, гідрокарбонатно-натрієво-магнієво-кальцієвого, сірководнево-хлоридно-натрієвого і бромно-хлоридно-кальцієвого складу з дебетом від 15 тис. л на добу до 900 тис. л на добу. Згідно з проведеною паспортизацією мінеральних джерел складений каталог, в якому описано 43 джерела, які за дебетом і якістю придатні для промислового освоєння. На базі мінеральних джерел побудовані і працюють близько 40 цехів з розливу столової води та Будинецький завод мінводи в Сторожинецькому районі.

Брусницьке родовище мінеральних вод представлене сірководневими водами типу “Мацеста” з загальною концентрацією сірководню від 50 до 300 мг/л та лікувально-питною содовою водою типу “Єсентуки – 4” з мінералізацією в межах 2,4-6,6 мг/л.

Мінеральні і питні води Буковини з їхнім хімічним складом та мінералізацією займають провідне місце в Україні.

За даними перевірок спецводокористування стан підземних вод можна вважати як задовільний, виключення складають локальні осередки забруднення перших від поверхні водоносних горизонтів в межах сільських селітебних зон та промислових об'єктів. Особливо слід звернути увагу на санітарний стан територій міських та сільських сміттєзвалищ, непорядкованість яких в кінцевому результаті призводить до хімічного і бактеріологічного забруднення підземних вод.

Ресурси питних підземних вод Чернівецької області становлять 405,3 тис. м³/добу, у тому числі розвідані запаси становлять 173,78 тис. м³/добу.

Прогнозні ресурси підземних вод згідно довідникових матеріалів становлять 120,5 млн. м³, експлуатаційні ресурси – 58,7 млн. м³. Затверджені ДКЗ – 58,7 млн. м³. Вони повністю зв'язані із поверхневим стоком. Підземні води області використовуються для промислового та господарсько-питного водопостачання. У 2015 році згідно державної статистичної звітності по формі 2-ТП (водгосп) використано підземних 15,91 млн. м³, що на 4,70 млн. м³ менше попереднього року.

Режимні спостереження за станом підземних на території Чернівецької області раніше проводились по 16 спостережних свердловинах: пост №4 (св. №№1, 2 – Чернівці), пост №24 (св. №12 - Герца), пост №85 (св. №№ 9311, 9312 – Вашківці), пост №10 (св. №9023), пост №43 (св. №38), пост №38 (св. №№ 9105, 9110), пост №61 (св. №№ 345, 348, 8801, 8802), пост №7 (св. №№8808, 8807), які обладнані на четвертинний водоносний горизонт. У зв'язку з відсутністю фінансування і скоренням спостерігачів спостереження по Чернівецькій області у 2012-2014 роках не проводились.

Використання підземних вод за 2015 рік

Таблиця 7.3

	Використано млн. м ³		
	Підземні		
	2013	2014	2015
Всього по області, вт.ч.:	20,58	20,61	15,91
промисловість	0,950	0,992	0,326
сільське госп.	13,34	13,36	12,01
житл-комун. і побут. обсл.	5,991	5,941	3,097

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

Інженерно-геологічні та гідрогеологічні роботи на території області виконуються спеціалістами ДП НАК “Надра України” “Західукргеологія”, фінансуються за рахунок коштів державного бюджету. З 2012 року моніторингові польові дослідження здійснювалися в обмеженому обсязі із-за відсутності фінансування. Тому у 2015 році не проводились польові обстеження водозаборів, населених пунктів, інженерних споруд та небезпечних ділянок, передбачених проектами та геологічними завданнями. На теперішній час роботи на об’єктах моніторингу довкілля та території області знаходяться на консервації. Тому далі використані дані за 2012 рік.

В Чернівецькій області зафіксовано 1467 зсувних ділянок, більшість з яких є тимчасово-стабілізованими давніми зсувами загальною площею 1,57 тис.м², 70 сільових водотоків. Останні катастрофічні активізації зсувів відбувалися в 1969, 1979 році, навесні 1996 та літом 2008 року та в червні-липні 2010 року. Активність розвитку селів, донної та бокової ерозії контролювалася екстремальними значеннями метеорологічних показників в межах гірської частини області.

Територія Чернівецької області, як і Передкарпаття та Карпати в цілому миттєво відреагувала на екстремальні умови, які склалися під час і після злив наприкінці червня – початку липня 2010 року. Як результат повені стала значна активізація зсувних процесів. Так, в цілому по області, в межах населених пунктів зафіксовано 155 осередки активізації зсувних процесів.

На території області в 2011 та 2012 році спостерігалась подальша стабілізація зсувних процесів, які були активізовані у 2008 та 2010 роках. В 2012 році спостерігалась незначна активізація зсувних процесів викликаних техногенними факторами лише в с. Біла Кіцманського району.

Зсувонебезпечні ділянки Путильського, Глибоцького, Вижницького, Заставнівського, Сторожинецького, Хотинського, Герцаївського, Новоселицького, Кіцманського районів стабілізовані.

В 2012 та наступному році розвиток ЕГП фіксується в межах фону, а місцями значно нижче фонових показників. Така тенденція розвитку процесів пояснюється аномально-низькими кількостями атмосферних опадів, які пройшли в осінній період 2010-го та весняно-осінній період 2011-2013 років.

За інформацією ДП “Західургеологія” НАК “Надра України” в таблиці 7.4 представлені дані станом на 01.01.2016 року щодо поширеності екзогенних процесів на території Чернівецької області.

Розповсюдження зсувів по території області

Таблиця 7.4

№ з/п	Вид (ЕГП)	Площа поширення, км ²	Кількість проявів, од.	% ураженості регіону
1	2	3	4	5
1	Зсуви	760	1468	9
2	Селі	255	70	3
3	Карст	237	314	3
4	Яружна ерозія	-	71	
5	Бокова ерозія	-	36	

Активізація ЕГП можлива при подальшій зміні природно-кліматичних чинників, таких, як сніготанення, надмірне випадіння дощів, гідрогеологічних та гідрологічних умов, а також в наслідок негативного впливу техногенних факторів на геологічне середовище.

На території області виявлено 1468 проявів зсувонебезпечних ділянок площею 760 км² (процент ураженості території – 9,0).

У Чернівцях найбільш ймовірно є активізація зсувів у місцях значного впливу на них техногенного чинника. Подібне явище можливе в межах правих схилів ріки Прут (вул. 28 Червня, Нікітіна, Бережанська), стр. Клоучка (вул. Рахімова, Нагірна), Фастівська а також схилів стр. Мольниця (вул. Орловська, частково вул. Сагайдачного), Одеська-Барбюса в межах міста Чернівці. Дренажний колектор по вул. 28 Червня потребує термінового ремонту.

Розвиток карстового процесу, який відмічено на площі 237 км², пов’язаний з широким розповсюдженням легкорозчинних порід (сульфатних, карбонатних та галогенних). По своїй природі цей процес підступний, так як візуально проявляється тільки при швидкому утворенні западин та провалів земної поверхні, які відмічаються на території області 1 раз в 2-3 роки, підготовчі періоди до нього довготривалі та практично не помітні. Найбільш небезпечна активізація карсту можлива на ділянках, де техногенне порушені існуючі гідрогеологічні умови, це в зонах впливу водовідборів (відкачка води з кар’єрів, водозабори та ін.), при порушенні шляхів природного стоку (заглиблення русел рік та струмків, будівництво ставків тощо). Всього в області визначено 314 проявів карсту, процент ураженості території – 3,0.

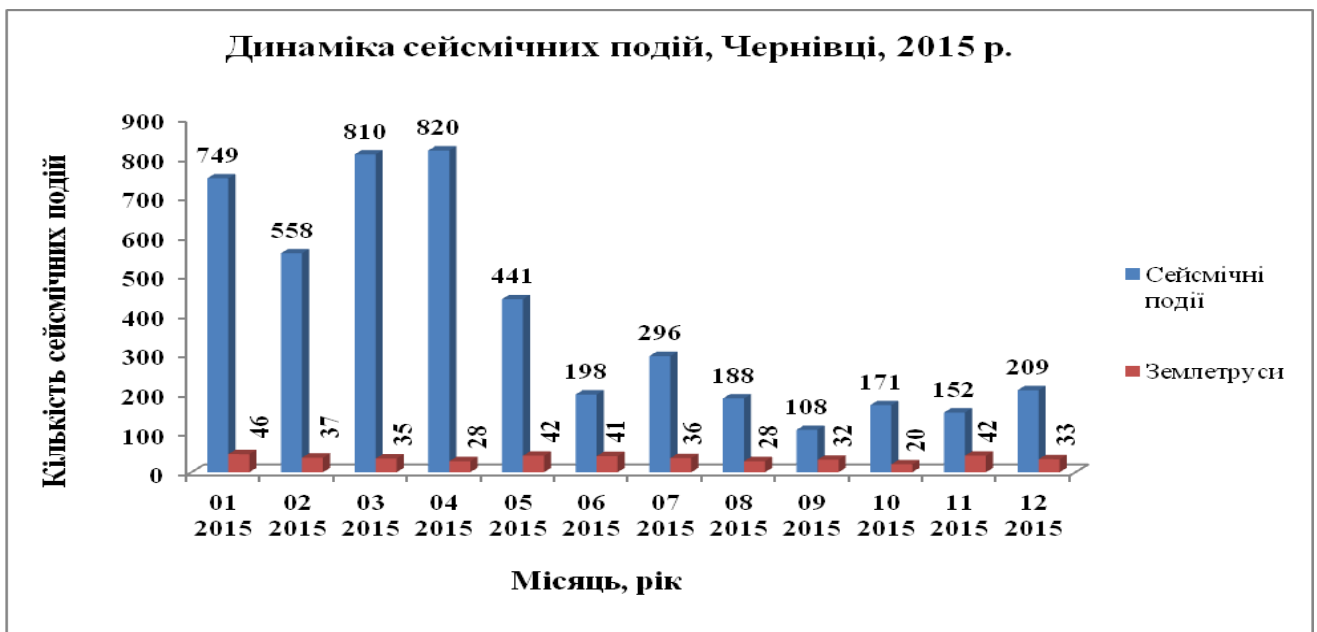
Остання катастрофічна активізація сельових процесів, яка супроводжувалась масовими виносом кам’яного матеріалу в Карпатах, була зафіксована в 1969-1970рр. Відсутність регіональної активізації селів на протязі 25-30 років призвела до значного накопичення кам’яного матеріалу в руслах середніх та малих потоків, який був втягнутий в сельові потоки, що і спостерігались в липневу повінь 2008 та 2010 років. Можливе проходження водокам’яних сельових потоків ерозійно транспортного типу в басейнах річок Путила, Сірет, та Серетель. Паводки сельового типу в цих місцях відмічались в 1997, 1999, 2002, 2005, 2008

та 2010 роках. Поширеність сільових процесів визначена на площі 255 км², кількість проявів – 70, процент ураженості території – 3,0.

Контроль за сейсмічними подіями здійснювався ННГФ обсерваторією Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. На рисунку нижче представлена діаграма з даними щомісячної сейсмічної активності в м. Чернівці у 2015 році.

На графіку нижче представлена динаміка сейсмічних подій взагалі та таких, які були ідентифіковані як землетруси у 2015 році.

Графік 8

Найбільш небезпечний для області епіцентральный район – гори Вранча, південно-східні Карпати. Всього за 2015 рік було зафіксовано 4700 сейсмічних подій з яких 420 ідентифіковані як землетруси. Інтенсивність сейсмічних подій та землетрусів не перевищувала 1 бал за 12-бальною шкалою MSK-64.

7.3. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр

Відповідно до плану роботи посилено природоохоронний контроль щодо законності видобування гравійно-піщаної суміші та проведення робіт на землях водного фонду річок області.

Однією з важливих екологічних проблем в області є незаконна вибірка гравійно-піщаної суміші на землях водного фонду. Інспекцією проведено 180 перевірок по дотриманню вимог природоохоронного законодавства в частині охорони земель водного фонду. Притягнуто до адмінвідповідальності 190 осіб на суму 31,637 тис. грн., виставлено 122 претензії на суму 74,966 тис. грн, які сплачені в повному обсязі. Загальна сума розрахованих збитків заподіяних державі за незаконне користування надрами становить 13683,022 тис. грн.

Найбільш грубі порушення виявлені інспекцією за самовільне видобування невстановленими особами гравійно-піщанної сировини , а саме:

-в адміністративних межах Черепковецької сільської ради Глибоцького району на землях водного фонду р. Сірет, підраховані збитки заподіяні державі на суму 206704,13 грн. Матеріали перевірки направлено в Глибоцький ВП Новоселицького ВП ГУНП України в Чернівецькій області для встановлення винних осіб.

- в адмінмежах Долішньошепітської сільської ради Вижницького району на землях водного фонду річки Сірет підраховані збитки за заподіяні державі на суму 554684 грн. Дані матеріали перевірки передано в СБУ для подальшого реагування.

-в адміністративних межах Зеленогайської сільської ради Новоселицького району на землях водного фонду р. Прут , підраховані збитки заподіяні державі на суму 683260,91 грн. Матеріали перевірки направлено в Новоселицький ВП ГУНП України в Чернівецькій області

-в адміністративних межах с.Стрілецький Кут Кіцманського району підраховані збитки на суму 3707,305 тис. грн. Матеріали перевірки направлено в Кіцманський РВ УМВС України в Чернівецькій області для встановлення винних осіб

-в адміністративних межах Неполоківецької сільської ради Кіцманського району підраховані збитки на суму 292,612 тис. грн. Матеріали перевірки направлено в Кіцманський РВ УМВС України в Чернівецькій області для встановлення винних осіб.

в адміністративних межах міста Чернівці район “Садки” підраховані збитки на суму 1325,964тис.грн. Матеріали перевірки направлено в Першотравневий РВ УМВС України в Чернівецькій області для встановлення винних осіб.

-в адміністративних межах Маршинецької сільської ради Новоселицького району підраховані збитки на суму 6842,63 грн. Матеріали перевірки направлено в Новоселицький РВ УМВС України в Чернівецькій області для встановлення винних осіб.

-в адміністративних межах Верхньопетрівецької сільської ради Сторожинецького району, на землях водного фонду р. М.Сірет, підраховані збитки завдані державі на суму 10958 гривень. Матеріали направлено в Сторожинецький РВ УМВС для встановлення винних осіб.

- в адміністративних межах Сучевенської сільської ради на землях водного фонду р. Сірет, підраховані збитки завдані державі на суму 93369,93 грн., матеріали перевірки для встановлення винних осіб направлені в Глибоцький РВ УМВС України в Чернівецькій області.

- в адміністративних межах Буденецької сільської ради Сторожинецького району, на землях водного фонду р. Сірет, урочище “Огородня бригада”, шкода завдана доквіллю склала 124156 грн. Матеріали направлено в Сторожинецький РВ УМВС для встановлення винних осіб.

- в адміністративних межах Мамаївської сільської ради на землях водного фонду р. Прут, підраховані збитки завдані державі на суму 101827,04 грн., матеріали перевірки для встановлення винних осіб направлені в Кіцманський РВ УМВС України в Чернівецькій області.

- в адміністративних межах Острицької сільської ради на землях водного фонду р. Прут, підраховані збитки завдані державі на суму 52792,99 грн., матеріали перевірки для встановлення винних осіб направлені в Герцаївський РВ УМВС України в Чернівецькій області.

-в адміністративних межах Нижньопетрівцевої сільської ради Сторожинецького району, на землях водного фонду р. М.Сірет, підраховано збитки завдані державі на суму 149826 гривень. Матеріали направлено в Сторожинецький РВ УМВС для встановлення винних осіб.

- в адміністративних межах Тарасовецької сільської ради Новоселицького району, підрахована збитки завдані державі на суму 6138,72 грн. Матеріали направлено в Новоселицький РВ УМВС України в Чернівецькій області для встановлення винних осіб.

- біля с. Бояни Новоселицького району на землях водного фонду лівого берега р. Прут, підрахована збитки завдані державі на суму 6034566,40 грн. Матеріали направлено в Управління Служби безпеки України в Чернівецькій області для встановлення винних осіб.

7.4. Дозвільна діяльність у сфері використання надр

Станом на 01.01.2016р. державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області було погоджено 9 екологічних карток на отримання спеціального дозволу на користування надрами, в тому числі 4 на видобування корисних копалин

8. Відходи

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

Досить актуальними є питання щодо поводження з відходами. Промислові та побутові відходи створюють безліч проблем, таких як транспортування, зберігання, утилізація та видалення. Протягом 2015р. в області утворилось 398,1 тис. т відходів I–IV класів небезпеки, що на 2,4% більше, ніж у 2014р., у т.ч. від економічної діяльності підприємств та організацій – 277,3 тис. т. (на 8,0% більше), у домогосподарствах – 120,7 тис. т. (на 8,6% менше). Майже всі утворені відходи належали до IV класу небезпеки (малонебезпечні відходи), з яких 34,1% – побутові та подібні відходи. Слід зауважити, що майже половина всіх відходів (187,0 тис. т. або 47,0%) була утворена на підприємствах м.Чернівців. Серед районів найбільшим цей показник був у Глибоцькому, Кіцманському та Новоселицькому (61,3 тис.т, 53,3 тис. т. та 41,3 тис. т. відповідно), що разом становило більше третини (або 39,2%) від загального обсягу утворених відходів.

*Основні показники утворення та поводження з відходами на підприємствах
Чернівецької області у 2015 році
(за формою статзвітності 1-відходи), т*

Таблиця 8.1

	Всього	У тому числі I-III класів небезпеки
Утворено	398060,2	66,1
Спалено з метою отримання енергії	21299,7	–
Спалено з метою теплової переробки відходів	–	–
Утилізовано	69050,8	24,6
Підготовлено до утилізації	–	–
Видалено у спеціально відведених місцях чи об'єктах	205072,1	–
у тому числі на спеціально обладнані звалища	179346,4	–
Видалено іншими методами видалення	–	–
Знешкоджено	–	–
Розміщено на стихійних звалищах	–	–
Вилучено внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	–	–
Експортовано	–	–
у тому числі	–	–
для утилізації	–	–
для видалення	–	–
Імпортовано	–	–
Загальний обсяг відходів, накопичених у спеціально відведених місцях чи об'єктах на кінець 2015 року ¹	2774789,3	–

¹ Дані від економічно активних протягом звітного року підприємств та організацій.

У 2015р. було утилізовано 69,1 тис. т відходів, передано на сторону іншим підприємствам 416,7 тис. т. відходів, у т.ч. їх виробниками – 177,4 тис. т, переробниками відходів – 239,3 тис. т. У загальному обсязі утворених у 2015р. відходів частка спалених (у вигляді палива чи іншим чином для отримання енергії) становила 5,4%, утилізованих – 17,3%. У чотирнадцяти підприємств області була наявна установка для спалювання відходів та у трьох підприємствах – 5 установок для утилізації та перероблення відходів загальною потужністю відповідно 38,0 тис. т/рік та 0,4 тис. т/рік. У спеціально відведених місцях та об'єктах (загальна проектна площа яких по області склала 3,0 км²) було видалено 205,1 тис. т. відходів, майже всі з яких становили побутові та подібні відходи. Станом на 1 січня 2016р. у спеціально відведених місцях та об'єктах видалення відходів накопичилось 2774,8 тис. т. відходів, майже всі вони – побутові та подібні відходи IV класу небезпеки. Основна частина накопичених відходів (79,5% або 2205,1 тис. т.) розміщена на території обласного центру. Серед районів найбільше відходів зосередилось на Кіцманщині – 260,7 тис. т. або 9,4%.

*Накопичення відходів основними підприємствами – накопичувачами
відходів(станом на 01.01.2016 року)
(за формою статзвітності 1-нв)*

Таблиця 8.2

Показник	Одиниця виміру	Кількість	Примітка
Суб'єкти підприємницької діяльності, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням небезпечних відходів	од.	12	
Наявність на кінець року у сховищах організованого складування та на території підприємств ¹	т	40100,7	
у тому числі:			
відходи 1 класу небезпеки	т	4,0	
відходи 2 класу небезпеки	т	8,8	
відходи 3 класу небезпеки	т	0,4	
відходи 4 класу небезпеки	т	40087,5	

¹ Загальний обсяг відходів, накопичених у спеціально відведених місцях чи об'єктах на кінець 2015 року

Більше 23 т небезпечних відходів залишалось у сховищах та на території підприємств.

Динаміка утворення відходів I-III класів небезпеки

Таблиця 8.3

	2013 рік	2014 рік	2015 рік
Утворення відходів I-III класів небезпеки у розрахунку на 1 км ² , т	0,01	0,008	0,008
Утворення відходів I-III класів небезпеки у розрахунку на 1 особу, кг	0,11	0,07	0,073

У розрахунку на одну особу населення області в 2015р. було утворено по 0,073 кг відходів I-III класів небезпеки, а в розрахунку на 1 км² території – по 0,018 т.

Станом на 1 січня 2016р. на території підприємств області у тимчасовому зберіганні зосередилось 23,6 т. шкідливих небезпечних відходів (на 31,3% менше, ніж на початок 2015р.), з яких 20,0% (4,7 т.) становили відходи I класу небезпеки, 77,9% (18,4 т.) – II класу, 2,1% (0,5 т.) – III класу небезпеки. Значна частина цих відходів (58,8% або 13,9 т.) розміщена на підприємствах обласного центру. Також значна їх кількість була в наявності на 1 січня 2016р. на підприємствах м. Новодністровська (5,8 т.), що становило 24,5% від загального обсягу відходів I–III класів небезпеки. Водночас, у підприємств Герцаївського, Кельменецького та Путильського районів на початок 2016р. не залишилося жодної тонни небезпечних відходів.

*Утворення відходів за основними групами небезпечних відходів
у 2015 році*

Таблиця 8.4

	Тонн	У % до підсумку
Усього	398060,2	100,0
Відходи, що містять метали та їхні сполуки	960,7	0,2
Відходи, що містять неметали та їхні сполуки	828,3	0,2
Відходи виробництва та застосування органічної хімії чи такі, що містять органічні сполуки інші	52,0	0,0
Відходи медичного, ветеринарного чи сільсько-господарського походження, фармацевтичної продукції та від лікування людей чи тварин	139330,5	35,0
Відпрацьовані нафтопродукти, продукти нафтопереробки	45,9	0,0
Відходи пилогазоочищувальних споруд та установок	–	–
Відходи від очищення промислових та комунальних стічних вод	172,2	0,1
Відходи, що містять тару з-під хімічних речовин	–	–
Відходи гірничої промисловості і розроблення кар'єрів при добуванні та збагаченні руд і мінеральної сировини	–	–
Інші відходи	256670,0	64,5

Утворення відходів за категоріями матеріалами у 2015 році

Таблиця 8.5

	Тонн	У % до підсумку
Усього	398060,2	100,0
Використані розчинники	0,6	0,00
Відходи кислот, лугів чи солей	0,7	0,00
Відпрацьовані оливи	42,3	0,00
Хімічні відходи	1,3	0,00
Осад промислових стоків	115,2	0,03
Шлами та рідкі відходи очисних споруд	–	-
Відходи від медичної допомоги та біологічні	2,6	0,00
Відходи чорних металів	910,1	0,23
Відходи кольорових металів	30,9	0,00
Змішані відходи чорних та кольорових металів	–	-
Скляні відходи	819,8	0,21
Паперові та картонні відходи	1923,6	0,48
Гумові відходи	73,4	0,02
Пластикові відходи	64,5	0,02
Деревні відходи	17720,4	4,45

Текстильні відходи	41,4	0,01
Відходи, що містять поліхлордифеніли	–	-
Непридатне обладнання	4,9	0,00
Непридатні транспортні засоби	–	-
Відходи акумуляторів та батарей	14,0	0,00
Відходи тваринного походження та змішані харчові відходи	1032,8	0,26
Відходи рослинного походження	78852,4	19,81
Тваринні екскременти, сеча та гній	159032,8	39,95
Побутові та подібні відходи	135699,1	34,01
Змішані та недиференційовані матеріали	26,8	0,01
Залишки сортування	21,1	0,01
Звичайний осад	205,0	0,05
Мінеральні відходи будівництва та знесення, у тому числі змішані будівельні відходи	675,2	0,17
Інші мінеральні відходи	1,5	0,00
Відходи згоряння	747,8	0,19
Грунтові відходи	–	-
Пуста порода від днопоглиблювальних робіт	–	-
Затверділі, стабілізовані або засклянілі відходи; мінеральні відходи, що утворюються після переробки	–	-

У дев'ятнадцяти підприємств області були в наявності 33 установки для спалювання відходів та у чотирьох підприємствах – 6 установок для утилізації та перероблення відходів, загальною потужністю відповідно 16,2 тис. т/рік та 0,5 тис. т/рік.

Основні утворювачі відходів у 2015р. (т)
(за даними статзвітності 1-нв)

Таблиця 8.6

№ п/п	Назва підприємства	Код за Державним класифікатором (ДК 005-96) та найменування відходу	Клас небез-пеки	Наявність відходів станом на 01.01.2015р., т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2015 рік (звітний), т	Наявність відходів станом на 01.01.2016, т	Місце накопичення відходів
1	2	3	4	5	6	7	8
1	ВАТ "Чернівецький радіотехнічний завод" (ІК 14314682)	2820.2.9.01 – Розчини хромовмісні, що не містять органічних сполук та фтор-іонів, відпрацьовані у гальванічних процесах	I	3,7	–	3,7	м.Чернівці
2	ТзОВ "БКМ-ВУД" (ІК 38682761),	7710.3.1.26 – лампи люмінесцентні та відходи, які містять ртуть, інші зіпсовані або відпрацьовані	I	0,0	0,3	0,3	Сторожинецький район
3	Філія "Дирекція з будівництва Дністровської ГАЕС" ВАТ "Укргідроенерго" (ІК 33764708	6000.2.8.15 – Масла ізоляційні та масла теплопередавання мінеральні зіпсовані або відпрацьовані	II	2,9	–	2,9	м. Новодністровськ
4	Філія "Дністровська ГЕС" ПАТ "Укргідроенерго" (ІК 116889	6000.2.8.10 – Масла та мастила моторні, трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	II	1,8	0,1	1,6	м.Новодністровськ

5	ТзОВ “Богдан авто Чернівці” (ІК 37722415)	6000.2.8.10 – Масла та мастила моторні, трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	II	2,3	0,2	1,5	м.Чернівці
6	ВАТ “Денисівка” (ІК 5482417)	6000.2.8.10 – Масла та мастила моторні, трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	II	0,9	1,4	1,9	м.Чернівці
7	КМУ Підприємство “Сокиряни- Благоустрій” (ІК 33094368)	6000.2.8.10 – Масла та мастила моторні, трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	II	0,8	0,1	0,9	Сокирянський район
8	Інститут термоелектрики Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України (ІК 2096091)	2735.2.9.45 – Напівфабрикати власного виробництва металів кольорових інших, їх сплавів та прокату з них або залишки виробництва металів кольорових інших, їх сплавів та прокату з них, не придатні для використання за призначенням	III	0,4	0,0	0,4	м.Чернівці

9	Товариство з обмеженою відповідальністю “Цукровий комбінат “Хрещатик” (ІК 33108794)	1583.2.9.03 – Дефекат	IV	11800,0	–	11800,0	Заставнівський район
10	ТзОВ “АТЗТ Мирне” (ІК 35642878)	0121.2.6.03 – Екскременти, сечовина та гній (включно струхлявіле сіно та солома) від худоби	IV	11535,0	6120,0	2606,0	Сокирянський район
11	ПП “Лего” (ІК 34207835)	2000.2.2.01 – Відходи деревини кускові	IV	234,3	475,2	229,5	Путильський район
12	ПАТ “Чернівецький олійно-жировий комбінат” (ІК 373959)	1541.2.9.06 – Напівфабрикати власного олії, жирів тваринних та рослинних очищених або залишки незакінченого виробництва олії, жирів тваринних та рослинних очищених, не придатні для використання за призначенням	IV	541,9	51997,0	25452,0	м. Чернівці

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

У 2015р. було утилізовано, оброблено 69,1 тис. т відходів I – IV класів небезпеки (у 2014 році 55,6 тис. т.).

Відносно низький відсоток утилізованих та перероблених відходів призводить до надмірного розміщення їх у навколишньому природному середовищі, що в комплексі з не облаштованістю загальносільських сміттєзвалищ відповідно до вимог санітарно-екологічної безпеки приводить до засмічення та забруднення землі і водних ресурсів.

Виходячи із ситуації, що склалася в зазначеній сфері, одним із пріоритетних напрямів природоохоронної роботи є налагодження діяльності щодо лімітування утворення, розміщення та знешкодження відходів. Окремий розділ з цієї діяльності включено до Комплексної програми з охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів “Екологія” у Чернівецькій

області на 2011-2015 роки (нова редакція), затвердженої рішенням XXVIII сесії обласної ради VI скликання від 26 вересня 2014 р. № 110-28/14.

Суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють діяльність у сфері поводження з небезпечними відходами на території регіону

Таблиця 8.7

№ з/п	Назва	Місце знаходження	Номер та строк дії ліцензії	Спеціалізація (операції та види небезпечних відходів)
1	2	3	4	5
1.	ТОВ "Вторпром"	58000, м.Чернівці, вул. Прутська,6	АВ 487742 28.12.2009- 28.12.2014	Збирання, зберігання відпрацьованих батарей свинцевих акумуляторів
2.	МППП "Еколог Буковини"	58009, м.Чернівці, вул.Винниченка, 46	АВ 527566 13.08.2010- 13.08.2015	Збирання, зберігання відходів що містять як складові або забруднювачі ртуть, сполуки ртуті (відпрацьовані прилади, що містять ртуть)
3.	ТОВ "Укрресурси-2011"	58018, м. Київ, пр. Червоноармійський, 14, корпус 4, офіс 8, склад – Чернівецька обл., Кіцманський р-н, с. Мамаївці, вул. Симоненка, 24	АЕ №263902 15.04.2013- 15.04.2018	Збирання, зберігання відходів, що містять як складові або забруднюючі ртуть, сполуки ртуті (у т.ч. відпрацьовані люмінесцентні лампи та прилади, що містять ртуть), гальванічний шлам та відходи поверхневої обробки металів і пластмас, гальванічний шлам, відпрацьовані батареї свинцевих акумуляторів, цілі чи розламані, несортованв відпрацьовані батареї, відходи і брукт електричних та електронних вузлів, що містять компоненти, такі, як акумуляторні батареї або інші батареї, летюча зола від енергоустановок, що працюють на вугіллі, відпрацьовані нафтопродукти, не придатні для використання за призначенням (у тому числі відпрацьовані моторні, індустріальні масла та їх суміші), відходи, забруднені нафтопродуктами – промаслені пісок, папір, деревина, ґрунт, ганчір'я, відпрацьовані фільтри), відходи речовини або вироби, які містять, складаються або забруднені ПХБ, поліхлорованими терфенілами (ПХТ), поліхлорованими нафталінами (ПНХ), шлами бензину, що містять свинець, клінічні та подібні їм відходи, а саме – відходи, що виникають у результаті медичного догляду, ветеринарної чи подібної практики.

*Стан обліку та паспортизації місць видалення відходів (МВВ)
(на 01.01.2016 року)*

Таблиця 8.8

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону (район)	Кількість МВВ, од.	Кількість внесених у реєстр МВВ, од.	Кількість паспортизованих МВВ, од.	Внесено у реєстр МВВ за звітний період, од.	Паспортизовано за звітний період, од.
1	Вижницький район	14	6	14	-	-
2	Герцаївський район	24	-	-	-	-
3	Глибоцький район	38	-	-	-	-
4	Заставнівський район	32	20	20	3	3
5	Кіцманський район	31	-	-	-	-
6	Кельменецький район	25	-	-	-	-
7	Новоселицький район	30	-	-	-	-
8	Путильський район	11	1	-	-	-
9	Сокирянський район	22	2	14	2	2
10	Сторожинецький район	30	18	18	2	2
11	Хотинський район	34	-	-	-	-
12	м. Чернівці	1	1	-	-	-
	Усього	292	48	66	7	7

З метою ліквідації несанкціонованих сміттєзвалищ на території області Департаментов екології та туризму Чернівецької обласної державної адміністрації був виданий наказ від 09.10.2013 року №41 “Про проведення інвентаризації полігонів твердих побутових відходів та місць видалення відходів Чернівецької області”. У 2015 році було продовжено виконання цього наказу.

Станом на 01.01.2016 року оновлено та внесено до реєстру 45 паспортів місць видалення відходів, у тому числі 43 сміттєзвалища та 1 полігон твердих побутових відходів.

Паспорт складається відповідно до наказу Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України № 12 від 14.01.1999 року “Про затвердження Інструкції про зміст і складання паспорта місць видалення відходів” та вноситься до реєстру згідно Постанови КМУ “Про затвердження Порядку ведення реєстру місць видалення відходів” від 03 серпня 1998р. № 1216.

*Основні показники поводження з відходами I-IV класів небезпеки (т) у 2015 році
(за формою статзвітності I-нв)*

Таблиця 8.9

	Обсяги відходів I-IV класів небезпеки		У тому числі I-III класів небезпеки	
	т	у % до 2014р.	т	у % до 2014р.
Утворено	398060,2	102,4	66,1	97,4
Спалено з метою отримання енергії	21299,7	116,5	–	–
Спалено з метою теплової переробки відходів	–	–	–	–
Утилізовано	69050,8	124,2	24,6	86,6
Підготовлено до утилізації	–	–	–	–
Видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти	205072,1	96,6	–	–
у тому числі на спеціально обладнані звалища	179346,4	101,1	–	–
Видалено іншими методами видалення	–	–	–	–
Знешкоджено	–	–	–	–
Розміщено на стихійних звалищах	–	–	–	–
Вилучено внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	–	–	–	–
Експортовано	–	–	–	–
у тому числі	–	–	–	–
для утилізації	–	–	–	–
для видалення	–	–	–	–
Імпортовано	–	–	–	–
Загальний обсяг відходів, накопичених у спеціально відведених місцях чи об'єктах на кінець 2015 року ¹	2774789,3	106,3	–	–

¹ Дані від економічно активних протягом звітного року підприємств та організацій.

Протягом 2015р. в області утворилось 398,1 тис. т. відходів I–IV класів небезпеки, що на 2,4% більше, ніж у 2014р. Обсяг утворених відходів I–III класів небезпеки 66,1 т. (97,4% до 2014 року).

Інформація про площі сміттєзвалищ (полігонів), станом на 01.01.2016р.

Таблиця 8.10

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Площі під твердими побутовими відходами, га
1	2	3
1	Вижницький район	15,96*
2	Герцаївський район	12,29
3	Глибоцький район	28,17*
4	Заставнівський район	23,5*
5	Кельменецький район	21,45
6	Кіцманський район	23,6*
7	Новоселицький район	33,27
8	Путильський район	2,48
9	Сокирянський район	19,06

10	Сторожинецький район	23,18
----	----------------------	-------

Продовження таблиці

11	Хотинський район	37,92
12	м. Чернівці	47,39
	Усього	288,27

* - дані уточнюються.

В області проводиться відповідна робота щодо зменшення кількості утворення відходів та використання відходів, як вторсировини та енергоресурсів.

Суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють збирання, заготівлю окремих видів відходів як вторинної сировини (за інформацією ДЕІ у Чернівецької області)

Таблиця 8.11

№ з/п	Назва	Місце знаходження	Номер та строк дії ліцензії	Спеціалізація (операції та види небезпечних відходів)
1	2	3	4	5
1.	ТОВ "Віза-Вторма"	58008 м. Чернівці, вул. Севастопольська, 50-б	АД № 075507, 356 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних, використаної металевої тари.
2.	ТОВ "Чернівцівторсировина"	58000 м. Чернівці, вул. Севастопольська, 4	АЕ №263945, 15.05.2013 №197 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних, використаної металевої тари.
3.	Фірма Альфа тер Чернівці з 100% іноземним капіталом	58023 м. Чернівці, вул. Лесина, 4	АЕ №263911, 15.04.2013 №167 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних, використаної металевої тари.
4.	ТОВ "Вторма-Чернівці"	58000 м. Чернівці вул. Коломийська, 9-а	АВ № 487654 26.11.2009-26.11.2014 №636	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
5.	МКП "Чернівціспецкомунтранс"	58000 м, Чернівці, вул. Жасмінна, 4	АВ № 391090, 17.05.2010 №212 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
6.	ФОП Кантемір В. В.	58000 м. Чернівці вул. Узбецька, 27, кв. 34	АВ № 487839, 25.02.2010 №99 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.

Продовження таблиці

7.	ФОП Качинська Н.М.	58000 м. Чернівці вул. Комарова, 23- 25, кв. 65	АВ №527634, 13.08.2010 №338 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
8.	ПП “Західекогруп”	58000 м. Чернівці вул. Мусоргського, 4	АВ №527728, 14.10.2010 №456 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних, використаної металевої тари.
9.	КП Сторожинецької міської ради “Карп еко 2010”	59000 Чернівецька обл., м.Сторожинець, вул. Б. Хмельницького, 18	АД №041536, 08.06.2012 №308 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
10.	Хотинська районна спілка споживчих товарів	59000 Чернівецька обл., м. Хотин, вул. Свято- Покровська, 40-а	АГ №507085, 08.06.2012 №308 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
11.	Чернівецьке учбово- виробниче підприємство №2 “реабілітант” Чернівецького учбово- виробничого об’єднання українського товариства сліпих	58000 м. Чернівці, пров. Ентузіастів, 5	АД №075563, 20.11.2012 №594 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних.

У червні 2015 року проведено позапланову перевірку за зверненням МППП “Еколог Буковини” щодо обстеження нежитлової будівлі під склад тимчасового зберігання відходів, що містять ртуть. Під час перевірки порушень вимог природоохоронного законодавства не виявлено, за результатами проведеної роботи складено акт.

За засмічення земельних ділянок ТВП невстановленими особами Інспекцією підраховано збитки та направлено для подальшого реагування в правоохоронні органи, а саме:

- на території Стілецько-Кутської сільської ради Кіцманського району підраховані збитки завдані державі на суму 15716,46 грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб направлені в Кіцманський РВ УМВС України в Чернівецькій області.

- на території Оршовецької сільської ради Кіцманського району підраховані збитки завдані державі на суму 2783,59 грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб направлені в Кіцманський РВ УМВС України в Чернівецькій області.

- в прибережній захисній зоні р. Прут в адміністративних межах с. Глиниця Кіцманського району підраховані збитки завдані державі на суму 229759,75 грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб направлені в Кіцманський РВ УМВС України в Чернівецькій області.

Крім того, Вижницькою прокуратурою в інтересах Держекоінспекції пред'явлено 3 адміністративних позови по відходах (без нарахування збитків) до Вижницької міської ради, Долішньошешітської сільської ради і Мигівської сільської ради Вижницького району та 1 адміністративний позов пред'явлено Заставнівською прокуратурою в інтересах Держекоінспекції до Репуженецької сільської ради Заставнівського району щодо оформлення документів на експлуатацію полігону твердих побутових відходів, в тому числі щодо розроблення документації із землеустрою та оформлення речового права на земельну ділянку під полігоном твердих побутових відходів, а також розроблення та затвердження схеми санітарної очистки населених пунктів в межах сільської ради.

8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів

Контроль за транскордонним перевезенням вантажів у тому числі небезпечних відходів здійснювався працівниками Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області.

В зоні відповідальності Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області 21.06.2015 на ПЕК "Мамалига-автомобільний" державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища було упереджено транзитне переміщення небезпечних відходів з Республіки Молдова до Німеччини. Було затримано вантаж залишки та лом первинних елементів, в кількості 5,224 тони, було виявлено, що у власника вантажу відсутні товаросупровідні документи щодо того чи підпадає даний вантаж під дію пунктів 6-33 ПКМ України № 1120 від 13.07.2000р. п.4.

Із-за неможливості усунення даного порушення вантаж повернуто до Республіки Молдова.

Робота Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області і надалі буде спрямована на реалізацію державної екологічної політики, здійснення контролю за додержанням вимог природоохоронного законодавства та на забезпечення екологічної безпеки території області.

8.4. Державне регулювання в сфері поводження з відходами

На сьогодні не задовільним є вирішення територіальними органами самоврядування області питань збирання, транспортування, утилізації і знешкодження побутових відходів, знешкодження і захоронення трупів тварин, визначення території для складування, зберігання та розміщення відходів.

Особливе занепокоєння викликає те, що в області через низьку культуру окремої частини населення часто створюють несанкціоновані звалища побутових відходів (смітники), а худобомогильники функціонують лише в кожному третьому населеному пункті. Це може призвести до виникнення надзвичайних епідемічних ситуацій. Органам місцевого самоврядування, особливо Кіцманського, Новоселицького, Вижницького, Герцаївського і Глибоцького районів, необхідно вжити термінових практичних заходів щодо вирішення

проблем, як цього вимагає чинне законодавство, а контролюючим природоохоронним і санітарним службам посилити вимоги до суб'єктів господарювання за дотриманням природоохоронного законодавства у сфері поводження з відходами, вживати до порушників дієвих заходів впливу.

З метою впорядкування поводження з відходами в області двічі на рік проводяться місячники по благоустрою населених пунктів та їх санітарної очистки, прийнято ряд розпоряджень щодо упорядкування діючих звалищ побутових відходів та ліквідації несанкціонованих звалищ відходів. Працівниками ДЕІ у Чернівецькій області здійснено перевірки населених пунктів області на предмет дотримання природоохоронного законодавства органами місцевого самоврядування і місцевої влади при поводженні з відходами.

У даному питанні неможливо йти екстенсивним методом постійно розширюючи площі сміттєзвалищ. Одним із шляхів досягнення необхідного результату є – роздільний збір, сортування та переробка відходів. На території області перші спроби вже були, однак вони не дали належних результатів. Причин є багато, бо органи, які відповідають за цей напрямок роботи не проводять достатньої роботи з населенням. І все таки є декілька позитивних прикладів по окремих житлово-комунальних господарствах, як приклад Глибоцьке ВУЖКГ де впроваджується проект по роздільному збиранню відходів, а у перспективі планується будівництво сміттєпереробного заводу. У рамках впровадження національного проекту “Чисте місто” Чернівецькою міською радою спільно з державним агентством України з інвестицій та управління національними проектами побудовано сміттєпереробний комплекс в м. Чернівці, потужність 120 тис. тонн на рік. Зазначеним заводом буде організовано сортування та переробку відходів 3 і 4 класу небезпеки, у тому числі і батареек. На сьогоднішній день завод введений в експлуатацію.

Особлива увага приділяється небезпечним відходам віднесеним до розділу А Жовтого Переліку відходів (постанова КМУ від 13.07.2000 року № 1120). На території Чернівецької області це в основному відпрацьовані люмінесцентні лампи, акумуляторні батареї та відпрацьовані нафтопродукти. Збір люмінесцентних ламп, ртутьмістних приладів вирішено МППП “Еколог Буковини”. Збір відпрацьованих акумуляторних батарей здійснюється ліцензованими ТОВ “Комплексі поставки”, ТОВ “Екосистеми” та ін. На території області є невирішеним питання щодо утилізації відпрацьованих нафтопродуктів. Згідно Жовтого Переліку, затвердженого постановою КМУ від 13.07.2000р. №1120 це є небезпечні відходи, поводження з якими є ліцензованим видом діяльності. На сьогоднішній день найближчі суб'єкти господарської діяльності в яких є ліцензія на вищезазначений вид діяльності знаходяться в Дрогобичі, Львові. Беручи до уваги те, що в Чернівецькій області основною масою є дрібні підприємства, на яких утворюється до 0,5 т. відпрацьованих мастил постає проблема високої затратності передачі на утилізацію цих відходів через транспортні витрати. Проте в загальному в області щорічно утворюється близько 75-80 т., відпрацьованих масел, що створює загрозу надмірного накопичення відпрацьованих нафтопродуктів на території підприємств та забруднення довкілля (спалювання, зливання в водні об'єкти тощо). Для вирішення даного

питання потрібно вирішити питання про створення підприємства для приймання відпрацьованих мастил на території Чернівецької обл.

Побутові відходи в області розміщуються на 1 полігоні м. Чернівці, та 292 районних організованих сміттєзвалищ. Незважаючи на те, що майже всі сільські ради визначились з місцями організованого захоронення відходів (виділені для цього земельні ділянки) кількість стихійних смітників не зменшуються. Основними причинами, як показує вивчення ситуації, є відсутність чіткої системи (організації) збору і захоронення відходів, недотримання вимог екологічної безпеки і санітарних правил при облаштуванні і експлуатації організованих полігонів і сміттєзвалищ (відсушення обваловка, огорожа, несвоєчасне компостування, незручні під'їзні шляхи, не призначено відповідального за їх експлуатацію, а якщо і призначено то тільки на папері і т.д.).

Площа спеціально відведених місць та об'єктів видалення відходів (проектна) по області становила всього 2573803 м², у тому числі для побутових відходів - 2549003 м². Основні заходи по санітарній очистці населених пунктів проводяться в період місячників (квітень, вересень) санітарної очистки і благоустрою населених пунктів області. План заходів затверджується головою обласної державної адміністрації. Крім того в більшості населених пунктів області (більше 70 %) організоване централізоване збирання твердих побутових відходів від помешкань громадян.

Згідно Комплексної програми з охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів "Екологія" у Чернівецькій області на 2011-2015 роки (нова редакція) затвердженої рішенням XXVIII сесії обласної ради VI скликання від 26 вересня 2014 р. № 110-28/14: в частині поводження з виробничими та побутовими відходами передбачені заходи з облаштування 84 звалищ, паспортизація 97 сміттєзвалищ області, а також щорічна переробка відходів, як вторинної сировини. Приблизна вартість заходів складає 3555 тис. грн., із них більше половини припадає на власні кошти підприємств та місцеві бюджети районів області.

В м. Чернівці організоване роздільне збирання поліетиленових, поліпропіленових відходів та пляшок. В с. Стрілецький Кут Кіцманського району організовано збирання склобою. На території області організована переробка поліетиленової плівки, поліетиленових, поліпропіленових, полістирольних відходів шляхом вилучення з ТПВ на сміттєзвалищах та у населення. В результаті проведених перевірок зафіксовані наступні суб'єкти господарювання, які на території області переробляють побутові відходи поліетилену, поліпропілену, полістиролу, а саме:

ПП "Кулікович Д.В." с. Мамаївці Кіцманського району – (відходи поліетиленової плівки).

ПП "Гнатів Р.Г." с. Лужани Кіцманського району – (відходи поліетилену та поліпропілену).

ТОВ "Арго" м. Чернівці – (відходи поліетиленової плівки).

АТ "Розма" – м. Чернівці (відходи поліпропілену).

ТОВ "Еко баланс сервіс" – м. Чернівці (відходи пет-пляшки).

Основні порушення в галузі поводження з відходами:

- відсутність обваловки на сміттєзвалищах;

- незадовільні або незручні під'їзні шляхи;
- відсутність дозволів та лімітів на утворення та розміщення відходів;
- засмічення земельних ділянок за межами діючих сміттєзвалищ;
- невиконання попередніх приписів інспекції;
- використання земельних ділянок не за цільовим призначенням.

Протягом звітного періоду у сфері поводження з відходами працівниками інспекції здійснено 109 перевірок. За порушення вимог природоохоронного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 89 осіб на суму 33,541 тис. грн. Правопорушення частіше скоювалися за статтями КУпАП 82, 82-1, 82-5, 188-5 тощо.

Згідно плану роботи протягом 2015 року здійснювався державний контроль за дотриманням місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування вимог природоохоронного законодавства в частині здійснення делегованих їм повноважень. На території сільських рад в ході перевірок виявлено ряд порушень в галузі поводження з відходами:

- відсутність обваловки на сміттєзвалищах;
- незадовільні або незручні під'їзні шляхи;
- відсутність дозволів та лімітів на утворення та розміщення відходів;
- засмічення земельних ділянок за межами діючих сміттєзвалищ;
- невиконання попередніх приписів інспекції
- використання земельних ділянок не за цільовим призначенням.

Однією з серйозних проблем забруднення довкілля є неправильне поводження з промисловими небезпечними відходами. Метали та їх сполуки, радіоактивні елементи, пестициди є основними забруднювачами ґрунтів.

Ефективне вирішення екологічних проблем пов'язаних з ліквідацією чи обмеженням негативного впливу твердих відходів на довкілля та здоров'я людей можливе тільки на основі послідовної реалізації Законів України. "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про відходи", "Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення", Постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження порядку розроблення, затвердження і перегляду лімітів на утворення та розміщення відходів" та інших нормативно-правових актів, державних стандартів України з охорони навколишнього природного середовища, санітарних норм і правил та інших документів.

9. Екологічна безпека

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

Природоохоронна робота в області спрямовується насамперед на забезпечення екологічної безпеки для життєдіяльності населення, яка

здійснюється з врахуванням конкретної екологічної обстановки, техногенного навантаження на природні ресурси.

Екологічна безпека в області розглядається як невід'ємна складова її національно-економічного розвитку. Ситуація в області в 2015 р., в порівнянні з попередніми роками, дещо поліпшилася, але викликає стурбованість. Причиною є моральна і фізична зношеність обладнання техногенних об'єктів та відсутність необхідних коштів для їх модернізації.

Найбільшими техногенними забруднювачами навколишнього природного середовища в області є підприємства житлово-комунального господарства та переробної промисловості, зокрема харчової. Основна причина — відсутність на ряді цих підприємств необхідних очисних споруд, незадовільний стан експлуатації наявних очисних споруд, їх перевантаження та повний вихід окремих з них з ладу. У зв'язку з відсутністю фінансування будівництво нових, реконструкція та розширення існуючих здійснюється повільно.

Через неефективно працюючі очисні споруди в містах Новоселиця, Сторожинець, Глибока, Вижниця, Сокиряни, стічні води попадають в транскордонні річки Черемош, Сірет і Дністер.

Серед наявних небезпечних відходів значну частку зайняли відходи чорних металів – 910,1 т, осад промислових стоків 115,2т, деревні відходи 17720,4 т, скляні відходи 819,8 т, побутові та подібні відходи 135699,1 та інші.

З метою забезпечення екологічної безпеки при поводженні з небезпечними хімічними речовинами проводилось лімітування господарської діяльності підприємств, пов'язаної з використанням небезпечних хімічних речовин. Регулярно здійснювались перевірки з питань дотримання встановлених правил поводження з ними, видавались приписи щодо усунення виявлених недоліків. Аварій під час поводження з небезпечними хімічними речовинами та відходами протягом 2015 року не було.

В 2010 році за межі області було вивезено 15,94 тонн непридатних до використання пестицидів та агрохімікатів, на що з Держбюджету виділено 300 тис. грн., таким чином на даний час непридатні до використання пестициди та агрохімікати на території області відсутні.

На погіршення стану екологічної обстановки в області в значній мірі впливають зростання контрастності гідрометеорологічних умов. Сильні похолодання і значні снігопади та хуртовини в зимовий період, налипання мокрого снігу, ожеледь, дощові паводки на річках Прут, Черемош і Дністер у весняну і осінню пори року, можливість лісових пожеж протягом літа породжують напружену ситуацію і негативні екологічні явища.

9.2. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку

Перелік екологічно небезпечних об'єктів

Таблиця 9.1

№ з/п	Назва екологічно небезпечного об'єкту	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітка
1.	Дністровське водосховище	Вироблення електроенергії, водозабезпечення Одеської області, республіки Молдова, риборозведення	Держводгосп України та Міністерство енергетики України	
2.	ДКП "Чернівціводоканал"	Очищення стічних вод м, Чернівці	Державне підприємство житлово-комунального господарства	
3.	Полігон твердих побутових відходів м, Чернівці	Розміщення твердих побутових відходів від промислових підприємств та житлового сектору м.Чернівці	Державне підприємство житлово-комунального господарства	
4.	Газопровід Угерсько-Івано-Франківськ-Чернівці	Транспортування природного газу	Державна компанія "Укртрансгаз"	

Для мінімізації негативного впливу екологічно-небезпечних об'єктів на довкілля та здоров'я населення, посилюється державний екологічний контроль за діяльністю цих об'єктів. Двічі на рік, а при необхідності і частіше, здійснюються перевірки дотримання на цих об'єктах вимог природоохоронного законодавства з відповідним впровадженням конкретних практичних заходів для попередження забруднення.

Однак одними адмінзаходами становище в екологічній сфері корінним чином не поліпшити. Для цього потрібні відповідні інвестиції.

9.3. Радіаційна безпека

9.3.1. Радіаційне забруднення територій

В екологічному стані об'єктів, розміщених на території області, особливих змін в 2015 році не відбулося. Морально і фізично зношене обладнання, відсутність коштів на здійснення природоохоронних заходів продовжують визначати ситуацію на цих об'єктах. Випадків радіаційної небезпеки та порушень правил поводження з небезпечними речовинами на об'єктах в 2015 р. не виявлено.

Радіаційний стан на території адміністративних районів області наведений нижче у таблиці 9.2.

У 1999-2000 років були обстежені на забруднення ґрунтів радіонуклідами цезію-137 та стронцію-90 сільськогосподарських угідь Заставнівського та Кіцманського районів Чернівецької області, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

Обстеження луків та пасовищ господарств показало, що вміст цезію-137 та стронцію-90 в ґрунтах значно не змінився в порівнянні з минулими роками. Вміст радіонуклідів в рослинах не перевищує допустимих рівнів. Сільськогосподарські роботи на цих угіддях можна проводити без обмежень.

У 2015 році лабораторією фізичних факторів та фахівцями санітарно-гігієнічних лабораторій Державної установи “Чернівецький обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров’я України” були досліджені проби продуктів на вміст стронцію-90, перевищень допустимих рівнів радіонуклідів у харчових продуктах не виявлено.

За даними Центральної геофізичної обсерваторії Держкомгідромету України середньорічні концентрації радіонуклідів у приземній смугі повітря становлять $2,3 \text{ Бк/м}^2$ при середньому гамма-фоні 14 мкР/год .

У відібраних пробах води з річок Дністер, Прут, Сірет вміст радіонуклідів цезію 137 за останні роки істотно не змінився.

Узагальнюючи стан радіаційної безпеки в Чернівецькій області, можна зробити наступний висновок:

– протягом 2015 року загальний радіаційний стан області не погіршився, про що свідчать висновки обстежень відповідно до програми регіонального радіомоніторингу.

Забруднення території техногенними та техногенно-підсиленими джерелами природного походження

Таблиця 9.2

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість населення, чол. *	Радіаційний фон на території, мкЗв/год	Питома активність забруднюючих радіонуклідів, Бк/кг земель				
				цезій-137 (техногенний)	стронцій-90 (техногенний)	радій (природний)	торій (природний)	Калій (природний)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Сокирянський район	48889	0,11	10,74	3,24	-	-	-
	Кельменецький район	48468	0,14	64,8	3,27	-	-	-
	Хотинський район	72398	0,13	25,78	3,55	-	-	-
	Новоселицький район	87461	0,09	9,77	3,10	-	-	-
	Заставнівський район	56261	0,16	50,41	3,65	-	-	-
	Кіцманський район	72884	0,20	109,8	3,72	-	-	-
	Герцаївський район	32316	0,11	13,58	3,23	-	-	-
	Глибоцький район	72676	0,12	12,87	3,12	-	-	-
	Сторожинецький район	95295	0,13	23,30	3,10	-	-	-
	Вижницький район	59993	0,11	20,7	3,20	-	-	-
	Путильський район	25352	0,19	84,1	3,96	-	-	-
По області (крім м. Чернівці):		670993	0,13	40,62	3,37	-	-	-

- за даними перепису населення 2001 року.

Питома активність забруднюючих радіонуклідів Cs^{137} та Sr^{90} не перевищував встановлених допустимих значень.

Джерела іонізуючого випромінювання використовуються в натурних установках: Чернівецька митниця Міндоходів (м. Чернівці) - 7 джерел, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича – 3 джерела, обласний клінічний онкологічний диспансер – 2 джерела, ДП “Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки ім. академіка Л.І. Медведя МОЗ України” – 6 джерел, Чернівецьке обласне КП “Кіновідеопрокат” – 58 джерел. Всі обладнання використовуються за призначенням та у відповідності з вимогами радіаційної безпеки.

9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами

На території Чернівецької області радіаційно-небезпечних об’єктів (атомні електростанції, підприємства з виготовлення і переробки ядерного палива, підприємства поховання радіоактивних відходів, науково-дослідні організації, які працюють з ядерними реакторами, ядерні енергетичні установки на об’єктах транспорту та ін.) немає.

В сфері поведження з джерелами іонізуючого випромінювання екологічний контроль Держекоінспекцією у звітному році не проводився.

Експлуатація атомних електростанцій та пунктів захоронення радіоактивних відходів (ПЗРВ)

Таблиця 9.3

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону, назва АЕС та підприємства	Кількість ядерних та радіаційно-небезпечних об’єктів (усього), од,	АЕС		Підприємства, що здійснюють захоронення радіоактивних відходів (РАВ)		
			кількість реакторів, од,	радіаційний фон в 30-ти км зоні АЕС, мкЗв/год	кількість ПЗРВ, од,	кількість РАВ, м ³ загальна активність, Бк	радіаційний фон на території ПЗРВ, мкЗв/год
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Чернівецька область	0	0	-	0	0	-

На території області відсутні атомні електростанції та пункти ПЗРВ.

10. Промисловість та її вплив на довкілля

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва

За підсумками 2015 року у Чернівецькій області діяло 4054 підприємства.

У сільському господарстві, лісовому господарстві та рибному господарстві діяло 739 підприємств, у промисловості 564 підприємства, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 919 підприємства, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 178 підприємства, тимчасове розміщування й організація харчування – 126 підприємств.

У 2015р. частка продажу продовольчих товарів у структурі роздрібного товарообороту торгової мережі підприємств області становила 36,5%. Обсяг продажу цих товарів становив 2798,0 млн. грн., що у порівнянних цінах на 10,0% менше, ніж у 2014р.

На зниження обсягу товарообороту вплинуло зменшення продажу (в порівнянних цінах) майже усіх товарів. Зокрема, спостерігався значний спад продажу маргарину (у 3,4 рази), консервів фруктових-ягідних (на 46,7%), консервів овочевих (на 43,0%) та консервів, готових продуктів рибних (на 39,1%).

Разом з тим, зафіксовано збільшення товарообороту по окремих продовольчих товарах. Найвагоміше збільшився продаж консервів, готових продуктів м'ясних (у 2,2 рази), води мінеральної (на 21,2%), сиру сичужного, плавленого, кисломолочного (на 14,0%), напоїв безалкогольних (на 13,8%) та напоїв слабоалкогольних (на 13,0%).

У структурі роздрібного товарообороту торгової мережі підприємств області переважає частка продажу непродовольчих товарів.

Так, у 2015р. їхня питома вага становила 63,5%. Обсяг продажу цих товарів становив 4861,2 млн. грн., що у порівнянних цінах на 15,4% менше, ніж у 2014р.

На зниження товарообороту вплинуло зменшення продажу (в порівнянних цінах) майже усіх товарів. Зокрема, спостерігався значний спад продажу годинників та виробів ювелірних (у 3,0 рази), головних уборів, крім хутрових і трикотажних (в 2,1 рази), фотографічного, оптичного та точного обладнання (на 47,1%) та аудіо- та відео обладнання (на 42,9%).

Разом з тим, збільшився продаж газу синтетичного та скрапленого для автомобілів (на 24,2%), книг, газет та журналів (на 22,3%), оптики окулярної (на 17,8%), взуття (на 11,1%), одягу та білизни з тканин (на 5,9%), товарів парфюмерно-косметичних (на 2,8%). На рівні попереднього року залишився продаж ігор та іграшок і меблів.

Індекс промислової продукції області за 2015р. порівняно з 2014р. становив 98,3%.

Темп зростання обсягів виробництва у 2015р. порівняно з 2014р. в добувній та переробній промисловості становив 92,9%, у т.ч. в добувній промисловості і розробленні кар'єрів – 147,8%, у переробній промисловості – 91,4%.

У постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у 2015р. порівняно з 2014р. індекс промислової продукції становив 111,5%.

*Індекси промислової продукції за основними видами діяльності за 2015 рік
(у відсотках)*

Таблиця 10.1

	Грудень 2015р. до грудня 2014р.	2015р. до 2014р.
Промисловість	89,6	98,3
Добувна та переробна промисловість	86,7	92,9
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	214,5	147,8
Переробна промисловість	85,1	91,4
З неї		
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	80,0	93,4
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	87,7	108,4
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	114,9	98,7
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	–	–
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	10,3	43,6
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	–	–
Виробництво гумових і пластмасових виробів; іншої неметалевої мінеральної продукції	116,1	86,6
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	75,0	80,4
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	53,5	80,6
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	94,9	111,5

Індекс промисловості області за 2015р. становив 98,3% до 2014 року, індекс переробної промисловості становив 91,4% до 2014 року. Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря становив 111,5 % до 2014 року.

Виробництво промислової продукції за видами діяльності у 2015 році

Таблиця 10.2

	Вироблено за 2015р.	2015р. до 2014р., у %
М'ясо великої рогатої худоби свіже чи охолоджене, т	2548	144,7
М'ясо свиней свіже чи охолоджене, т	3636	83,9
Вироби ковбасні та подібні продукти з м'яса, субпродуктів чи крові тварин та подібні вироби і харчові продукти на їхній основі, т	2071	68,3
Оселедці солоні, т	96	86,5
Риба, у т.ч. філе, копчена, т	226	91,5
Молоко рідке оброблене (пастеризоване, стерилізоване, гомогенізоване, топлене), т	287	138,0
Йогурт та інші ферментовані чи сквашені молоко та вершки, т	330	134,7
Хліб та вироби хлібобулочні, нетривалого зберігання, т	22898	91,6
Торти, т	67	74,4
Вироби здобні, т	257	71,0
Корми готові для тварин, що утримуються на фермах, крім борошна та гранул із люцерни, т	7082	136,7
Трикотаж спідній, тис.шт	987,7	78,2
Деревина, уздовж розпиляна чи розколота, розділена на частини чи луцена, завтовшки більше 6 мм, тис.м ³	78,8	99,1
Бруски, планки та фризидля паркетного або дерев'яного покриття підлоги, профільовані, незібрані, з деревини листяних порід, тис.м ²	83,2	106,7
Шпон луцений, м ³	8514	77,8
Вікна та їх рами, двері балконні та їх рами, двері та їх коробки та пороги, деревини, м ²	1723	83,9
Вироби столярні та конструкції будівельні, з деревини, м3	359	65,4
Цегла невогнетривка керамічна будівельна, млн.шт.умов. цегли	73,3	97,5
Розчини бетонні готові для використання (товарні), тис.т	224,5	100,4
Меблі для сидіння переважно з дерев'яним каркасом, тис.шт.	122,3	85,3
Меблі кухонні, тис.шт.	8,4	102,7
Меблі для спалень, їдалень і віталень дерев'яні, тис.шт.	22,6	81,9
Електроенергія, млн.кВт. · год	1852,8	139,2

10.2. Вплив на довкілля

Загальна кількість суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря у 2015 році - 158 од. Всього цими підприємствами було викинуто 34,1 тис. т. забруднюючих речовин, що менше, ніж у 2014 році (37,0 тис. т). Нижче наведені дані за окремими видами економічної діяльності.

10.2.1. Гірничодобувна промисловість

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в добувній промисловості у 2015 році

Таблиця 10.3

	Кількість підприємств, які мали викиди	Обсяги викидів забруднюючих речовин		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		т	відсотків до 2014р.	
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	9	57,1	275,8	6,3
у тому числі				
добування паливно-енергетичних корисних копалин	9	57,1	275,8	6,3
добування корисних копалин, крім паливно-енергетичних	–	–	–	–

У порівнянні з попереднім роком зросло кількість підприємств галузі і, відповідно обсяги викидів від стаціонарних джерел.

10.2.2. Металургійна промисловість

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в металургійному виробництві у 2015 році

Таблиця 10.4

	Кількість підприємств, які мали викиди	Обсяги викидів забруднюючих речовин		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		т	відсотків до 2014р.	
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	-	-	-	-

В металургійному виробництві та виробництві готових металевих виробів викидів забруднюючих речовин у 2015 році не було.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в хімічній та нафтохімічній промисловості у 2015 році

Таблиця 10.5

	Кількість підприємств, які мали викиди	Обсяги викидів забруднюючих речовин		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		т	відсотків до 2014р.	
Хімічна та нафтохімічна промисловість	2	10,0	54,5	5,0

Викиди на підприємствах хімічної та нафтохімічної промисловості у 2015 році зросли (54,5% до попереднього року), таке збільшення показнику відбулося за рахунок збільшення обсягів виробництва.

10.2.4. Харчова промисловість

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в харчовій промисловості у 2015 році

Таблиця 10.6

	Кількість підприємств, які мали викиди	Обсяги викидів забруднюючих речовин		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		т	відсотків до 2014 р.	
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	10	681,7	105,3	68,2

На підприємствах виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів відбувся незначний ріст обсягів викидів. У той же час одним підприємством в середньому по галузі викинуто шкідливих речовин менше, ніж у попередньому році (відповідно 68,2 т та 72,0 т.).

10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва

Економічна криза обумовила спад промислового виробництва, що спричинило за собою скорочення обсягів споживання ресурсів і зменшення викидів шкідливих речовин. Але темпи зниження споживання ресурсів у порівнянні з темпами спаду обсягів виробництва промислової продукції значно менші. Це зв'язано з експлуатацією застарілого устаткування, його зносом, із загальним технологічним руйнуванням виробництва.

Зростаюча інтенсивність експлуатації природних ресурсів і криза в економіці, що супроводжуються підвищенням частки застарілих технологій і устаткування, зниженням рівня модернізації і відновлення основних фондів, збільшують ризик виникнення техногенних катастроф, вимагають розробки

оптимальної еколого-економічної стратегії подальшого розвитку господарства, що розширить можливості керування рівнем техногено-екологічної безпеки.

Не дивлячись на обмеженість у фінансових ресурсах окремими промисловими підприємствами області впроваджуються у виробництво нові технології, наукові розробки.

У 2015 році витрати на виконання наукових та науково-технічних робіт склали 46,2 млн. грн., з них за рахунок держбюджету – 21,4 млн. грн. Кількість працівників наукових організацій області 545.

Проводиться технічне переоснащення виробництва, які враховують сучасні вимоги щодо мінімізації впливу процесів виробництва на довкілля.

Загальний обсяг унесених з початку інвестування в область прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 01.10.2015 становив 59974,5 тис. дол. США, що на 12,6% менше обсягів інвестицій вкладених на 01.01.2015. Обсяг прямих іноземних інвестицій в розрахунку на одиницю населення склав 66,2 дол. США.

З початку інвестування прямі іноземні інвестиції в область надійшли з 43 країн світу. До найбільших країн-інвесторів входили: Нідерланди, Велика Британія, Туреччина, Румунія, Італія, Ізраїль.

У 2015 році сформовано інвестиційні пропозиції 30 проектів з презентаційними матеріалами, які пропонуються зацікавленим інвесторам, та надіслано Управлінню економічного співробітництва Міністерства закордонних справ України для розповсюдження серед закордонних дипломатичних установ України, іноземних дипломатичних представництв в Україні для представлення потенційним інвесторам. Крім цього, запропоновано суб'єктам господарювання області розмішувати інформацію для потенційних інвесторів на офіційному порталі “Рада експортерів та інвесторів при МЗС України”.

Для реалізації інвестиційних проектів відібрано 160 земельних ділянок загальною площею 531,601 га, 130 вільних виробничих приміщень площею 228,919 тис. м² та 63 інвестиційні пропозиції суб'єктів господарювання регіону, реалізація яких передбачає залучення інвестицій у сумі 357,2 млн. дол. США. Зазначені інвестиційні пропозиції розміщено на офіційному сайті облдержадміністрації у рубриці “Інвестиційна діяльність”

Упродовж 2015 року в області відмічається уповільнення темпів спаду капітальних інвестицій з 18,1% (за січень-березень 2015 року), 10,4% (за січень-червень 2015 року) до 1,6% (за січень-вересень 2015 року).

У січні-вересні 2015 року підприємства та організації області освоїли 1234,4 млн. грн. капітальних інвестицій, у середньому на кожного мешканця області припало 1362,2 грн. капітальних інвестицій.

Домінуючу частку капітальних інвестицій становили інвестиції у матеріальні активи (99,8%). З них у житлові будівлі спрямовано майже 44% усіх інвестицій, нежитлові будівлі – 16,1%, інженерні споруди – 9,8%. На придбання машин, обладнання, інвентарю та транспортних засобів витрачено 22,2% усіх вкладень. У нематеріальні активи направлено 0,2% капітальних інвестицій.

Крім цього обласною державною адміністрацією узагальнено перелік проектів, які претендують на бюджетне фінансування заходів Державної цільової

економічної програми енергоефективності на 2011-2015 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.2010 № 243.

На даний момент є 14 проектів, які претендують на бюджетне фінансування та включені до Державного реєстру інвестиційних проектів і проектних (інвестиційних) пропозицій та 11 проектів, які не включені до Державного реєстру інвестиційних проектів та проектних (інвестиційних) пропозицій.

Проекти передбачають проведення модернізації об'єктів комунального господарства, у тому числі переведення котелень, що обслуговують об'єкти соціальної сфери, на використання відновлювальних джерел енергії та альтернативних видів палива; проведення санації будівель установ, які повністю утримуються за рахунок коштів державного бюджету, з розробленням проектно-кошторисної документації.

11. Сільське господарство та його вплив на довкілля

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

У сфері агропромислового комплексу основна робота була спрямована на забезпечення виконання завдань щодо розвитку сільськогосподарського виробництва, завершення реформування аграрного сектора, створення ринкової інфраструктури на селі, стабільного забезпечення населення необхідними продуктами харчування.

Підсумовуючи результати роботи агропромислового комплексу області за останні три роки потрібно відзначити, що в галузі відбулися позитивні зрушення щодо нарощування обсягів виробництва валової продукції сільського господарства та окремих її видів, вдосконалення соціально-економічних відносин, модернізації технологічних процесів.

Станом на 1 грудня п.р. під урожай 2016р. посіяно 61 тис. га озимих на зерно та зелений корм, що на 5% більше, ніж торік на цю ж дату.

Із загального посіву озимих зернових культур на зерно посіяно 53 тис. га, що на 11% більше, ріпаку – 8 тис. га (на 24% менше). Найбільшу частку в озимому зерновому кліні зайняли посіви пшениці озимої – 46 тис. га або 87%.

Найбільші площі озимого зернового клину зосереджені в агроформуваннях Заставнівського (9 тис.га) та Кіцманського (6 тис.га) районів.

На підприємствах сільського господарства області у січні–вересні п.р. було зайнято 3,6 тис. осіб або 3,0% середньооблікової кількості штатних працівників області.

За результатами щомісячного статистичного спостереження з праці середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника цього виду діяльності за січень–вересень п.р. становила 2506 грн. і збільшилася порівняно з відповідним періодом 2014р. на 29,7%.

Розмір середньомісячної заробітної плати штатних працівників сільського господарства перевищував розмір мінімальної заробітної плати у 1,8 рази, але був меншим за середню величину заробітної плати по області на 12,8%.

У поточному році в області зібрано урожай ранніх зернових культур на 3% більше, ніж торік. Справжніми лідерами з урожайності зернового лану стали сільськогосподарські підприємства Кіцманського, Глибоцького та Сокирянського районів, зібравши з одного гектара понад 50 ц зерна.

Перевищено вдвічі минулорічний рівень з виробництва насіння соняшнику, водночас урожай кукурудзи, сої та ріпаку не виправдав сподівань буковинських аграріїв.

Дбають сільгоспвиробники і про майбутній урожай. Озимі на зерно і зелений корм під урожай 2016р. посіяно агроформуваннями області на площі 41 тис. га (на 2% більше, ніж торік).

У галузі тваринництва порівняно з 1 листопада 2014р. збільшилась чисельність поголів'я свиней. Агроформування області досягли вагомих результатів з продуктивності корів. Так, середній надій молока за 10 місяців 2015р. становив 4 тис. кг, тоді як в цілому, наприклад, за 1990р. – 3,5 тис. кг.

У 2015 році вироблено зернових та зернобобови культур 5235,0 тис. ц. (78,2 % до 2014 року), соняшника на зерно 208,3 тис. ц. (207,3 % до 2014 року). ріпака 163,2 тис. ц. (48,5 % до 2014 року), сої 1097,8 тис. ц. (65,1 % до 2014 року), цукрових буряків 56,4 тис. ц. (5,2 % до 2014 року), картоплі 5862,6 тис. ц. (95,0 % до 2014 року), овочів 2222,7 тис. ц. (95,7 % до 2014 року), плодів та ягод 1785,1 тис. ц. (104,3 % до 2014 року).

Чистий дохід від реалізації у тваринництві - 419,5 млн. грн., у тому числі: від реалізації великої рогатої худоби на м'ясо 28,6 млн. грн., свині на м'ясо 245,5 млн. грн., вівець та коз на м'ясо 0,6 млн. грн., птиці 54,9 млн. грн., молока 67,7 млн. грн., яєць курячих 13,5 млн. грн.,

Впродовж 2015 року проводились виставкові заходи агропромислових виробів (насіння, саджанці, мінеральні та органічні добрива). В цілому виставки-ярмарки представляли 10-12 регіонів України.

11.2. Вплив на довкілля

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювальні землі та під багаторічні насадження

Внесення мінеральних та органічних добрив під урожай сільськогосподарських культур 2015 року у сільськогосподарських підприємствах області

Інформацію щодо обсягів унесення сільськогосподарськими підприємствами (крім малих) мінеральних та органічних добрив під урожай сільськогосподарських культур 2015 року по містах та районах наведено у таблиці 11.1.

Таблиця 11.1

Назва району	Внесено мінер, добрив, (у перерахунку на 100% поживних речовин)				
	у тому числі				на 1 га посівної площі, кг
	усього, ц	азотних	фосфорних (включаючи фосфорит не борошно)	калійних	
Чернівецька область	85231	47443	20765	17023	72
м.Чернівці	3179	1203	988	988	195
райони					
Вижницький	8367	5708	1402	1257	121
Герцаївський	2353	947	627	779	77
Глибоцький	3454	2232	488	734	51
Заставнівський	14260	8808	3442	2010	66
Кельменецький	19675	7172	6314	6189	97
Кіцманський	12143	7035	3060	2048	64
Новоселицький	4923	3483	866	574	32
Сокирянський	9939	6426	2334	1179	85
Сторожинецький	2458	1800	365	293	57
Хотинський	4480	2629	879	972	54

Продовження таблиці

Назва району	Внесено органічних, т		Удобрена площа			
	Усього	на 1 га посівної площі	мінеральними добривами		органічними добривами	
			усього, га	частка удобреної площі, %	усьог о, га	частка удобреної площі, %
Чернівецька область	46980	0,4	85523	72,0	1879	1,6
м.Чернівці	–	–	1484	90,9	–	–
райони						
Вижницький	–	–	6428	93,2	–	–
Герцаївський	–	–	1945	63,6	–	–
Глибоцький	–	–	3519	51,6	–	–
Заставнівський	6336	0,3	15247	70,3	162	0,7
Кельменецький	502	0,0	14270	70,6	501	2,5
Кіцманський	25148	1,3	15540	82,4	571	3,0
Новоселицький	14994	1,0	8748	57,3	645	4,2
Сокирянський	–	–	9319	79,4	–	–
Сторожинецький	–	–	3139	72,3	–	–
Хотинський	–	–	5884	71,3	–	–

Під посіви сільськогосподарських культур під урожай 2015 року внесено мінеральних добрив сільськогосподарськими підприємствами (крім малих підприємств) усього 85,2 тис. ц (78,5% до 2014 року), у тому числі під зернові та зернобобові культури (крім кукурудзи) – 40,0 тис. ц (94,4% до 2014 року),

кукурудзу на зерно 5,0 тис. ц (20,9% до 2014 року), технічні культури 37,1 тис. ц (94,7% до 2014 року), картоплю 0,2 тис. ц (68,8% до 2014 року), овочі 0,2 тис. ц (80,6% до 2014 року).

Частка удобреної площі відповідно склала: під посіви сільськогосподарських культур під урожай 2015 року внесено усього 72,0% (у 2014 році – 81,7%), під зернові та зернобобові культури (крім кукурудзи) – 88,4% (у 2014 році – 89,5%), під кукурудзу на зерно 91,1% (у 2014 році – 90,9%), під технічні культури – 63,9 (у 2014 році – 76,6%), під картоплю – 98,9% (у 2014 році – 96,5%), під овочі – 88,2 (у 2014 році – 95,2%).

Для покращення родючості ґрунтів та забезпечення їх органічними добривами після збирання ранніх зернових культур висіваються сидеральні культури.

Серйозну потенціальну небезпеку навколишньому середовищу, передусім землям, культурним рослинам, а через них і людям завдає інтенсивна хімізація землеробства, в тому числі широке застосування сільськогосподарськими підприємствами пестицидів.

Шкідники та хвороби загрожують культурним рослинам протягом усього періоду їхнього росту і розвитку. Великих втрат врожаю завдають бур'яни, які краще пристосовуються до виживання у конкуренції за життєвий простір, ніж культурні рослини.

Система захисту сільськогосподарських культур від шкідливих організмів становить досить складний технологічний процес і здійснюється послідовним проведенням комплексу заходів направленим на створення необхідних умов для росту і розвитку рослин. Агротехнічні заходи мають профілактичне значення і є першочерговими, обов'язковими в системі, які проводяться незалежно від прогнозованого ступеня загрози поширення шкідників, хвороб та бур'янів. Не слід забувати про використання стійких проти шкідників і хвороб сортів, а також виконання інших організаційних заходів. При масових розмноженнях шкідників та для попередження ураження рослин хворобами слід застосовувати дозволені хімічні чи біологічні засоби захисту.

Щорічно сільськогосподарськими товаровиробниками області усіх форм власності та господарювання проводиться цілий ряд заходів, спрямованих на недопущення поширення та розвитку шкідливих організмів, збереження і підвищення ефективності природних популяцій корисних організмів. Серед них - ведення правильних сівозмін, використання приваблюючих посівів, стійких сортів, систем обробітку ґрунту, удобрення, тощо.

Питання безпеки рослинної продукції, зокрема плодів та овочів, перебуває на постійному контролі спеціалістів Головного управління агропромислового розвитку облдержадміністрації та підвідомчих спеціалізованих установ. В системі державної служби захисту рослин якість продукції на залишкову кількість пестицидів контролює Тернопільська міжобласна контрольно-токсикологічна лабораторія та лабораторія Чернівецької філії ДУ “Держґрунтоохорона” ДУ “Інститут охорони ґрунтів України”. Спеціалістами обласної та районних інспекцій захисту рослин постійно відбираються на направляються на дослідження зразки овочів, фруктів, а також робочого розчину пестицидів, яким обробляються плодоовочеві культури та ґрунту з оброблених площ.

11.2.2. Використання пестицидів

В грудні місяці 2010 року підприємством ДП “Національний центр поводження з небезпечними відходами” здійснено перезатарення та вивіз за межі області на знешкодження останні 14,91 тонн непридатних хімічних засобів захисту рослин (пестицидів), які були накопичені в Кельменецькому, Сторожинецькому та Сокирянському районах.

11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель

Меліорація земель разом з іншими агротехнічними і науково-обґрунтованими заходами відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні населення продуктами сільськогосподарського виробництва та підвищенні його загального добробуту. Особливо це актуально для Чернівецької області, де на душу населення в середньому припадає лише 0,53га сільгоспугідь, в тому числі 0,38га орної землі. Зокрема, це стосується Буковинського Передкарпаття, що характеризується розвитком горбисто-грядового, структурно-ерозійного рельєфу з активними сучасними екзогенними процесами. Також, використання земель в умовах передгір'я Чернівецької області ускладнюється ще й дрібноконтурністю полів, густою гідрографічною сіткою та перезволоженням ґрунтів.

За підрахунками спеціалістів в області близько 190 тис. га перезвожених земель, або майже третина сільськогосподарських угідь краю. Заболоченість земель в області складає майже 22%. Потребують осушення 77 тис. га. Припинення будівництва та реконструкції осушувальних систем негативно впливає на продуктивність сільськогосподарських угідь, що особливо помітно в передгірній та гірській зонах. За умовами рельєфу, ґрунтового покриву та клімату ці зони одні з найскладніших в області.

Слід мати на увазі, що разом з дренажними водами, які скидаються в меліоративні системи, при водовідведенні виносяться біогенні речовини, пестициди та інші хімічні сполуки, які надають шкідливий вплив на природні води, конструктивно впливають на якість вод. Після проведення осушення в річковому стоці підвищується частка підземного живлення.

Меліоровані землі являються регулятором вологи. Після меліорації збільшується акумулювативна здатність осушувальних земель. Зниження рівнів ґрунтовних вод приводить до росту зони аерації, яка і є акумулятором вологи. Важливими природоохоронними заходами під час проведення меліоративних робіт є регулювання водно-повітряного режиму ґрунтів на осушувальних землях, водозахисні заходи, охорона підземних та поверхневих вод від забруднення, ґрунтозахисні протиерозійні та лісозахисні заходи, охорона флори та фауни.

11.2.4. Тенденції в тваринництві

Ніяка інша галузь громадського виробництва не пов'язана так з використанням природних ресурсів, як сільське господарство. Адже праця хлібороба і тваринника - це по суті використання природи, навколишнього

природного середовища для задоволення потреб людини. Тваринницький комплекс у сучасних умовах продовжує бути основним забруднювачем земель та інших елементів навколишнього середовища, а саме відходи та стічні води тваринницьких комплексів і ферм та птахофабрик.

У 2015р. в області, за попередніми даними, вироблено 64,7 тис. т м'яса в живій вазі, 294,0 тис. т. молока, 363,7 млн. шт. яєць. У порівнянні з 2014р. обсяг виробництва м'яса зменшився на 2,6%, молока – на 1,8%, яєць – на 4,2%.

На 1 січня 2016р., за попередніми розрахунками, в області утримувалось 96,6 тис. голів великої рогатої худоби (з них 58,8 тис. корів), 152,9 тис. – свиней, 44,6 тис. – овець та кіз та 3,3 млн. голів птиці. Порівняно з 2014р. в області відбулося збільшення чисельності птиці на 0,2%, проте поголів'я великої рогатої худоби зменшилося на 1,6%, (у т.ч. корів – на 2,1%), свиней – на 0,7%, овець та кіз – на 1,7%. У господарствах населення порівняно з попереднім роком зафіксовано збільшення виробництва яєць на 1,0%, водночас м'яса (у живій вазі) вироблено менше на 3,2%, молока – на 1,6%, вовни – на 8,2% менше.

У сільськогосподарських підприємствах порівняно з 2014р. відмічалось зростання обсягу виробництва м'яса на 0,1%, тоді як молока отримано на 4,7% менше, яєць – на 13,0% та вовни – на 21,9% менше. Обсяг вирощування худоби та птиці на відгодівлі у 2015р. у всіх категоріях господарств зменшився у порівнянні з попередньо річним обсягом на 4,2% і становив 61,6 тис. т, у т.ч. у господарствах населення – на 4,7% (39,4 тис.т), у сільськогосподарських підприємствах – на 3,4% (22,2 тис. т.). Відношення обсягу вирощування худоби та птиці до її реалізації становило 94,8% (у 2014 році – 96,8%).

При вирішенні питань розміщення тваринницьких комплексів, вибору систем обробки та використання відходів тваринництва фахівці виходили з того, що провідні компоненти навколишнього середовища - атмосферне повітря, ґрунт, водойми - практично невичерпні з екологічної точки зору. Проте досвід експлуатації перших побудованих тваринницьких комплексів свідчив про інтенсивне забруднення об'єктів навколишнього середовища та несприятливому їх впливі на умови проживання населення. У зв'язку з цим охорона навколишнього середовища від забруднення, профілактика інфекційних, інвазійних та інших захворювань людей та тварин пов'язані з реалізацією заходів щодо створення ефективних систем збору, видалення, зберігання, знезараження і використання гною і гнойових стоків, удосконаленням та ефективною роботою повітряочисних систем, правильним розміщенням тваринницьких комплексів і споруд обробки гною по відношенню до населених пунктів, джерел господарсько-питного водопостачання та іншим об'єктам, тобто з комплексом заходів гігієнічного, технологічного, сільськогосподарського та архітектурно-будівельного профілів.

Розвиток тваринництва на промисловій основі, створення міцної кормової бази, розширення відгінних пасовищ, велика концентрація поголів'я худоби на обмеженій площі, зміна традиційних форм його змісту зумовлюють необхідність використання великої кількості води з річок, озер та інших водних об'єктів, що істотно впливають на стан самих водойм і навколишнього середовища в цілому. Як відомо, промислове тваринництво - один із самих великих водоспоживачів. Санітарно-гігієнічні умови на фермах також в основному підтримуються за допомогою води: для миття тварин, очищення приміщень та їх дезінфекцій,

підготовки кормів, миття посуду і апаратури, гідрозмиву гною і т.д. Разом з тим із зростанням споживання води для потреб тваринництва збільшується скидання стічних вод у водойми, в результаті чого вони забруднюються. Навіть скидання невеликих доз неочищених стічних вод від тваринницьких ферм і комплексів викликає масові замори риби і завдає значної економічної шкоди. Тому інтенсивну і різносторонню дію сільського господарства на навколишнє середовище пояснюється не тільки зростаючим споживанням природних ресурсів, необхідних для безперервного зростання аграрного виробництва, але й утворенням значних відходів і стічних вод від тваринницьких ферм, комплексів, птахофабрик та інших сільськогосподарських об'єктів.

Хімічному і біологічному забрудненню атмосферного повітря в значній мірі сприяють також недостатньо відпрацьовані технології на промислово-тваринницьких комплексах і птахофабриках. Джерелами забруднення атмосфери є приміщення для утримання худоби, відгодівельні майданчики, гноєсховища, біологічні ставки, ставки-накопичувачі стічних вод, поля фільтрації, поля зрошення. У зоні тваринницьких комплексів та птахофабрик атмосферне повітря забруднене мікроорганізмами, пилом, аміаком та іншими продуктами життєдіяльності тварин, часто володіють неприємними запахами (понад 45 різних речовин). Ці запахи можуть поширюватися на значній відстані (до 10 км), особливо від свинокомплексів.

Тваринницькі ферми і комплекси, підприємства, що переробляють сільськогосподарську продукцію, повинні мати необхідні санітарно-захисні зони і очисні споруди, що виключають забруднення ґрунтів, поверхневих і підземних вод, поверхні водозборів водойм і атмосферного повітря. Порушення зазначених вимог призведе до обмежень, призупинення або припинення екологічно шкідливої діяльності сільськогосподарських та інших об'єктів за розпорядженням спеціально уповноважених на те державних органів.

11.3. Органічне сільське господарство

У Чернівецькій області є дві організації, які сертифіковані, як виробники органічної продукції. Це підприємство “Верміхаус” (м. Новоселиця), яке є найбільшим виробником біогумусу та БіоВіту в СНД та підприємство ТОВ “Галс ЛТД”, що займається виробництвом соків та плодово-овочевої продукції і отримало сертифікат на виробництво органічного березового соку.

Розвиток органічного сільського господарства в Чернівецькій області гальмується:

- недостатнім асортиментом та обсягом продукції готових органічних продуктів;
- недостатнім рівнем обізнаності споживачів;
- складнощами при вирощуванні сільськогосподарської органічної продукції – вузьким колом дозволених засобів;
- недостатньої кількості точок збуту;
- недостатнього інвестування в органічне виробництво;
- низьким рівнем переробки українських органічних продуктів.

Внесення органічних добрив сільськогосподарськими підприємствами під посіви сільськогосподарських культур, усього 47,0 тис. т (75,0% до 2014 р.), у тому числі під зернові та зернобобові культури (без кукурудзи) 9,5 тис. т (176,9% до 2014 р.), кукурудзу на зерно 1,2 тис. т (6,0% до 2014 р.), технічні культури 8,4 тис. т (26,4% до 2014 р.).

12. Енергетика та її вплив на довкілля

12.1. Структура виробництва та використання енергії

На кінець 2015р. сумарна потужність електростанцій (електрогенераторних установок) в області становила 1421,0 тис.кВт. Основний енергетичний потенціал припадав на електростанції загального користування, частка яких в сумарній потужності по області склала 98,5%.

У 2015р. порівняно з 2014р. виробництво електроенергії збільшилося на 39,1% і становило 1856,5 млн.кВт годин. Споживачам було відпущено 1817,3 млн.кВт годин електроенергії.

Основним постачальником електроенергії в області є ПАТ ЕК “Чернівціобленерго”, яке здійснює експлуатацію та технічне обслуговування обладнання, передавальних пристроїв, споруд, машин та механізмів. На балансі компанії знаходиться: 16675 км повітряних ліній електропередач, 381 км кабельних ліній, 72 підстанції 35-110 кВ, 3282 од. трансформаторних підстанцій 10-0,4 кВ, 242 од. транспортних засобів та механізмів.

Капітальні інвестиції в постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у 2015р. становили 21039887 тис. грн., що складає 72,3% до 2014 року і 8,4% до загального обсягу інвестицій.

У сфері виробництва електроенергії Буковина представлена такими потужними підприємствами, як філія "Дністровська ГЕС" ПАТ "Укргідроенерго", ВАТ "Дністровська ГАЕС" та філія "Дирекції з будівництва Дністровської ГАЕС" ПАТ "Укргідроенерго".

19 липня 2009 року перший гідроагрегат Дністровської ГАЕС включено в об'єднану енергосистему України та переведено у насосний режим, де проведено всі попередні випробування. На даний час у результаті роботи гідроагрегату в насосному режимі, верхнє водоймище Дністровської ГАЕС заповнено водою до відмітки 212,4 м (перший етап випробувань верхнього водоймища). Досягнута номінальна потужність 325 МВт. За інформацією ВАТ “Укргідроенерго”, запуск гідроагрегату у генераторному режимі дає змогу ввести у дослідно-експериментальну експлуатацію найпотужніший в Європі гідроагрегат.

На сьогоднішній день гідроагрегат №1 знаходиться у стадії здачі в промислову експлуатацію.

Ведеться активний пошук інвесторів, які бажають взяти участь у відновленні каскаду малих ГЕС, які діяли на території області у минулому та будівництві нових.

Основний енергетичний потенціал припадає на електростанції загального користування, частка яких в сумарній потужності по області склала більше 98%.

*Структура споживання енергетичних матеріалів
та продуктів перероблення нафти у 2015 році
(відсотків)*

Таблиця 12.1

	Використано ¹	У % до 2014 року
Вугілля, тис. т	23,4	98,9
Газ природний, млн. м ³	349,5	81,0
Нафта сира (включаючи газовий конденсат), тис. т	–	–
Бензин моторний ² , тис. т	49,4	87,9
Газойлі (паливо дизельне) ² , тис. т	92,7	86,6
Мазути паливні важкі, тис. т	0,1	84,5
Гас, тис. т	0,0	63,5
Пропан і бутан скраплені ² , тис. т	8,8	116,9
Оливи та мастила нафтові; дистиляти нафтові важкі, тис. т	1,7	26,0
Брикети вугільні, тис. т	–	–
Торф неагломерований паливний, тис. т умовної вологості	–	–
Дрова для опалення, тис. м ³ щільних	203,0	117,4
Паливні брикети та гранули з деревини та іншої природної сировини, тис. т	1,2	2740,0

¹ Використання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти на виробничо-експлуатаційні та комунально-побутові потреби, включаючи обсяги реалізації населенню, а також з урахуванням технологічних втрат, втрат при транспортуванні, розподіленні та зберіганні.

² З урахуванням обсягів роздрібного продажу через автозаправні станції.

У порівнянні з 2014 роком зменшилось використання таких енергетичних матеріалів як вугілля (98,9% до 2014 р.), газу природного (81,0% до 2014 р.), бензину моторного (87,9% до 2014 р.). збільшилось споживання скраплених пропану і бутану (116,9% до 2014 р.), дров для опалення (117,4% до 2014 р.), паливних брикетів (2740,0% до 2014 р.),

Підприємствами та організаціями області усіх видів економічної діяльності протягом грудня 2015р. використано 62,6 млн.м³ газу природного, газойлів (палива дизельного) – 3,9 тис. т, вугілля кам'яного – 2,9 тис. т. та бензину моторного – 0,7 тис. т.

У грудні 2015 року у порівнянні з груднем 2014р. зменшились обсяги споживання бензину моторного – на 13,7% та газу природного на 13,1%, проте збільшились обсяги споживання газойлів (палива дизельного) на 11,7%, вугілля

кам'яного – на 0,1% У структурі використаного палива основну частку займав газ природний 89,0%, на газойли (паливо дизельне) припадало 7,0%, на вугілля кам'яне – 2,8% та на бензин моторний – 1,2%.

Крім того, населенню через мережу АЗС реалізовано бензину моторного – 3,4 тис. т та газойлів (палива дизельного) – 4,5 тис. т.

Основними споживачами енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти залишалися підприємства та організації м.Чернівців (92,2% від загальнообласного обсягу)

*Питомі витрати енергоресурсів на окремі види продукції (робіт)
за 2015 рік*

Таблиця 12.2

	Паливо в умовному обчисленні, кг		Теплоенергія, Мкал		Електроенергія, кВт·год	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Відпуск теплоенергії, виробленої котельними, Гкал	161,7	162,3	–	–	25,0	28,3
Виробництво фанери клеєної, яка складається виключно з листів деревини, товщина кожного шару 6 мм і менше, м куб.	216,3	215,5	–	–	71,3	72,6
Виробництво цегли невогнетривкої керамічної будівельної (крім виробів з кам'яного борошна кремнеземистого чи ґрунтів діатомитових), тис.шт.умов.цегли	169,3	172,1	–	–	80,6	81,8
Виробництво м'яса, т	–	–	500,2	500,0	151,3	127,3
Виробництво ковбаси та продуктів подібних з м'яса, субпродуктів м'ясних або крові, т	–	–	549,8	550,0	458,9	439,1
Виробництво хліба та виробів хлібобулочних, нетривалого зберігання, т	72,6	69,2	–	–	37,7	39,7
Виробництво олій: соєвої, арахісової, оливкової, соняшnikової, сафлорової, бавовняної, ріпакової, свиріпової, гірчичної, нерафінованих, крім фракцій із змінним хімічним складом, т	–	–	526,7	555,4	140,3	140,8
Виробництво олій: соєвої, арахісової, оливкової, соняшnikової, сафлорової, бавовняної, ріпакової, свиріпової, гірчичної, рафінованих, але не підданих хімічній модифікації, т	–	–	476,2	487,9	106,0	113,2
Послуги пасажирського наземного транспорту міського та приміського сполучення, інших, тис. ткм (брутто)	–	–	–	–	223,1	231,9

Питома вага області в загальнодержавному обсязі використання паливно-енергетичних ресурсів складає близько 0,2%. Серед інших областей Чернівецька витрачає найменшу кількість цих ресурсів.

Питомі витрати електроенергії на виробництво окремих видів продукції в основному залишилися на рівні попереднього року по більшості показників

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

В Чернівецькій області електрична енергія виробляється дністровським гідровузлом в який входять 2 гідроелектростанції (ГЕС-1) ПАТ “Укргідроенерго” і ПАТ “Дністровська ГАЕС” (ГЕС-2) та однією гідроакумулюючою електростанцією філією “Дирекцією з будівництва ПАТ Дністровська ГАЕС”.

Введення нових потужностей забезпечить позитивну динаміку зростання обсягів виробництва та реалізації промислової продукції області.

Питанням енергозбереження в регіоні приділяється велика увага, впровадження державної політики у сфері енергозберігання, надання рекомендацій, нагляд та ін. покладено на Територіальне управління державної інспекції з енергозбереження по Чернівецькій області.

Для економіки регіону важливими заходами щодо енергозбереження на підприємствах є:

- масштабне використання високоякісних енергоекономних освітлювальних ламп;

- створення умов і стимулів для повторного використання деталей машин, за належного рівня стандартизації цей потенціал може становити 60-80% деталей;

- обладнання електричних двигунів в устаткуванні перетворювачами частоти для економного споживання електроенергії в період неповного завантаження приводу, економія електроенергії може становити 20-30%;

- оптимізація теплопостачання міст за рахунок використання теплонасосних станцій для вилучення теплової енергії з вторинних низькопотенційних енергоресурсів (теплових викидів промисловості та комунального господарства) і з природного середовища (озер, рік, морів, ґрунту, повітря);

- налагодження випуску електричних лічильників для погодинного обліку і запровадження диференційованих тарифів;

Економія тепла і електроенергії населенням – важливий фактор ефективності енергоспоживання та енергозбереження. Важливими заходами в цьому напрямку є:

- використання високоякісних енергоекономних освітлювальних ламп;
- використання дво- трьохтарифних електричних лічильників;
- встановлення нових мателопластикових або дерев'яних вікон з багатокамерними склопакетами
- заміна чавунних радіаторів на алюмінієві.

За даними Державного комітету з енергозбереження України Чернівецька область посідає третє місце за загальним гідроенергетичним потенціалом малих річок. Малі ГЕС можуть стати джерелом повного само енергозабезпечення в області.

На кінець 2015р. сумарна потужність електростанцій (електрогенераторних установок) в області становила 1421,0 тис.кВт. Основний енергетичний потенціал припадав на електростанції загального користування, частка яких в сумарній потужності по області склала 98,5%.

У 2015р. порівняно з 2014р. виробництво електроенергії збільшилося на 39,1% і становило 1856,5 млн.кВт годин. Споживачам було відпущено 1817,3 млн.кВт годин електроенергії.

За підтримкою обласної державної адміністрації в області впроваджуються заходи з енергоспоживання та енергозбереження. Були відселені кошти на проведення робіт з енергозбереження у загальноосвітній школі с.Гвіздівці Сокирянського району.

Відповідно до інвестиційних програм ПАТ “ЕК “Чернівціобленерго” за 2015 рік спрямовано 47 млн. грн. За ці кошти проведено реконструкцію та модернізацію електричних мереж, побудовано 0,35 км кабельних ліній, модернізовано 91,74 км повітряних ліній, капітально відремонтовано 1172 км повітряних ліній, замінено 3080 електричних опор та 310,2 км проводу, розчищено 2154,5 км трас повітряної лінії 0,4-10 кВ і 12,2 км повітряної лінії 35-110 кВ. Інвестиційна програма підприємства спрямована на будівництво 16 нових розвантажувальних ТП-10/0,4кВ та ПЛ-10кВ (5,35 км) для підключення побудованого ТП-10/0,4кВ. Крім того, проведена заміна 4671 однофазних та трьохфазних лічильників з виносом на фасад будинків.

Станом на 01.01.2016 в області функціонують 698 котелень, з них 176 – на твердому паливі, що здійснюють теплопостачання об'єктів житлово-комунального господарства та соціальної сфери. Теплоу енергію в 176 котельнях генерують 304 котли, з яких: 251 – на твердому паливі, 43 – газові та 10 – електричні.

Орієнтовний обсяг споживання сировини для 251 твердопаливного котла на опалювальний сезон складає: 24 216,4 м³ деревини (в т.ч. дров, щепи, дров'яних відходів); 5193,2 тонни вугілля.; 2100 тонн пелетів; 112,4 тонн вугільних брикетів.

Проводиться робота щодо впровадження заходів з енергозбереження та енергоефективності, зокрема і за рахунок залучення коштів потенційних інвесторів.

Підприємством ТОВ “Чернівецькі теплові мережі” за IV квартал 2015 року 3 об'єкти бюджетної сфери переведено на універсальні модульні автоматизовані котельні, які працюють на твердому паливі з швидковідновлювальних джерел енергії, що дозволить скоротити споживання природного газу на 350 тис.м³ в рік. Орієнтовна сума залучених коштів інвесторів для проведення зазначених робіт у 2015 році становить 8,2 млн. грн.

З метою енергозбереження в закладах освіти проведено заміну 32 котлів, з них 23 твердопаливних, 6 електричних та 3 газових на сучасні з високим ККД. У стадії розробки проектно-кошторисна документація на перевід 19 котелень навчальних закладів Вижницького, Заставнівського, Путильського, Сторожинецького та Кельменецького районів з природного газу на альтернативні види палива.

Практично в усіх навчальних закладах області проведено вибірккову заміну віконних та дверних блоків на енергозберігаючі -металопластикові; проведено

повірку вимірювальних пристроїв, газових лічильників та коректорів газу, обстеження димових та вентиляційних каналів; здійснено випробування заземлюючих пристроїв та перевірено ізоляцію на електрообладнанні. Завершено роботи щодо утеплення приміщень.

Завдяки проведеному комплексу робіт з переведення котельного господарства на альтернативні види палива за січень-грудень 2015 року вдалося спожити природного газу на 83,488 млн.м³, що на 23,4% менше, ніж за січень-грудень 2014 року, зокрема населення скоротило споживання природного газу на 74,847 млн.м³ або на 23,2%, промисловість – на 4,586 млн.м³ або на 31,8%, бюджетні установи та організації – на 3,681 млн.м³ або на 20,0% (не враховані дані по тепlopостачальних підприємствах області).

12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля

Аналізуючи динаміку викидів можна констатувати, що порівнюючи з попереднім роком обсяги викидів зменшились від автотранспорту, що частково пояснюється ростом цін на пальне, зменшенням виробництва промислової продукції.

Споживання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти за окремими видами економічної діяльності у 2015 році

Таблиця 12.3

	Спожито ¹	Частка споживання за окремими видами економічної діяльності, відсотків				
		сільське, лісове та рибне господарство	промисловість	будівництво	транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	підприємства та організації інших видів діяльності
Усього, тис.т умовного палива	720,9	3,2	17,6	1,2	4,3	6,5
Вугілля, тис.т	23,4	6,8	49,2	1,8	4,6	37,6
Газ природний, млн.м ³	349,5	0,3	23,5	0,1	0,4	4,9
Бензин моторний ² , тис.т	49,4	2,9	3,0	0,6	1,9	6,3
Газойлі (паливо дизельне) ² , тис.т	92,7	10,0	4,7	3,0	18,9	4,0
Мазути паливні важкі, тис.т	0,0	–	–	–	100,0	–
Пропан і бутан скраплені ² , тис.т	8,8	–	5,6	0,1	0,2	2,9
Оливи та мастила нафтові; дистилати нафтові важкі, тис.т	1,7	6,2	4,4	65,2	23,4	0,7

Дрова для опалення, тис.м ³ щільних	203,0	3,9	1,7	–	0,7	17,9
Паливні брикети та гранули з деревини та іншої природної сировини, т	1,2	–	66,3	–	1,2	13,1

¹ Дані підприємств, організацій та установ про використання палива на виробничо-експлуатаційні та комунально-побутові потреби, з урахуванням обсягів реалізованих населенню та роздрібного продажу через автозаправні станції.

² З урахуванням обсягів роздрібного продажу через автозаправні станції.

По видах економічної діяльності найбільша частка споживання енергетичних матеріалів припадає на промисловість (17,6%) Сільське господарство (3,2%), транспорт (4,3%), будівництво (1,2%).

З метою економії енергетичних ресурсів та впровадження заходів зі збереження довкілля здійснено наступні заходи:

- заміну застарілих котлів на сучасні з модернізованими пальниками;
- використання промислових відходів в якості палива;
- ремонт та заміну пошкодженої теплоізоляції мереж;
- ущільнення вікон та заміну на металопластикові;
- заміну освітлювальних приладів на енергоефективні;
- заміну ліхтарів зовнішнього освітлення з лампами розжарювання на перспективні з натрієвими лампами;
- відключення котелень при підвищенні температури зовнішнього повітря вище +8⁰ С;
- заміну теплових мереж на попередньо ізольовані;
- ремонт і реконструкцію мереж електрообладнання;
- встановлення електрорічильників і лічильників холодної води;
- впровадження елементів енергозберігаючих технологій вирощування сільгоспкультур,

Для зменшення енергоспоживання розробляються та погоджуються питомі витрати паливно-енергетичних ресурсів для усіх сфер діяльності та частково проводяться енергетичні аудити.

12.4. Використання відновлюваних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Скорочення використання природного газу – одна з найактуальніших завдань для промисловості Чернівецької області. Відсутність власних торфових ресурсів, незначні запаси інших органічних видів палива, їх шкідливий вплив на довкілля – приділяється все більше уваги розвитку нетрадиційних відновлюваних джерел енергії, до яких в першу чергу відносяться сонячна енергія, енергія вітру, твердої біомаси, газу з біомаси, рідкі біопалива та енергія, яка отримується з відновлюваних муніципальних відходів.

Власний енергетичний потенціал біомаси Чернівецької області незначний: потенціал сільського господарства 0,0338 мтне (мільйонів тонн нафтового еквіваленту), потенціал гною – 0,0144 мтне, потенціал деревини 0,0534 мтне, загальний потенціал біомаси – 0,1017 мтне.

Найбільш актуальною для регіону є будівництво малих гідроелектростанцій та використання для отримання енергії з твердої біомаси.

Завдяки проведеному комплексу робіт з переведення котельного господарства на альтернативні види палива за січень-грудень 2015 року вдалося спожити природного газу на 83,488 млн.м³, що на 23,4% менше, ніж за січень-грудень 2014 року, зокрема населення скоротило споживання природного газу на 74,847 млн.м³ або на 23,2%, промисловість – на 4,586 млн.м³ або на 31,8%, бюджетні установи та організації – на 3,681 млн.м³ або на 20,0% (не враховані дані по теплопостачальних підприємствах області).

Серед стратегічних та операційних завдань розвитку області важливе місце займають питання впровадження екологічних та енергозберігаючих технологій і розвиток нетрадиційних джерел альтернативної енергетики

Відповідно до Програми економічного та соціального розвитку Чернівецької області на 2015 рік У 2015 році капітально відремонтовано 2 котли об'єктів теплопостачання, модернізовано, технічно переоснащено, замінено 8 котлів, 4 котли переведено на альтернативні види палива, замінено та реконструйовано 0,18 км теплових мереж, відремонтовано або замінено 7,1 км водопровідних та 1,86 км каналізаційних мереж.

Для забезпечення реалізації заходів Програми енергоефективності, енергозбереження та раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів Чернівецької області на 2011-2015 роки та регіональної програми розвитку малої гідроенергетики Чернівецької області на 2011-2015 роки почалась розробка проектно-кошторисна документація на перевід 19 котелень навчальних закладів Вижницького, Заставнівського, Путильського, Сторожинецького та Кельменецького районів з природного газу на альтернативні види палива.

Підприємством ТОВ “Чернівецькі теплові мережі” за 2015 рік 3 об'єкти бюджетної сфери переведено на універсальні модульні автоматизовані котельні, які працюють на твердому паливі з швидковідновлювальних джерел енергії, що дозволило скоротити споживання природного газу на 350 тис.м³ в рік. Орієнтовна сума залучених коштів інвесторів для проведення зазначених робіт у 2015 році становить 8,2 млн. грн. Окрім того, в 2015 році завершено роботи з переводу котелень на тверде паливо в Кіцманській, Глибоцькій, Заставнівській, Сторожинецькій, Кельменецькій центральних районних лікарнях та Вашківецькому, Берегометському центрах первинної медико-санітарної допомоги.

Розпочато роботи з будівництва й монтажу блочно-модульних котелень на твердому паливі в обласному клінічному протитуберкульозному диспансері та обласному дитячому протитуберкульозному санаторії “Садгора”.

Станом на 31.12.2015 проведено енергоаудит котелень закладів освіти та сформовано дорожню карту заміщення споживання природного газу альтернативними видами палива у закладах освіти області.

13. Транспорт та його вплив на довкілля

13.1. Транспортна мережа області

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

Чернівецька область займає вигідне транспортно-географічне положення, має досить щільну мережу залізниць і автомобільних доріг, трубопроводів і ліній електропередач. Обласний центр має зручне залізничне сполучення з європейськими столицями: Бухарестом, Софією, Белградом, Москвою.

Щільність залізничних колій становить 51 км на 1000 км² території (по Україні – 35,8 км). За цим показником область посідає третє місце серед регіонів України після Донецької та Львівської областей. Щільність автомобільних доріг з твердим покриттям по області становить 355,5 км на 1000 км² території і також є одним з найвищих показників серед регіонів України після Львівської і Тернопільської областей.

Таблиця 13.1

	2013	2014	2015
Експлуатаційна довжина залізничних колій загального користування, км	412,9	413	412,9
Автомобільні дороги загального користування, км	2885,5	2885,5	2885,5
у тому числі з твердим покриттям, км	2879,2	2879,7	2879,7
Тролейбусні шляхи загального користування (в однопутному обчисленні)	86,8	86,8	86,8

Область має розвинену мережу автомобільних доріг загального користування області, довжина яких становить 2885,5 км, у тому числі з твердим покриттям 2879,7 км. Міжнародні -95,6км, державного значення – 117,3км, місцевого значення – 201 км. Головна автомагістраль - Тернопіль-Чернівці-Порубне (клас E).

В області проводиться робота, спрямована на покращення транспортного обслуговування населення та забезпечення належного рівня безпеки.

Від стану транспортної мережі, до якої в умовах активного розвитку міжрегіонального співробітництва пред'являються все більші вимоги, залежить ефективність функціонування транспорту. Автодороги області за багатьма параметрами (стан дорожнього покриття, кількість проїзних частин, швидкість пересування автотранспорту, забезпеченість дорожніми знаками і дорожньою розміткою, об'єктами сфери сервісу) не відповідають європейським стандартам.

Аналізуючи якісний склад автодоріг області необхідно відмітити, що лише 53,4% з них – це дороги з удосконаленими типами покриття (цементобетонне, асфальтобетонне, чорне шосе і чорне гравійне). Ще велику частину (46,0%) в структурі автодоріг загального користування займають дороги, у яких тип покриття біле шосе (щебеневе, шлакове і гравійне) – це покриття перехідного типу, яке потребує вдосконалення, і 0,6% складає частина доріг бруківок (уключаючи буличні) та ґрунтові дороги, оброблені чорними в'язучими

матеріалами. Основна частина автодоріг (майже 79,8% від загальної їх протяжності) відноситься до четвертої та п'ятої (найнижчих) категорій і лише невелика їх частина (8,3%) – до першої та другої категорій. Виконання робіт з ремонту та утримання автодоріг дорожньою службою ведеться у відповідності до фінансування, яке за останні роки не відповідає потребам.

Особливе місце серед інших видів транспорту займає міський електротранспорт. Цим видом транспорту перевезення здійснюються за 10 тролейбусними маршрутами внутрішньоміського сполучення. Завдяки нижчій вартості проїзду в міському електротранспорті та наявності пільг для багатьох категорій громадян, перевага надається саме цьому виду транспорту. Щодня цим видом транспорту в середньому перевозиться майже 90 тис. пасажирів.

На міський електротранспорт припадає більше 61% пасажиропотоку внутрішньоміського сполучення або майже половина загального обсягу пасажирських перевезень області. За 2015р. міським електротранспортом було перевезено близько 30,0 млн. пасажирів. У загальному обсязі пасажирських перевезень міським електротранспортом 37,0% становили перевезення з платним проїздом.

Робота міського електротранспорту безпосередньо залежить від якісного стану рухомого складу, який продовжує зношуватись і зменшуватись в кількості. На кінець 2015р. тролейбусний парк уключав 79 машин. При цьому 78,5% тролейбусів є морально застарілими і фізично зношеними, які працюють з понаднормативним терміном експлуатації (більше 15 років). Такий технічний стан рухомого складу призводить до зменшення його випуску на лінію, а це, в свою чергу, знижує перевізні можливості, веде до перевантаження ліній, що зумовлює часті поломки та вихід з ладу машин. В результаті якість роботи міського електротранспорту погіршується. Усі ці фактори спричинили перерозподіл пасажиропотоку у внутрішньоміському сполученні: все більше мешканців м.Чернівців користуються дорожчими, але якіснішими послугами пасажирського автомобільного транспорту. Основними ж користувачами міського електротранспорту залишаються ті категорії населення, яким згідно з діючим законодавством надано право пільгового проїзду в громадському транспорті, отже, найчисленніша з них група – пенсіонери.

Вантажні та пасажирські перевезення перевезення за 2015 рік

Таблиця 13.2

Вантажні перевезення				
	Перевезено (відправлено) вантажів		Вантажооборот	
	тис.т	у % до 2014 року	млн.ткм	у % до 2014 року
Усіма видами транспорту	2005,9	107,0	955,3	97,9
у тому числі				
автомобільним ¹	2005,9	107,0	955,3	97,9

Пасажи́рські перевезення				
	Перевезено (відправлено) пасажирів		Пасажирооборот	
	тис.	у % до 2014 року	млн.пас.км	у % до 2014 року
Усіма видами транспорту	67764,0	91,8	1370,6	86,3
у тому числі				
автомобільним ¹	39345,6	92,7	1211,4	85,7
авіаційним	... ²	... ²	... ²	... ²
тролейбусним	... ²	... ²	... ²	... ²

¹ З урахуванням пасажирських перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.

² Інформація конфіденційна відповідно до Закону України "Про державну статистику".

У 2015 році усіма видами транспорту перевезено 2005,9 тис. т вантажів (107,0% до 2014 р.), 67764,0 тис. пасажирів (91,8% до 2014 р.).

13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів

Наявність автотранспортних засобів на 1 січня 2016 року¹

Таблиця 13.3

	2014р.			2015р.		
	Усього	У тому числі		Усього	У тому числі	
		на підпри- ємствах (в організа- ціях)	в особистій власності		на підпри- ємствах (в організа- ціях)	в особистій власності
Усього автотранспортних засобів	303177	26769	276408	606354	53538	552816
Автомобілі	254033	24017	230016	254033	24017	230016
у тому числі						
вантажні бортові автомобілі	8629	3617	5012	21320	4901	16419
самоскиди	7762	3810	3952	9269	3901	5368
сідлові тягачі	3116	1050	2066	3395	1095	2300
спеціалізовані вантажні автомобілі	-	-	-	-	-	-
з них						
фургони на шасі вантажних автомобілів	28080	4976	23104	-	-	-
цистерни для перевезення харчів	2	0	2	-	-	-
рефрежератори	1345	380	965	900	313	587
пожежні	132	128	7	60	58	2
поливні	2	2	0	8	5	3
автокрани	412	261	121	426	297	129
паливні заправки	121	97	24	119	95	24
легкові автомобілі	191723	5728	185995	191723	5728	185995
автобуси	8598	1925	6673	8598	1925	6673

транспортні засоби на шасі вантажних автомобілів для постійного перевезення	-	-	-	-	-	-
автомобілі швидкої медичної допомоги	304	296	8	-	-	-
пікапи та фургони на базі легкових автомобілів	293	4	289			
Причепи та напівпричепи	23065	2335	20730	23065	2335	20730
Мототранспорт	26079	417	25662	26079	417	25662
у тому числі						
моторолери та мотоколяски	1356	74	1282	-	-	-

¹ За даними регіонального сервісного центру МВС України в Чернівецькій області у 2016р.

У 2015 році у порівнянні з 2014 роком загальна кількість автотранспортних засобів зросла з 303177 од до 606354 од. Зросла кількість автотранспортних засобів як на підприємствах, так і в особистій власності.

Розподіл автомобілів за часом експлуатації станом на 01.01.2016р.¹(%)

Таблиця 13.4

Типи автомобіля (кузова)	Усього	У тому числі, які перебували в експлуатації з моменту випуску заводом-виготовлювачем			
		до 3 років включно	від 3,1 до 5 років Включно	від 5,1 до 10 років включно	більше 10 років
Автомобілі - усього	100,0	6422	8362	59442	179807
у тому числі					
легкові автомобілі	100,0	2913	5461	43540	139809
вантажні бортові	100,0	15	33	490	20782
самоскиди	100,0	2	25	289	8953
сідлові тягачі	100,0	4	7	478	2906
спеціальні автомобілі	100,0	-	-	-	-
пасажирські автобуси	100,0	29	147	570	7852
інші транспортні засоби	100,0	-	-	-	-

¹ За даними регіонального сервісного центру МВС України в Чернівецькій області у 2016р..

Переважає більшість автомобілів (70,8%) перебувають в експлуатації більше 10 років з моменту випуску заводом виготовлювачем.

13.2. Вплив транспорту на довкілля

Великий вплив на забруднення атмосфери здійснюють автомобілі. Автомобільний транспорт дає 70-90% забруднень у містах. Якщо врахувати, що в містах мешкає більше половини населення Землі, то стане зрозумілим вирішальне значення автотранспорту щодо безпосереднього впливу на людину.

У викидних газах автомобілів переважають оксид вуглецю, діоксид азоту, свинець, токсичні вуглеводні. Взаємодія вуглеводнів та оксидів азоту при високій температурі призводить до утворення озону (O₃). Якщо в шарі атмосфери на висоті 25 км. достатньо високий вміст озону необхідний для захисту органічного життя від жорстокого ультрафіолетового випромінювання то біля земної поверхні підвищений вміст озону викликає пригнічення рослинності, подразнення дихальних шляхів й ураження легень.

Динаміка викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря пересувними джерелами забруднення від використання окремих видів палива

Таблиця 13.5

Рік	Обсяги викидів - всього, тис.т	У тому числі від використання			Частка викидів шкідливих речовин від використання бензину у загальних обсягах викидів, %
		Бензину	дизельного палива	зрідженого та стисненого газу	
2013	36,4	23,7	10,8	1,9	65,3
2014	34,5	21,5	10,7	2,3	62,2
2015	30,9	18,8	9,3	2,8	60,9

У 2015 році спостерігається зменшення обсягів викидів від пересувних джерел, у тому числі від використання бензину та дизельного палива. У той же час зросли викиди від використання зрідженого та стисненого газу.

Значний вплив на кількість викидів, відповідно і на споживання паливно-мастильних матеріалів має вік парку транспортних засобів.

13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Контроль за дотриманням природоохоронного законодавства у сфері автомобільного транспорту в 2015 році Держекоінспекцією не здійснювався.

Одним з основних заходів щодо зменшення впливу транспорту на довкілля є використання якісних видів палива та перехід на європейські стандарти щодо наявності шкідливих речовин у викидів від автомобільного транспорту.

14. Збалансоване виробництво та споживання

14.1 Тенденції та характеристика споживання

Розмір нарахованої заробітної плати в середньому на одного штатного працівника Чернівецької області за грудень 2015р. становив 4061 грн., що на 21,0% більше, ніж за листопад 2015р. та у 2,9 рази вище розміру мінімальної заробітної плати.

Середній розмір заробітної плати за основними видами економічної діяльності був таким: промисловість – 4658 грн., освіта – 4026 грн., будівництво – 3943 грн., сільське, лісове та рибне господарство – 3687 грн., охорона здоров'я і надання соціальної допомоги – 3624 грн. тощо.

Споживання продуктів харчування в домогосподарствах (в перерахунку в первинний продукт) у середньому за місяць у розрахунку на одну особу склали: - м'ясо і м'ясопродукти, 3,4 кг, молоко і молочні продукти 20,4 кг, яйця 17 шт., риба і рибодукти 0,9 кг, цукор 2,8 кг, олія та інші рослинні жири 1,7 кг, картопля 6,0 кг, овочі та баштанні 9,0 кг, фрукти, ягоди, горіхи, виноград 3,0 кг, хліб і хлібні продукти 9,0 кг.

Індекс промислової продукції області за 2015р. порівняно з 2014р. становив 98,3%.

Темп зростання обсягів виробництва у 2015р. порівняно з 2014р. в добувній та переробній промисловості становив 92,9%, у т.ч. в добувній промисловості і розробленні кар'єрів – 147,8%, у переробній промисловості – 91,4%.

У регіонах області створено відповідний реєстр ринків. Згідно з реєстром станом на початок 2015 року в області діяло 54 ринки, торговою площею 424,5 тис. м², на яких знаходилося 578 магазинів, 1618 павільйонів, 8756 кіосків або контейнерів, 1074 палаток та лотків, 8298 місць на критих та відкритих столах, 369 місць для продажу транспортних засобів на відкритих площадках.

Слід відмітити, що ринки не тільки забезпечують населення області відносно дешевими товарами, а й сприяють створенню нових робочих місць. Так у 2015 році ринки забезпечили робочими місцями більше 23,0 тисяч людей.

На 1 січня 2016 року. в області діяло 49 суб'єктів господарювання (юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців), у яких на балансі налічувалося 53 ринки. Із загальної кількості ринків 11 належали фізичним особам-підприємцям.

Структура ринків за спеціалізацією протягом 2015р. дещо змінилася. Частка продовольчих ринків зменшилась з 37,0% до 35,9%, непродовольчих ринків – з 42,6% до 41,5%. Частка універсальних ринків, навпаки, збільшилась з 20,4% до 22,6%.

У 2015р. порівняно з 2014р. загальна кількість торгових місць на ринках зменшилась на 0,4% та складала 22,1 тис. На ринках обладнано для торгівлі непродовольчими товарами 15,3 тис. торгових місць, сільськогосподарськими продуктами – 3,7 тис., продовольчими товарами – 2,9 тис., свійськими тваринами – 0,2 тис. торгових місць. У середньому по області на один ринок припадало 417 торгових місць.

Порівняно з попереднім роком торгова площа ринків збільшилась на 18,1% і становила 501,2 тис.м² або 59,0% від загальної площі ринків. Площа продовольчих ринків становила 164,4 тис.м², непродовольчих ринків – 279,0 тис.м² та універсальних ринків – 57,8 тис.м².

На торговій території ринків знаходилося 545 магазинів, 1651 павільйон, 8552 кіоски (контейнери тощо), 1074 лотки (намети), 8406 місць на критих та відкритих столах, 369 місць для продажу транспортних засобів на відкритих площах.

У надрах знаходяться досить багато цінних будівельних матеріалів. У Наддністрянщині в басейні р. Прут знаходяться значні поклади гіпсу й ангідриду. Північні і східні райони області багаті на мергелі і вапняки. У смт. Красноільськ знаходиться перспективне родовище мармуру. Північні і східні райони області багаті на мергелі та вапняки.

Для цегельно - черепичного і гончарного виробництва використовуються суглинки, на які багаті села Вижницького району. Для будівництва доріг та облицювання стін будівель застосовують червоно-бурі та сірі пісковики. Різні види пісків добувають у селах Заставнівського району. На території області також є родовища кварцитів, сланців, кухонної солі.

На території області також є поклади кварцитів, сланців, кухонної солі; джерела мінеральної води типу “Іжевська”, “Мацеста”, “Боржомі” і “Нафтуса”.

До складу заказників державного значення входять ландшафтні заказники в Лужках, Стебнику, Цецино, орнітологічний заказник Дарницький, лісові заказники Лунківський і Петрівецький. До пам'яток природи державного значення належать урочище Білка, печери Буковинка, Попелюшка, Баламутівська, Шилівський ліс, Тисовий яр.

Мінералогічні ресурси Чернівецької області включають родовища мінеральних вод та грязей. Відомо понад 60 родовищ мінеральних вод типу “Іжевська”, “Мацеста”, “Боржомі”.

Важливе значення в економічному і соціальному розвитку області відіграють ліси, загальна площа яких складає більше 258 тис. га. Основними лісоутворюючими породами є ялина, бук, ялиця і дуб.

У 2015р. лісогосподарські підприємства області виробили продукції, робіт та послуг лісового господарства на 417,0 млн. грн., що на 24,4% більше, ніж у 2014р.

Область дає сьогодні майже 100% загальноукраїнського виробництва нафтоапаратури. У структурі виробництва товарів народного споживання частка продовольчих товарів складає понад 60%.

Високими темпами розвивається машинобудування, ремонт та монтаж машин і устаткування. Галузь представлена 13 підприємствами, які переважно спеціалізуються у виробництві машин та устаткування, електричного та електронного устаткування, обладнання для нафтогазової, нафтохімічної та хімічної промисловості.

У машинобудуванні провідним є виробництво нафтогазопереробного устаткування; у лісовій і деревообробній промисловості - виробництво пиломатеріалів, фанери, меблів; у промисловості будівельних матеріалів - виробництво цегли, толі, кераміки, залізобетонних конструкцій; у легкій промисловості - виробництво швейних і трикотажних виробів, бавовняних

тканин; у харчовій промисловості - виробництво цукру, хлібобулочних виробів, спирту, соняшникової олії, м'яса, молока, плодоовочевих консервів.

Володіючи значною сировинною базою, особливого розвитку набула харчова промисловість, де зайнято майже чверть всіх штатних працівників промисловості та зосереджена п'ята частина основних фондів.

Вагомою складовою промислового комплексу області є легка промисловість, яка посідає третє місце в структурі галузей промисловості і формує внутрішній споживчий ринок. Галузь представлена 23 підприємствами. Пріоритетне місце в легкій промисловості області мають підприємства з пошиву готового одягу, виробництва взуття та текстильної промисловості

14.2. Структурна перебудова та екологізація економіки

Висока енергоємність є наслідком незадовільної галузевої структури регіональної економіки, де наявні енергоємні виробництва (Чернівецький Машзавод, ПАТ “ГРАВІТОН”), зношеності основних фондів підприємств та великих понаднормативних втрат енергоносіїв, використання застарілих технологій у більшості галузей економіки і проблем із залученням інвестицій та кредитних ресурсів.

Директивне, а не економічно обґрунтоване ціноутворення у поєднанні з недосконалістю обліку споживання енергоресурсів призвело до перехресного субсидування споживачів та до енергетичного марнотратства. Значні втрати енергоресурсів відбуваються під час їх транспортування і розподілу. Саме тому Чернівецька область є дотаційною областю.

Обсяг залучених з початку інвестування в економіку області прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 31 грудня 2015р. становив 59,3 млн. дол. США, що на 13,6% менше обсягів інвестицій на початок 2015р. З країн ЄС внесено 81,6% від загального обсягу по області. У розрахунку на одну особу населення припадало 65,4 долара США прямих іноземних інвестицій.

У 2015р. в економіку області іноземними інвесторами вкладено 5,6 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу).

З початку інвестування прямі іноземні інвестиції в область надійшли з 45 країн світу. До найбільших країн-інвесторів входили: Нідерланди, Велика Британія, Кіпр, Туреччина, Румунія, Італія та Ізраїль.

Провідне місце за обсягами прямих іноземних інвестицій утримували підприємства м.Чернівців, в які внесено 30,1% від обсягу іноземного капіталу (акціонерного), вкладеного в економіку області. Серед районів найбільше іноземних інвестицій спрямовано в підприємства Кіцманського (25,2%), Сокирянського (14,5%) та Новоселицького (13,5%) районів.

14.3. Впровадження елементів “більш чистого виробництва”

У виробничих процесах стратегія “більш чистого виробництва” спрямована на більш ефективне використання сировини і енергії, на виключення токсичних та шкідливих матеріалів, профілактику виникнення відходів та забруднень в їх джерелі.

У відповідності з Програмою економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2015 рік передбачено сприяння широкому впровадженню у виробництво наукових розробок, нових технологій та технічному переоснащенню виробництва по принципу “більш чистого виробництва” на провідних промислових підприємствах області (ТДВ “Трембіта”, ТОВ “Машзавод”, ДП “Чернівецький облавтодор”, ТОВ “Техно плюс”, ТОВ “Галс ЛТД”, ПП “Буряк”, ПП “Труд”, Глибоцький держспецлісгосп АПК, ДП “Чернівецький лісгосп”, Глибоцька районна друкарня, ПП “Колос”, ТОВ “Бук Експо”, ТОВ “УПГ-Інвест” та ін.).

Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича укладено договір про виконання науково-технічної роботи “Створення усереднених за складом паливних сумішей на основі первинних та вторинних енергоносіїв” з ТОВ “Енерго Трейд Сервіс” (місто Світловодськ).

За результатами виконання науково-дослідних тем кафедрами Чернівецького торговельно-економічного інституту отримано 12 актів впровадження у практичну діяльність підприємств та організацій, зокрема: ТОВ “Авіді”, ТОВ “Тисяча дрібниць”, ТДВ “Чернівецький хімзавод”, ТОВ “Універсам”, ТОВ “Гастроном 148”, ТОВ “Леся”, ПАТ “Чернівецький олійно-жировий комбінат”, МПП “Слов’яночка”. Інститут термоелектрики у 2015 році виконував контрактні роботи з розробки термоелектричних приладів для таких українських промислових компаній: КП СІБ “Арсенал”; в/ч А0785; Державного науково-дослідного інституту хімічної продукції, (м.Шостка).

Проводяться семінари щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур заснованих на принципах Системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР (ДСТУ ISO 22000:2007)) на переробних підприємствах області. На даний час, систему НАССР запроваджено на таких підприємствах харчової промисловості, як: ПАТ “Чернівецький олійно-жировий комбінат”, ПП “Колос”, ТОВ “Галс ЛТД”, ТОВ “Галс-2000”, ТОВ “Аполло”, ДП ВАТ “Новоселицький птахокомбінат” - “М’ясо Буковини», ТОВ ТПК “Грін Рей”. З метою надання консультативної та організаційної допомоги вітчизняним виробникам щодо умов доступу української продукції на ринки країн ЄС, інформування про технічні вимоги до продукції в області проводяться тематичні семінари та тренінги.

Зокрема, спільно з Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Чернівецькою торгово-промисловою палатою проведено семінари на тему “Доступ товарів вітчизняного виробництва до ринку ЄС в рамках автономних преференцій та майбутньої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Технічні вимоги до продукції, яка експортується на ринок ЄС”, в яких взяли участь суб’єкти підприємницької діяльності області.

Не дивлячись на обмеженість у фінансових ресурсах окремими промисловими підприємствами області впроваджуються у виробництво нові технології, наукові розробки та проводиться технічне переоснащення виробництва, зокрема:

- ТДВ “Трембіта” замінювались люмінесцентні лампи освітлення на світлодіодні енергозберігаючі лампи;

- ПП “Артон” запроваджено у серійне виробництво пристрій для полегшення юстировки пожежного димового лінійного оповіщення “Артон-ДЛ” - лазерну указку “Промінь-1”;
- ПП “Киселівська цегла” закуплено новий прес для виготовлення цегли, проведено капітальний ремонт виробничої лінії;
- СП “Киселівський цегельний завод” модернізовано та здійснено капітальний ремонт техніки, обладнання та будівлі на суму 23 тис.грн.;
- ТОВ “Буковинська цегла” здійснено капітальний ремонт обладнання та техніки.

14.4 Ефективність використання природних ресурсів

В області діє Комплексної програми з охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів «Екологія» у Чернівецькій області на 2011-2015 роки (нова редакція), згідно якої з 2012 року виділялись кошти на охорону і раціональне використання водних ресурсів, раціональне використання і збереження відходів виробництва і побутових відходів, на наукові дослідження, інформація, освіта, видавнича діяльність, розвиток системи екологічного моніторингу, охорону, раціональне використання та відтворення рослинного світу, охорону і раціональне використання земель, збереження природно-заповідного фонду.

Поточні витрати на охорону природи, пов’язані з експлуатацією та обслуговуванням засобів природоохоронного призначення, в 2015р. становили 68,8 млн. грн., з яких 33,3 млн. грн. були залучені для очищення зворотних вод. Основним джерелом здійснення поточних витрат були власні кошти підприємств та організацій Найбільше витрат здійснили підприємства м.Чернівців.

Для забезпечення економного використання природних ресурсів в області встановлювались лічильники холодного водопостачання, газові лічильники, та теплової енергії

14.5 Оцінка життєвого циклу виробництва

Аналіз життєвого циклу виробництва як одного з найважливіших аспектів загальної стратегії “більш чистого виробництва”, передбачає використання показників екологічності під час виробництва кінцевого продукту і вказує на шляхи та способи зменшення шкідливого впливу на довкілля всіх процесів, які передують створенню такого продукту, сумарного впливу на довкілля під час використання чи експлуатації продукту.

У Програмі економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2015 рік серед пріоритетних напрямків розвитку районів та міст в рамках розвитку промислової сфери передбачені заходи з розвитку екологічно орієнтованих та конкурентоздатних виробництв. Зокрема, продукція місцевих підприємств-виробників харчових продуктів відзначається високою якістю та конкурентоспроможністю, реалізується як на регіональному, національному так і на закордонних споживчих ринках.

Широко розповсюджені торговельні марки “Глибкон” та “Spring drops” – березовий сік виробництва ТОВ “Галс ЛТД”, ТМ “Золотий горіх”, “Magic2”, “Клоун”, “Golden Aroma” –снекова продукція, кондитерські вироби, кава виробництва ПП “Антарес-7”, ТМ “Добра риба” – рибна продукція виробництва ТОВ “Галс-2000”, ТМ “Цар Хліб” – хлібобулочні вироби виробництва ПАТ “Чернівецький хлібокомбінат”, ТМ “Молочна гора” – молочна продукція виробництва ТОВ “Аполло”, ТМ “Путильська молочарня”, “Карпатська молочарня” – молочна продукція виробництва ТОВ “Путильська молочарня”, ТМ “Колос” – м'ясна продукція виробництва ПП “Колос”, ТМ “Сяйвір” - індичатина виробництва ТОВ “УПГ-Інвест”, ТМ “Лан Буковини” - м'ясні консерви виробництва ТОВ ТПК Грій Рей”

Промисловими підприємствами області на постійній основі проводяться заходи з модернізації та технічного переоснащення виробництва, зокрема у галузях харчової, легкої і деревообробної промисловості. За 2015 рік:

- ПАТ “Чернівецький олійно-жировий комбінат” інвестовано 8 млн.грн. у технологічне оновлення виробничих потужностей;
- ТОВ “Галс 2000” введено в експлуатацію нове обладнання для нарізки салатів виробництва Італії;
- ТОВ “Соковий завод Сокирянський” у с.Коболчин Сокирянського району на потужностях колишньої Чернівецької філії ТОВ «БМБ» відновлено виробництво яблучного соку;
- ТДВ “Трембіта” введено в експлуатацію 21 одиницю новітнього обладнання, зокрема 13 універсальних швейних машин, 5 спеціальних машин, 1 швейний автомат, вакуумну турбіну на загальну суму 1,7 млн. грн.;
- ТОВ “Саїддоне” введено в експлуатацію нове сучасне в'язальне обладнання виробництва японської фірми “Nagata Seiki, Co LTD”;
- ТОВ “Ділер Буковина” придбано обладнання для очисних споруд та проведено добудову приміщення для виробництва соків концентрованих, проведено поточний ремонт виробничого обладнання;
- ПСП “Мамаївське” збудовано два складських приміщення для зберігання зернових культур вартістю понад 1 млн. грн.;
- ДП “Сторожинецьке лісове господарство” встановлено обладнання для сушіння та варіння деревини;
- ДП “СЛАП Карпатський держспецлісгосп” придбано обладнання для поглибленої переробки деревини, сушильну камеру та теплогенератор модульний з бункером подачі палива;
- ДП “Путильське лісове господарство” введено в експлуатацію сушильне устаткування;
- ТОВ “АТП 2010” в червні 2015 року завершено реконструкцію нежитлових приміщень під цех з виготовлення канатів, мотузок і шпагату з синтетичних волокон та полімерних матеріалів;
- ТОВ “Агрофірма Калина” вкладено 123 тис. грн. в реконструкцію обладнання, інвентарю та машин.

15. Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища

15.1. Регіональна екологічна політика області

Регіональна екологічна політика виконувалась відповідно до Програми соціально-економічного розвитку Чернівецької області на 2015 рік.

Проведено комплекс заходів з утвердження екологічної політики в області, забезпечення раціонального використання природних ресурсів та стабілізації екологічної ситуації.

На сьогоднішній день в області нараховується 331 заповідна територія та об'єкти, загальною площею понад 103,0 тис. га, що складає 12,8% території області (загальнодержавний показник 5,9%). На протязі 2010-2013 років проведено роботу з розбудови регіональної екомережі, а саме:

- у січні 2010 року президентом підписано указ “Про створення національного природного парку “Хотинський” на території Хотинського, Кельменецького та Сокирянського районів загальною площею 9446,1 га;
- на виконання плану заходів по збереженню Буковинської субпопуляції зубра європейського, прийнято рішення про розширення території зоологічного заказника місцевого значення “Зубровиця”, площа якого становить понад 27 тис. га.

За останні 5 років площа природно-заповідного фонду Чернівецької області зросла на 20 тис. га. Понад 80% заповідних територій та об'єктів знаходиться на території державного лісового фонду.

Обсяг фактичних видатків з обласного фонду ОНПС у 2015р. був по наступних заходах:

- реконструкція очисних споруд смт. Путила, 100,0 тис. грн.;
 - реконструкція каналізаційних стоків дитячої установи в с. Бобівці Сторожинецького району, 276,343 тис. грн.;
 - реконструкція очисних споруд Герцаївської центральної районної лікарні “Біотал” (погашення заборгованості за виконані роботи у 2014 році), 212,615 тис. грн.;
 - ремонт каналізаційної системи смт. Берегомет Вижницького району, 50,0 тис. грн.;
- та по інших заходах, (всього – 22 заходи).

Впроваджується проект “Реалізація транскордонного екологічного зв'язку в Українських Карпатах”, який фінансується Урядом Нідерландів.

Продовжувалось співробітництво з природоохоронними органами Сучавського і Ботошанського повітів Румунії з ведення спільного моніторингу якості води в прикордонних річках Прут і Сірет.

Визначальним для екологічної політики області є реалізація великомасштабного проекту “Попередження повеней, захист від шкідливої дії вод і аварійних забруднень у верхній частині басейнів річок Сірет та Прут шляхом впровадження сучасної системи моніторингу з автоматичними

станціями”. Проект попередньо погоджений спільною робочою групою спільної операційної програми “Румунія-Україна-Молдова” на 2007-2015 роки з обсягом фінансування 5,2 млн. євро. Зазначений проектний напрямок також включений до Позиційного документу України щодо Дунайської стратегії ЄС.

15.2. Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки

У 2015 році продовжувалась діяльність з удосконалення управління в галузі охорони довкілля.

Відбулося ряд нарад в обласній та районних державних адміністраціях, в підготовці та проведенні яких активну участь взяли представники Департаменту екології та туризму.

Одним з важливих засобів забезпечення координації дій відіграє колегія Департаменту екології та туризму, яка представлена керівниками різних сфер природоохоронної діяльності та головою громадської екологічної ради при Департаменті екології та туризму. Розгляд питань дозволяє співставляти різні позиції у вирішенні конкретних справ. Ввійшло в практику проведення виїзних колегій спільно з районними державними адміністраціями за участю сільських, селищних та міських голів, представників природоохоронних та правоохоронних органів.

В організації природоохоронної діяльності забезпечувалась міжвідомча координація, зокрема, проведення нарад керівників органів, які здійснюють державний екологічний контроль в обласній та міжрайонній природоохоронній прокуратурах, в обласній державній адміністрації.

В межах наданих повноважень спрямовувалась діяльність на:

- реалізацію пріоритетів природоохоронної роботи;
- розробку, реалізацію та контроль за виконанням місцевих екологічних програм;
- організацію моніторингу навколишнього природного;
- регулювання природокористування та впровадження екологічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища;
- забезпечення еколого-просвітницьких заходів та посиленням зв'язків з громадськістю;
- продовження міжнародного співробітництва у сфері екології.

У ході формування та утвердження засад екологічної політики в області, управлінням розроблялись і подавались відповідні проекти організаційних заходів та пропозиції обласній та районним державним адміністраціям, обласній та місцевим радам, органам прокуратури, міністерству екології та природних ресурсів з питань вдосконалення управління лісами агропромислового комплексу, розвитку природно-заповідної справи, формування та використання фондів охорони навколишнього природного середовища та інші. Зокрема, розроблялись проекти і приймались розпорядження обласною та районними держадміністраціями щодо поводження з відходами, лісокористування, заготівлі лікарських рослин тощо.

Проводився контроль за виконанням прийнятих рішень та розпоряджень місцевих органів влади, постанов Кабінету Міністрів, Указів Президента та законів України з екологічних питань.

15.3. Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства

Діяльність Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області протягом 2015 року була спрямована на здійснення державного нагляду у сфері охорони навколишнього природного середовища у відповідності до пункту 8 розділу III “Прикінцеві положення” Закону України від 28.12.2014 №76-VIII “Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність деяких законодавчих актів України”, затвердженого плану здійснення заходів державного нагляду (контролю) за додержанням вимог природоохоронного законодавства та Положення про Державну екологічну інспекцію у Чернівецькій області.

Протягом звітнього періоду працівниками інспекції проведено 676 ресурсних перевірок, з яких 116 перевірок суб’єктів господарювання за їх зверненням, в рамках кримінального провадження та відповідно до плану роботи Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області.

В результаті перевірок за виявлені порушення до адміністративної відповідальності притягнуто 1034 особи. Сума накладених штрафів склала 140,685 тис. грн., а стягнуто 137,707 тис. грн. Відсоток сплати склав 98%.

Загальна сума розрахованих збитків протягом звітнього періоду становить 18831,986 тис. грн. За нанесені екологічні збитки інспекцією та в її інтересах виставлено 151 претензію та позовів на суму 1823,436 тис. грн., сплачено - на суму 563,097 тис. грн.

В правоохоронні органи протягом звітнього періоду передано 50 матеріалів, з яких 12- в органи прокуратури та 38- до інших правоохоронних структур (УСБУ, УМВС тощо). Відкрито 5 кримінальних провадження.

З початку року проведено перевірки ПрАТ “Мамалигівський гіпсовий завод” та КП “Чернівціводоканал”, які відносяться до високого ступеня ризику та входять до переліку 100 найбільших забруднювачів довкілля в Україні. В ході перевірок, працівниками Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області було виявлено порушення вимог природоохоронного законодавства, винних осіб притягнуто до адмінвідповідальності.

12 серпня 2015 року відділ інструментально-лабораторного контролю був атестований на право виконання вимірювань ДП “Буковинастатдартметрологія”. Протягом серпня-грудня 2015 року проводився контроль промвипадків в атмосферу на 12 підприємствах області. Відібрано 138 проб та проведено 1464 визначення забруднюючих речовин в них. Здійснено заміри викидів забруднюючих речовин від 22 пересувних джерел, на 1 з яких виявлено перевищення нормативів.

При контролі скидів зворотних вод виявлено перевищення нормативів ГДС на КП “Хотинтепломережа», в зливних водах КП “Чернівецький МіськШЕП”, Тзов “СООК”, КП “Сокиряни благоустрій”, ПАТ “Укргідроенерго” Філія “Дирекція з будівництва ГАЕС”, ТОВ “Цукровий комбінат Хрещатик”, ПП

“Колос”, КП “Чернівецьке Міське ШЕП”. Відібрано 67 проб води та проведено 1124 визначення забруднюючих речовин. Проводився контроль якості ґрунтів на 2 об’єктах, відібрано 10 проб та проведено 62 визначення в них.

Основні показники природоохоронного контролю

Таблиця 15.1

№ п/п	Назва заходу	Одиниця виміру	Роки		
			2013	2014	2015
1	Кількість перевірених об’єктів	Од	2130	1208	548
2	Кількість складено актів перевірок	Од	-	-	548
3	Кількість складених протоколів про адміністративне правопорушення	Од	2509	1426	1036
4	Притягнуто до адміністративної відповідальності	чол/тис. грн.	2506/492,971	1439/225,044	1034/140,685
5	Стягнуто адміністративних штрафів	тис. грн	446,845	199,988	137,707
6	Пред’явлено претензійно-позовних матеріалів	од/грн	239/4215,382	167/1214,569	151/1823434
7	Стягнуто претензійно-позовних матеріалів	од/грн	231/700785	165/564,963	145/563097
8	Прийнято рішень про обмеження, тимчасову заборону (зупинення) господарської діяльності	Од	41	0	0
9	Кількість матеріалів про порушення, що містили ознаки злочину, переданих на розгляд в правоохоронні органи (прокуратури, внутрішніх справ, СБУ)	Од	105	80	50

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

В рамках реалізації Закону України “Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 р.р.” в області впроваджується регіональна схема формування екологічної мережі Буковини. Утворено регіональну Координаційну раду з питань формування національної екологічної мережі області, розроблено і затверджено відповідне положення.

Спеціалістами Департаменту екології та туризму спільно з науковцями краю з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного та рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу на території області проведено обстеження природних територій та об’єктів, які мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну та рекреаційну цінність. Матеріали роботи з даного питання узагальнено і подано на розгляд сесії обласної ради.

Особливості рельєфу області, дефіцит сільськогосподарських угідь призводить до надмірного навантаження на земельні ресурси, а відповідно до ерозії ґрунтів. Для поліпшення стану земельних ресурсів в області в ході земельної реформи розроблено програму захисту земель від ерозії та інших видів деградації.

Цілеспрямованої практичної роботи по веденню кадастрів рослинного і тваринного світу не здійснюється через відсутність необхідного методичного та

фінансового забезпечення. Дана робота, як і раніше, ведеться на рівні окремих наукових розробок у ВУЗах області.

До основних проблем формування екомережі необхідно віднести: невизначеність природоохоронного законодавства в умовах приватизації земель; протидія, пряма чи прихована, землекористувачів; відсутність компенсаційних стимулів для землекористувачів – донорів природно-заповідного фонду; слабе матеріально-технічне та фінансове забезпечення досліджень при проведенні робіт у цій сфері; відсутність картографічних матеріалів (топокарт відповідного масштабу); ігнорування місцевого наукового потенціалу з боку центральних органів в частині надання грантів під виконання тематичних проектів по створенню екомережі; відсутність механізму залучення сторонніх спеціалістів до співпраці з Департаментом екології та туризму.

Діяльність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування спрямовувалась на виконання природоохоронних заходів, передбачених Комплексною програмою з охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів “Екологія” на 2011-2015 роки (нова редакція). Програмою ставиться за мету, виходячи з економіко-географічної характеристики області та назрілих екологічних проблем, об’єднання фінансових та матеріально-технічних можливостей державних органів влади, місцевого самоврядування, підприємств, організацій, установ та громадськості на виконання пріоритетних природоохоронних заходів:

- з охорони земельних ресурсів та використання надр;
- з охорони і раціонального використання водних ресурсів та здійснення протипаводкових робіт;
- по захисту атмосферного повітря;
- з охорони і раціонального використання лісових ресурсів;
- щодо розвитку природно-заповідної справи та раціонального використання рекреаційних ресурсів області;
- розміщення побутових та виробничих і утилізації токсичних відходів.

В рамках цієї Програми зокрема:

- проведені перевірки в галузі поводження з промисловими та побутовими відходами, в результаті яких виявлені несанкціоновані сміттєзвалища, які ліквідовані;
- впроваджені заходів щодо зменшення викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами підприємств шляхом обладнання джерел викидів пилоочисними установками, зміцнення діючих циклонів, переведенням котелень на газоподібне паливо;
- проведені експертизи щодо несанкціонованого використання природних ресурсів.

На запобігання накопиченню токсичних відходів і обмеження їх шкідливого впливу на навколишнє середовище та здоров’я людей направлена Програма поводження з токсичними відходами у Чернівецькій області.

В 2015 році підготовлено та направлено до Мінприроди ряд запитів на фінансування реконструкції очисних споруд в райцентрах області по Державній

цільовій програмі “Очистка стічних вод”. До цього часу фінансування природоохоронних заходів з Державного бюджету не здійснювалось.

15.5. Моніторинг навколишнього природного середовища

Екологічний моніторинг навколишнього природного середовища в Чернівецькій області проводиться обласним державним управлінням охорони навколишнього природного середовища та Департаментом екології та туризму на виконання Постанови КМУ від 30.03.1998р. № 391 (із змінами). та у відповідності з керівними документами Мінекоресурсів.

Роботи по удосконаленню та подальшому забезпеченню функціонування регіональної системи моніторингу довкілля (РСМД) ґрунтуються на Положення "Про обмін інформацією та взаємодію обласних органів в проведенні екологічного моніторингу", яке узгодили 9 організацій - суб'єктів цієї системи і яке затверджене першим заступником голови Чернівецької облдержадміністрації 25.05.2001р.

Суб'єктами РСМД є наступні організації:

- державне управління охорони навколишнього природного середовища;
- державна екологічна інспекція;
- управління з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи;
- обласний державний проектно-технологічний центр охорони родючості ґрунтів;
- обласна санітарно-епідеміологічна станція;
- Дністровське басейнове водогосподарське відділення;
- управління житлово-комунального господарства;
- управління лісового господарства;
- ДГП “Західукргеологія”;
- ННГФ обсерваторія Чернівецького національного університету;
- обласний центр з гідрометеорології;
- Чернівецька державна інспекція по відтворенню, охороні водних живих ресурсів та регулюванню рибальства.

Надання інформації по екологічним спостереженням в РСМД здійснюється на основі Угод між Департаментом екології та туризму та іншими суб'єктами моніторингу навколишнього природного середовища та у відповідності з взаємоузгодженими графіками.

Основною метою роботи РСМД є постійне удосконалення системи екологічних спостережень в Чернівецькій області, ведення баз даних екологічних спостережень, узагальнення інформації про стан довкілля, що надходить, для забезпечення інформаційної підтримки органів виконавчої влади при прийнятті ними рішень, що стосуються навколишнього природного середовища та безпеки життєдіяльності населення.

Як і в минулому році основними напрямками спостережень були:

- моніторинг водних ресурсів (поверхневих, питних, стічних та ґрунтових вод);
- моніторинг промислових викидів основних підприємств – забруднювачів повітря в області та атмосферного повітря в м. Чернівці;
- моніторинг земельних ресурсів;
- моніторинг біоресурсів (чисельності основних видів мисливських тварин, стану сільськогосподарських рослин та продуктів харчування);
- моніторинг екзогенних процесів;
- екологічний моніторинг промислових підприємств, що мали значні обсяги виробництва в звітному році;
- надзвичайні екологічні ситуації.

В 2015 році в межах області роботи по моніторингу поширення та розвитку інженерно-геологічних процесів та явищ не проводились у зв'язку з відсутністю фінансування відповідних робіт з державного бюджету. Були проведені тільки локальні обстеження.

Враховуючи те, що поверхневі води області є одним з головних її природних ресурсів, питанню їх екологічного моніторингу приділялася особлива увага. Ґрунтуючись на даних, які надходять від організацій - суб'єктів обласного екологічного моніторингу Департамент екології та туризму щоквартально надає інформацію про стан поверхневих вод основних річок (Дністер, Прут, Сірет та Черемош) в Мінекоресурсів для підготовки щомісячного екологічного вісника до якого увійшли розділи про стан атмосферного повітря, радіаційний стан, стан поверхневих вод та стан геологічного середовища в Україні.. Але у зв'язку з недостатнім фінансуванням цього напрямку діяльності екологічний вісник виходив нерегулярно.

У зв'язку з процесами реорганізації та оптимізації, які проводились на регіональному рівні, поновлені роботи із створення регіональної комісії з питань моніторингу довкілля, підготовлений пакет документів знаходиться на затвердженні в обласній державній адміністрації.

У звітному році було підготовлено 16 звітів в Мінекоресурсів – щомісячних, щоквартальних та річного, в яких зібрана інформація по стану всіх складових довкілля. Звіти склалися з інформаційно-аналітичної довідки та таблиць з результатами спостереження, які надійшли від суб'єктів РСМД.

З метою дотримання вимог законодавства щодо відкритості та широкого доступу громадськості до інформації про екологічний стан в Чернівецькій області інформація про екологічний моніторинг в області - друкувалися в мережі Інтернет на офіційному сайті інформаційно-аналітичного центру Мінекоресурсів.

*Суб'єкти державного екологічного моніторингу за галузями середовища
та число точок спостережень*

Таблиця 15.2

№ з/п	Суб'єкти моніторингу довкілля	Кількість точок спостережень, од,								Джерела скидів зворотних вод у глибокій підземній водоносній горизонті	ґрунти
		Атмосферне повітря	Станційна-рні джерела викиді в атмосферне повітря	Поверхневі води	Джереласкидів зворотних вод у поверхневі води	Морські води	Джереласкидів зворотних вод у морській воді	Підземні води			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1.	Міністерство охорони навколишнього природного середовища ¹	-	155	12	33	-	-	12	-	-	
2.	МНС	3	-	15	-	-	-	-	-	-	
3.	МОЗ	3	-	36	-	-	-	24	-	29	
4.	Міністерство аграрної політики	-	-	-	-	-	-	-	-	262	
5.	Держкомлісгосп	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6.	Держводгосп	-	-	14	-	-	-	-	-	-	
7.	Держкомзем	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8.	Держжитлокомунгосп	-	-	-	9	-	-	-	-	-	
9.	НАК "Надра України" дочірнє підприємство "Західукргеологія" Львівська геологорозвідувальна експедиція ²	-	-	-	-	-	-	11	-	-	

¹ У разі надзвичайної ситуації.

² Моніторингові спостереження тимчасово не виконувались у зв'язку з відсутністю фінансування відповідних робіт у 2015 році.

Створення регіональних (локальних) систем екологічного моніторингу

Таблиця 15.3

№ п/п	Назва регіональної (локальної) системи екологічного моніторингу	Стадія розробки (технічне завдання, технічний проект, впровадження)	Джерела та обсяги фінансування, тис. грн,	Результати (впроваджені системи, підсистеми та їх назви)
1	2	3	4	5
1.	Регіональна система моніторингу довкілля в Чернівецькій області	Впровадження	фонди охорони навколишнього природного середовища, за рахунок основної діяльності суб'єктів РСМД	впровадження системи

Департамент екології та туризму Чернівецької обласної державної адміністрації виконує або приймає участь в виконанні програм, спрямованих на здійснення регіонального екологічного моніторингу за міжнародними, обласними та міжобласними програмами.

Здійснення екологічного моніторингу за регіональними (місцевими) програмами природоохоронних заходів

Таблиця 15.4

№ п/п	Назва регіональної (локальної) програми моніторингу довкілля	Суб'єкти моніторингу довкілля, що залучені до виконання програм	Основні рекомендації, що надаються за результатами впровадження регіональних програм
1.	“Декларація співробітництва придунайських держав з питання водогосподарського використання вод Дунаю і охорони вод ріки від забруднення” (Бухарест, 1985)	-Державне управління екології та природних ресурсів; -Ботошанське управління водного господарства, Румунія; -Сучавське управління водного господарства, Румунія	Взаємне інформування та обмін протоколами про результати екологічного моніторингу за транскордонними водними об'єктами рр, Прут та Серет,

2.	Комплексна програма з охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів "Екологія" на 2011-2015 роки (нова редакція)	<ul style="list-style-type: none"> - Департамент екології та туризму Чернівецької ОДА; - Управління державної служби України надзвичайних ситуацій Чернівецькій області; - Чернівецька філія ДУ "Декржгрунтоохорона"; - Головне управління держсанепідслужби у Чернівецькій області; - Дністровське басейнове управління водних ресурсів; - Управління житлово-комунального господарства; - Чернівецьке обласне управління лісового та мисливського господарства; - Управління охорони, використання і відтворення водних біоресурсів та регулювання рибальства в Чернівецькій області; - НАК "Надра України" ДП "Західукргеологія"; - Головне управління Держгеокадастру у Чернівецькій області; - Чернівецький обласний центр з гідрометеорології; - Державна екологічна інспекція у Чернівецькій області. 	<p>1, Інформування суб'єктів РСМД про екологічний стан поверхневих вод основних річок області;</p> <p>2, Інформування суб'єктів РСМД та органи державної влади про загальний екологічний стан в області по напрямкам, що контролюються</p>
----	--	--	--

Взаємодія організацій - суб'єктів обласного екологічного моніторингу ґрунтується на взаємоузгодженому Положенні "Про обмін інформацією та взаємодію обласних органів в проведенні екологічного моніторингу", яке затверджено першим заступником голови Чернівецької облдержадміністрації 25.05.2001р. Обмін інформацією між ними і Департаментом екології та туризму відбувається на основі двосторонніх угод.

На даний час суб'єктами РСМД є 9 організацій обласного рівня і 17 промислових підприємств області.

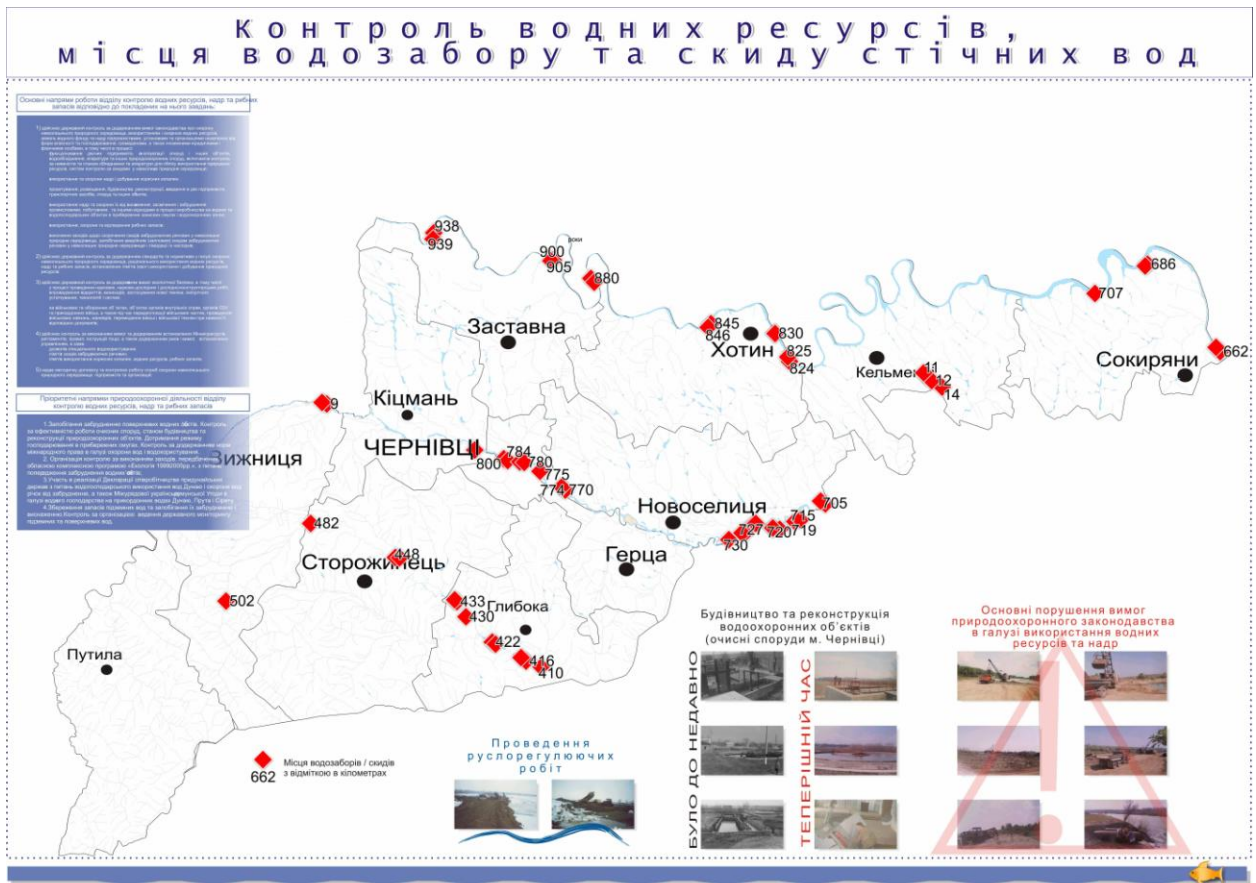
Інформаційне забезпечення суб'єктів РСМД відбувається за рахунок:

- своєчасного надання суб'єктам РСМД, органам державної влади, ЗМІ узагальнених даних про екологічний стан природних ресурсів і загальний стан екології в Чернівецькій області за результатами аналітичних та інших даних, що надходять від членів РСМД;

- своєчасного інформування про зміни в державному законодавстві щодо моніторингу довкілля;

- розробки та впровадження документів регіонального рівня, направлених на удосконалення РСМД, подальшої організаційної інтеграції її суб'єктів.

Інформація про роботу РСМД, діяльність регіональної комісії з питань моніторингу довкілля друкувалась на Інтернет-порталі Мінприроди в рубриці "Державний екологічний моніторинг" і висвітлювалась на Веб-сторінці Департаменту екології та туризму.

Роботи з організації та впровадження регіонального моніторингу довкілля виявили ряд проблем, перелік найбільш гострих з них наданий нижче.

1. Низький рівень фінансового забезпечення з державного та обласного бюджетів регіональних програм з моніторингу довкілля.

2. Низький рівень технічного забезпечення організацій - суб'єктів обласного екологічного моніторингу, в тому числі сучасною комп'ютерною технікою, особливо в їх районних підрозділах.

3. Неврегульованість питання щодо отримання даних екологічних спостережень, особливо по мережі пунктів гідрометеорологічної служби, які носять комерційний характер.

4. Недостатній рівень оперативності в інформуванні територіальних органів про появу міжвідомчих документів з питань екологічного моніторингу.

5. Відсутність при Мінекоресурсів регулярних семінарів, або інших форм обміну досвідом та проведення навчання спеціалістів регіональних підрозділів, інформування про нові технології та підходи в здійсненні спостереження за станом навколишнього природного середовища та критеріїв оцінки його стану.

6. Згідно ст. 22 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" спостереження за станом довкілля, рівнем його забруднення здійснюється також промисловими підприємствами, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану навколишнього природного середовища, що передбачає наявність відповідних програм екологічного моніторингу об'єктового рівня. В той же час не визначена відповідальність за відсутність або небажання розробити таку програму.

Низький рівень відповідальності за надання інформації про стан складових природних ресурсів.

15.6. Державна екологічна експертиза

Державна екологічна експертиза здійснювалась тільки з екологічних питань щодо відповідності проектних матеріалів вимогам чинного природоохоронного законодавства, підзаконних актів, нормативно-технічних документів.

Одним з основних недоліків проектних матеріалів, як і в попередні роки, залишається недостатня якість та повнота виконання розділу оцінки впливу запланованої діяльності на стан навколишнього середовища.

Державна екологічна експертиза, яка проводилась у складі комплексної державної експертизи на договірних засадах з Чернівецькою обласною службою Укрінвестекспертизи.

В основному на державну екологічну експертизу надавались робочі проекти будівництва та реконструкції за такими видами діяльності:

- надання послуг автотранспортним засобам (АЗС, СТО, автостоянки, автомийки);
- переробка деревини (майстерні, цехи);
- торгівельні послуги (кафе, магазини, торгові центри та інші).

Управління екології та туризму Чернівецької обласної державної адміністрації періодично повідомляло через засоби масової інформації про найбільш важливі об'єкти, проектна документація яких пройшла державну екологічну експертизу та отримала позитивний висновок.

15.7. Економічні засади природокористування

15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності

В межах наданих повноважень велась відповідна робота по зміцненню фондів охорони навколишнього природного середовища.

*Надходження екологічного податку станом на 01.01.2016 року
та станом на 01.07.2016 року*

Таблиця 15.5

	2014	2015
Екологічні збори, пред'явлені підприємствам, організаціям та установам за забруднення навколишнього природного середовища, тис.грн.	2454,6	3501,4
у тому числі за:		
викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин	1443,9	2189,6
скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти	561,9	718,95

розміщення відходів у спеціально відведених місцях чи об'єктах	448,8	592,78
Екологічні збори, фактично сплачені підприємствами, організаціями та установами за забруднення навколишнього природного середовища, тис.грн.	2408,8	3618,2

Підприємства області задекларували у 2015 році податок за забруднення навколишнього природного середовища у розмірі 3501,4 тис. грн., у тому числі за забруднення атмосферного повітря 2189,6 тис. грн., за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти 718,95 тис. грн., за розміщення відходів у спеціально відведених місцях 592,78 тис. грн.

Фактично сплачено у 2015 році підприємствами, організаціями та установами за забруднення довкілля 3618,2 тис. грн., у тому числі за забруднення атмосферного повітря 2298,6 тис. грн., за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти 681,95 тис. грн., за розміщення відходів у спеціально відведених місцях 637,65 тис. грн.

Капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів у 2015 році склали всього 87558,4 тис. грн., у тому числі капітальні інвестиції – 18739,6 тис. грн. (з них витрат на капітальний ремонт – 3024,0 тис. грн.), поточні витрати – 68818,8 тис. грн.

За напрямками природоохоронних витрат на:

- охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату – 240,1 тис. грн. (поточні витрати – 240,1 тис. грн.);
- очищення зворотних вод капітальні інвестиції – 35240,1 тис. грн., у тому числі капітальні інвестиції – 1903,2 тис. грн. (з них витрат на капітальний ремонт – 1764,6 тис. грн.), поточні витрати – 33336,9 тис. грн.;
- поводження з відходами - 27554,5 тис. грн., у тому числі капітальні інвестиції – 508,5 тис. грн. (з них витрат на капітальний ремонт – 69,5 тис. грн.), поточні витрати – 27045,0 тис. грн.;
- захист і реабілітацію ґрунту, підземних та поверхневих вод – 15442,6 тис. грн., у тому числі капітальні інвестиції – 15003,9 тис. грн. (з них витрат на капітальний ремонт – 1189,9 тис. грн.), поточні витрати – 438,7 тис. грн.;
- зниження шумового і вібраційного впливу – інвестицій і витрат в цей напрямок не було;
- збереження біорізноманіття і середовища існування – 8505,3 тис. грн., у тому числі капітальні інвестиції – 1323,0 тис. грн. (з них витрат на капітальний ремонт не було), поточні витрати – 7182,3 тис. грн.;
- радіаційну безпеку впливу – інвестицій і витрат в цей напрямок не було;
- науково-дослідні роботи – 20,0 тис. грн., поточні витрати – 20,0 тис. грн.;
- інші напрями природоохоронної діяльності – 555,8 тис. грн., поточні витрати – 555,8 тис. грн.

15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі

Відповідно до Положення про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища, затвердженого рішенням обласної ради “Про затвердження в новій редакції Положення про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища” від 25 грудня 2012 року №182-14/12 (із змінами), Департаментом розглянуто 49 запитів на виділення коштів з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища в 2015 році, які в подальшому направлялись на розгляд постійній комісії Чернівецької обласної ради з питань охорони навколишнього природного середовища, природокористування та земельних відносин, з них:

- у галузі охорони водних ресурсів – 5;
- у галузі охорони атмосферного повітря – 1;
- у галузі охорони рослинного світу – 1;
- у галузі охорони тваринного світу – 2;
- збереження природно-заповідного фонду - 3;
- поводження з побутовими та промисловими відходами – 30;
- у галузі екологічної освіти, наукової та видавничої діяльності – 7.

Як наслідок, рішеннями сесій обласної ради з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на проведення 22 природоохоронних заходів виділено коштів на загальну суму 2216,983 тис. грн.

Виконання вищезазначених заходів здійснюється відповідно до мети та основних напрямів діяльності Комплексної програми з охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів “Екологія” у Чернівецькій області на 2011-2015 роки (нова редакція) (далі – Програма). Так, в 2015 році заходи фінансувались за такими напрямками:

1. Охорона та раціональне використання водних ресурсів. Виділено кошти на проведення 5 природоохоронних заходів на загальну суму 899,278 тис. грн. Основні заходи: “Реконструкція очисних споруд у смт. Путила” (330,320 тис. грн.) та “Реконструкція очисних споруд ДНЗ с. Бобівці, Сторожинецького р-ну” (276,343 тис. грн.), реконструкція очисних споруд Герцаївської лікарні (212,615 тис. грн.);

2. Раціональне використання і збереження відходів виробництва і побутових відходів. Виділено кошти на проведення 9 природоохоронних заходів на загальну суму 592,569 тис. грн. В даній сфері кошти спрямовувались на виконання першочергових заходів, а саме п. 7.3. Розділу VII Програми “Придбання обладнання та машин для збору, транспортування, складування та захоронення відходів”. На дані цілі виділено 309,198 тис. грн. На облаштування сміттєзвалищ населених пунктів області виділено 183,371 тис. грн. На утилізацію відходів – 20,0 тис. грн.;

3. Охорона, використання та відтворення тваринного і рослинного світу. Проведено 3 природоохоронні заходи на суму 165,043 тис. грн., серед них виділено кошти на придбання зубра європейського з метою генетичного збереження буковинської субпопуляції;

4.Збереження природно-заповідного фонду. Виділено кошти на проведення 1 природоохоронного заходу на загальну суму 100,0 тис. грн., на облаштування парку пам'ятки садово-паркового мистецтва "Красноїлський";

5.Наукові дослідження, інформація, освіта, видавнича діяльність, розвиток системи екологічного моніторингу. Виділено кошти на проведення 3 природоохоронних заходів на загальну суму 199,0 тис. грн., серед них співфінансування транскордонного проекту EAST AVERT на суму 50,0 тис. грн.;

6.Охорона і раціональне використання земель. Виділено кошти на проведення 1 природоохоронного заходу на суму 100,0 тис. грн., що спрямовуються на співфінансування транскордонного проекту Кіцманської районної державної адміністрації.

З метою забезпечення сталої екологічної політики Департаментом спільно органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади підготовлено та направлено до Міністерства екології та природних ресурсів України запити про виділення коштів з Державного фонду охорони навколишнього природного середовища в 2015 році на загальну суму 15,9 млн. грн. Проте, заходи по Чернівецькій області не були включені до планів та переліків фінансування загальнодержавних цільових програм з Держбюджету в 2015 році.

*Виконання
регіональних (комплексних) програм у 2015 році*

Таблиця 15.6

Назва програми	Коли та яким документом затверджена програма	Потреба в коштах обласного бюджету на 2015 рік, згідно з Програмою, тис. грн.	Фактично передбачено в обласному бюджеті на 2015 рік, тис. грн.	Фактично профінансовано з обласного бюджету станом на 01.01.2016, тис. грн.	Фактично використано станом на 01.01.2016, тис. грн.
<i>Комплексна програма з охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів "Екологія" у Чернівецькій області на 2011-2015 роки (нова редакція)</i>	<i>Рішення 28-ї сесії обласної ради VI скликання від 26.09.2014 №110-28/141</i>	2765,0	2331,983	1715,766	1715,766

Охороні навколишнього природного середовища особлива увага приділялась у Програмі економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2015 р. В рамках даної програми було здійснено:

активізовано діяльність у сфері поводження з відходами, забезпечено вторинну переробку відходів, здійснено облаштування сміттєзвалищ населених пунктів області, забезпечено деякі райони та села області спецтехнікою та контейнерами для збирання твердих побутових відходів;

продовжено роботи з будівництва та реконструкції очисних споруд і каналізаційних мереж населених пунктів області з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища. З Держбюджету фінансування не здійснювалось.

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

Технічне регулювання в сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки передбачає впровадження наступних заходів:

- екологічну стандартизацію та нормування, це група стандартів з державного класифікатора ДК 004-2003;
- екологічний аудит, відповідно до вимог Закону України “Про екологічний аудит”;
- екологічна сертифікація;
- залучення міжнародної фінансової допомоги для вирішення питань технічної допомоги у сфері охорони довкілля.

Витрати на виконання наукових та науково-технічних робіт у 2015 році склали 46,2 млн. грн., з них за рахунок держбюджету 21,4 млн. грн.

В Чернівецькій області у 2015 році діяли наступні проекти екологічної спрямованості, що реалізуються в Україні та пройшли державну реєстрацію (перереєстрацію) у Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України:

- Запобігання незаконному розповсюдженню ядерних та інших радіоактивних матеріалів (Чернівецький прикордонний загін (військова частина);
- Енергоефективність у громадах (Чернівецька міська рада);
- Розвиток органічного ринку в Україні (Чернівецька міська громадська організація “Бізнес-центр”, ТОВ “Органік-Оригінал”, громадська організація “Буковинська асоціація сільськогосподарських дорадчих служб”);
- Підвищення безпеки життєдіяльності населення в долині річки Прут (Новоселицька районна державна адміністрація; Дністровсько-Прутське басейнове управління водних ресурсів; Новоселицька районна рада Чернівецької області);
- Еко-Карпати: розвиток еко-бізнесу в прикордонних Карпатах як спосіб поліпшення конкурентоспроможності економіки (Чернівецька міська громадська організація “Бізнес-центр”);
- Попередження і захист від паводків в верхніх басейнах річок Сірет, Прут шляхом впровадження сучасної системи моніторингу з автоматичними станціями – EAST AVERT (Дністровсько-Прутське басейнове управління водних ресурсів Державного агентства водних ресурсів України; Чернівецький центр з гідрометрології; Державний науково-технічний центр з

- міжгалузевих і міжрегіональних проблем екологічної безпеки та ресурсозбереження “Екоресурс”);
- Використання європейського досвіду в боротьбі з ерозією ґрунтів (Кіцманська районна державна адміністрація);
 - Доступ до інформації про екологічно чисті продукти в транскордонному регіоні (Буковинський центр реконструкції і розвитку);
 - Транскордонна мережа екологічного землеробства “EcoAgriNet 2” (Буковинський центр реконструкції і розвитку);
 - Покращення екологічної ситуації в басейнах річок Прут і Дністер через покращення систем очистки стічних вод в Чернівцях і Дрокії (Чернівецька міська рада, Буковинський центр реконструкції і розвитку);

15.9 Дозвільна діяльність у сфері природокористування

У 2015 році Департаментом екології та туризму видавались дозволи на спеціальне водокористування у разі використання води водних об’єктів загальнодержавного значення. Всього видано 180 короткострокових дозволів і 20 довгострокових, у тому числі 16 короткострокових і 6 довгострокових дозволів видано вперше.

Здійснюючи регулювання у сфері охорони природи управлінням у 2015 р. затверджено 20 проектів норм граничнодопустимого скидання забруднюючих речовин у водні об’єкти, видано 200 дозволів на спеціальне водокористування. Видано дозволів на викиди – 143.

У 2015 році Департаментом екології та туризму зареєстровано 120 звітів з інвентаризації викидів забруднюючих речовин, визначено 15 величин фонових концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі для СГД, затверджено 81 періодичних регламентів скидів, погоджено 12 лімітів споживання питної води для промислових потреб з комунальних та відомчих водопроводів, погоджено 5 поточних індивідуальних технологічних нормативів використання питної води, зареєстровано 224 декларації про утворення відходів, розглянуто та затверджено 8 реєстрових карток об’єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, розглянуто та затверджено 40 технічних паспортів утворення відходів, погоджено 14 проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок в межах прибережних захисних смуг, надано 5 відмов у погодженні проектів землеустрою. Надано 7 погоджень на отримання ліцензій на право здійснення робіт з наркотичними засобами, психотропними речовинами та прекурсорами; погоджено 2 санітарних паспортів на право одержання, зберігання і застосування пестицидів і мінеральних добрив; погоджено 29 детальних планів забудови території, надана 1 відмова у погодженні детальних планів; надано 1 погодження на отримання ліцензії на право здійснення діяльності щодо заготівлі брухту кольорових металів; розглянуто, затверджено та внесено до реєстру 5 паспортів місць видалення відходів; розглянуто та погоджено 11 паспортів пляжів.

У зв’язку із зміною законодавства та наданих повноважень в 2013 році до компетенції Департаменту екології та туризму, як структурного підрозділу обласної державної адміністрації, належить розгляд проектів землеустрою щодо

відведення земельних ділянок природно-заповідного та іншого природоохоронного значення, земельних ділянок розташованих на території чи в межах об'єкта природно-заповідного фонду або в межах прибережної захисної смуги згідно ст.186-¹ Земельного кодексу України.

15.10. Екологічний аудит

Екологічний аудит проводиться у відповідності до Закон України “Про екологічний аудит” прийнято у 2004 р. Він визначає правові та організаційні засади здійснення екологічного аудиту і спрямований на підвищення екологічної обґрунтованості діяльності суб'єктів господарювання.

Екологічний аудит є обов'язковий в наступних випадках. Його проводять в процесі зміни форми власності (або власників об'єктів), у разі екологічного страхування, передачі об'єктів державної та комунальної власності в довгострокову оренду, створення спільних підприємств, та в інших випадках передбачених законодавством України.

Добровільний екологічний аудит більшістю підприємств не проводиться.

Екологічний аудит як діяльність, направлена на визначення сучасного екологічного стану усіх складових навколишнього середовища, екологічного стану підприємства набуває все більшого значення. У Чернівецькій області створено 11 аудиторських фірм, але після ознайомлення з діяльністю цих компаній випливає, що їхні послуги не передбачають в ході аудиту екологічної діяльності. Тому на даний час екологічний аудит проводиться переважно фахівцями наукових установ, зокрема Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Прикладом проведення геоекоекологічного аудиту в Чернівецькій області є проведення у 2003 році такого аудиту ландшафтних комплексів Прут-Дністровського межиріччя (Покуття), що активно трансформуються під впливом господарської діяльності людини і природними процесами. Визначення проводилось по наступним напрямкам:

- екологічний стан ґрунтового покриву;
- екологічний стан поверхневих, ґрунтових і підземних вод;
- забруднення атмосферного повітря;
- екологічний стан рослинності і тваринницької продукції;
- екологічний стан демосфери;
- техногенне навантаження
- комплексна оцінка сучасного екологічного стану геосистем та прогноз їх можливих змін.

Про результати, які були отримані внаслідок визначення сучасного стану території Прут-Дністровського межиріччя, були проінформовані Міністерство екології та природних ресурсів України, Міністерство аграрної політики України, Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

З метою підготовки спеціалістів з екологічного аудиту на факультеті біології, екології та біотехнології ЧНУ ім. Ю. Федьковича у 2015 році

продовжувались викладатися наступні дисципліни: “Екологічний аудит”, “Екологічна експертиза”.

15.11. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

Наукові дослідження з питань охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки ведуться в Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича, Чернівецькому факультеті Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” (ЧФ НТУ “ХПІ”), державному підприємстві “Науково-дослідний інститут медико-екологічних проблем” (ДП НДІ МЕП), у Буковинському державному медичному університеті.

Останніми роками досліджувалися різні типи екосистем Чернівецької області. Особлива увага приділялася дослідженням слабоурбанізованих селітебних та пасторальних екосистем. Уперше на базі ієрархічної біоіндикації створені геоінформаційні карти екологічного стану Чернівецької області. Запропонована оригінальна методика визначення внеску різних антропогенних факторів у загальну екологічну ситуацію.

Розробляються методики екологічних досліджень у штучних екосистемах – мікрокосмах. Удосконалена основоположна модель мікрокосму та розроблена автоматизована схема для керування екологічними факторами у штучних екосистемах.

Продовжена розробка наукових основ формування трансзональних екомереж як структурно-функціональної основи сталого розвитку та елемента національної екомережі.

Проводиться математичне моделювання процесів утворення дощових паводків на території Українських Карпат; досліджені руслові процеси річок, деградації річкових русел. Вперше розроблені картографічні моделі оцінки мінерального, водного, земельного, лісового, фауністичного, природно-рекреаційного, інтегрального природно-ресурсного потенціалу природних регіонів України на рівні фізико-географічних країв, зон, підзон, провінцій, областей, районів, картографічно оцінені компонентна структура, економічна та територіальна продуктивність природно-ресурсного потенціалу природних регіонів України.

Виявлені та обґрунтовані основні критерії оцінки природно-рекреаційних ресурсів, зокрема мінеральних вод та лікувальних грязей регіону; обґрунтовані основні напрями рекреаційного лісокористування; розроблені теоретико-методологічні основи екологічного туризму; виявлені та обґрунтовані основні напрями рекреаційного природокористування для потреб екологічного туризму.

Обсерваторією університету проводяться цілодобові метеорологічні спостереження та спостереження за станом геологічного середовища, результати яких регулярно передаються до Управління екології та туризму Чернівецької обласної державної адміністрації, Чернівецького обласного центру з гідрометеорології, Управління МНС у Чернівецькій області, Карпатського центру сейсмологічної інформації. В Управлінні екології та туризму ці дані узагальнюються у вигляді щомісячних екологічних бюлетенів, які надаються

організаціям – суб'єктам екологічного моніторингу в області та розміщуються на інформаційно-аналітичному сайті Мінекоресурсів для загального доступу

Проведена картографічна оцінка природно ресурсного потенціалу області з метою виявлення територіальних закономірностей розвитку та розміщення мінерального, водного, земельного, лісового, фауністичного, природно-рекреаційних потенціалів для забезпечення оптимізації природокористування.

Обґрунтовувались заходи по вдосконаленню мережі заповідних територій з метою збереження рідкісних і зникаючих видів на території Заставнівського карстового природного району і Рухотинського лісництва Хотинського держлісгоспу.

Наукові дослідження екологічного спрямування на ЧФ НТУ “ХП” проводяться на двох кафедрах.

Кафедрою екології і права розроблялась тема “Дослідження впливу антропогенних та метеорологічних чинників на стан довкілля та біорізноманіття урбанізованих і заповідних територій Карпатського регіону” за наступними напрямками:

- збереження, відтворення та раціональне використання біорізноманіття рослинного та тваринного світу Карпат, вивчення шляхів насінневого та вегетативного відтворення популяцій цінних лікарських рослин (родіола рожева, тирлич жовтий, перстач прямостоячий, стародуб альпійський, арніка гірська) Східних Карпат;

- метеорологічна та гідрологічна характеристика регіону: дослідження процесів тепло-водобалансу урбанізованих територій;

- аналіз екологічно залежної захворюваності в Карпатському регіоні; соціальні аспекти охорони довкілля в регіоні;

- розширення і вдосконалення природно-заповідного фонду та дослідження спелеокарстових об'єктів Буковини;

- лісове природокористування, екосистемний принцип в лісокористуванні;

- вивчення, вдосконалення та застосування нормативно-правової бази охорони навколишнього природного середовища.

- аналіз хімічного та радіологічного забруднення довкілля. Вивчення міграції радіонуклідів та важких металів в системі: ґрунт-рослина. Дослідження вмісту хімічних та радіологічних забруднювачів в продуктах харчування, напоях та питній воді;

- розроблення для Західного Лісостепу України технологій створення та використання пасовищних травостоїв та аналіз показників якості і безпеки різних типів ґрунтів;

- аналіз джерел та інтенсивності забруднення атмосфери від виробничої діяльності промислових підприємств. Дослідження можливості зменшення токсичності процесів гальванічного виробництва. Вивчення екологічного впливу джерел викидів забруднюючих речовин та можливості використання каталізаторів для зменшення викидів летких органічних сполук.

Географічним факультетом Чернівецького національного університету проведено наукові дослідження з гідрологічного обґрунтування перспектив оптимізації раціонального використання русел і заплав основних річок Чернівецької області.

Науковцями ДП НДІ МЕРП спільно з вченими Інституту екогієни і токсикології ім. Л.І. Медведя та Буковинської медичної академії продовжувались наукові дослідження по вивченню вмісту нітратів у питній воді та ґрунтових водах Чернівецької області, дослідження по виявленню прихованих метгемоглобінемій серед дитячого населення, брали участь в розробці регіональних стандартів фізичного розвитку дітей дошкільного віку. Виконувались науково – дослідні роботи “Показники здоров’я дітей в зонах різного еколого-мутаційного ризику”, “Еколого-біохімічні аспекти токсичності гігієнічно-значимих ксенобіотиків природного та техногенного походження”.

Крім того, інститут надавав висококваліфіковану консультативну допомогу та виконував випробування продукції (полімерні, лакофарбовані матеріали, харчова та косметична продукція, вода питна, вода насосних станцій до та після очистки) для зацікавлених служб та організацій.

Кафедрою гігієни та екології БДМУ, НДІ медико-екологічних проблем та обласною СЕС проведені дослідження щодо гігієнічної оцінки забруднення повітряного середовища м. Чернівців згідно з “Державними санітарними правилами охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами)” затвердженими МОЗ України від 9.07.97 № 20).

Аналізувались середньорічні концентрації пилу, діоксиду сірки (SO_2), оксиду вуглецю (CO), оксиду азоту (NO), діоксиду азоту (NO_2), фенолу, фтористого водню, хлористого водню, формальдегіду, бенз(а)пірену в атмосферному повітрі м. Чернівців, а також вміст кадмію, заліза, свинцю, міді, марганцю, нікелю, хрому та цинку. В основному цей показник для вказаних домішок був нижчий відповідного нормативу, виключення становить тільки для хлористого водню, формальдегіду, середньорічні концентрації яких становили відповідно 1,2 ГДК, 1, 7 ГДК.

Виявлений зв’язок між забрудненням атмосферного повітря м. Чернівців та ймовірністю виникнення хвороб окремих органів та систем. Зокрема встановлено достовірний зв’язок між вмістом оксидів сірки, вуглецю, азоту та хворобами органів дихання.

Встановлено достовірний взаємозв’язок між поширеністю захворювань органів травлення та концентрацією хрому. У меншій мірі на патологію органів травлення впливає концентрація свинцю, формальдегіду та хлористого водню.

Використання багатофакторного кореляційного аналізу показало, що в певній мірі на виникнення вроджених аномалій розвитку дітей м. Чернівців впливає вміст хрому, свинцю, фтористого водню.

15.12. Участь громадськості у процесі прийняття екологічно значущих рішень

15.12.1. Діяльність громадських екологічних організацій

Спільно з державними природоохоронними установами, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування все повніше заявляють про себе громадські екологічні організації в справі оздоровлення довкілля та формування

екологічної культури населення краю. Діяльність їх носить різнобічний характер: внесення пропозицій і участь в прийнятті рішень з питань екології в органах влади, організація та проведення конкретних природоохоронних заходів з охорони та примноження природних ресурсів, здійснення природоохоронного контролю, поширення екологічних знань, видавнича діяльність, розвиток міжнародного співробітництва тощо.

На Буковині широко відомі акції по створенню пам'ятних зелених насаджень, прибиранню населених пунктів, зокрема: “Зелена толока”, посадка дерев на алеї “Пам’яті жертв аварії на Чорнобильській АЕС” та в “Парку тисячоліть”, присвячена проведенню в області дня Довкілля, “Зелений пояс Чернівців” тощо, які проводяться спільно із громадськими організаціями “Зелений світ Буковини”, Буковинська філія національного екоцентру України “Крона”, обласна організація Українського товариства охорони природи, Всеукраїнська екологічна Ліга. Поряд з названими організаціями цікаві проекти з проблем захисту та оздоровлення довкілля виконують дитячі і молодіжні організації області: “Паросток”, “Водограй”, “Буквиця”, “НЕО”, “В гармонії з природою”. Особливо відчутна їх активність в рамках проведення заходів Всеукраїнських та загальнообласних конкурсів “Мій рідний край, моя земля”, “Пізнай наш рідний край”, “До чистих джерел”, “Марш парків”, “Вчимося заповідати”, “Парки – легені міст і сіл”, “Птах року”, “Першоцвіт”, “Живи, ялинко”.

Громадськістю ведеться також спостереження за довкіллям. Наприклад, така громадська екологічна організація, як “АкваБук”, яка функціонує при хімічному факультеті Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, проводить велику дослідницьку роботу по виявленню і формуванню банку даних про джерела забруднення природних вод міста та області, зосереджує свою увагу на питаннях дії на організм радіоактивного випромінювання, хімічних речовин, що використовуються в побуті, на присадибних ділянках, миючих засобах, забрудненні довкілля кислотами з автомобільних акумуляторів, питної води механічними домішками тощо.

Відчутна роль громадськості в роботі по розвитку заповідної справи та збереженню біорізноманіття, формуванню екологічної мережі та її інтегруванню в Європейську екомережу.

Тема сталого розвитку починає домінувати в співпраці з багатьма організаціями. Наприклад, керівниками організацій “Зелений світ Буковини”, Буковинської філії національного екоцентру України “Крона” та іншими розроблена Концепція сталого екологічного розвитку м. Чернівців, яка активно обговорювалась і знайшла свою підтримку в Департаменті екології та туризму та в органах влади міста.

Наполегливо домагається розвитку сільського зеленого туризму на Буковині Чернівецьке обласне громадсько-молодіжне об’єднання “Буквиця”, яке працює на базі Чернівецького педагогічного коледжу ім. Ю. Федьковича. З даних питань послідовно проводяться семінари – тренінги для населення Путильського, Вижницького та Сторожинецького районів.

До висвітлення природоохоронних проблем активно долучається і така громадська екологічна організація, як “Вежа”, очолювана журналістом з

багаторічним досвідом, шеф-редактором незалежної газети “Версії” Л. Чередарик.

Департамент екології та туризму постійно сприяє громадським екологічним організаціям у проведенні ними екологічних заходів, надаючи їм методичну, організаційно-практичну допомогу.

Про визнання налагодженої спільної і дієвої роботи державних та громадських екологічних організацій в досягненні конкретних результатів можна судити з того, що наша область визначена базовою для проведення проекту “Підтримка розвитку Національної екологічної мережі України у рамках формування Всеєвропейської екологічної мережі. Задум та втілення у пілотній зоні”. В якості експертів в проекті задіяні фахівці Департаменту екології та туризму, вищих навчальних закладів області, представники ряду громадських екологічних організацій.

Досвід спільної з громадськістю екологічної діяльності засвідчує (всього в області діє 15 громадських організацій природоохоронного спрямування), що за умови об’єднання зусиль природоохоронних органів та активної підтримки громадськості можна розв’язати складні природоохоронні проблеми, поліпшити екологічну ситуацію для нинішніх та майбутніх поколінь.

Всіма громадськими організаціями у Чернівецькій області у 2015 році освоєно (використано) 122396 тис. грн., що на 57,8% більше, ніж у 2014 році.

За результатами своєї діяльності у 2015р. органам державної статистики області прозвітувало усього 547 громадських організацій (у тому числі екологічного спрямування).

Загальна кількість членів на обліку громадських організацій, які подали звіти, нараховувала 121,7 тис. осіб, з них 77,4 тис. (63,6% від загальної кількості) – члени, що перебували на обліку керівних органів.

У 2015р. громадськими організаціями в області проведено 3220 масових заходів. Найбільша питома вага у структурі масових заходів припадала на з’їзди, конференції, збори – 34,6% або 1114 заходів та лекції (зустрічі) – 22,7% або 733 заходи.

Для своєї діяльності громадськими організаціями у 2015р. з різних джерел було отримано 34,2 млн. грн. Надходження від благодійності становили 15,7 млн. грн. або 46,0% від загальної суми коштів для фінансування діяльності громадських організацій.

У 2015р. громадськими організаціями використано наявних коштів на 81,4%, залишок становив 6,4 млн. грн.

Найбільшу питому вагу в структурі використання коштів громадськими організаціями займала оплата: послуг – 38,2% або 10,6 млн. грн., товарів – 22,5% або 6,3 млн. грн. та праці – 10,1% або 2,8 млн. грн. Витрати на благодійну діяльність становили 6,4% або 1,8 млн. грн.

15.12.2. Діяльність громадських рад

Діяльність громадської ради при Департаменті екології та туризму Чернівецької обласної державної адміністрації була спрямована на:

1. Розгляд питання щодо екологічної безпеки законсервованих звалищ ТПВ.
2. Вимоги чинного законодавства щодо контролю за місцями колишнього захоронення твердих побутових відходів і могильниками.
3. Інформування Департаменту екології та туризму щодо екологічного стану полігонів ТПВ.
4. Опрацювання питання щодо можливих шляхів контролю за екостаном місць колишнього захоронення ТПВ.
5. Про доцільність будівництва малих ГЕС в Буковинських Карпатах.
6. Про заборону промислового вилову риби в Дністровському водосховищі.

Продовжувалась співпраця екологічних організацій і наукових установ Чернівецької області і Сучавського повіту Румунії, у 2015р. був проведений спільний семінар щодо транскордонного забруднення атмосферного повітря.

15.13. Екологічна освіта та інформування

У 2015 році установами освіти, громадськими екологічними організаціями, громадської ради державного управління охорони навколишнього природного середовища за підтримки Департаменту екології та туризму продовжувалась робота по поліпшенню екологічної освіти та виховання широких верств населення області.

В організації екологічної освіти дотримувався підхід неперервного процесу, що охоплює всі вікові, соціальні та професійні групи населення. Зокрема, щорічно запроваджується курс за вибором “Основи екології” в основній та старшій школах, відпрацьована система позакласної та позашкільної роботи, інститутом післядипломної педагогічної освіти відрецензовано та схвалено ряд адаптованих і авторських програм з екології, проводяться семінари для відповідної категорії викладачів.

Екологічна освіта в старшій школі впроваджується через функціонування профільних класів хіміко-біологічного напрямку, де викладаються різноманітні спецкурси та факультативи. Учні старших класів залучені до роботи на хіміко-біологічному факультеті Буковинської малої академії наук.

Забезпечення екологічної освіти і виховання в позашкільних навчальних закладах, методичною літературою, здійснюється шляхом використання та розробки навчально-методичних матеріалів: посібників, довідників, пам’яток, розробок, сценаріїв та підготовки нових програм.

У 2015 році в позашкільній екологічній освіті і вихованні використовувались в основному програми затверджені і рекомендовані МОН України, а також авторські програмами розроблені і затверджені ОППО.

Чернівецьким обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді за звітний рік випущено такі збірники та методичні розробки:

- “Методика проведення учнівських екологічних досліджень”;
- “Виховання екологічної культури засобами народознавства”;
- “Методичні рекомендації щодо впровадження в практику екологічного виховання з елементами енергозбереження”;
- “Дидактичні матеріали по використанню садочка запахів в екологічному вихованні”;
- “Інструктивно-методичні поради по організації роботи з учнями та юннатами в умовах закритого ґрунту”;
- “Питання та відповіді обласного заочного конкурсу “Екоерудит”;
- “Методичні рекомендації з екологічного виховання і природоохоронної роботи в літніх таборах праці і відпочинку”;
- “Пам’ятка керівникові гуртка”;
- “Ботанічні дослідження в кутку живої природи”;
- “Подорож по заповідних куточках Буковини”;
- “«Екологічні проблеми Буковини»”;
- “Методичні рекомендації по вирощуванню лікарських рослин та рослин радіопротекторної дії на шкільних дослідних ділянках”;
- “Квітень - місяць екологічний» (методичні рекомендації по проведенню екологічних заходів)”;
- “Рекомендації щодо внутрішнього озеленення навчального закладу”;
- “Інструктивно-методичні поради по організації роботи з учнями на НДЗД”;
- “Озеленення території навчального закладу”;
- “Основи здоров’я для дошкільнят”;
- “Використання екологічної стежини в екологічному вихованні школярів”;
- “Дослідницька робота в еколого-натуралістичних гуртках”;
- “На допомогу керівнику гуртків квітникарського профілю”.

Якісне забезпечення навчально-виховного процесу методичною літературою, а саме наявність навчальних програм, посібників є важливою і необхідною умовою реалізації змісту роботи гуртків. Коли еколого-натуралістичні гуртки забезпечені програмами, є можливість створювати авторські, але з підручниками, довідниками для педагогів-позашкільників набагато складніше, педагогічний процес залежить від ерудиції і педагогічної майстерності керівника гуртків.

Найкраще методична робота з проблем природоохоронного виховання проводиться в Заставнівському, Сторожинецькому, Новоселицькому районах та м. Чернівці.

В області з грудня по січень щорічно проводиться акція “Живи ялинко” з метою збереження хвойних рослин краю і відновлення новорічних народних обрядів, формування екологічної, естетичної, трудової культури учнівської молоді, виховання національно свідомого громадянина нашої незалежної держави на багатовікових традиціях українського народу.

В більшості шкіл області на правах навчальних лабораторій під відкритим небом уже понад 20 років діють навчальні екологічні стежки, робота на яких набуває широких масштабів. Важливою складовою роботи на екостежках є дослідницька діяльність, на основі якої юннати пишуть наукові роботи, знайомляться з інформацією про рослини і тварини з Червоної книги, вивчають

різні екосистеми, проводять велику практичну природоохоронну роботу, вивчають екологічний стан річок та джерел. На екостежках проводяться виховні та організаційно масові заходи.

В екологічному вихованні особлива роль належить учнівським екологічним колективам (агітбригадам). Слово, пісня, підкріплені ділом, скоріше знаходить шлях до серця слухача і глядача. Мережа таких агітбригад широко розгалужена в Україні і у нас на Буковині.

В школах і позашкільних закладах нашої області діє, на даний час, понад 180 екологічних агітбригад, якими охоплено понад 2500 учнів. Найактивніше проводиться робота з цього напрямку в Новоселицькому, Сторожинецькому районах.

Школярі і учнівська молодь Буковини щороку беруть активну участь у Всеукраїнському конкурсі “Мій рідний край, моя земля”, підсумки якого проводяться в двох номінаціях:

- обласний збір та виставка юних аграрників, тваринників, лісівників;
- обласний збір юних екологів.

Освітнянська газета “Крайова Освіта” постійно друкує матеріали щодо екологічного виховання учнів.

Чернівецька обласна організація “Всеукраїнська екологічна ліга” (ВЕЛ) започаткувала збирання, узагальнення досвіду природоохоронної освітянської роботи, напрацьованого педагогами України: видає щомісячний прес-бюлетень, де подаються екологічні новини України і світу, висвітлюється кращий досвід природоохоронного руху, розповсюджує книги з “Бібліотеки Всеукраїнської екологічної ліги”, має випуски двох серій — “Екологічна освіта і виховання” та “Природоохоронні акції”, де подаються сценарні плани уроків з екології, позакласних заходів екологічної тематики, рекомендації щодо проведення практичних природоохоронних акцій. Журнал ВЕЛ “Екологічний вісник” теж збирає цікавий науковий та методичний матеріал в рубрику “Екологічна освіта та виховання”.

Особливу увагу Всеукраїнська екологічна ліга приділяє вихованню екологічно свідомої особистості, виPLEканню потреби у підростаючого покоління до участі у конкретній роботі на захист довкілля. З цією метою ВЕЛ стала засновником Всеукраїнської дитячої спілки (ВДС) “Екологічна варта”, що об’єднує дітей і підлітків, та Національного молодіжного центру “Екологічні ініціативи”, що об’єднала студентів.

У пошуках нетрадиційних, вискоєфективних форм роботи з дітьми ВЕЛ створила навчально-тренінговий центр “Екологічна варта”, основна мета діяльності якого — забезпечення відпочинку та оздоровлення дітей, сприяння соціальному становленню учнівської молоді шляхом залучення до роботи Всеукраїнської дитячої спілки “Екологічна Варта”. Створення таборів відпочинку з екологічною направленістю для дітей і підлітків є однією із складових частин екологічного навчально-виховного процесу. Програма роботи навчально-тренінгового Центру “Екологічна варта” поєднує відпочинок з науковими дослідженнями, практичними природоохоронними заходами, творчою роботою дітей.

Чернівецький факультет Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” готує фахівців за освітньо-

кваліфікаційними рівнями “бакалавр”, “спеціаліст” та “магістр” за чотирма спрямуваннями, в т.ч. за напрямком – 0708 “Екологія”. За даним напрямком на кафедрі екології і права навчається 335 студентів денної та заочної форм навчання за трьома спеціалізаціями: “Екологічні проблеми хімічної промисловості”, “Екологія лісового і заповідного господарства”, “Прикордонний екологічний контроль”. Особлива увага при підготовці фахівців-екологів відводиться вивченню дисциплін управлінського, еколого-правничого характеру, заповідної та природоохоронної справи, що відповідає практичним потребам регіону у фахівців саме даного спрямування. При читанні цілого ряду фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін, таких, як “Екологія людини”, “Радіоекологія”, “Урбоекологія”, “Екологічне право”, “Ландшафтна екологія” та ін., широко використовується місцевий матеріал, здобутий співробітниками факультету в наукових дослідженнях, громадських слуханнях, екологічних експертизах тощо.

Справі екологічної освіти в регіоні сприяє також плідна видавнича праця науковців місцевих вузів та працівників держуправління

У Буковинському державному медичному університеті в процесі навчання студентам викладається методологія і загальні закономірності зв'язку здоров'я з факторами і умовами навколишнього середовища; походження, властивості та вплив основних природних та антропогенних факторів навколишнього середовища і соціальних умов на екологічну ситуацію та здоров'я населення. Вивчаються якісні та кількісні показники для гігієнічної діагностики навколишнього середовища і оцінки його впливу на здоров'я населення тощо.

Вагомий вклад в просвітницьку діяльність в галузі екології вносять співробітники науково-дослідного інституту медико-екологічних проблем. Науковці інституту виступають з доповідями перед головними санітарними лікарями районів, ознайомлюючи їх з еколого-гігієнічними проблемами, в місцевій пресі, висвітлюючи актуальні питання охорони довкілля. На базі інституту проводяться заняття гуртків з радіоекології та екологічної біохімії для учнів Чернівецьких шкіл та Малої учнівської Академії.

Післядипломна екологічна освіта забезпечує неперервність екологічної освіти та включає систему підвищення кваліфікації та перепідготовки державних службовців, керівного складу підприємств, організацій, установ, підприємців, а також підготовку фахівців-екологів найвищої кваліфікації — кандидатів і докторів наук у галузі екології та охорони навколишнього середовища, на базі провідних ВНЗ.

Інформування населення області щодо стану навколишнього природного середовища забезпечувалось шляхом:

- публікацій матеріалів в пресі;
- виступів по радіо і телебаченню;
- участі в круглих столах, брифінгах, науково-практичних конференціях, сесіях обласної та місцевих рад;
- виступів з лекціями, бесідами в учнівських і студентських аудиторіях, серед населення;
- підготовки інформаційно-довідкових матеріалів та їх розміщення в громадських екологічних приймальнях;

- співучасті у випуску екологічного вісника Буковини — журналу “Зелена Буковина”.

- організації збору, підготовки та систематичного поповнення матеріалів Веб-сторінок Департаменту екології та туризму та Мінприроди в мережі Інтернету.

В 2015 році щомісячно директором та заступником директора Департаменту екології та туризму проводились виїзні прийоми громадян. Серед основних питань, що були порушені на зустрічах були питання облаштування сміттєзвалищ населених пунктів області, фінансування природоохоронних заходів, реконструкції очисних споруд, розширення та функціонування об’єктів природно-заповідного фонду області, питання санітарно-оздоровчих заходів у національних природних парках.

З метою забезпечення науково-технічної діяльності при Департаменті екології та туризму діє Наукова рада, яка на своїх засіданнях постійно розглядає актуальні питання природоохоронної роботи в області.

15.14. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

Враховуючи прикордонне розміщення Чернівецької області, для розв’язання наявних екологічних проблем краю широко використовуються можливості міжнародного співробітництва.

Міжнародна діяльність в екологічній сфері проводиться на базі створеного Екоєврорегіону в складі Єврорегіону “Верхній Прут”, який об’єднує Чернівецьку область України, Сучавський і Ботошанський повіти Румунії, Бельцький і Єднінецький повіти Республіки Молдова. Загальна площа даного Єврорегіону понад 29 тис. км², в якому проживає більше 3 млн. чоловік. Його постійними партнерами в країнах ЄС є австрійська земля Карінтія і баварський округ Швабія.

Тут послідовно реалізуються міжнародні проекти: українсько-австрійська Концепція водозабезпечення м. Чернівці по програмі “Споріднені міста”; українсько-австрійсько-румунський “ECOPROFIT” по програмі “Прикордонне співробітництво”, метою якого було розширення можливостей застосування стандартів ISO та ГОСТ СНД управління поведження з відходами від деревообробки; “Міжнародна Екологічна Мережа Карпат” – збереження біологічного різноманіття та екосистем Карпатського регіону.

Фахівцями запропоновано понад два десятки проектів для реалізації на території Єврорегіону “Верхній Прут” з питань екологічної безпеки, охорони довкілля, сталого розвитку регіону за підтримки міжнародної технічної допомоги. Серед них:

— здійснення пілотного проекту управління водокористуванням та станом техногенно-екологічної безпеки в басейні річки Сірет;

— узгодження локальних проектів зі збереження біорізноманіття та охорони довкілля в Екоєврорегіоні;

— здійснення членами Єврорегіону спільних проектів і створення умов для розвитку “зеленого” туризму та спелеотуризму в Екоєврорегіоні. Дослідження і оцінка можливостей використання карстової печери “Еміл Раковіце” (с. Крива) та природних пам’ятників;

— відпрацювання з європейськими партнерами сучасних технологій лісокористування та лісозаготівлі для гірських умов Карпат;

— конструювання ерозійно-стійких агроландшафтів у басейнах річок та на гірських схилах з врахуванням ступеню небезпеки надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

У звітному періоді відбулось ряд міжнародних конференцій, семінарів та робочих зустрічей.

Згідно рішення Ради Єврорегіону “Верхній Прут” від 29 травня 2010 року “Про фінансування діяльності Єврорегіону “Верхній Прут” у 2010-2015 роках” в області проводиться відповідна робота щодо реалізації трьох великомасштабних українсько-румунсько-молдовських проектів, впровадження яких схвалено рядом галузевих міністерств, зокрема Держкомлісгоспом, Держводгоспом, Міністерством з питань житлово-комунального господарства, Мінприроди.

Перелік транскордонних проектів:

- “Транскордонна співпраця із запровадження ефективної системи поводження з промисловими і муніципальними відходами на основі їх сортування та застосування ВАТ (кращих доступних технологій)”. Мета проекту: забезпечення послідовної мінімізації відходів та більш ефективного використання ресурсів, як ключового чинника покращення стану довкілля і техногенно-екологічної безпеки, інноваційно-інвестиційної привабливості та конкурентноздатності у загальному контексті потреб сталого регіонального розвитку та наближення до стандартів ЄС.

В основу проекту було закладено добудову і оснащення сміттесортувального заводу в м. Чернівці ТОВ “Еко Баланс Сервіс”, робота якого поступово виходить на заплановані обсяги.

Погоджений проект фінансуватиметься коштами зазначеної програми ЄС (90% вартості). Співфінансування з українського боку погоджене листами Держводгоспу і МЖКГ України.

Ці напрацювання започатковують системне застосування можливостей Дунайської стратегії та Східного партнерства ЄС на 2007-2015 роки і обґрунтування наступних інноваційно-інвестиційних проектів. Йдеться про забезпечення сталого розвитку і техногенно-екологічної безпеки в Карпатсько-Дунайській зоні з подальшим поширенням на басейн Дністра у 2014-2020 роках із застосуванням трансферу кращих доступних технологій (ВАТ) згідно з ІЗЗС Директивою та сучасних кластерних підходів ЄС.

- “Попередження повеней, захист від шкідливої дії вод і аварійних забруднень у верхній частині басейнів річок Сірет та Прут шляхом впровадження сучасної системи моніторингу з автоматичними станціями”. Мета проекту: забезпечення послідовного моніторингу стану та управління водними ресурсами, як ключового чинника покращення стану довкілля і техногенно-екологічної безпеки, інноваційно-інвестиційної привабливості та конкурентноздатності у загальному контексті потреб сталого регіонального розвитку та наближення до стандартів ЄС.

- “Формування пілотного транскордонного лісо-деревообробного кластеру на базі співробітництва Карпатської та Альпійської конвенцій у Дунайському басейні”. Мета проекту: створення якісно нової системної та інфраструктурної основи для розвитку лісо-деревообробної галузі Буковини за кластерно-

інноваційним підходом на базі Карпатсько-Альпійського співробітництва регіонів і країн у Дунайському басейні, як ключового чинника покращення стану довкілля і техногенно-екологічної безпеки, інноваційно-інвестиційної привабливості та конкурентноздатності у загальному контексті потреб сталого регіонального розвитку та послідовного наближення до стандартів ЄС.

Орієнтовна вартість кожного з проектів становить від 3 до 10 млн. євро, фінансування 90% вартості проектів передбачається за рахунок СОП “Румунія-Україна-Молдова” та “Румунія-Україна”.

Продовжувалось співробітництво Дністровсько-Прутського басейнового управління водних ресурсів з природоохоронними органами Сучавського і Ботошанського повітів Румунії по веденню спільного моніторингу якості води в прикордонних річках Прут і Сірет в рамках Міжнародної декларації з питань водогосподарського використання Дунаю і охорони ріки від забруднення. Щорічно складаються графіки і проводиться щомісячний відбір проб води і робляться аналізи на вміст забруднюючих речовин, здійснюється обмін інформацією. Це дає можливість володіти більш достовірною інформацією, розробляти і оперативно вживати відповідних заходів щодо покращення ситуації.

15.14.1. Європейська та євроатлантична інтеграція

На виконання пункту 2 розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 року № 847-р “Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони” обласною державною адміністрацією розроблено План заходів з імплементації актів законодавства Європейського Союзу в рамках реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом на регіональному рівні на 2014-2017 роки, який затверджено розпорядженням Чернівецької обласної державної адміністрації від 24 грудня 2014 року №803-р. За результатами виконання розпорядження обласної державної адміністрації від 24.12.2014 №803-р “Про виконання плану заходів з імплементації актів законодавства Європейського Союзу в рамках реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом на регіональному рівні на 2014-2017 роки” щокварталу відправляються звіти про виконану роботу на Кабінет Міністрів України.

Відповідно до вищезазначеного розпорядження обласної державної адміністрації в області проводяться наступні заходи:

- участь у тренінгах, семінарах, конференціях, підвищення рівня знання іноземних мов

- офіційних мов ЄС відповідно до Стратегії підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування у сфері європейської інтеграції;

- забезпечення участі представників обласної виконавчої влади, місцевого самоврядування у вивченні досвіду з децентралізації влади, “доброго

урядування” та розвитку місцевого самоврядування, навчальних семінарах в Україні та країнах-членах Європейського Союзу;

- проведення заходів з питань запобігання корупції в рамках виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, а також організація семінарів, спрямованих на поглиблення знань з антикорупційного законодавства;

- підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування за Професійними програмами теми “Взаємодія органів влади з інститутами громадянського суспільства”;

- проведення заходів з питань запобігання корупції в рамках виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України;

- забезпечення повноцінного розвитку освітньо-культурних, інформаційних потреб етнічних громад краю;

- організація та проведення міжнародних, всеукраїнських, обласних фестивалів, конкурсів, гастрольних виїздів та інших культурно-мистецьких заходів з метою популяризації форм культурного розмаїття;

- забезпечення дотримання захисту прав національних меншин на території області у межах чинного законодавства;

- завершення виконання заходів, передбачених «Програмою каналізування м. Чернівці на 2006-2015 роки», яка затверджена рішенням 42-ої сесії IV скликання Чернівецької міської ради від 23.03.2006 №966;

- проведення оцінки стану водовідведення та очистки міських стічних вод;

- виконання на регіональному рівні Плану спільних заходів Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Генерального директорату Європейської комісії “Гуманітарна допомога та реагування на кризи” 2015-2016 роки;

- реалізація великомасштабного проекту “Попередження і захист від паводків у верхній частині басейнів річок Сірет та Прут шляхом впровадження сучасної системи моніторингу з автоматизованими станціями – EAST AVERT”;

- підвищення конкурентоспроможності національних виробників за рахунок покращення якості та безпеки продукції шляхом впровадження міжнародних стандартів якості, а також розвиток обслуговуючої та збутової кооперації дрібних товаровиробників;

- формування для них ринкової інфраструктури;

- забезпечення підготовки та направлення пропозицій Національному агентству України з питань державної служби для включення до проекту плану залучення зовнішньої допомоги Європейської Комісії у рамках TAIEХ на період 2014-2017 років з метою адаптації національного законодавства до актів європейського права;

- висвітлення на сайті облдержадміністрації заходів, спрямованих на реалізацію державної політики європейської інтеграції.

Виконання вищезазначеного розпорядження обласної державної адміністрації заплановано до 2017 року.

Фахівці Департаменту екології та туризму Чернівецької обласної державної адміністрації прийняли участь у Міжнародному екологічному форумі “Довкілля для України”, який відбувся 22-24 квітня 2015 року в місті Києві у Міжнародному

виставковому центрі (Броварський проспект, 15). Організаторами заходу є Міністерство екології та природних ресурсів України

Питання щодо переваг та ризиків для Чернівецької області від підписання економічної частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС обговорювалися у прямих ефірах радіопрограми “Точка дотику” на тему “Плюси і ризики економічної частини Угоди про асоціацію України з ЄС” та телепрограми “Телевізійна студія А-3” на тему “Якість вітчизняної продукції і європейські стандарти. Наскільки українські виробники готові до європейського ринку”.

Враховуючи зростання ролі електронних ЗМІ на офіційному сайті Чернівецької ОДА було розміщено старт-пакет інформаційних матеріалів про зовнішню політику України та її відносини з НАТО, зокрема законодавча база відносин з Альянсом. У рубриці “Євроатлантична інтеграція” розміщені останні статті провідних буковинських фахівців щодо транскордонного співробітництва та співпраці з європейськими інституціями, в тому числі у сфері охорони довкілля.

У Чернівцях створений Центр Європейської інформації, одним із завдань якого є інформування населення краю щодо реалізації та моніторингу здійснення політики Європейської інтеграції України та двосторонніх відносин між Україною та ЄС в тому числі у екологічній сфері.

15.14.2. Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм / проектів зовнішньої допомоги

За підтримки облдержадміністрації вживалися заходи щодо реалізації на території області інвестиційних проектів із залученням іноземного капіталу. Зокрема, налагоджено виробництво провідникової продукції для автомобільної індустрії ТзОВ “Сумітомо Електрик Борднетце-Україна” (Німеччина), відкрито сухий кар’єр із добування й переробки піщано-гравійної суміші ТзОВ “Буковинські будівельні матеріали” (Франція), продовжено будівництво сонячної електростанції ТзОВ “Фаїре Фінансе” (Чехія), розширено торгові мережі ТзОВ “Бетті Аїс Україна” (Румунія), налагоджено виробництво гіпсового і вапнякового борошна ТзОВ “Кострижівський комбінат будівельних матеріалів” (Австрія), розпочато реорганізацію обласного комунального підприємства “Бальнеологічний санаторій “Брусниця” в ТзОВ “Бальнеологічний санаторій «Брусниця” із залученням кіпрського інвестора тощо.

Інвестиційні можливості області презентовано в рамках візитів до області іноземних делегацій (Вараждинської жупанії (Республіка Хорватія), округу Швабія (Німеччина), департаменту Майєнн (Франція), Сучавського повіту (Румунія) та участі у міжнародних інвестиційних заходах в Україні та за кордоном (Перша міжнародна бізнес-конференція “ABC: Ukraine & Partners” в м.Києві, міжнародний форум “Буковинський діалог” у м.Сучава (Румунія), Міжнародний регіональний бізнес-форум “Північний схід – перший вибір для інвестицій” у м. Ботошани (Румунія).

Суб’єкти підприємництва області залучалися до участі у міжнародних інвестиційних заходах за кордоном (Лондонське інвестиційне роуд-шоу Європейського Ділового Союзу, круглий стіл “Інвестиції – від місцевої економіки

до економіки глобальної” у м. Бидгощ (Польща), II щорічна виставка “IMPULS EXTERIOR – Barcelona” (Іспанія) тощо) шляхом доведення інформації безпосередньо до суб’єктів підприємництва регіону та розміщення на офіційному веб-ресурсі облдержадміністрації.

На території області у 2015 році впроваджувались наступні міжнародні проекти з технічної допомоги при вирішенні питань охорони навколишнього природного середовища (станом на 01.01.2016р.):

- Програма спільних наукових проектів; Програма супроводу грантів; Програма науково-технічного підприємництва, 7252190 дол. США; 11.11.1999-01.01.2017;

- Запобігання незаконному розповсюдженню ядерних та інших радіоактивних матеріалів, 60000000 дол. США, 07.2005-07.2015;

- Підтримка системи моніторингу й оцінки Міністерства охорони здоров’я України, 1600000, 30.09.2010-29.09.2015;

- Енергоефективність у громадах, 9277003 швейцарських франків, 01.05.2013-30.04.2017;

- Програма здоров’я матері, 6235077 швейцарських франків, 01.05.2011-30.04.2015;

- Розвиток органічного ринку в Україні, 5000000 швейцарських франків, 01.06.2012-31.12.2016;

- Попередження і захист від паводків в верхніх басейнах річок Сірет, Прут шляхом впровадження сучасної системи моніторингу з автоматичними станціями – EAST AVERT, 3977564,54 євро, 29.11.2013-28.09.2015;

- Розвиток інфраструктури кордону між Україною і Румунією (реконструкція пунктів пропуску “Красної, 3496939 євро, 25.12.2013-24.10.2015;

- Покращення екологічної ситуації в басейнах річок Прут і Дністер через покращення систем очистки стічних вод в Чернівцях і Дрокії, 631600 євро, 19.12.2013-18.10.2015;

- Медицина в надзвичайних ситуаціях та випадках – швидка відповідь транскордонним викликам, 35076, 01..11.2013-31.08.2015;

Термін дії деяких з цих проектів закінчився у 2015 році.

15.14.3. Двостороннє та багатостороннє співробітництво

Україна приєдналася до Європейської рамкової конвенції про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або владами 14 липня 1993 року. Цей дало можливість Україні брати участь у розвитку вищої еволюційної форми прикордонного співробітництва, а саме в розвитку єврорегіонів шляхом укладання багатосторонніх угод з країнами-сусідами. Одним з перших єврорегіонів 14 лютого 1993 року був єврорегіон “Карпати” (“Карпатський єврорегіон”) - , куди увійшла Чернівецька область (а також Львівська, Івано-Франківська, і Закарпатська).

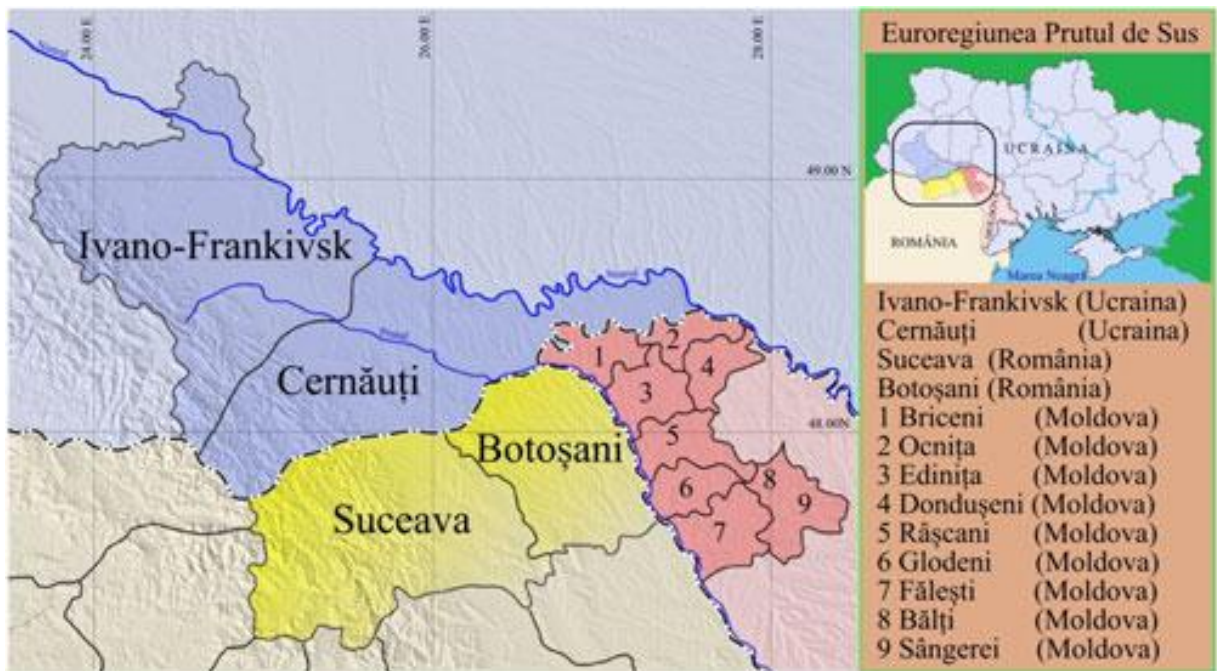
У 2015 році Чернівецька область брала участь у наступних заходах: 01 липня 2015 року, в м. Івано-Франківську відбувся міжнародний семінар в рамках проекту “Сталий розвиток прикордонних регіонів через ефективне функціонування Карпатського Єврорегіону”, програма прикордонного співробітництва Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2007-2013 за фінансової підтримки Європейської Комісії. Головним партнером проекту виступає Самоврядування Саболч-Сатмар-Березької області (Угорщина), українськими партнерами є Громадський Центр “Ділові Ініціативи” (Івано-Франківськ) та Міжнародна Асоціація Інституцій Регіонального Розвитку “МАІРР” (Ужгород)

Під час семінару обговорено стан, перспективи розвитку та підвищення ефективності функціонування Карпатського Єврорегіону, а також презентовано програми Європейських інструментів добросусідства, які надають можливості для розвитку транскордонної співпраці в межах Карпатського Єврорегіону.

09-11 грудня 2015 року у м. Ужгород та м. Ніредьхаз (Угорщина) відбулась підсумкова конференція по проекту “Сталий розвиток прикордонних регіонів через ефективне функціонування Карпатського Єврорегіону”, в якому Чернівецька ОДА виступала як асоційований партнер.

22 вересня 2000 року був створений єврорегіон “Верхній Прут”: саме цього дня у м. Ботошани (Румунія) підписано Угоду про створення єврорегіону

“Верхній Прут” з екоєврорегіоном в його складі та проведено засідання Ради Єврорегіону. До цього об'єднання увійшла Чернівецька область і Белцький та Єдинецький повіти Республіки Молдова, Ботошанський та Сучавський повіти Румунії.

Відповідно до Плану дій Програм територіального співробітництва країн Східного партнерства і Стратегії Програм територіального співробітництва країн Східного партнерства Програма територіального співробітництва Молдови та України була спільно підготовлена під керівництвом Державної канцелярії Республіки Молдова та Міністерства економічного розвитку і торгівлі України з урахуванням рекомендацій Програми сприяння територіальному співробітництву країн Східного партнерства (Програми сприяння EaPTC).

У 2015 році розпочато практичну реалізацію Програми територіального співробітництва “Україна – Молдова” через проведення конкурсного відбору проектів та оголошено конкурсний відбір проектів. Заплановано, що реалізація проектів за вказаною програмою розпочнеться у 2016 році.

Спільна операційна програма (далі СОП) була розроблена спільно трьома країнами-партнерами в рамках програми і представлена 10 березня 2008 до Європейської комісії для фінансування. Спільна операційна програма «Румунія-Україна-Республіка Молдова 2007-2013» була схвалена Європейською комісією 29 липня 2008 року.

Спільна операційна програма “Румунія-Україна-Республіка Молдова 2007-2013” – це програма співпраці, яка фінансується Європейським Союзом через Європейський інструмент сусідства та партнерства 2007-2013.

Станом на 1 січня 2016 року із 29 проектів за Спільною операційною програмою “Румунія – Україна – Республіка Молдова” ENPI/CBC 2007-2013 завершено реалізацію 24 проектів, ще термін реалізації 5 проектів продовжено до середини 2016 року.

Із 24 успішно завершених проєктів 2 стосовно захисту навколишнього середовища: Покращення транскордонного управління твердими побутовими відходами в Республіці Молдова, Румунії і Україні (Новоселицька міська рада) та окращення екологічної ситуації в басейнах річок Прут та Дністер шляхом покращення систем очистки стічних вод в Чернівцях та Дрокії (Чернівецька міська рада, Буковинський центр реконструкції та розвитку).

17 грудня 2015 року Європейська комісія схвалила Спільну операційну програму СОП “Румунія-Україна”, через Європейський Інструмент Сусідства (ЄІС), яка буде профінансована Європейським Союзом впродовж 2014-2020 років. Бюджет 200 тис. євро.

Висновки

Довкіллю області у 2015р. були притаманні такі основні тенденції: у обсяги викидів забруднюючих речовин у повітря зменшились у порівнянні з 2014р. на 7,9%, у тому числі від пересувних джерел – на 10,6%, водночас від стаціонарних джерел, навпаки, збільшилися на 30,4%; у забір води із природних водних об’єктів зменшився на 35,1%, споживання свіжої води – на 39,1%, скиди забруднених зворотних вод – на 15,7%; у ґрунті області внесено 85,2 тис. ц мінеральних добрив (у перерахунку на 100% поживних речовин), що на 21,5% менше, ніж у попередньому році, але у 2,2 рази більше, ніж у 2000р. Висновки у утворення відходів I–IV класів небезпеки на території області збільшилось порівняно з 2014р. на 2,4%, але відходів I–III класів небезпеки стало менше на 2,6%; у підприємствами та організаціями області сплачено екологічного податку на 0,2% більше, ніж було пред’явлено.

На основі аналізу екологічної ситуації та стану природоохоронної роботи в області можна зробити висновки:

1. Чернівецька область належить до найбільш чистих регіонів країни. Екологічна ситуація в області є керованою, аварій та надзвичайних ситуацій техногенного характеру, які привели б до суттєвого негативного впливу на навколишнє природне середовище та здоров’я людей не було.

2. Здійснюючи регулювання у сфері охорони природи Департаментом екології та туризму у 2015 р. затверджено 20 проєктів норм граничнодопустимого скидання забруднюючих речовин до водних об’єктів, видано 200 дозволів на спеціальне водокористування, видано 143 дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Активно проводилась робота з будівництва і реконструкції очисних споруд, розширення мережі природно-заповідного фонду.

В межах наданих повноважень активно велась робота по зміцненню фондів охорони навколишнього природного середовища.

Капітальні інвестиції у 2015 році на природоохоронні заходи склали усього 18739,6 тис. грн. (поточні витрати – 68818,8 тис. грн.), у т.ч. на охорону атмосферного повітря і проблем зміни клімату у 2015 році склали 240,1 тис. грн. (поточні- 240,1 тис. грн.), очищення зворотних вод 1903,2 тис. грн. (поточні 33336,9 тис. грн.), поводження з відходами 509,5 тис. грн. (поточні 27045,0 тис.

грн.), захист і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод 15003,9 тис. грн. (поточні 438,7 тис. грн.).

Впроваджувались заходи по поліпшенню системи управління та організації природоохоронної роботи, забезпечувалась її міжвідомча координація, ввійшло в практику проведення виїзних колегій спільно з районними державними адміністраціями за участю сільських, селищних та міських голів, представників природоохоронних та правоохоронних органів, що сприяло підвищенню результативності природоохоронної роботи.

Відповідно до положень Оргуської конвенції одним з важливих напрямів діяльності Департаменту екології та туризму було забезпечення конституційних прав громадян щодо вільного доступу до екологічної інформації. Регулярно проводились пресконференції, круглі столи, виступи по телебаченню і радіо. Щоб наблизити екологічну інформацію до широкого загалу, а також з метою врахування думки громадян при Департаменті екології та туризму та його структурних підрозділах працювали екологічні приймальні.

Більше уваги приділялось екологічній освіті та вихованню.

Більш відчутною була роль громадськості в екологічній сфері. Громадські екологічні організації спільно з державними природоохоронними установами, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування все повніше заявляли про себе в справі оздоровлення довкілля та формування екологічної культури населення краю, направляли своїх активістів до роботи у сфері природоохоронного контролю.

Продовжувались наукові дослідження з проблем екології.

В створеному Екоєврорегіоні в складі Єврорегіону "Верхній Прут" проводилось міжнародне співробітництво.

3. Виходячи з екологічної ситуації та особливостей природних умов краю, для Чернівецької області все актуальнішими постають питання переходу до сталого розвитку. Дедалі стає очевиднішим, що економічний розвиток не може відбуватись сам по собі поза екологічною сферою. Екологічні та соціальні проблеми дуже тісно пов'язані та взаємно посилюють одна одну.

Ситуація, яка складається в нашому регіоні засвідчує значний потенціал для прискорення темпів переходу до сталого розвитку.

Перш за все, це наявність високоосвічених спеціалістів, в тому числі екологів, підготовка яких проводиться в ряді вищих та середніх навчальних закладів області.

Це і значна підтримка цього курсу громадськістю. Саме тема сталого розвитку починає домінувати в діяльності багатьох громадських екологічних організацій, які все більше впливають на прийняття владними структурами рішень з екологічних питань.

Дуже важливими є самотутність нашої області, багатство лісових і водних ресурсів, рекреаційні та курортні можливості тощо, зацікавленість країн Західної Європи значними незадіяними ресурсами (в тому числі і трудовими).

4. За останні три роки в області відмічається зниження екологічних зборів, пред'явлених підприємствам, організаціям та установам за забруднення навколишнього природного середовища.

5. Виходячи із окреслених вище позицій необхідно:

- домагатись, щоб розв'язання наявних екологічних та економічних проблем було єдиним процесом, не допускати, щоб за економічні проблеми вирішувалися за рахунок погіршення екологічної ситуації;
- повніше використовувати особливості регіону, розвивати екотуризм, розширювати мережу природно-заповідного фонду, не допускати скорочення видового складу рослинного і тваринного світу;
- тактовно впроваджувати природоохоронні заходи, які не потребують значних капітальних вкладень, таких наприклад, як утримання рослинних захисних смуг вздовж річок і потоків, які довели свою ефективність щодо нейтралізації забруднюючих речовин;
- спрямувати екологічну освіту та виховання і діяльність громадських екологічних організацій на усвідомлення кожною людиною свого місця і ролі в природному середовищі, прагнення своїми діями сприяти його оздоровленню, не допускаючи безвідповідальності та злочинного відношення до природи;
- забезпечувати дієвість природоохоронного контролю, зокрема на основі дотримання принципу без зворотності покарання за правопорушення, домагатись повного відшкодування заподіяних природі збитків;
- повсюдно впроваджувати економічний механізм забезпечення охорони навколишнього природного середовища, зміцнювати екологічні фонди, використовуючи їх тільки на першочергові природоохоронні заходи;
- забезпечувати комплексний підхід у вирішенні завдань раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля, об'єднувати фінансові та матеріально-технічні можливості підприємств, організацій і установ в розв'язанні актуальних екологічних проблем.